

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 09043

DER TISHLER

Upton Sinclair

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

אייפטאָן סינקלער

דער טישלער

יידיש: מ. פאָגעלמאן

פארלאג שלמה גאלדפארב
ווארשע 1929

PRINTED in POLAND

AJPTON SINKKLER
DER TYSZLER

Wydawnictwo SZ. GOLDFARB
Warszawa, Dzika 31.

Druk. „REKORD Dzika 18.

אײפּטאָז סײַנקלעך

ד ע ר ט י ש ל ע ר

ערשטער קאפייל.

די זעלטענע פאסירונג, וואָס איז געשען מיט מיר, האָט זיך אָנגעהויבן דערמיט, וואָס ל'האָב זיך געקליבן צו זען אַ פּילם, וואָס איז אויסגעפּאַרטיקט געוואָרן אין דייטשלאַנד. ס'זע-נען שוין אָפּגעלאָפּן דריי יאָר זינט דער גרויסער וועלט-מלחמה און מ'האָט זיך געקאָנט משער זיין, דאָס די איינוווינער פון וועסטערן-סיטי האָבן זיך שוין אויסגעלעבט פון זייער מלחמה-פּסיכאָן. ווייזט אויס, אַז ס'איז דאָך געווען גאָר אַנדערש, מחמת פּאַרן קינאָ האָט זיך פּאַרזאַמלט אַ המון און קיינעם אינעווייניק נישט אַריינגעלאָזן. איך מוז אָבער פריער פאַר אַלץ, פאַרשטעלן פאַר אייך דעם דר. קאַרל הענער, דעם באַקאַנטן בערלינער קריטיקער, וואָס האָט גראָד אין דערזעלבער צייט געוויילט אין וועסטערן-סיטי. דר. הענער האָט מיך צוגערעדט, צו זען דעם פּילם, און היבאַלד איר וועט אַ וויילע געדולדיק זיין, וועט איר זיך איבערצייגן, ווי-ווייט מיינע געדאַנקען, אויף וועלכע ער האָט מיך טאַקע ארויפגעבראַכט, זענען געוואָרן דער אויסגאַנגס-פּונקט פון מיינע אויסערגעוויינלעך משונהדיקע אי-בערלעבענישן.

אפּשר ווייסט איר נישט וועגן יענער הויכער קולטור, מיט וואָס עס צייכענען זיך אויס די אויסלענדער. זייערע מאניערן זענען געגליכן צום פיינסטן זייד, בעת אַ מענטש רעדט מיט זיי, פילט ער זיך ווי אַ קאַץ, וואָס מען גלעט. אלע ביכער פֿון דער

וועלט האָבן זיי שוין געלייענט, זיי רעדן מיט אַ רויקער זי-
כערקייט און זיי זענען אלט, זייער אלט, מחמת אויף זייערע
נשמות האָבן זיך אָנגעקליבן זכרונות טון יסורים פון גאַנצע
גענעראַציעס.

איך, אַ מיטגליד פון די אָנגעזעענסטע קלובן אין וועס-
טערן-סיטי, וואָס געהער חוצדעם צום פיינסטן סטודענטן-פאַר-
באַנד אין לאַנד, האָב פּלוצלונג דערפילט, אַז כ'האַב נישט
דעם מינדסטן חשק צו דערמאָנען, אַז כ'האַב אַמאָל מיטגעהאַלטן אַפּ-
האַלטן דעם נצחון אין אַרגאָן. דער אויסלענדער האָט מיך
געפרעגט, ווי אַזוי איך באַצי זיך צו דער מלחמה, און איך האָב
געענטפערט, אַז איך האָב נישט קיין שום פיינטלעכע געפילן,
פאַרקערט, איך בין נאָך צופרידן דערמיט, וואָס דער פרייסי-
שער מיליטאַריזם איז צעשטערט געוואָרן.

ער האָט געענטפערט:

— דאָס איז געווען אַ ווייטאַקלעכע אָפּעראַציע. מיר האָבן
אַלע, אַז דער קראַנקער וועט עס איבערהאַלטן און, אַז דער
פירורג אַליין האָט זיך נישט אָנגעשטעקט.
ער האָט דאָס גאַנץ רויק אַרויסגעזאָגט.

נאַטירלעך, איך האָב געפרעגט דעם דר. הענער, וואָס ער
טראַכט וועגן אַמעריקע. ער האָט געענטפערט, אַז אונדז אַמע-
ריקאַנער איז געלונגען צו פּראָדוצירן גאַנצע טאָנען מאַטעריע-
לע מיטלען פאַר דער ציוויליזאַציע, אין דער צייט, ווען אַנ-
דערע פעלקער האָבן פּראָדוצירט נאָר פּונטווייז.

— אויב מיר וועלן מעסטן לויט אייער מאָס, זענען מיר,
אייראָפּעיִשע אינטעלעקטועלן, תמיד אַרעם געווען. מיט ווייניק
נאַרונג דערהאַלטן מיר ביים לעבן אַ סך אידעען. איר פאַר-
מאָגט אַן אומבאַגרענעצטן סכּום נאַרונג, און — מיר זוכנדיק
נאָך אידעען, מיינען, אַנאַלאָגיש גענומען, אַז זיי מוזן עקזיסט-
טירן...

— און איר געפינט זיי נישט? — האָב איך געלאַכט.

— איך בין געקומען אַהער זיי אויסזוכן.

אַזוי שמועסנדיק, זענען מיר געגאַנגען לענגאויס די בראַד-

זווייגאס. ס'איז געווען א לויטערער הצרובסט-נאכמיטאג, אין יאָר 1921. מיר האָבן גערעדט וועגן פילם, וואָס דר. הענער האָט מיר געראַטן צו זען. דער פילם האָט געהייסן: „דער קאַבינעט פון דר. קאַליגאַרי“. דאָס איז געווען אַ פּוּטוריסטיש-שע פּראָדוקציע, אַ מערקווירדיקע, כּמעט אומהיימלעכע קינאָ-פּאַנטאַזיע, וואָס האָט פּאַרגעשטעלט אַ חלום פון אַ משוגענעם.

— איר, אַלס אַמעריקאַנער — האָט זיך דר. הענער גע-וואָנדן צו מיר — וועט זיך זיכער פּרעגן, וואָס פאַר אַ נוצן עס ברענגט אַזאַ פילם. לויט אייך קומט זיכער אויס, אַז יע-דעס קונסטווערק מוז האָבן אַן עטישן ציל.

נאָך אַ קורצער הפסקה האָט ער צוגעגעבן

— דער דאָזיקער פילם, וואָלט באַין-אופן נישט געקענט גע-שאַפן ווערן אין אַמעריקע, שוין דערפאַר אַליין, וואָס די אַלע, וואָס נעמען אין אים אַנטייל, זענען אומגעוויינלעך אויסגעזאָר-טע. אין אַמעריקע זענען לחלוטין נישט פאַראַן קיין מאָגערע אַקטיאָרן. צי ליבט דער אַמעריקאַנער אַזוי געוואָלדיק די קונסט, אַז ער זאָל זיך צוליב איר אויסהונגערן?

אין דערזעלבער צייט האָט זיך אין אַמעריקע געפונען עטלעכע מיליאָן אַרבעטלאָזע, אַ סך פון זיי זענען געווען באַנט צו אַ הונגער-טויט. איך האָב באַמערקט, אַז צווישן די אַלע מוזן זיך אויך געפינען אינטעלעקטועלן.

און דער קריטיקער האָט געענטפערט:

— וויבאַלד אַזוי, הונגען זיי שוין אַזוי לאַנג, אַז זיי זע-נען שוין צו דעם צוגעוויינט, זיי פאַרשטיין שוין ווי דאָס אויס-צונוצן, אָדער ווייניקסטנס צו פאַרוואַנדלען עס אין קונסט, איז דאָס נישט דער פּרוּוו-שטיין פון דער אַמתער קונסט, וואָס מוז זיך קריסטאַליזירן אין פייער פון ליידן? אַזוי זענען אויפגעקו-מען אַלע גרויסע גייסטיקע באַוועגונגען פון דער מענטשהייט... ווי למשל דאָס אורפּריסטנטום... איר אַמעריקאַנער אַבער, האָט געמאַכט פֿון פּריסטנסן, אַ זון פון אַ טישלעך...

איך האָב זיך פּאַנאָדערגעלאָכט. מיר זענען געשטאַנען

לעפן דער קירכע פון הייליקן בארטלאַמיי, אַ גרויסע ברוינע שטיינערנע געביידע ביים עק פון פארק.

— דאָרט, אינעווייניק — האָב איך זיך אָפגערופן — קאַנט איר זען איבערן אָלטאר פריסטוסן, דעם טישלער, אַנאָ געטון אין וויסע קליידער פון אַמעטיסט-קאַליר, ער באַשיינט דאָס אויסגעמאַלטע פענסטער, אויב אָבער איר וועט אייך גוט פאַרטראַכטן, וועט איר מסכים זיין, אַז נישט מיר, אַמעריקאַנער האָבן אָנגעהויבן פאַרענדערן פריסטוסן.

— גיין — האָט ער געזענטפערט מיט אַ געלעכטער, — איר אָבער האָט אים פאַרוואַנדלט אין אַ סימבאָל פון שיינקייט, אין אַ גאָט פון ערלעכער טפשות.

שמועסנדיק אַזוי צווישן זיך, האָבן מיר זיך אוועקגעדרייט צום עק גאָס און מיר האָבן זיך געמינען לעפן אונזער ציל, לעפן דעם קינאָ „עקסצעלסיאָר“. פאַר דער געביידע איז גע- שטאַנען אַ גרויסער המון.

צווייטער קאַפּיטל.

דערזענדיק דעם מענטשן-געוראַנג, האָב איך געמיינט, אַז די אַלע איילן אין קינאָ צריין. און דערפאַר האָב איך זיך אָפגערופן מיט אַ געלעכטער:

— איז טאַקע מעגלעך, אַז דאָס אַמעריקאַנער פּאָלק זאָל זיין אַזוי גלייכגילטיק צו דער קונסט, ווי איר מיינט?

דאָן האָב איך באַמערקט, ווי מענטשן שטראָמען פון אַלע זייטן און צווישן זיי עטלעכע אין מונדירן.

— האַלע! — האָב איך אויסגערופן — וואָס איז דאָ געשען?

א ווילר געשריי האָט דורכגעשניטן די לופט. מיר זענען צוגעקומען צום אָרט און איך האָב געפרעגט ביי איינעם פון די דורכגייער: — וואָס איז געשען?

— די מענטשן ווילן קיינעם אין קינאָ נישט אַריינלאָזן.
— טאַרוואָס?

— ווייל עס איז אַ דייטשער פילם, דייטשע פראָפּאגאַנדע.
איר דאַרפט נישט פאַרגעסן, אַז כ'האַב מיטגעהאַלפּן אָפּ-
האַלטן דעם נצחון און דערדאָזיקער באַוווּסטזיין קאָן נישט
אָזוי גיך אויסגעמעקט ווערן פונם מענטשנס זכרון. פּלוצלונג
האַט זיך ביי מיר דערוועקט אַ חשד. כ'האַב אַ קוק געטון
אויף מיין פריינט, דעם באַרימטן קריטיקער פון בערלין און
איך האָב ביי זיך געטראַכט: איז עס מעגלעך, אַז דערדאָזיקער
מענטש זאָל פון מיר חוּק מאַכן? אָדער אפשר האָט ער גע-
פרוּווט אַריינגיסן עפעס אין מיין פּרימיטיוון אַמעריקאַנער מוח,
וואָס איך האָב עס נישט באַמערקט? באַלד אָבער האָב איך זיך
דערמאַנט אַן זיין שילדערן דעם פילם, וועלכער האָט באַדאַרפט
זיין „אן אמת קונסטווערק, געווידמעט ריין קינסטלערישע צוועקן.“
און חוצדעם האָב איך זיך באַרעכנט, אַז ס'איז שוין דריי יאָר
נאָך דער מלחמה און איך בין שוין פּעיק זעלבסטשטענדיק צו
טראַכטן.

דר. הענער האָט גערעדט דער ערשטער:

— ס'וואָלט געווען פיל בעסער, אַז איך זאָל היינט אין
קינאָ נישט גיין.

ס'איז אַן אומזין. — האָב איך אויסגעשריען — איך
וועל זיך נישט אָפשרעקן פֿאַר אַזאַ באַנדע אידיאָטן.
— יאָ, איר זענט אַן אַמעריקאַנער, איר דאַרפט נישט
אַראָפּפּאַלן ביי זיך... איך אָבער בין אַ דייטש און איך מוז
עס גוט געדענקען.

איך האָב באַמערקט זיין פאַרביטערונג, דאָך האָב איך
עס נישט גענומען פאַר שלעכט.
— וואָס רעדט איר, דר. הענער! איר זענט ביי מיר צו
גאָסט און איך וועל דאָס נישט דערלויבן...

— מיין פריינט, הערט מיך אויס. איר קאָנט אָן שום
שטערונגען זיך אריינבאַקומען אינעווייניק. איך אָבער וויל
די מענטשן נישט אַריינברענגען אין פעס. כ'האַב נישט קיין חשק צו

קריגן געשלאגן צוליב אזא קלייניקייט. איברינס האָב איך
שוין עטלעכע טאָל געזען דעם פילם און איך וועל מיט אייך
סיי ווי קאָנען וועגן אים רעדן.

— אַ חרפה! — האָב איך אויסגערופן — אַ חרפה פאַר
מיר און פאַר מיין לאַנד.

— אַ, ניין, מ'האַט דאָס געקענט דערוואַרטן. וועגן דעם
טאַקע האָב איך געטראַכט, בעת כ'האַב געזאָגט, אז דער כ'י-
רוּר גאַט תמיד מורא פאַר אַ בלוט-פאַרגיפטונג. מיר, דייטשע
אינטעלעקטועלן, ווייסן גאַנץ גוט, וואָס עס איז אזוינס מלחמה.
מיר זענען צוגעוויינט צו אַזעלכע זאַכן.

ער האָט אויסגעשטרעקט צו מיר זיין האַנט:
— זייט געזונט!

— איך גיי מיט אייך — האָב איך צו אים געזאָגט.
ער האָט זיך אָבער קעגנגעשטעלט. ער האָט געזאָגט, אז ער
וואָלט געהאַט פיל פאַרדרוס, אויב איך זאָל צוליב אים נישט
זען דעם פילם. עס וועט אים אינטערעסירן צו הערן מיין
מיינונג. ביי די ווערטער האָט ער זיך אויסגעדרייט און מיט
האַסטיקע טריט אַוועקגעגאַנגען. אַ וויילע האָב איך זיך גע-
וואַקלט, לסוף בין איך צוגעגאַנגען צום איינגאַנג. אַ מענטש,
אָנגעטון אין אַ מונדיר, האָט מיר פאַרהאַלטן דעם וועג.
— איר וועט נישט אַריינגיין.

— פאַרוואָס?

— ס'איז אַ דייטשע פאַרשטעלונג, מיר דערלויבן נישט.
— הערט מיך אויס זעלבער, — האָב איך זיך חוצפהדיק
געוואָונדן צו אים — איך טראָג נישט קיין מונדיר, אָבער
איך האָב צו אים די זעלבע רעכט, וואָס איר. כ'האַב געקעמפט
אין אַרגאָן.

— טאָ צו וואָס-זשע דאַרפט איר זען די דייטשע פראָ-
פאַגאַנדע!

— אפשר וועט עס מיך אינטערעסירן.

— איר קאָנט דאָ נישט אַריינגיין. מיר זענען דאָ אַהער
געקומען נישט צו דערלאָזן די פאַרשטעלונג.

בעת ער האָט גערעדט, האָב איך זיך געטון אַ רוק
פאַרויס. דאַן האָט ער מיך אָנגעכאַפט פאַרן אַקסל. ס'איז מיר
אַבער געלונגען זיך אַרויסצורייסן פון זיינע הענט.

— שטיין! — האָט ער געשריען און געפרוּווט מיך
פאַרהאַלטן. איך האָב זיך דורכגעריסן דורן המון און צו צום
קאַסע-פענסטערל. אין פּאָדערהייזל זענען געשטאַנען אַן ערך
פון איבער הונדערט ציוויל-לייט און אַרום פּערציק געוועזענע
זעלנער. די גליקלעכע צו וועלכע איך האָב געהערט, איז עס
פּוילישע-ענדיק אויך געלונגען. איך האָב געקויפט אַ בילעט און אַריין
איבערווייניק. ביי דער טיר האָב איך געפרעגט דעם בילעטער.

— ווער האָט איינגעאַרדנט די גאַנצע מעשה?
— כ'ווייס נישט. ס'איז אונמעגלעך געווען זיך צו
דערוויסן.

— צי איז די פאַרשטעלונג פאַקטיש אַ דייטשע אַגי-
טאַציע.

— אַבסאָלוט. מען וויל אונז מן-הסתם פאַרווערן צו
דעמאָנסטרירן דייטשע פּילמען, מחמת זיי זענען אַ סך בילי-
קער. זיי האָבן מורא, אַז די דייטשע פּילמען וועלן פאַרקאַנקן-
רירן די אַמעריקאַנער.

— אַך, אַזוי! — האָב איך אויסגערופּן. איך האָב ביס-
לעכווייז אָנגעהויבן צו פאַרשטיין. כ'האָב זיך דערמאַנט די
ווערטער פון דר. הענער: מיט ווייניק נאַרונג דערהאַלט מען
ביים לעבן אַ סך אידעען. ס'איז געווען קלאַר, אַז די אַמערי-
קאַנער פּילם-אינדוסטרי האָט געהאַט אַ גרונט מורא צו האָבן
פאַר דער דאָזיקער קאַנקורענץ. תּיפּף איז מיר געקומען אויפן
זכרון דער אַלטער ט. ס., וואָס ווערט דורך די פּילם-ליבהאַ-
בער אָנגערופּן: דער קעניג פון דער קינאַ-וועלט. כ'האָב גע-
טראכט וועגן די פעטע פּאַלדן, וואָס האָבן זיך איבערגעלייגט
איבער זיין קאַלנער, וועגן זיינע דריי טאַפּלע קינען. איך
האָב זיך אויך דערמאַנט אַן מערי מאַגנע, די מיליאָנען-דאָ-
לאַרדיקע קעניגן, וואָס טראַכט אויס פאַר זיך פאַרשידענע פּי-

זישע איבונגען און ספעציעלע דיעטעס, זי הייסט זיך יעדן טאָג וועגן, כדי זיך איבערצוצייגן, צי זי ווערט נישט דיקער.

דריטער קאפיטל

איך האָב אויסגעגלייכט מייע צעקלייטשטע מלבושים און זיך אַוועקגעזעצט צוזאַמען מיט די צוואַנציק צושויער, פאַר וועלכע מ'האַט דעמאָנסטרירט אין וועסטערן-סיטי די גייע פרעם-יערע "דר. קאַליגארי". דער פילם האָט געוויזן עטלעכע מאָרדן, וועלכע זיי האָט געפרוווט אַנטדעקן אַ געוויסער יונגערמאַן; אַלע שפורן האָבן געפירט צו אַן אַלטן דאַקטאָר און מכשף. לטוף האָט זיך אַרויסגעוויזן, און דער דאַקטאָר איז גאָר אַ פאַר-וואַלטער אין אַ משוגעים-הויז און און דער יונגערמאַן איז איי-נער פון זיינע פאַציענטן אין זיין הייל-אַנשטאַלט. די גאַנצע געשיכטע איז נאָר געווען אַ פאַנטאַזיע פון דעם משוגענעם. די דעקאָראַציעס, די אויפפירונג און דער סצענאַרייש אין געווען אין פוטוריסטישן סטיל, אומהיימלעך אפילו, אָבער זיי האָבן גוט געוויקט. אַלץ איז מיר אויסגעקומען לויט די ווערטער פון דר. הענער, געקוקט אויף אַלעם, ווי אויף אַ פראַזיקציע פון דער אוראַלטער קולטור, יא, אין אַמעריקע וואָלט אונמעגלעך געווען צו דעמאָנסטרירן אַזאַ פילם, אָבער, ווען מ'זאָגט מיר למשל, הייסן אויסקלייבן צווישן אים און די איבריגע סעקסועלע פילמען, אין וועלכעס שפילט מערי מאַנגע... איך ווייס נישט באמת... יעדנאָלס האָט מיך דר. קאַליגארי די גאַנצע צייט פאַראינטערעסירט, און מערי מאַנגע אינטערעסירט מיך נאָר דעמאָלט, ווען איך זע זי נישט אויפן ליינוט.

איך האָב שוין געלייענט אַ סך ראַמאַנען און געזען אַ סך זאַכן, אין וועלכע דער העלד וואַכט-אויף צום סוף און מיר דערוויסן זיך, און די גאַנצע געשיכטע איז נישט געווען מער ווי אַ חלום. איך דערמאָן זיך, דעם חלום פון אַ זומער-נאַכט" און "אין הונדערט יאָר אַרום" פון בעלאַמי. אַן אַלט

ווערק, וואָס האָט תמיד אַ השפּעה. דאָ אָבער האָב איך צום
 ערשטן מאל איבערגעלעבט די חלומות פון אַ משוגענעם. יאָ
 די פּאַרשטעלונג איז געווען אינטערעסאַנט, כ'קאָן עס נישט אָפּ-
 לייקענען, וואָס ווייטער, מער רירנד, זייער אַ לעבעדיק און אַ הער-
 לעך שפּילן, ווי דער גייסט פון פּאָ וואָלט אין דעם געווען גערוט!
 פאַרנומען מיט די געדאַנקען, בין איך צוגעגאַנגען צו
 דער טיר, אַרויסצוגיין פון קינאַ. כ'האָב אויפגעמאַכט די טיר
 און פּלוצלונג דערהערט אַ מוראדיק געשריי, וואָס איז ענלעך
 געווען צום געשריי, וואָס האָט זיך געטראָגן פון דר. קאַליגאַ-
 ריס משוגעים-הויז.

— יאָ, יאָ, הוי, הוי, דייטשע פּראָפּאַגאַנדע! יאָ... גיט
 אוועק ס'געלט די דייטשן! שעמט אייך! אין לאַנד שטאַרבט
 מען פאַר הונגער און איר גיט אייערע שונאים אַוועק ס'געלט!
 איך בין שטיין געבליבן און שטיל געמורמלט: מיין גאַט!
 אין דערזעלבער צייט, ווען כ'בין געזעסן אינעווייניק און גע-
 שוועבט אויף די פּליגלען פון דער פּאנסאַויע, האָבן דיראַויקע
 אַרימע נאַראַנים געליאַרמט פאַרן קינאַ, קיינעם נישט געלעזט
 אריינגיין אינעווייניק. אַ וויילע האָב איך געטראַכט זיי צו
 זאָגן, אַז זיי האָבן אַ טעות. אַז די גאַנצע זאַך האָט גאָר קיין
 שייכות נישט מיט דער מלחמה, אַז ס'איז לחלוטין נישט קעגן
 אַמעריקע. אָבער בצל"ה האָב איך באַטערקט, אַז מיין באַרויקן
 זיי איז איבריך. איך האָב באַשלאָסן זיי צו לאָזן שרייען און
 אוועקגיין כּיין דרך.

דאָס אוועקגיין אָבער איז מיר גאָרנישט אָנגעקומען אַזוי
 לייכט, ווי איך האָב עס מיר פּאַרגעשטעלט. ביי דער טיר איז
 געשטאַנען דער הויכער פאַרשוין, וואָס האָט מיך פריער אָנגע-
 כאַפט פאַרן אַקסל. כ'האָב געזען, אַז ער האָט מיך באַטערקט
 און אָנגעוויזן אויף מיר מיטן פינגער:

— דאָס איז אַ פּאַרעטער! האָט ער געזאָגט. ער איז
 געווען אויפן פּראָנט און איצט שטיצט ער אונטער די דייטשן.
 — כ'האָב געפרוּווט זיך אָפרוקן פון זיי, אָבער ער האָט
 מיך אָנגעכאַפט פאַר די האַנט און אלע, וואָס זענען געשטאַ-

נצח ארום האבן זיך אָנגעהויבן שטופן אויף מיר, זיי האָבן גע-
רעוועט ווי אַקסן, געשטופט זיך פון אַלע זייטן, ווילדע קולות
האָבן זיך געריסן פון זייערע העלזער,
— צעהאַקט אים דעם קאַפּ! אַ פאַרשאַלטענע יעקע! —

ווייל כע זידל-ווערטער זענען געפאלן פון אַלע זייטן.
כ'האַב נאָך קיינמאָל נישט געפרוּווט אַנטלויפן פון אַ סכנה,
אַבער איצט האָב איך געוואָלט וואָס גיכער זיך דערווייטערן.
דער הויכגעוויקסיקער פאַרשוין האָט מיר אונטערגעשטעגט אַ
פּוס און איך בין אומגעפאלן לעבן רינשטאַק. איצט האָב איך
זיך שוין געמוזט ווערן. אַבער איך בין געווען הילפּלאָג, איי-
דער כ'האַב נאָך באַוווּן אויפצוהייבן מיין פּויסט אים צוריק
צו דערלאַנגען, האָב איך געקריגן אַ שטאַרקן זעץ אין פנים.
כ'ווייס נישט, צי ס'איז געווען אַ קלאַפּ מיט דער בלוזער
האַנט, צי מיט עפעס אַן אייזן... ס'האַט זיך מיר צעמישט דער
קאַפּ... כ'האַב נאָר געפילט, אז מ'שלאָגט מיך און מ'טרעט מיך.
גלויבט מיר, אז אין אַרגאָן בין איך קיינמאָל נישט
אַנטלאָפן פון שלאַכטפּעלד, כ'האַב ערלעך דערפילט מיינע
פליכטן. איך בין געווען איינמאָל פאַרווונדעט און ביי אַ
טאַג-ראַפּאָרט האָט מען מיר פאַרגעלייגט עטלעכע לויב-ווער-
טער. דאָרט האָב איך נאָך געהאַט אפּעס האָפּנונגען, דאָ
לגמרי נישט. כ'בין געווען פאַרטויבט, מיין גוף האָט זיך גע-
טרייסלט קעגן מיין ווילן — און כ'האַב אָנגעהויבן לויפן. די
אַרומיקע האָבן דערביי נישט געשפּאַרט קיין קאַפעס און קללות.
פלוצלונג האָב איך באַמערקט ברייטע מירמלונט טרעפּ, האָב
איך אָנגעהויבן לויפן נאָך גיכער. ענדלעך בין איך צוגעקומען
צו אַ גרויס אָפּן טויער און איך בין אריין איבערהייניק. איך
בין שטיין געבליבן אויף אַ קיל שאַטנדיק אַרט, געוואַקלט זיך
ווי אַ שפּורער. קיינער האָט מיך שוין נישט געיאָגט און
נישט געשלאָגן. כ'האַב געפילט, אז כ'פאַר, כ'האַב זיך אָנגע-
געכאַפט אַן עפעס, און זיך אַנידערגעוואָרפן אויף אַ הילצער-
נער באַנק.

פערטער קאפיטל

כ'האָב זיך באהאַלטן אין דער קירך פון הייליקן באַרט-
לאַמיי. אז כ'בין געקומען צו זיך, האָב איך זיך געפילט
שרעקלעך צעבראַכן. איך מוז מודה זיין, אז כ'האָב זיך צע-
וויינט, יא, כ'האָב געוויינט, נישט אזוי פון די קלעפּ אין קאָפּ
און אין פנים, ווי פון פעס און בושה. איך האָב געוויינט פון
בלויזן געדאַנק, אז איך, אַ מענטש, וואָס האָב מיטגעהאַלטן
אַפּהאַלטן דעם נצחון אין אַרגאַן, האָב געמוזט אַנטלויפן פאַר
אַ באַנדע פּחדנישע לאַבוסעס. איך בין געשטאַנען אָנגעבוּיגן
איבער אַ קלויסטער-פאַנג און געוויינט, ווי ס'האַרץ וואָלט מיר
באַדאַרפט אין צווייען צעריסן ווערן.

איך האָב אויפגעהויבן דעם קאָפּ, אָנהאַלטנדיק זיך פּסדר
מיט איין האַנט אָן דער פאַנג, איך האָב זיך אַרומגעקוקט. די
קירך איז געווען פּוסט. איך האָב געקוקט אין דער טיפּקייט ;
פאַר מיר באַווייזט זיך דער ליכטיקער אַלטאַר... וואָס איז גע-
שטאַנען אינדערהויך. דורך די געמאַלטע שוויבן האָבן זיך
אַריינגעריסן זונענשטראַלן. איר קענט מסתמא, די בילדער
אויף די שוויבן פון די קירך. פענסטער : איר זעט אויף זיי אַ
מענטשן אין לאַנגע קליידער, אַ ווייסן, אין פּורפור און גאַלד
מיט אַ טונקלער פאַרד, מיט אַ צאַרטן און אומעטיקן אויס-
דריק אויפן פנים, אויף וועמען עס רוט די שכינה. דער כּעס
און ווייטיק האָט מיך געשטיקט, כ'האָב געקוקט אויף דעם
געשטאַלט און צענויפּדריקנדיק די פּויסטן, האָב איך באַשלאָסן,
צו פאַרלאָזן די קירך, גיין צו יענע לאַבוסעס, צעהאַקן דעם קאָפּ
דעם הויכגעוויקטיקן פאַרשוין. און אָט טאַקע איצט הויבט זיך אָן
די וונדערבאַרע געשיכטע פון מיינע איבערלעבענישן. דאָס
לויכטנדע געשטאַלט האָט אויסגעשמרעקט צו מיר די אַרעמט,
ווי זי וואָלט זיך ביי מיר בעטן אויסראַטן די געדאַנקען פון
נקמה.

נאַטירלעך, האָב איך באַלד פאַרשטאַנען, וואָס דאָס באַ-
דייט. ערשט נישט לאַנג האָב איך געזען זאָס בילד אין קינאַ-

וואָס האָט פאַרגעשטעלט אַ חלום פון אַ משוגענעם, פאַר נאָכ-
דעם האָב איך געקריגן געשלאָגן איבערן קאָפּ... און איצט בין
איך אויך אַליין אַריינגעפאלן אין אַ חלום. איך בין זיכער שווער
פאַרוונדעט, פאַרשטעלנדיק דעם צעהצקטן קאָפּ מיט די הענט,
האָב איך הויך געשלאָכצט ווי אַ קינד. איך האָב פאַרגעסן דעם
הויכגעוויקסיקן פאַרשוין, פאַרגעסן זיין אויסזען, כ'האָב נאָר גע-
פילט אַ בויש, אַ פאַרטויבונג, געפינען זיך אין אַ משונהדיקן,
היסטערישן צושטאַנד; אַלץ איז מיר געקומען אויפן געדאַנק...
די געשיכטע פון דר. קאַליגאַרי, דאָס משוגעני-הויז, — איך
האָב געפילט, אז דער שאַרבן איז ביי מיר צעשעדיקט און, אז
כ'וועל זיך שוין קיינמאָל נישט אומקערן צום געזונטן שכל.
פלוצלינג האָב איך דערפילט אַ פרעמדע האנט אויף מיין אַקסל
און כ'האָב דערהערט אַ צאַרט קול:

— האָב נישט קיין מורא, דאָס בין איך.

איך וועל נישט פאַרלירן קיין צייט אויף צו שילדערן
פאַר אײך, ווי-ווייט איך בין געווען דערשטוינט. איך האָב
לאַנג נישט געקאָנט גלויבן אין דעם, וואָס כ'האָב איבערגע-
לעבט. ס'האָט זיך מיר געדוכטן, אז כ'בין אַריינגעפאלן אין
אַ משוגענות. כ'האָב אויפגעהויבן די אויגן און דערזען, אין דער
קירך פון הייליקן באַרטלאָמיי, דאָס געשטאַלט פון געמאַלטן
פענסטער שטיין לעבן מיר, די האַנט אַרויפגעלייגט אויף מיין
קאָפּ! איך האָב אַ קוק געטון צום צווייטן מאָל אויף דעמדאָ-
זיקן און איך האָב געווענדעט מיין בליק צום פענסטער. דאָרט,
ווי ס'איז פריער געשטאַנען דאָס געשטאַלט, איז איצט געווען
אַ גרויסע עפענונג, דורך וועלכער עס האָבן זיך אַריינגעצויסן
זונענטראַלז

פינפטער קאפיטל.

מיר אלע קענען די קראפט פון טוגעסטיע, וואָס ווירקט אממייסטן דעמאלט, ווען עס ווערט אָנגערייט די טיף פונם אונטערבאווסטזיין, ווו ס'ליגן באַגראָפן די ערינערונגען פון אונדזערע קינדער-יאָרן. איך שטאַט פון אַ רעליגיעזער פאַמיליע, יע, דערפאַר איז מיר אויסגעקומען גאַנץ נאַטירלעך, וואָס עס איז אוועק דער ווייטיק און פּחד, ווען בעת ער האָט געהאַלטן די האַנט אויף מיין קאָפּ. איך בין געווען רויק און צופרידן, ס'איז מיר געווען אזוי גוט אונטער זיין צערטלענדיקן פשוף.

— פאַרוואָס וויינט איר? — האָט געפרעגט אַ קול.

כ'האָב אָפּגעענטפערט צווייפּלעהאַפט:

— דוכט זיך פון בושה.

— האָסט דען געטון שלעכטס?

— ניין מ'האַט מיר שלעכטס געטון.

— ווי קאָן זיך אַ מענטש שעמען פאַר דעם צווייטנס

זינד.

איך האָב תיכף פאַרשטאַנען, וואָס ער מיינט און כ'האָב

זיך אויפגעהערט שעמען.

דער פרעמדער האָט זיך ווידעראמאָל אָפּגערופן:

— דאָס פעבל איז אַ בלינד ווערקצייק, ערגער פון

משוגעת.

איך האָב געטראַכט ביי זיך: פוננאווען ווייס ער, וואָס

עס איז מיט מיר געשען? דאָן איז מיר געקומען אויפן געדאַנק:

אפשר האָט ער געזען, ווי זיי האָבן מיך געטריבן צו דער

קירך. פלוצלונג האָט זיך דערוועקט אין מיר דער געדאַנק,

ריינצוואַשן פאַר אים מיינע פאַרפאַלגער.

— מיר האָבן איבערגעלעבט אַ שווערן קאַמף — האָב

איך זיך צו אים אָפּגערופן — איר ווייסט, ווי ווייט די מלחמה

ווירקט, ווי ווייט זי ווירקט אויף דער נשמה.

— יאָ — האָט דער פרעמדער געענטפערט — איך ווייס.

איך ווייס עס נאָך צו גוט.

איך האָב אים געוואָלט אויסטייטשן די געפילן פון המון קינדער מאַכן פאַר אים אַלץ, אָבער כ'האַב באַלד איינגעזען, אַז דאָס איז אונמעגלעך. ווי אזוי זאָל איך אים אויפקלערן די פילמען, די דייטשע קאָנקורענץ, די געשיכטע פון די געוועזענע זענע זעלנער, וואָס זענען איצט אַרבעטלאָז ? אין אַ ווילדע אַרום האָט ער געענטפערט :

— קאָנט איר זיך אויפשטעלן ?

איך האָב געפרוווט און ס'איז מיר געלונגען. מיינע קינדער האָבן מיר נאָך פסדר ווייגעטון, אָבער כ'האַב געהאַט דעם איינדרוק, ווי דער ווייטיק איז ערגעץ הינטער מיר. מיינע אויגן האָבן געקוקט קלאָר און שטרענג, בלויז צוויי זאָכן זענען פאַר מיר געווען נישט קלאָר : דער פּרעמדער, וואָס איז געשטאַנען לעבן מיר און די עפענונג אין פענסטער, וווּ כ'האַב אים געזען דורך אזוי פיל זונטיקדיקע פרימאָרגנס.

— ווילט איר איצט גיין ? — האָט ער געפּרעגט. ער האָט באַמערקט, ווי איך האָב זיך צוריקגעצויגן, און ער האָט זיך אָפּגערופּן העפלעך :

— דערלויבט, מיר וועלן גיין צוזאַמען.

זיין פּאַרשלאַג, האָט מיך וואָס אַן אמת, אַ ביסל צעטומלט. זיינע מליבושים, די לאַנגע האָר... און נאָך אַ סך אייגנטימליכקייטן, וואָס האָבן זיך לגמרי נישט צוגעפּאַסט צו דער בראָדווייגאַט, פינף אזויגער פאַרנאַכט. אָבער וואָס האָב איך געקאָנט ענטפערן. ס'וואָלט געווען אַן אומזין צו מאַכן אים אויפּמערקזאַם דערויף. איך האָב קוים באַוויזן אַרויסצו-שטאַמלען :

— דוכט זיך, אַז איר געהערט צו דער קירך...

— באַמת ? — האָט ער געענטפערט ווי צעטומלט —

כיבין נישט זיכער דערמיט. אָפטמאָל פּרעג איך זיך אַליין : צי דאַרף מען מיך טאַקע דאָ ? וואָלט איך נישט געווען נויטיקער דאַרט, אויף דער וועלט ?

— איינס איז זיכער — האָב איך באַמערקט : — די-

דאָזיקע עפענונג — און איך האָב אָנגעוויזן אויפן פענסטער —
וואַרפט זיך אין די אויגן.

— איר זענט גערעכט.

— וויבאַלד ס'זאָל אָנהייבן רעגענען, וועט דער גאַנצער
אָלטאַר חרוב ווערן. דאָס וואָלט זייער וויי געטון דעם הער
ספרעי. פרוי עלוינע דע ווייגס האָט אין איר צוואה אַרייַנ-
געשריבן פאַר דער קירך אַ טישטוך אויפן אָלטאַר, איין גאַט
ווייס, וויפל טויזנטער דאָלאַרן ס'האָט איר אָפגעקאַסט.
— יאָ — האָט ער געענטפערט — דאָס קאָן אזוי
נישט פאַרבלייבן, מיר וועלן פרווון מיט עפעס פאַרשטעלן
דאָס קאָך.

ער איז געגאַנגען לענגאויס דער קירך צום פריסטוס-
שטיבל. דאָרט איז געהאַנגען אויף דער וואנט אַ פאַרטעט,
אין דער נאַטירלעכער גרויס, פון אַלטן אַלזשערנון דע ווייגס,
דער פּרעזידענט פון האַנדלס-קאַמער אין וועסטערן-סיטי און
דירעקטאָר פון דער נאַציאָנאַלער באַנק.

— מיר וועלן זען, צי ער קאָן נישט פארנעמען מיין
אָרט — האָט זיך דער פרעמדער אָפגערופן. ער האָט זיך
אַרויפגעשטעלט אויף אַ שטול, אַראָפגענומען דעם שווערן פאַר-
טרעט פון דער וואנט און אָן אַנשטרענגונג געטראָגן זיך מיט
אים איבער דער גאַנצער קירך.

ער איז אַרויף אויפן אָלטאַר און אויפגעהויבן דאָס בילד
ביז צום פענסטער; איך ווייס נישט, ווי אזוי ס'האָט זיך אים
איינגעגעבן דאָרט עס צוצופעסטיקן. איך בין געווען צופיל
צעטומלט, כדי אַכט צו לייגן אויף די אַלע איינצלע הייטן.
אַבער ווי אזוי ס'זאָל נישט זיין, האָט זיך דאָס בילד זייער
פּיין אַריינגעפאַסט אין פענסטער. דער איינדיק איז געווען
אומגעהויער, כדי פילשטענדיק צו פילן דידאָזיקע מינוט, האָט
מען באַדאַרפט קאַנען דעם אַלטן ווייגס, זיינע קיילעכדיקע,
אַנגעשוואָלענע באַקן, וואָס זענען איצט ענלעך, אונטער די
שטראַלן פון דער זון צו צוויי ריזיקע עפל. אונזער ערשטער
באַנקיר איז געווען אָנגעטון אין אַ פּפּבליק שוואַרץ אַנצוג,

וואָס ער פלעגט טראָגן יעדן זונטיק. אויף איין אָרט האָט די זון דורכגעלויכטן זיין קערפער, געמלעך אויף איין זייט פון זיין ברוסט. איך האָב זיך נישט געקאָנט באַהערשן פון נייגעריקייט און געפרעגט:

— וואָס באַדייטן די גאַלדענע שטראַלן?

— איך מײן, אַז דאָס איז זיין האַרץ, — האָט דער פרעמדער אָפגעענטפערט.

— ניין, ס'איז נישט מעגלעך, דאָס געפינט זיך אויף דער רעכטער זייט, און האָט אַן אַוואַלע פאַרם, סמאכט דעם איינדרוק פון אַ זעקל געלט.

און דער פרעמדער האָט געזאָגט:

— וו עס איז געלט, דאָרט איז בלייב ספּק אויך דאָ האַרץ.

זעקסטער קאפיטל

מיר זענען אַדורכגעגאַנגען דורך אַ געוועלפט טויער, פאַר אונדז האָט זיך געצויגן די בראַדוויי-גאַס. ס'האַט מיך אַרומגענומען אן אומאַנגענעם געפיל. כ'האַב זיך פאַרגעשטעלט אין דער פאַני-טאָזיע, ווי אַזוי כ'וועל אויסזען, גייענדיק אויף דערדאָזיקער באַלעבטער גאַס מיט מיין אַרגינעלן פריינט. די דורכגייער וועלן זיכער אונדז נאַכקוקן, די גאַסן-יינגען וועלן אונדז נאַכלויפן, לסוף וועט אַנטשטיין אַ צוואַמענלויף און פאַליציי וועט אינטערווענירן. אַזוי האָב איך געטראַכט, בעת מיר זענען געגאַנגען אויף די גרויסע טרעפּ, אַרויס פון דער קירך. אָבער באַלד איז פאַרשווינדן געוואָרן מיין פחד. קיינער האָט אויף אונדז קיין אַכט נישט געלייגט, קיים ווער ס'האַט געוואָרפן אויף אונדז אַ בליק. באַלד איז פאַר מיר קלאַר געוואָרן, פאַרוואָס דאָס איז אַזוי. דער גיטער קלימאַט פון אינדזער שטאָט האָט צוגעצויגן אַהער די משונהדיקסטע געסט. מיר האָבן דאָ אינדישע טוואַמיסן אין געלע זיידענע קליידער. אויפן באַרג, סוף שטאָט, געפינט

די טעאָאָפֿישע שול, איך וווינען דאָ מענטשן, וואָס לעבן
 זיט דער נאָטור, טראָגן סאַנדאַלן אויף זייערע באַרוועסע פֿיס
 און איינער פֿון זיי טראָגט אַ שטעקעלע פֿון אַ פֿאַסטאַר.
 איך האָב מיך דערמאַנט אין דער פֿאַסירונג, וואָס איז
 געשעען מיט עטלעכע יאָר צוריק ביי מיין מומע קאַראַלינע. זי
 האָט תמיד געזוכט עפעס צו באַפֿרידיקן אירע געפֿילן און האָט
 זיך איינמאַל אָנגעשלאָסן אין אַזאַ משונהדיקע אידעע. איינמאַל
 האָט, צו דער גרויסער איבעררעשונג פֿון איר הויזדינער, אין
 דער טיר זיך באַוווּן אַ נביא מיט אַ גוטמוטיקן אויסדירק
 אויפֿן פנים. ער איז געווען אָנגעטון אין וואַלענע קליידער און
 פֿון אַ צייטונגס-פֿאַפּיר, וואָס ער האָט געהאַלטן אין דער האַנט,
 האָט ער אויסגעשיט פֿאַר דער מומע דריי געלע ריבלעך, צוויי
 שיינע געלע ציבעלעס, דאָס זענען געווען געבענטשטע פֿירות פֿון
 דער ערד, וואָס דער נביא אַליין האָט אָפּגעריסן. מיין אַלטע
 מומע איז געווען טיף גערירט, ווייל דער גאַסט אידער איז גע-
 ווען אַ קינסטלער, דער מחבר פֿון אַ ריזן-ווערק, וואָס געפינט
 זיך אין דער עפענטלעכער ביבליאָטעק און טראָגט דעם נאָמען:
 „דער אייביקער תנך“.

און דעריבער בין איך געגאַנגען מיט מיין פֿריינט אומ-
 געשטערט. כִּהאָב געזען, ווי ער קוקט זיך אום און ער וויל
 שטעלן פֿראַגן, איך בין געוואָרן נייגעריק צו וויסן, וואָס ער
 וועט זאָגן. כִּהאָב געמיינט, אַז דער גרעסטער איינדרוק וועט
 אויף אים מאַכן די גרויסע צאָל אויטאָמאָבילן און עלעקטרישע,
 טראַמוויען, ס'איז מיר גאַרנישט איינגעפֿאַלן, אַז ער טראַכט
 גאָר וועגן די נשמות פֿון די מענטשן.

לסוף האָט ער געפרעגט:

- איז עס אַ גרויסע שטאָט?
- פֿון אומגעפֿער אַ האַלב מיליאָן איינוווינער.
- אין וועלכן קוואַרטאַל זענען מיר איצט?
- אין האַנדלס-קוואַרטאַל.
- איז דאָס אַ באַזונדערער טייל פֿון דער שטאָט?
- אַ באַזונדערער? וואָס מיינט איר דערמיט?

— דוכט זיך מיר, אז דאָ וווינען אויסגעלאָסענע מיידלעך.
 כ'האָב נישט געקאָנט דערשטיקן אין מיר דעם געלעכטער.
 — די אייגענשאַפטן פון דער היינטיקער מאָדע פירן אַריין
 אין אַ טעות, איר האָט זיי נאָך אוודאי נישט געזעען...
 — פאַרקערט, איך קאָן זיי נאָך צו גוט. אין מיין יוגנט
 האָב איך זיך געלערנט די ווערטער פונם נביא: „אז די טעכ-
 טער פון ציון וועלן זיין שטאַלץ, זייערע קעפּ וועלן זיין אויפ-
 געהויבן הויך. די פנימער געפאַרעט און ווערטפולע סאַנדאַלן
 וועלן באַדעקן זייערע פיס, גאָט וועט אָפּגאַלן די האָר פון די קעפּ
 ביי די טעכטער פון ציון און אַוועקנעמען פון זיי זייער שיינ-
 קייט און קומען וועט אַ צייט, ווען גאָט וועט ביי זיי אַוועק-
 נעמען דאָס צירונג און דאָס באַפּיצונג פון די סאַנדאַלן, די
 קנעפעלעך, קלאַמערקעס און קייטעלעך, די אַרעמבענדער און די
 שמעקעדיקע ריחות, די אוירינגלעך, מינגערלעך, צעלעלוי-פּאַס-
 קעס פון די האָר. די הייבלעך, פליטערלעך, די שפּיגעלעך...
 אַנשטאַט דעם אָנגענעמען ריח וועט זיין אַ געשטאַנק, אַ שטריק-
 אַנשטאַט אַ שיינער גאַרטל, אַ גאַלער קאַפּ, במקום געקרויזלטע
 האָר, און שטאַט דעם ברייטן מאַנטל, אַ שמאַלער ענגער זאַק...
 דאָס אַלץ אַנשטאַט דיין שיינקייט...“
 פון פּיטעראַרישן שטאַנדפונקט האָבן די ווערטער געקאָנט
 האָבן אַ גרויסן ווערט, אָבער ס'איז מיר אויסגעקומען מאָדנע צו
 הערן זיי — אין רוג בראָדוויי און פינפטער עוועניו; אין די
 אַממערטן באַלעבסטע שעהן פון טאָג. חוצדעם איז מיין פריינט
 געווען שטאַרק באַגייסטערט. ער האָט אַרויסגעזאָגט די פריערדיקע
 ווערטער מיט אַ זינגנדיקן טאָן און זיין פנים האָט געשטראַלט.
 — פאַרויטיק! — האָב איך אַ שעפטשע געטון צו אים —
 די מענטשן קאָנען נאָך דערהערן.
 ער האָט אויף מיר אַ קוק געטון פאַרחידושט.
 — די מענטשן הערן אויס גערן מיינע ווערטער. און
 באַלד האָט ער צוגעגעבן: — דער פשוטער המון.
 ווען אַזאָ פאַסירונג אין מיין לעבן האָב איך קיינמאָל
 נישט געטראַכט. ס'איז מיר איינגעטאָלן אַ געדאַנק: גרויסער

גאָט, וואָס וועל איך טון, אויב ער וועט אָנהויבן פרעדיקן דאָ.
אויפן סאַמען עק גאָס? איך האָב באַמערקט, אז ער וויל עס
טון. ס'האָט מיך אַרומגענומען אַ פּחד... ניין, איך וועל עס נישט
איבערהאַלטן, כ'וועל מוזן אַנטלויפן.

איך האָב אָנגעהויבן צו רעדן האַסטיק:

— מיר מוזן אַריבערגיין אויף דער צווייטער זייט גאָס.
דער פּאָליציי-מאַן, וואָס רעגולירט די גאַסן-באַוועגונג קוקט אויף
אונדז. איצט האָב איך געוואָלט פאַר אים קלאָר מאַכן דעם הער-
לעכן סיסטעם פון רעגולירן די גאַסן-באַוועגונג. ער האָט מיר
אַבער איבערגעריסן:

— צו וואָס דאַרפן מיר אַריבערגיין אויף דער צווייטער
זייט גאָס, וויבאַלד מיר האָבן נישט קיין באַשטימטן ציל, ווהין
צו גיין?

— מיר האָבן יאָ אַ באַשטימטן ציל — האָב איך אַריינגע-
מישט — איך וויל אייך באַקאַנען מיט מיינס אַ פריינט. לאָמיר
אַריבערגיין אויף דער אַנדערער זייט גאָס.

איך האָב אים פּאַרויכטיק געפירט צווישן די לויפנדע
אויטאָמאָבילן און בשעת-מעשה זיך געבראַכן דעם קאַפּ, ווי אזוי
זיך אַרויסצודרייען פון דעם ליגנט, ווהין זאָל איך אים פירן?
ווער וועט אריינלאָזן צו זיך דעם מאָדנעם פאַרשויך? ווער
וועט זיך באַמיען פאַר זיינעטוועגן צו באַזאָרגן לייטישע מלבושים
און אָפהאַלטן אים פון פרעדיקן אויף די גאַסן?

איך האָב זיך באַמט געפונען אין אַ קריטישער לאַגע,
מיט וואָס האָב איך זיך עס פאַרוינדיקט, וואָס דערדאָזיקער
פאַרשוין קלעפט זיך אזוי אין מיר. ווי לאַנג וועט ער אזוי
גיין מיט מיר? איך האָב מיך דערמאַגט דאָס קינדישע יידל
פון מרימל מיט איר שעפּסעלע, וואָס איז איר תמיד נאָכגעגאַנגען:
מיט מיר האָט זיך אָבער דער גורל פאַרנומען. מיר זענען
אַפגעגאַנגען עטלעכע צענדליק טריט און פלוצלינג האָב איך
דערהערט הינטער מיר אַ קול:

— האַלף, ביל!

איך האָב זיך אויטגעדרייט. אַ ליבער גאָס; דעם מענטש

האָב איך טאָקע באַדאַרפט איצט באַגעגענען ? עדגער ראָסיט.
דער קינאָ-קריטיקער פון „טיימס“ און וועסטערן-סיטי, איינע-פון
די גרעסטע ציניקער צווישן ציניקער ! ער האָט מיך דאָ גע-
טראָפן, אין העלן טאָג, צוזאַמען מיט די פיגור, וואָס האָט נאָר-
וואָס פאַרלאָזן דאָס אויסגעמאַלטע פענסטער פון דער קירך פון
הייליקן בארטלאַמיי!

זיבעטער קאפיטל

האַלאָ. ביל, ווער איז דאָס דערדאזיקער פאַרשוין, דער
פריינט דיינער ?

ראָסיט, ווי כ'האַב געזען. איז געווען גוט געשטימט, וואָס
האַב איך אים געקאַנט ענטפערן ?
- ער... ער.

דער פרעמדער האָט געזאָגט: - מירופט מיך טישלער.
עס איז מיר זייער אָנגענעם מיט איך זיך צו באַקאָנען,
הער טישלער, - האָט געענטפערט דער קריטיקער. ער האָט
האַרציק אים געדריקט די האַנט. - איר זענט דאָ אויף
אַ טורנע.

- אַ טורנע ? - האָט דער פרעמדער איבערגעפרעגט און
ראָסיט האָט אַרויסגעזעצט מיט אַ הייליך געלעכטער, יאָ, איצט
וועט ער שוין האָבן צו דערציילן וועגן מיר סענסאַציאָנעלע גע-
שיכטעס, אויסנוצן די פאַסירונג ווי געהעריק, איך האָב אומג-
ליקלעכערווייזע געפרווט ראַטעווען מיין פּוּד. איך האָב זיך
אַפגערופן :

- דער הער טישלער איז נאָר-וואָס אָנגעקומען...

- נאָר-וואָס אָנגעקומען, באמת ? - האָט דער קריטיקער
געפרעגט און אין זיין גוטער שטימונג האָט ער אויפגעהויבן ד'ן
האַנט, כדי אַראַפצולאָזן זי אויפן פרעמדנס אַקסל.
עבער זיין האַנט איז געבליבן הענגען אין דער לופטן...

א וונדערבארער אויסדרוק האָט זיך באַוווּן אויפן טישלערס
פנים.

— שווייגט! — האָט ער אויסגערופן. און באַלד האָט ער
צוגעזעבן; — יעדער איינער קאָן נאָכמאַכן דאָס געלעכטער,
אַבער ווער וועט נאָכמאַכן דאָס געוויינ?

— וואָס? — האָט ראָסיט געפרעגט און איצט איז שוין
געקומען די ריי, אַז איך זאָל זיך פארטיידיקן.

— דער הער טישלער איז פאר אַ מינוט מיר געקומען
צו הילף. דאָס פעבל איז אויף מיר אָנגעפאלן און מיך צו-
שלאָגן.

— אָהאָ! — האָט דער קריטיקער אויסגערופן — ביים קינאָ
„עקסצעלענטאַר“ און פדי צו פאַרדעקן פאַר אונדז זיין צעטומלט-
קייט האָט ער גערעדט ווייטער:

— איר זענט געווען אין דעם גאַנצן געדראַנג? איך האָב
זאָלן אַבסערווירט.

— צי טומלען גאָך די מענטשן דאָרט אַזוי?

— וואָרשיינלעך.

— אַ באַנדע אידיאָטן — האָב איך אָנגעהויבן.

— אידיאָטן? שוין איינמאַל. ווי מיינט איר, וואָס טון

דאָרטן די מענטשן?

— זיי ווילן אונדז פאַרהיטן פון דער יעקישער פראָפּא-
גאַנדע, אַזוי האָט מען מיר לפחות געזאָגט.

— מענטש איינער. וואָס זיי גייט אָן יעקישע פראָפּאָגאַ-
דע, ווי אַ הונט דעם פינפטן פוס. זיי פאַרזינען צו פינף דאָלאַר
פער קאָפּ.

— וואָס?

— יאָ, יאָ, אַזוי איז עס... ווי איר זעט מיך אַ לעבעדיקן.

— איר ווייסט עס אויף זיכער?

— איר פרעגט זיך, צי איך ווייס? פעטער דעלי איז

געכטן אין אַוונט געווען אויף אַ זיצונג פון די פילם דרעקטאָרן,
און באַשלאָסן געוואָרן צו דינגן די דאָזיקע מענטשן. דער המון

פאשטייט פון ארבעטלאָזע ארבעטער, וואָס אָרדענען איין איד
עפענטלעכע ע טער באַשטעלעטע גאַסן-אואַנטורעס.

— שיינע מעשיות. — האָב איך אויסגעשריגן — און ווו
איז די פּאָליציי ?

— די פּאָליציי, — האָט זיך דער קריטיקער פּאַנאַנדערגע-
לאַכט — זאָל די פּאָליציי אַרבעטן אומזיסט בעת די זעלנער קייגן
באַצאָלט ? יעזוס כריסטוס...

— ביטע — האָט דער טישלער זיך אָפּגערופן.
— יאָ, אודאי, איך — האָט ראָסיט געשטאַמלט און אַנט-
שוויגן געוואָרן אַ צעטומלטער אינגאַנצן.

— איר דאַרפט נישט שעלטן — האָב איך אים אויפּמערק-
זאַם געמאַכט — איך מוז עס איך דערקלערן. דער המון האָט
זיך געוואָרפן אויף מיר... איך בין געווען אינגאַנצן פאַרטייבט...
דערדאָזיקער הער האָט זיך צו מיר דערנענטערט און דורך אַ
נס מיך אָפּגעראַטעוועט.

— אַ — האָט זיך דער קריטיקער זינגערופן מיט גרויס
פאַראינטערעסירונג — איר היילט מיט גייס וואָס מיטלען, מיט
וואָס פאַראַ סיסטעם ?

איך האָב שוין געוואָלט ענטפערן, אבער כּהאב באַמערקט,
אַז דער טישלער אַריין וויל אויסקלערן.
— מיטן מעטאָד פון ליבע — האָט ער צאָרט געענטפערט.
— הערט מיר, הער ראָסיט — האָב איך איבערגעריטן דאָס
געשפּרעך.

— כּי קאָן לענגער נישט גיין מיט איך, איך פיל זיך שלעכט,
איך גיי רופן אַ טאַקסאָמעטער.

— ניין, קומט ליבערשט מיט מיר ; כּוועל ארוף טון מיין
ווייב, דאָ באַלד, ביים סוף גאַס, דאָרט וועט איר זיך אויך
אָפרוען.

ער האָט מיך אָנגענומען פאַר די האַנט און מיטגעשלעפּט
מיט זיך, אין גרונט גענומען איז ער געווען אַ גוטערציקער
מענטש, דער ציניזם זיינער, איז נאָר געווען דאָס געוויינהייט
פון זיין באַרוף. מיר זענען אַריין אין אַ גרויסער געביידע, און

בעלזאזט זיך ארויפציען מיט א חידוע. איך האָב נישט געקאָנט
 דאָס הויז און נישט די דירה, ווהיין מיר זענען געגאַנגען. ראָ-
 סיט האָט געעפנט אַ סיר, איך האָב דערזען פאַר מיר אַ גרויס
 חדר, וווּ אויף ווייכע פאַטעלין זענען געזעסן ווייבלעכע גן-ערן
 פייגל. דער קריטיקער האָט מיך צוגעפירט צו אַ פלושענע סאַפע,
 איך האָב זיך אַנידערגעוואָרפן אויף איר מיט אַן אַפזיפן פון
 פאַרלייכטערונג.

דער פרעמדער איז געשטאַנען ילעבן מיר און אַרויפגע-
 לייגט די האַנט אויף מיין קאָפּ. און דאָן איז געשען אַ נס.
 אין מיין מוח האָט אויפגעהערט צו קלאָפן, אַ פרייד האָט מיך
 אַרומגענומען. אויך מיין פנים האָט זיכער אויסגעדריקט די צו-
 פרידנקייט פון דינאָזיקע מינוטן, וואָרום דער קינאָ-קריטיקער פון
 „טיימס“ אין וואַסטערן-סיטי האָט מיך פאַטראַכט מיט אַ שניי-
 איך האָב פאַרשטאַנען, וואָס ער טראַכט, ווי ער וואָלט עס אויס-
 געדריקט אין ווערטער.

— ביי גאָט! ס'איז דאָך אַ היפּנאָז!

אכטער קאפיטל

איך האָב זיך אַזוי גוט געפילט, אַז כּיהאָב זיך פאַצויגן מיט
 גלייכגילטיקייט צו דעם אַלעם, וואָס עס איז געשען. איך האָב
 אויף אַ וויילע צוגעמאַכט די אויגן, געעפנט זיי צוריק און
 פאַרלומט זיך אומגעקוקט אַרום. איך האָב פאַמערקט, אַז אַלע
 פרויען קוקן אויפן טישלעך. זייערע קעפּ זענען געווענדט געווען
 צו אים, זייערע אויגן פאַרזינקן אין זיין געשטאַלט. איך האָב
 געטראַכט: דער מענטש וועט האָבן מזל ביי פרויען, ווי די
 אינדוסן מיט זייערע ווייכע, פרויענע הויט און די גרויסע טונ-
 קעלע קי-אויגן.

ס'האָט געהערשט אַ טויטע שטילקייט, אָבער פּלוצלינג
 האָט זיך דערהערט אַ זיפּצן. דער טישלעך האָט אַ ציטער גע-
 טון און אַראָפּגענומען די האַנט פון מיין קאָפּ. אין צימער האָט

יך געמינען צוועקף טירן, וואָס זענען געווען פארמאכט. דאָס זיפצן האָט זיך געטראַגן פון נאַנטסטן חדר.

— וואָס איז דאָס? — האָב איך געפרעגט ראָסיטן.

— גאָט ווייסט, אין דעם גיהנום קאָן מען זיך גאַרנישט דערר וויסן.

איך האָב שוין געוואָלט זיך דערוויסן, וואָס דאָס איז פאַר אַ גיהנום. פּלוצלינג האָט זיך ווידער דערהערט דאָס זיפצן, העכער, אויסגעצויגענער: א—י—י—י! און ס'איז אויסגעגאַנגען אין אַ ווייטאַקלעך געשריי.

דער טישלער האָט זיך אויסגעדרייט, צוגעגאַנגען צו דער טיר, ער האָט זיך אַ וואַקל-געטון און שטיין געבליבן. מיינע אַניגן האָבן אים נאָכגעפּאָלגט, דערנאָך האָב איך געקוקט אויפן קריטיקער, וואָס האָט מיט אַ ברייטלעכן שמייכל אויפן פנים, באַפּאַכטעט דעם טישלער. ער האָט זיך צוגעגרייט אָפּצוהוּזקן, געוואָלט אין אונדז נוקם זיין.

און ווידער האָט זיך געהערט דאָס זיפצן, העכער, ליידיג-שאַפּטלעכער, ס'האָט זיך איבערגעחזרט רעגלמעסיק און ביי יעדן מאָל זיך פאַרענדיקט מיט אַ ווילד געשריי. איך האָב געקוקט אויפן טישלער; ער האָט געמאַכט אַן אייגנדיק פון א יינג פערדל, וואָס הערט הינטער זיך דעם געקנאַץ פון דער בייטש, ווערט וואָס אַמאָל אומרויקער, שפּרינגט זאָנטער ביי יעדן קנאַק, דאָך איז ער צעטומלט, ער ציטערט מיטן גאַנצן גוף, ווייל ער ווייסט נישט, וואָס דאָס קנאַקן באַדייט, און ווייסט גישט, ווהין צו לויפן.

דער טישלער האָט געקוקט פון איינעם אויפן אנדערן, געפּאַרשט יעדן אויסדריק אויף אונדזערע פנימער. ער האָט גע-קוקט אויף די גן-עדן פייגל, אויף די פרויען, וואָס זענען גע-זעסן אין די באַקוועמע פּאַטעלן. קיין איין מוסקול האָט ביי זיי נישט געריירט, אויסער די מוסקולן, אין וועלכע עס האָבן זיך גענייטיקט זייערע אויגן, כדי אים נאָכצופּאָלגן מיט די בליקן. עס איז זיי נישט אָנגעגעאַנגען יענער ווייטאַק, וואָס ווער פון

זיי דארטן האָט געליטן און דאָך איז עס דאָך געווען ווייטאַק פון
אַ געפייניקטער פרוי.

— א—י—י—י.

דער טישלעך איז צו צו דער טיר ווי ער וואָלט געוואָלט
זי עספענען. ער האָט אויסגעשטרעקט זיין האַנט און זי צוריק-
געצויגן. ער איז געגאַנגען היין און צוריק געטריבן פון סודות-
דיקע געפילן, און ווייל קיינער האָט נישט געלייגט קיין
אַכט אויף דעם, וואָס ער האָט גערעדט, האָט ער גערעדט
צו זיך:

— דאָס איז דער גורל פון אַ נקבה, און באַלד ווידער:—
פאַרן פרייז פון לעבן. דאָן האָב איך ווידער דערהערט דאָס
שרעקלעכע, מוראדיקע זיפּען:

— א—י—י—י!

מיר האָט זיך געדוכטן ווי פונם טישלעךס האַרץ האָט
זיך אַרויסגעריסן אַ געשריי:

— דערבאַרם דיך!

לכתחילה האָט דער קינאַ-קריטיקער פון „טיימס“ און
וועסטערן-סיטי, געפרוּווט צו באַהאַלטן זיין איראָניע, אָבער פאַ-
מעלעך האָט זיך זיין פנים אויסגעקרוּמט אין אַ גרויסער, שפאַ-
טישער גרימאַסע: דאָס איז געווען אַ טייוולשער געלעכטער. איך
האַב געזען, אַז דאָס איז דעם טישלעך נישט געפּעלן געוואָרן.
ער האָט אַ קוק געטון אויף ראַסיטן און זיך אָפּגעקערט פון אים
מיט אַן עקלדיקן געפיל. ער האָט זיך ענדלעך באַהערשט, דער-
נענטערט זיך צו אים און צאָרט געזאָגט:

— מיין פריינט, פאַר יעדן מענטש, וואָס לעבט אויף דער
וועלט, האָט די פרוי באַצאָלט דעם פרייז פון לעבן.

— דעם פרייז פון לעבן! — האָט ראַסיט איבערגעחזרט
צעטומלט.

דער טישלעך האָט מיט דער האַנט אָנגעוויזן אויף דער
טיר.

— מיר שטיין פאַר דעם אייביקן סוד, פאַר דעם אומ-
ענדלעכן פּחד. עס פאַסט נישט, אַז ס'זאָל עמעצער חוּקן דערפון.

דער איראָנישער שמיכל איז פאַרשווינדן פון קריטיקערס
פנים, ער האָט צוזאַמענגעצויגן די ברעמען און געפרעגט:
איך פאַרשטיי אייך נישט, וואָס קאָן דער מאַנס-
בילד דאָ העלפן?

— איינס קאָן צו לכל-הפחות טון, בויגן דעם קאָפּ פאַר
דער פרוי.

— דאָס איז פאַר מיר צו הויך. קיינער צווינגט נישט די
דאָזיקע נאַראָנים צו דעם; זיי טון עס פון זייער אייגענעם
וויילן.

דער טישלער האָט געפרעגט:

— האָט איר נאָך קיינמאָל נישט געטראַכט, אז דאָס קאָן
אויך זיין דער ווילן פון גאָט?

— ניין, ס'איז מיר נאָך נישט געקומען אויפן געדאַנק.

אין דער רגע האָט זיך געעפנט איינע פון די צוועלף
טירן, ראָסיט האָט זיך אויסגעדרייט און אויסגערופן:

— אַך, דאָס זענט איר, פרוי פלאַנשעט, קומט אַהער, דער-
ציילט, וואָס דאָרט קומט פאַר.

ניינטער ראָמאַנט

אַ דיקע פרוי האָט זיך וואַקלדיק אריינגעשלעפט אין צי-
מער, זי האָט באַגריסט מיט גוטשאַרציקער פריינטלעכקייט.

— אַך, הער ראָסיט!

פון אירע אוירן האָבן צראַפגעוואָנגען שוואַרצע אוירינג, איר
פנים איז געווען בלייך, די ליפן זענען געווען, ווי צוויי
רויטע שנירעלעך, זי האָט אויסגעשטרעקט ביידע הענט צום
קריטיקער, און ער האָט לאַכנדיק געפרעגט:

— זאָגט מיר מאַדאַם: צי ברענגט גאָט אַהער די דאַמען?

— געוויס, הער ראָסיט, דער גאָט פון שיינקייט ברענגט

זיי צו אונדז. און דער קליינער גאָט מיט דער גאַלדענער פייסל,
וואָס האָט ראָזלעכע בעקלעך און קליינע חן-גריבעלעך... די חן-

גריבעלעך, וואָס מיר מאַכן דאָ פאַר צוויי הונדערט דאָלאַר
אַ שטיק. יאָ, הער ראָסיט, דער גאָט ברענגט זיי צו אונדז.

דער קריטיקער האָט זיך אויסגעדרייט.

— דערלויבט, מאַדאַם פּלאַנשעט. איך וועל פאַר אייך
נאַרשטעלן זעלבן הער טישלער. דערדאָזיקער מענטש באַווייזט
נשים, ער היילט יעדער ווייטאַק מיט ליבע.

— אָ, ווי אינטערעסאַנט. אָבער הער טישלער, וויבאַלד ריי-

ליבע גופא איז חייטאַק, טאָ ווי צווי קאָן זי היילן ווייטאַק?

— א-ו-י-ו-י. האָט געזופצט אַ קול.

ראָסיט האָט באַמערקט. — דער הער טישלער האַלט אַז

אי פאַרשאַפט די דאַמען גרויס ווייטאַק, דאָס איז אים זייער
אומאַנגענעם.

— אָ, די דאַמען זענען שוין צו דעם גאַנצן גלייכגילטיק.

ווייטאַק, וואָס איז דאָס אזוינס ווייטאַק, די פרוי, וואָס קרעכצט,

קאָן זיך נישט באַוועגן, און דערפאַר איז זי אומגליקלעך. הוצ-

דעם איז זי זייער קאַפּריזונע, זי וואַלט געוואָלט, אַז אלץ זאָל

געשען לויט איר פאַרלאַנג. די ווייטאַק ווערט פאַרשווינדן. זי

וועט ווערן שענער, דער מאַן וועט איר טער ליב האַבן און זי

וועט זיין גליקלעך.

— א-ו-י-ו-י! — האָט זיך געהערט דאָס זיפצן

אין אַנדערן צימער, און מאַדאַם פּלאַנשעט האָט געפּלוידערט:

ווייטער:

— איך חזר תמיד איבער: וואָס העכער שרייבן. דאָס

העלפט: דאָס שרייען שרעקט דאָ קיינעם נישט איבער, ווייל מיר

אלע, וואָס געפינען זיך דאָ, זענען אָנהענגער פון גאָט פון שיינ-

קייט, און מיר זענען תמיד גרייט איבערצוטראַגן אלע יסורים,

וועלכע ער וואַלט נאָר פון אונדז פאַרלאַנגט. נישט צווי, הער

טישער?

דער טישלער האָט געקוקט אויף איר דערשטוינט. איך

האַב נאָך קיינמאָל נישט געזען ביי אים די דאָזיקע צוזאַמענגע-

נעצליגקייט אויף זיין פנים. ער האָט געפרוווט תּלפּס צו זיין

דאָס, וואָס איז אים שווער געווען צו פאַרגריפּן.

— איך וועל פאר אייך אויסגאגן א סוד — האָט זיך אָפֿ-
גערוּפֿן מאַדאַם פֿלאַנשעט. — די דאַמע, וועמענס זיפצן איר הערט
איז די פרוי פון ט. ס. איר קאַנט דעם הער ט. ס., דעם
פילם-קעניג?

דער טישלער האָט נישט אָפּגעענטפערט, צי ער קאָן אים.
— זיי קומען אַלע צו מיר, די מענטשן פון דער פילם-
וועלט, צו מיר, די פשוטמאַכערין, די פארטרעטערין פון גאָט
פון שיינקייט. עס קומט פאָלי פרעטי און דאָלי דימפל, לוציע
לעוו און בעטיע בעלע ביירד. זיי קומען צו מיר וועגן זייערע
האַר, וועגן די אויגן און וועגן פנים. איר זענט אויך איינער
פון די, וואָס באַוווֹן ווונדער, אָבער צי וועט איר קאַנען באַ-
וווֹן צו טון דאָס, וואָס איך טו? איר וועט קאַנען אויפפרישן
די גאַנצע הויט? איר וועט קאַנען די אַלטע מאַכן יינגער?

— א-ו-י-ו-י!

— מערי מאַנע איז געקומען צו מיר און מיטגעבראַכט
מיט זיך איר אַלטע באַפֿע. מאַדאַם, האָט זי געזאָגט, פרישט זי
אויף פון דער טאַליע ביז אין דער הויך, ווייל ס'איז נאָך נישט
באַוווֹסט, ווי אזוי ס'וועט זיין מאַדיש, וואָס מ'וועט דאַרפֿן ווייזן.
אָ, אָ, ווי פריילעך זי איז, די רייזנדע מערי. טאָ האָב איך גע-
נומען די אַלטע דאַמע אין דער אַרבעט: באַלד וועט פאַר-
שווינדן די פאַרדן פון איר פנים, איר הייט וועט ווערן ווייך,
ווי די הויט ביי אַ קינד. אויף אירע באַקן וועט זי פאַקומען
צוויי חן-גריבעלעך און זי וועט טאַנצן מיט יינגע הערן, וואָס
וועלן זי לחלוטין נישט אונטערשיידן פון אירס אָן אייניקל. נו וואָס?
דאָס זענען נישט קיין ווונדער?

איצט האָב איך שוין פאַרשטאַנען, ווי איך געפינ זיך:
איך האָב אָפּטמאַל געהערט וועגן דעם שיינקייט-סאַלאַן פון מאַ-
דאַם פֿלאַנשעט. איך בין לחלוטין אַנטשוויגן געוואָרן, כּהאַב נאָר
געטראַכט צי וואָלט נישט בעסער געווען, אָנצונומען דעם טיש-
לער פאַר אַ הענט און איידל אַרויספירן, צי אכשר וואָלט גאָר
בעסער געווען לאָזן אים אָנהייבן אַ קאַמף מיט אַט דער מאַ-
דערנער ציוויליזאַציע?

אין עטלעכע שעה צרום, ווערן די האָר געבאָקן, געקאָכט, זיי פארטיקע לאָקן.

— אַלזאָ, זייט שטיי, איך בעט אייך.
זי האָט פאָמעלעך געעפנט די טיר.

צענטער קאפיטל

פאַר אונדז האָט זיך באַוויןן עפעס אַזוינס, וואָס איך וואָלט געקאָנט אַנרופן אַ באַרג פרויען-פלייש. דער באַרג-פלייש איז וואַרשיינלעך באַדעקט געווען מיט געהאַפטענע זיידענע ווטש. וואָס האָט איצט אויסגעזען ווי פייכט, דורכזיכטיק פאַפיר. דער קאַפּ פון דעם באַרג-פלייש דראָט געמאַכט אַ זעלטענעם איינ-דרוק: ער איז געווען אינגאַנצן אַ גאַלער שאַרבן און פונם דאָזיקן גאַלן שאַרבן האָבן זיך געצויגן דראָטלעך. זיי זענען זיך פאַנאָדערגעגאַנגען אין פאַרשידענע ריכטונגען, און מהמרת זיי זענען געמאַכט געווען פון גלאַנצדיקן מעטאַל. האָט מען געהאַט דעם איינדרוק, ווי דאָס איז דער קאַפּ פון אַפּאָלינע, אָדער איינער פון די ווילדע מענטשן, אָדער גאָר, ווי דער קאַפּ פון אַ נייען מלחמה-גאַט, וואָס לאָזט פון אַ וואַלד אויס כעמישע באַלאַנגען גיפטיקע גאַזן. איבער דעם באַרג פלייש האָט זיך גע-הויבן אַ גלאַנצדיקער מעטאַלענער קופאַל. מיט וועלכן די דראָט-לעך זענען פאַרייניקט געווען. ס'איז שווער געווען אונטערצושיידן. צי דער באַרג פלייש האָרט אויס דעם קופאַל, צי עס הענגט פון אים אַראָפּ. ס'האַט געמאַכט אַן איינדריק פון אַ סימבאָליש ווערק פון אַ משוגענעם קינסטלער. וועמענס באַדייטונג ס'איז שווער גע-ווען צו פאַרשטיין.

פון קופאַל האָט אַרויסגעזעצט אַ הילף. פון באַרג-פלייש איז געפלאָסן שווייס און אין קליינע שטראָמען זיך צונויסגעגאַסן אויף דער ערד אין אַ ים. וואַרשיינלעך מחמת דערזאָזיקער אומ-געוויינלעכער היץ קאָן דער באַרג-פלייש זיך נישט דערהאַלטן מיט אַייגענע כוחו תאון דעריבער וואַלט ער געמוזט אינגאַנצן צערוגען.

אָבער אָט זענען פאַראַן דריי דינער פון שיינהייטס-טאַלן, זײַן זייער אויפגאַבע איז אונטערצוהאַלטן די פלייש-מאַסע. צוויי האַלטן די דאַמע אונטערן אַרעם, דער דריטער האַלט איר קאָפּ אין דער גלייכגעוויכט. יעדערע עטלעכע מינוט שרייט דער באַרג פלייש: - א-ו-י-ו-י! דערנאָך ווערט עס אנטשויגן. עס דוכט זיך, ווי ס'וואַלט זיך באדאַרפט אַפרייטן אַ לאַזע, און לעבעדיקע קאַריאַטידן האַלטן זי מיט גרויס מי קוים אונטער.

מאַדאַם פּלאַנשעט האָט געשפּטשעט צו אונדו:

- אַזוי זעט אויס די דינסט ביים יינגען גאַט פון שיינ-

קייט.

מיין פאַנטאַזיע האָט זיך אויפגעוויבן אויף פליגל: איך האָב געזען די שטאַלצע וועסטאַלינערינס. שפּיגלענדיק זיך אין פּיאַלעטימ, וואָס האָט באַגאַסן די גריכישע אינזלען, יענע וועס טאַלינערינס, וואָס האָבן געהיטן אין די ווייסע טעמפלען דאָט הייליקע פייער. איך האָב געזען די אַקאַליטן. אויפהייבנדיק און אַראַפּלאַזנדיק די פליים וויירוּן די ערנסטע, באַרדיקע פּהנימ געקרוינט מיט מירטן-קרענץ, גייענדיק אין אַ לאַנגער ריי. דאָן האָב איך געפרעגט זיך אַליין, צי האָט דער יינגער גאַט פון שיינקייט שוין געזען פון ששת ימי בראשית אָן אַזוינע מיאוסע תּפילות.

מיר זענען שווייגנדיק צו צו דער טיר, מאַדאַם פּלאַנשעט האָט זי פאַרמאַכט הינטער אונדו. דאָס פּראַמעטעוּש זיפּען איז געוואָרן שוואַכער, ס'האַט זיך שוין אויך נישט געפילט אַזוי שטאַרק דער ריה פון אַמאַניאַק. איך האָב נישט געזען דאָס גע-זיכט ס'פּנימ פון טישלער, ווייל ער האָט זיך פון אונדו אוועק-געדרייט. ראָסיט האָט מיר צוגעוואָרפן אַ שמיכל, און געשעפּטשעט: - אַייער פריינט, ווייזט אויס, אינטערעסירט ווינציק שיינ-

קייט. דערנאָך האָט ע" געפרעגט:

וואָס האָבן באַדייט זיינע ווערטער, דער פרייז פון לעבן?

און, דער ווייזן פון גאַט?

- איר האט עס באמת נישט פאַרשטאַנען?

- ניין

— מיין טייערער, איר האָט אונדז נישט געזאָגט, וווּ מיר
געפינען זיך, דער טישלער האָט געמיינט, אז מיר געפינען זיך
אין אַ קינפּעטאַרין-אַנשטאַלט.

דער קינפּ קריטיקער פון טיימס אין וועסטערן-סיטי האָט
ווילד אַ בליק געטון אויף מיר, דאָן האָט זיך אַרויסגעריסן פון
זיין האַרדז אַ געשריי, ענלעך צום רעוון פון אַ יינג שעמעלע,
וואָס ווערט געפייניקט. דער טישלער האָט אַ ציטער געטון, ס'האָט
זיך אויך איבערגעשראַקן די מאַדאַם פּלאַנשעט, און אפילו די
ווייבלעך — די גן-עדן פייגל האָבן צום ערשטן מאָל, זינט מיר
זענען אַריינגעקומען אין צימער, געגעבן פון זיך סמונים פון לעבן.
דאָס שעפעלע האָט נאָך צוויימאָל אַ רעווע געטון, דאָן איז ראָ-
טיט, אינגאַנצן אַ פאַרויטלטער, ווי ער וואָלט זיך געשטיקט, אַרויס-
געלאָפן פון צימער.

מאַדאַם פּלאַנשעט: מיך פּוועקגענומען אין אַ זייט און
געפרעגט:

— הער ביל, זאָגט מיר, איז עס אמת, אז דערדאָזיקער
מענטש איז אַ ווונדער-רופּא? ער ווייסט ווי אזוי צו פאַר-
לייכטערן ווייטאַק.

— ביי מיר האָט ער דאָס לפּתית באַוויזן.

— ער איז אַ גאַנץ שיינער מאַנסביל, נישט אמת, הער

ביל?

— אודאי.

— אָט האָב איך אַ געדאַנט, אַ הערלעכן געדאַנק
— זי האָט זיך געוואָנדן צו מיין פריינט: — הער
טישלער, איך הער, אז איר קאַנט פאַרלייכטערן ווייטאַק, עס
וואָלט געווען גאַנץ גוט, ווען איר וואָלט אזוי געוואָלט אַריין-
טרעטן אין מיין קאַלאָן און פאַרנעמען זיך מיט מיינע דאַמע,
בעת איך מאַך זיי די דויערהאַמטע לאָקן, די חן גריבעלעך. דאָס
זיסע געלעכטערל. די אַרעמע באַשעפעניש ליידן דאָך אזוי
דערפון, אַ ווען איר וואָלט אזוי געוואָלט זיצן לעבן זיי, האַלטן
זייערע הענט, איך מיין, אז דאָס וואָלט זיי פאַרשאַמט פאַרגע-
ביגן. זיי וואָלטן געקומען אַהער יעדן טאָג, און איר, הער טיש-

לער וואלט געוואָרן באַרימט און רייך. צו מיר קומען די באַ-
רימסטע מענטשן פון שטאָט, אַלע וועלן אייך פאַרגעטערן, הער
טיש'לער. וואָס זאָגט איר דערצו?

— ס'איז מיר פֿלוצלינג אויסגעקומען מאַדנע, וואָס מאַדאָם
פֿלאַנשעט האָט נאָך ביז איצט נישט געהערט דעם טיש'לערס קול.
איצט האָט זי אים געצוהינגען צו רעדן, אָבער דאָך האָט זי
אים נישט געקאָנט צוהינגען, אָו ער זאָל אויף איר קוקן. זיינע
אויגן האָבן געקוקט אין חלל, ערגעץ איבער איר קאָפּ. ווי זיי
וואָלטן פאַרשטעקט געווען אין אַ היזיע; מיט אַ פּאַוואַליע זינג-
דיק קול האָט ער אָנגעהויבן רעציטירן:

— אָו די טעכטער פון ציון וועלן זיין שטאַלץ, זייערע
קעפּ וועלן זיין אויפגעהויבן הויך. די פּנימער געפאַרבט און
ווערטפולע סאַנדאָלן וועלן באַדעקן זייערע פיס, גאָט וועט אָפּ-
גאָלן די קעפּ פון האָר ביי די טעכטער פון ציון און אוועקנע-
ווען פון זיי זייער שיינקייט.

— גרויסער גאָט! — האָט מאַדאָם פֿלאַנשעט אויסגערופּן.
— און קומען וועט אַ צייט, ווען גאָט וועט ביי זיי אוועק-
נעמען דאָס צירונג און דאָס באַפּיצונג פון די סאַנדאָלן, די קנעפּעלעך,
קלאַמערקעס און קייטעלעך, די אַרעמבענדער און די שמעקעדיקע
ריחות. די אוירינג, פינגערלעך, צע, עלוי-פּאַסקעס פון די האָר,
די הייבלעך, פֿליטערלעך און די שפּיגעלעך ... אָנשטאָט דעם
אָנגענעמען ריח וועט זיין אַ געשטאַנק. אַ שטריקל אָנשטאָט אַ
שיינער גאַרטל. אַ גאָלער קאָפּ, במקום געקרויזלטע האָר, און
שטאָט דעם פּרייטן מאַנטל, אַ שמאָלער ענגער זאַק ... דאָס אַלץ
אָנשטאָט דיין שיינקייט.

אין דער רגע האָט זיך אויפגעמאַכט די טיר פון קאַרידאָר
און ס'איז אַריינגעקומען מערי מאַנע.

נרטיבער קאפיטל

— מיין גאָט, ווער איז דאָ? ביל, אָרעמער, כ'האַב דיך שוין צוויי חדשים נישט געזען. ווילסט מיר אינגאנצן פאַרלאָזן דערטאָר, וואָס האָסט דיך פאַרליבט אין א פרייליך פון דער געזעלשאַפט, וואָס האָט אַ פנים פון אַ יאַפּאַנישער לאַלקע, וואָס טוט זיך מיט דיר? איך פאַרליר גיכער מינע ליבהאַבער, ווי כ'געפין זיי. עדגערטאָן ראָסיט, קומט נאָר אַהער, איר קאַנט זיך גאַנץ לייכט באַרעכטיקן. איך האָב פונקט אזוי מורא פאַר אייער ווייב, ווי איר אַליין. איך וואָלט כאַטש איינמאָל געוואָלט האָבן אַ מעגלעכקייט צו ווערן אַנגווייליק פאַר אַ מאָן. האַלאַ, פּלאַנשעט, ווי אזוי דערגייט עס אייך ביים רייבן די הויט? און... ווער איז דער? באַקאַנט מיך מיט דעם הער. דאָס איז דינער אַ פריינד, ביל? טישלער? אַנטשולדיקט, הער טישלער, אַבער מיר, מענטשן פון פילם, זענען ציגעוויינט צו רעדן וועגן אונדזער אויסזען. נישט יעדן טאָג באַגעגן איך מיליאָנען דאָלאַר, וואָס לויפן אויף צוויי פיס. ביי וועמען אַרבעט איר?

עס איז שווער געווען איינצוהאַלטן דעם שטראָם פון אירע ווערטער.

— וואָס הייסט? ער אַרבעט נישט אין קיין שום פילם-געזעלשאַפט? און איר אַלע שטייט אזוי אַרום, און עס ווערן נישט אונטערגעשריבן קיין קאָנטראַקטן. עדגערטאָן, פאַרוואָס האָט איר דאָס נישט צוויסן געטון אין דער געזעלשאַפט „איי-ביקע שטאַט“? אַ, יאָ, ט. ס. וועט דאָ זיין אין פינף מינוט אַרום, זיין פרוי לאָזט זיך שוין ווידער מאַכן שיין. איך וועל אייך עצהגעבן, הער טישלער: שרייבט נאָך היינט נישט אונטער קיין שום קאָנטראַקט. וואָס לענגער איר וועט אַפּשלאַפּן, אַלץ מערער וועט איר באַקומען, יעדער וואָך מיט עטלעכע הונדערטער.

מערי איז ווידער אַנטשוויגן געוואָרן, דאָס איז מיר מאַד-אָ אויסגעקומען, ווייל תמיד האָט זי אויפגעהערט רעדן, ווען

עמעצער האָט זי שוין געצווּנגען דערצו, אָבער ס'האָט אויסגעזען,
אַז דער טישלער האָט זי פאַרשופט.

— מיין גאָט, פוּ וואָנען קומט ער ז ער דערמאַנט מיך
— ניין... ניין... נאַטירלעך ס'זעלבע בילד. הערט, ביל, איד
מענט מיר גלויבן אָדער נישט, אָבער מיט אייניקע וואָכן צו-
ריק בין איך געווען אין דער קירך, ביי דער חופּה פון פריי-
לין ראָקסאַני רידלער מיטן גרויספירשט. אַ גרויסע קירך, ביים
פאַרק. יא, די קירך פון הייליקן באַרטלאַמיי; אַט דאָרט האָב
איך געזען אַ געמאַרט בילד אויפן פענסטער איבערן אָלטאַר,
איך קאָן שווערן, אז דער הער טישלער איז אַראָפּגעקומען פון יענע
פענסטער.

— מעגלעך, אַז ער האָט אַזוי געזאָגן, מערי.

— איך לאָך נישט, כּוואַג דיר, דאָס איז דאָס לעבעדיק
געוואָרענע בילד. איבעריקנס ער רעדט דאָך גאַרנישט, ער האָט
דאָך נאָך קיין איין וואָרט נישט אַרויסגערעדט. זאָגט, הער טיש-
לער — איר האָט אַ לשון, אָדער צי זענט איר אַ עטומע פיגור
פון „בן הור“? זאָגט, איך וויל עס זיך דערהויסן.

איך בין געווען טשעקאָוע צו וויסן, ווי אַזוי דער טיש-
לער וועט האַנדלען. צי וועט ער אַראָפּלאָזן דעם קאָפּ און אַנט-
לויפן פאַר דעם האַגל ווייבערישע ווערטער? און וויפּיל זי
וועט אים פאַרשופּן, פונקט ווי זי פאַרשופּט יעדן מאַנסמיל,
וואָס שטעלט זיך איר אין וועג? און אפשר וועט זיך דעם
מענטש אינגעלעך דאָס, וואָס האָט זיך נאָך קיינעם נישט איינ-
געגעבן — ער וועט זי צווינגען צו שווייגן?

ער האָט געטון אַ צאָרטן שמיכל. אַזוי-ווייט האָט זי אים גע-
צויבערט — ער וועט זיין העפלעך.

— מערי-האַט ער אַ זאָג געטון — איך מיין, אז איר פאַר-
מאַנט שוין פּליק, אויסער אוירינג אין דער נאָז.

— אוירינג אין דער נאָז? וואָס פאַר אַ מיאוסער געדאַנק
ווי קומט איר צו טראַכטן וועגן דעם?

— בעת איר זענט דאָ אַריינגעקומען האָב איך ציטירט די
ווערטער פון נביא ישעיהו. פון זיין צייט אָן האָבן שוין גע-
גל-
גל-

לעבט אויף דער ערד עטלעכע הונדערט גענעראציעס פרויען.
זיי האָבן אויסגעקעמפט פאַר זיך וואָל-רעכט, אָבער דוכט זיך,
אַז זיי האָבן שוין נישט געקאַנטן אויסטראַכטן עפעס אַ נייערע זאַך, כדי
זיך צו מאַכן שוין. הערט אייך גוט צו צו אַ טייל ווערטער פון
נביא און איר וועט זיך איבערצייגן, אַז איר פאַרמאָגט אַלץ,
וואָס ער האָט געזאָגט: קנעפעלעך קלאַמערקיס קייטלעך, אַרעמ-
בענדער, שמעקעדיקע ריחות, אוירינג, פינגערלעך, צעלעלוי-פאַס-
קיס אַן די האַר, הייבלעך, פליטערלעך אין שפיגעלעך... .

בעת דער טישלער האָט אויסגעוועכנט די דאָזיקע רשימה,
האָבן זיינע אויגן געשוועבט איבער דער הערלעכער טואַלע טע
פון מערי מאַגע. זי איז געשטאַנען אַקעגן אים מיט איר אַרויס-
רופנדיק לעבנס-שפרודלדיק געשטאַלט, וואָס איז אונדז באַקאַנט
אַלס קלעאַפאַטרע, דובאַרי, אַלס אַנע באַלעי און אין צענדלי-
קער אַנדערע ראַלן, וואָס האָבן פאַרגעשטעלט באַרימטע קעניגנס
און קורטיזאַנס: אויך אין דער אַלטעגלעכקייט האָט זי געוויקט
פאַרכשופט, זי איז אַ הערלעכע ברונעטין, אַלע פאַרבן פאַסן צו
איר פנים; בעת זי גייט אויף דער גאַס דוכט זיך דיר, ווי
סיגייט אַ פראַצעסיע מיט בלישטשנדיקע פענער. איך וואָלט זיך
געוועט, אַז אין היינטיקן נאַכמיטאָג - איבערציינדיק די טיע-
רע שטיינער, הגם כ'ווייס נישט, צי זיי זענען אמתע צי פאַל-
שע - האָבן זיי געהאַט די ווערט לפחות עטלעכע צענדליק
טויזנט דאָלאַר; אויפן קאַפּ האָט זי געטראָגן אַ שוואַרצן הוט,
אין איין זייט האָט זיך געזען אַ גאַרטן בלומען און אין דער
אַנדערער אַ נעסט פון פייגל - אָבער צו וואָס איבערהוורן די רשימה
פון נביא ישעיהו.

- אַלץ אויסער אוירינג אין דער נאָז - האָט דער טישלער
איבערגעחזרט - און מעגלעך, אַז אויך דאָס וועט זיין מאַדיש
אין דער נאַנטסטער וואָך.

- וווּ איז דאָס שפיגעלע? האָט ראָסיט געפרעגט, כדי
ארויסצורופן אַ געלעכטער.

- איצט, מערי - האָב איך געזאָגט, כדי צו נעמען מיין
פריינט אונטער מיין שוץ - ווייל, וואָס דו האָסט אין דיין בייטל.

- און די צע-עלוי-פאסקילעך אין די גאנצן
- דאָס האָט דאָך די מאַדאָס פּלאַנשעט אונדז איצט
געוויין.

אין דער גאַנצער צייט האָט מער נישט צוועקגענומען
אירע אויגן פונם טישלעך.

- טאָ זענט איר באמת איינער פון די הייליקע מענטשן-
האַט זי אויסגערופן - איר וועט וויסן, וואָס צו טון אָן עמעצנס
אָן עצה. אומגלייבלעך.

אין דעם דאָזיקן גינסטיקן מאָמענט האָט זיך אויפגעמאַכט
די סיר און ט. ס. האָט זיך פאַמעלעך אַר-ינגעשלעפט אין צימער.

צווערפטער ראָפּיטל

איר קענט נאָטירלעך די קינאָ-שטערנס, אָבער אפשר
ווייסט איר גאַרנישט פון די גרויסע הימלשע קערפערשאַפּטן,
די געהיימע שטומע, נישט זעענדיקע זונען, פון וועלכע אָט יע-
נע לויכטנדע שטערן ציען זייער גלאַנץ. דערלויבט מיר אייך צו
באַקאָנען מיט ט. ס., זיין אמתן נאָמען קאָן קיינער נישט גע-
דענקען, יאָ, אַפילו זיינע סעקרעטאַרן האָבן עס זיך אויפגע-
שריבן אויף אַ שטיקל פאַפיר און אויפגעהאַנגען איבער דער
שרייב-טאַשן: טשניטשקלערפיטש. מיט אייניקע יאָר צוריק איז
ער געקומען פון רוטעניע אָדער רומעליע צי גאָר פון רומעניע
קיין אַמעריקע, ווי די, וואָס זענען אַזוי רייך ווי ער, רופן אים
אַבי, אַנדערע רופן אים הער ט. ס., וואָס ער האַלט עס פאַר
אַ טייל פון זיין אַמעריקאַניזירן זיך.

ער איז קלענער ווי אייך, און מחמת ער איז געקומען
צו דער איבערצייגונג, אַז ער קאָן נישט וואַקסן אין דער הויך,
וואַקסט ער אָנשטאַט דעם האַריוואַנטאַל אין דער אומענדלעכקייט.
זיינע מלבושים קענען אים קיינמאָל נישט האַלטן אינגאַנצן אינזיך,
די פעטע הויט קריכט תמיד ארויס פון קאָלנער. ער האָט אַ געלבלעך
פנימ, וואָס טוט זיך לייכט פאַרוויטלען און קליינע, גלאַנצדיקע

אייגעלעך. זיין ענגליש איז אַפשיילעך, און קולטור פאַרמאָגט ער
אַזויפיל, וואָס אַ האַריקער איינאַס, אָבער ער ווייסט ווי צווי צו שיטן
מיט געלט, און ער רעוועט נאָך דעם, ווי אַ חזיר אין דער
קאַריטע.

— האַלף! וואָס מאַכט איר? כאַדאַם, וווּ איז מיין
אַלטיטשקע?

— מען טוט זי איצט אָן.

— זי מעג זיך אַביסל צואיילן. כ'האַב נישט קיין צייט.

איך... יעזוס פריסטוס!

— יאָ, אודאי — האָט מערי מאַננע געזאָגט.

— יאָ, ער וויל זיך אַנגעזשירן, וואָס איז דאָס? איר

ווילט פון מיר חווק מאַכן?

— אַבסאָלוט — האָט מערי געענטפערט.

— צווי, איר האָט אַים געבראַכט דאָ צאהער, און איך זאָל

אים אַנגעזשירן. ניין, אויסער מיין ביוראָ מאַך איך נישט קיין

שום עסקים. זאָל ער מאַרגן אינדערפרי אויפזוכן ליפסקין.

— ער וויל זיך להלוטין נישט אַנגעזשירן — האָט מערי

געזאָגט.

— ער וויל נישט? טאָ צו וואָס איז ער דאָ געקומען?

אפטד צו דער מאַדאַם פלאַנשעט, און זי זאָל אים מאַכן ווייניג

האַפטע ליאַקן?

— זייט פאַרזיכטיק, אַביז! — האָט מערי מאַננע אויסגערופן

— ער איז אַ דושענטעלמען, איר מעגט זיך האַלטן אַביסל אָן-

שטענדיקער. הער טישלער... דאָס איז הער ט. ס.

— טישלער? נו, הער טישלער, וויבאַלד איך זאָל מאַכן

מיט אייך אַ פילם, מוז איך דערויף אויסגעבן אַ מיליאָן דאָלער

— ביי אזא טעמע קען מען זיך נישט באַנצן מיט קיין ביליקן

פילם. ווייל עס וואָלט אַדורכגעבאַנגען אומבאַמערקט. מען דאַרף

קאָסטיומען, דאָס איז נישט, ווי אַ לויז ביי אַן אַרעמאָן. איך

געב אים מיין גאַנץ געלט, און דערנאָך קומט איר, אַקטיאָרן

און איר זאָגט, אַז כ'פאַרדין אויף אייך מיליאָנען דאָלער.

— גענוג, אַבוי. — האָט מערי אים איבערגעזיסן — דער
הער טישלער פאַרלאַנגט פון איך גאַרנישט.

— וואָס? ער פאַרלאַנגט גאַרנישט? דאָס איז נאָר אַן אַנג-
שטעל. איבריגנס, וויבאַלד ער וויל רעדן זענן געשעפט, זאָל
ער קומען אין דער ביוראָ, ער ווייסט, וווּ עס געפינט זיך די
„אייביקע שטאַט“. וואָס איז דאָרט געשען מאַדעם? מיין אלטיש-
קע האָט זיך צוגעקלעפט צו דער שטול?
— איך וועל אַ קוק טון, הער ט. ס. — און מאַדעם פּלאַנ-
שעט איז אַרויס פון צימער.

מערי האָט זיך דערנענטערט צו דעם גרויסן מאַן: — הערט
מיך אויס, אַבוי איר קאָנט יעצט באַגיין דעם גרעסטן פעלער אין
איינער לעבן. דער דאָזיקער מענטש איז נאָך, ווייזט אויס, נישט
אַנטדעקט געוואָרן. איר ווייסט, וואָס עס קאָן געשען, וויבאַלד
ער זאָל ווערן אַנטדעקט?
— פּויגוואנען קומט ער?

— כ'ווייס נישט. ביל האָט אים געבראַכט אַהער. איך
האָב זיך משער געווען, אַז ער שטאַמט פון דעם געמאַלטן
פּענסטער אין דער קירך פון הייליקן באַרטלאַמיר.
— אַ, אַ — האָט ט. ס. אַ ברום געטן.

יעדענפאַלס שטעלט ער מיט זיך פאַר עפעס נייעס אין
עפעס אַזוינס, וואָס איז צו גוט, אַז ער זאָל לענג קאָנען זיין אומ-
אַנטפּלעקט. די צייטונגען וועלן זיך פאַרנעמען מיט אים. קוקט
אים גוט אָן.

— נו, יאָ, אָבער מערי, ער קאָן שפּילן?
— שפּילן? טייערער גאָט; ער דאַרף לחלוטין נישט שפּילן
ס'איז גענוג, אַז ער זאָל אַ קוק טון אויף עמעצן, און שוין
וועט מען אים פּאַלן צו די פיס, זייט צו אים העפלעכער, פאַרשט
אויס, וויפּל ער פאַרלאַנגט.

דער גרויסער מאַן האָט געקוקט פאַרשנדיק אויפן גע-
שטאַלט פון פרעמדן און אָפּגעשאַצט זיין ווערט. דאָן האָט ער
זיך צו אים דערנענטערט:

— איר ווייסט וואָס, הער טישלער, איך קאָן אײך מאַכן
באַרימט. עס געפֿעלט אײך נישט?

— איך האָב נאָך קײנמאָל נישט געטראַכט צו זײן באַ-
רימט — האָט אָפגעקײנגען אַן ענטפֿער.

— פֿאַרטראַכט אײך נאָר וועגן דעם. וויבאַלד איך וועל אײך
אַנגאַזשירן, וועל איך אײך מאַכן פֿאַרן גרעסטן אַקטיאָר אין
דער וועלט. מיט אײער הילף וועל איך אײנאַרדענען פֿראַפֿאַ-
גאַנדי פֿילמען פֿאַר דער קירך, מען וועט אײך ווײזן אין כײנע
און בײ די זולדנסן. איך וועל מיט אײך שליסן אַ קאָנטראַקט
אויף צען יאָר, איך צאָל אײך פֿינף הונדערט דאָלאַר אַ וואָך אַן
אונטערשיד, צי איר וועט ארויסטרעטן. צי נישט. איר וועט
נישט האָבן קײן סך אַרבעט, וואָרום איך וועל דאָך נישט קאָ-
נען יעדער וואָך פֿראָדוצירן אַ פֿילם מיטן אַלמעכטיקן גאָט און
מלאַכים, וואָס קאָסט אַ מיליאָן דאָלאַר. מעגלעך, אַז איר וועט
געטײנען אַ געמײנע פֿילם-געזעלשאַפט, וואָס וועט אײך צוזאַמן
מער, אָבער דערנאָך יועט דערדאָזיקער פֿאַרשײן פֿאַרקויפֿן
דעם פֿילם זײן ברודערס ווייב און באַשטימען אַ קאָנקורענץ, און
וואָס וועט איר דעמאָלט טון? מערי מאַגנע קאָן אײך זאָגן,
אַז זי האָט געשלאָסן מיטן אַלטן אַבי אַ קאָנטראַקט, וואָס האָט
דעם זעלבן ווערט, וואָס די פֿרייהייטס-אַגלייע. יעדער וואָך
באַקומט די שײנע דאַמע אַ טשעק אויף דריי הונדערט און פּונ-
ציק דאָלאַר, און איך שרייב אים אַליין אונטער. איך זאָג אײך,
אַז די האַנט ציטערט מיר, בעת איך שרייב אונטער אַזאַ
גרויסן טשעק, אָבער כײַשרייב אונטער; גיט אַ קוק אויף די
פֿינגערלעך, אויף די בענדעלעך. אויף דעם צירונג, דאָס איז
אַלץ פֿאַר מײן געלט...

— דער הער טישלער האָט מיך טאַקע נאָר וואָס געשאַלט
דערפֿאַר, — האָט מערי געזאָגט — איך בין זיכער, אַז ווען איר
וועט אים אויסצאָלן דאָס געהאַלט, וועט ער עס צעטיילן צווישן
אַרעמע.

— אַז כּוועל אים באַצאָלן, איז עס זײנס, ער קאָן עס

אויסגעבן אויף וואָס ער וויל, אפילו אויף שפייז פאַר פייגל.
 וואָס זאָגט איר. הער טישלעך ?
 - איך האָב געוואָרט מיט דער גרעכטער שפאַנונג אויף
 דעם ענטפער פון טישלעך, אָבער אין דעם מאַמענט האָט זיך
 געעפנט די טיר פון טאַרטור-צימער, און ס'האַט זיך דערהערט
 דאָס קול פון מאַדאַט פלאַנשעט:
 - אַט איז זי דאָ.
 ס'האַט זיך באַוווּן אַ באַרג פלייש, אונטערגעהאַלטן פון
 צווי קאַריאטידנס.

דרייצנטער קאַפיטל

- אַ מיין גאַט. - האָט פרוי ט. ס. געזיפצט-איך שטאַ ב!
 ווידער האָט זיך דיר פארגלויסט צו גיין אָהער, - האָט איר
 מאַן געענטפערט לאַכנדיק.
 - איך וועל עס שוין מער נישט טון - האָט פרוי ט. ס.
 געיאָמערט.
 איר מאַן האָט זיך שטאַרק צעלאַכט.
 - תמיד זאָגסטו אזוי. באַרויק זיך, מאַמעלע, ס'איז שוין
 אַלץ פאַרביי... גאַנצע זעקס חדשים וועסטו שוין נישט דאַרפן
 לאַקן די האָר.
 - איך מוז זיך אַנידערלייגן. איך שטאַרב. אפי. כ'שטאַרב
 שוין. לאַזט מיך צו דער סאַפע.
 - ניין, מאַמעלע, מיר מוזן גיין עסן.
 - איך קאָן נישט עסן.
 - וואָס? - אַן אויפריכטיקער פחד איז געלעגן אין זיין
 שטים - קאָנסט נישט עסן? מוזט גיין עסן מיטאַג, ווער עס
 עסט נישט דער קאָן נישט לעבן. קום, מאַמעלע, קום!
 - א-ו-י...
 ט. ס. האָט זיך אַנידערגעשטעלט, עבן זיין ווייב, אַ שמייכל
 פון פאַרבישערונג האָט זיך באַוווּן אויף זיין פנים.

ווי פרעכטיק! מערי, טו נאָר אַ קוק אויף די שיינע
לאַקן. גיט נאָר אַ קוק ביל. זי זעט ווידער אויס, ווי אַ קינד,
נישט אמת? מצדאָם, איר זענט אַ פּערל... איר גיט אַרויס די
סחורה אין בעסטן צושטאַנד.

מצדאָם פּלאַנשעט האָט ממש געשטראַלט פון שטאַלן, דאָס
באַרג פלייש האָט זיך געפינען אַביסל געטרייסט.

— ס'געפעלט דיר, אַבי.

— אַוודאי געפעלט עס מיר. ס'איז גרויסאַרטיק. עס דוכט
זיך מיר, אַז כ'האַב באַקומען אַ ניי ווייב, וואָס איך בין פאַר-
ליבט אין איר. איצט קום, מיר מוזן גיין עסן און נאַכדעם
זען, ווי אַזוי עס האָבן זיך איינגעגעבן די ביינאַכטיקע אויפ-
נאַמען. פאַרגעס נישט, אַז אויפן היינטיקן אָנונט האָבן מיר אַפּ-
געדינגען צוויי טויזנט מענטשן, מיר צאָלן פינף דאָלאַר פאַר
אַ קאַפּ. מיר מוזן אַרויסבאַקומען אונדזער געלט.

ער האָט געהאַלטן דעם ענין פאַר באַזאָרגט, און ער האָט
זיך געווענעדט צו מערין.

— איר גייט מיט אונדז, מערי?

איך מוז וואַרטן אויף מיין באַבע.

לאַזט איבער דעם אויטאָמאָביל פאַר דער באַבען און
קומט מיט אונדז. מיר וועלן אָפעסן מיטאַג און דערנאָך וועלן
מיר זען, ווי אַזוי ס'זען אויס די מאַסן-סצענעס. קומט איר
אויך, הער טישלעך, איך וויל זיך נאָך מיט אייך דורכשמועסן.
און איר, הער ביל, און איר, ראָסיט, קומט אַלע.

— איך מוז וואַרטן אויף מיין ווייב — האָט דער קריי-
טיקער געענטפערט. — מיר האָבן זיך אָפּגערעדט צו טרעפן דאָס.
— גוט — האָט ט. ס. געענטפערט און צוגעגאַנגען צום

קריטיקער.

— טוט מיר דאָס געפעליקייט, הער ראָסיט, און דערצייילט
נאָך נישט קיינעם וועגן טישלעך. קודם פּל וועל איך אים
געבן אָפּצוועסן, אריינברענגען אים אין אַ גוטער שטימונג, דאָן
שליס איך מיט אים אַ קאַנטראַקט, און איר קאָנט שוין די גאַנ-
צע.

צע געשיכטע פארעפנטלעכן אויף דער ערשטער זייט פון איינער
צייטונג. פארשטאנען ?

— גוט.

— איז — שש! — האָט דער פילם-קעניג געזאָגט און
זיך אַרויסגערוקט פון צימער. ביידע קאַריקאַטורן זענען אויפגעוויבן
פון דער סאָפּע דאָס באַרג פלייש און עס צוגעטראָגן צו דער
ווינדע. מערי איז געגאַנגען מיטן טישלעך און איך, דער לעצטער,
בין געגאַנגען צום סוף.

דער אויטאָמאָביל פון ט. ס. איז געשטאַנען פאַרן הויז.
דערדאָזיקער אויטאָמאָביל פאַרמאַגט אַ גאַנץ באַזונדערן אויסזען:
ער איז לאַנג ווי אַ משא אויטאָמאָביל, אינגאַנצן פון בלישטשנדיקן
מעטאַל; פון בלישטשנדיקן מעטאַל זענען אויך זיינע גרויסע
רעדער. אינגאַנצן זעט ער אויס ווי אַ מיל טער-אויטאָמאָביל,
ביי זיינע ביידע זייטן זענען צוגעפעסטיקט רעדער, און צוויי
הענגען נאָך פון הינטן. דער שאַפער טראָגט אַ ליבעריע, דער
דינער, וואָס עפנט די טירלעך איז דעסגלייכן אָנגעטון אין אַ
ליבעריע. די זיפּלעצער איבערווייניק זענען ווי די וויכסטע
פאַטעלען אין שיינהייטס-סאַלאָן פון מאַדאַם פּלאַנשעט. אַ מענטש,
וואָס זעצט זיך אויף זיי אַוועק פילט, ווי ער זינקט אין עפעס
אַ סאַמענטענע ווייכקייט, און ער זיפּצט אָפּ פון גרויס צופרידן-
קייט; א... א...

— צום „פרינצן-רעסטאָראַן“ — האָט ט. ס. באַפוילן, און
דער פאַלאַץ אויף רעדער האָט זיך נענומען באַוועגן. איך האָב
געשטוינט, ווי אַזוי הער ט. ס. האָט זיך נישט געשעמט, מיט-
צונעמען דעם טישלעך אין דעם דאָזיקן עלעגאַנטן רעסטאָראַן:
אַבער איך האָב מיך תּיכּף געכאַפט, וואָס ער איז אויסן דערמיט.
אַלע וועלן מיינען, אַז ער איז געווען ערגיץ אויף אַ פאַרשטע-
לונג מיט איינע פון זיינע פילם-שטערנס. און ווען אפילו
נישט — וואָס צום טיילו, איז ער דען נישט אַבי טשניטש-
קלערפיש ?

— בררר! בררר! — האָט דער אויטאָמאָביל גערוישט,
און מיר האָט זיך געדאַכט, אַז ער זאָגט:

— איך בין דער אויטאמאביל פון אבי טשניטשקל'ער פיש, פונם קעניג פון דער פילם-אינדוסטריע, דער צוקונפטיקער קעניג פון דער וועלט. מאכט א וועג, צום טייל, מאכט א וועג!

אזוי זענען מיר געפארן דורך די באַלעבטע גאסן. די דורכגייער זענען פארשווינדן פון אנדזערע אויגן, ווי די טרו-קענע בילעטער אין אַסיען.

— מיין גאָט, בין איך הונגעריק — האָט ט. ס. געברומט — שוין פון מיטאָג אָן גאַרנישט געהאַט אין מויל. וואָס איז מיט דיר מאַמעלע? פילסטו זיך שוין אַביסל בעסער? יאָ, וועסט זיך באַלד פילן אויסגעצייכנט, אזוי גיך ווי דו וועסט גאָר עפעס איבערקייען.

מיר זענען אָנגעקומען צום „פרינצן-רעסטאָראַן“ און דאָ איז פאַרגעקומען אַ קליינע געשעעניש. פאַרן רעסטאָראַן איז פאַרזאמלט געווען אַ המון מענטשן, און די פּאַליציי האָט זיך באַמיט צו מאַכן אַרדנונג. איבער די קעפּ פון די מענטשן זע-נען צעוויקלט געווען טראַנספּאַראַנטן בצאָליכטן פון אינעווייניק, טאָולען מיט אויפשריפטן.

— האַלאָ! — האָט ט. ס. אויסגערופן -- וואָס איז דאָ? אין דער אויסער רגע האָב איך זיך דערמאַנט, וואָס איך האָב געליינעט אין דער פרימאָרגן אויסגאַבע: די אָנגעשטעל-טע פון דעם באַרימטן רעסטאָראַן האָבן פאַרשטרייקט און מ'האַט מורא פאַר אומרוען. איך האָב עס תיכף מודיע געווען ט. ס. און ער האָט אַ ברום געטון.

— צום טייל! ווינציק צרות האָבן מיר נאָך מיט אונד-זערע קינאָ-אַרבעטער. דאַרפן די דאָזיקע מענטשן נאָך אונדז שטערן אָפּצועסן אַ מיטאָג.

דער דינער איז אַראָפּגעשפּרינגען רחץ געזעס, געעפנט דאָס טירל, און דער גרויסער מאַן איז אויסגעשטיגן פון אינע-ווייניק. אין דער מינוט האָט זיך צווישן המון אויפגעוויבן אַ מוראדיקער געשריי:

— אַ הרפה, אַ הרפה! גייט נישט דאָרט אַריין! זיי לאָזן

זייערע אַרבעטער שטאַרבן פון הונגער! איר רייסט אונדז אַרויס-
דאָס ברויט פון מייל. געלע! געלע!

איך בין דער צווייטער אַרויס פון וואָגן. איך האָב גע-
זען פאַר מיר אַרעמע, איינגעדאַרטע פנימער. פּאָדערונגען און
דראַענען האָבן זיך געטראָגן אין דער לופט; דאָ און דאָרט
האַבן זיך געהויבן צונויפגעבילטע פויסטן. כ'האַב געזען די
פּאָליציי, וואָס האָט מיט פויסטן און שטעקנס אויף אַ נישט
איידעלן אופן צעטריבן דעם המון. אַן אַרעמער פּאַרשוין, ווייזט
אויס אַ קעלנער, האָט אויסגעשטרעקט די אַרעמס, געשריגן מיט
אַ פּרעמדן דיאַלעקט:

— איר נעמט אַוועק ביי מייע קינדער דאָס ברויט!
און אין דעם אויגנבליק האָט זיך דעם פּאָליציאַנטס שטיקן
מיט אַ שטאַרקן קלאַפּ אַראָפּגעלאָזט אויף זיין קאַפּ. כ'האַב דער-
הערט אַ געשריי פון מערין און כ'האַב זיך אויסגעדרייט גרונד
דעמאָלט, ווען דער טישלער, איז אַרויסגעשפּרינגען פון אויטאָ-
מאָביל, געלאָפּן צום פּאָליציאַנט און געשריגן:
— הערט אויף!

ס'איז נישט געווען קיין צייט צו פאַרלירן אויף טענות. איך האָב
אַנגענומען דעם טישלער ביי אַ האַנט, און די גוטע מערי האָט
זיך אָנגעהאַנגען אויף אים ביי דער אַנדערער זייט, זי איז געווען
גענוג שטאַרק, ווייל זי האָט זיך גימוזט טרענירן אין די
קערפערלעכע איבונגען, וואָס זענען גויטיק געווען צו אירע
ראַלן, וווּ זי האָט באַדאַרפט פּאַנגען די הערצער ביי קיסרים
און אַנדערע וועלט-הערשער. מיר האָבן אויך באַמערקט, בעת
מיר האָבן געהאַלטן דעם טישלער אין אונדזערע הענט, אַז ער
איז בלוזי הויט און ביין. מיר האָבן אים אַ נעם געטון אין
דער הויך, און מיר זענען גיך אריין מיט אים אין רעסטאָראַן.
ער האָט זיך געלאָזט אייננעמען און געלאָזט זיך פירן
צווישן די טישלער. דער פּאַרסאַפעטער ט. ס. האָט אונדז אַריין-
געפירט אין אַ זאַל, וווּ ס'איז סערווירט געווען אַ טיש. דאָרט
האַבן מיר אריינגעשליפעט דעם טישלער אין זיך אַוועקגעזעצט,
מיר האָבן געוואָרט אויף אַ דערקלערונג וואָס דאָ איז געשען.

פערזענטער ראפֿימל

דער טישלער האָט זיך געווענדעט צו מיר; זיינע אומע-
טיקע אויגן האָבן געפינקלט;
— איר האָט זיך צופיל דערלויבט מיט מיר. — האָט ער
זיך אָפגערופן.

ס'איז נישט געווען קיין צייט צו רעדן — האָב איך זיך
אָנגעהויבן פאַר אים צו פאַרטיידיקן — ווען איר וואָלט געקאָנט
די פּאָליציי אין וועסטערן-סיטי און זייער האַלטונג, וואָלט אייך
לחלוטין נישט געקומען אויפן געדאַנק זיך אַנטקעגנצושטעלן זיי,
מערי איז מיר געקומען צו הילף:

— זיי וואָלטן אייך צעקלאַפט ס'פנים, הער טישלער.
— דאָס פנים? — האָט ער איבערגעחזרט — איז דען דער
מענטש נישט מער, ווי אַ פנים.

— וואָס רעדט איר? — האָט זיך ט. ט. אַריינגעמישט
— איך האָב אייך נאָר וואָס פאַרגעלייגט פאַר דעם פנים פינף
הונדערט דאָלאַר וועכנטלעך, און אייך גרוסט זיך גאָר דאָרט
צו שטופן, אז זיי זאָלן אייך דאָס פנים אָפשיילן? און דאָס
ווילט איר נאָך טון פאַר אַ באַנדע לאַבוסעס, וואָס ווילן נישט
אַרבעטן פאַר אַ לייטישן רויז און לאָזן נישט אַרבעטן אַנדערע.
ביי גאָט, הער טישלער, ווען איך זאָל אייך דערציילן, וואָס
קומט פאַר ביי די שטרייקן אין אונדזערע אונטערנעמונגען — אַ
דאָן וואָלט איר לחלוטין נישט געהאַט קיין חשק מער קאָליע צו
מאַכן דאָס פנים פאַר די דאָזיקע הינטישע זין.

— שווייג, אַבי, רעד נישט אזוי געמיין. דאַרפסט זיך
אַביסל שעמען.

דאָך האָט געזאָגט דאָס „מאַמעלע“. די היטערין פון אַבי-
שטענדיקייט, וועמען דער דינער האָט אַרויסגענומען פון אויטאָ-
מאָביל און צוגעפירט צום טיש.

— יא, איר וויסט אָבער נישט, הער טישלער, וואָס פאַראַ
געמיינע באַנדע דאָס איז.

— זען זיך, אַבי — האָט די אַלטע דאַמע באַפוילן — מיר

האָבן נישט באַשטעלט ביים קעלנער קיין מעניו פון ווערטער,
מיר האָבן זיך אוועקגעזעצט. די טונקעלע אויגן פון טיש.

דער זענען געווענדעט געווען צו מיר:

— איך האָב באַמערקט, אז אין אייער שטאַט איז פאַראַן
אַ פאַרשידנאַרטיקער המון, און די פּאָליציי זאָגט נאָר פאַר
אַ טייל פון אים.

— אַרדאי אַזוי — האָט ט. ס. אויסגעשריגן. — מ'קאָן

דאָך נישט דערלויבן, אַז דידאָזיקע לאַבוסעס זאָלן באַפאַלן
מענטשן, וואָס גייען עסן מיטאַג.

דער טישלער האָט געענטפערט:

— הער ראָסיט האָט געזאָגט, אַז די פּאָליציי אַרבעט נאָר
דעמאָלט, ווען זי איז גאַלוינט. צי קאָן איך פרעגן, וווּ ר' ס'האַט
איר באַצאָלט פאַר דער אַרבעט? דער באַלעבאַס פון רעסטאָראַן?
— ער מוז דאָך פאַרהיטן זיין רעסטאָראַן! האָט ט. ס.
אויסגערופן.

— איך מיין — האָב איך זיך אָפגערופן מיט אַ געלעכטערל
— אַז לויט דעם, וואָס איך האָב געלייענט היינט אינדערפרי
אין „טיימס“, באַצאָלט דערפאַר דאָסמאָל אַן אַלטער באַקאַנטער
פון הער טישלער.

דער טישלער האָט אויף מיר אַ קוק געטון פּרעגנדיק.

— הער אַלזשערנאַן דע ווייגט, דער פּרעזידענט פון דער
האַנדלס-קאַמער, האָט אַרויסגעלאָזט אַן אויפרוף, וווּ ער פאַראַר-
טיילט די מעסיגע באַציונג פון דער פּאָליציי לגבאי די שטרייקן-
דיקע — און ער פאַרלאַנגט, אַז די האַנדלס-קאַמער זאָל אויס-
געפינען דערצו די גטהעריקע מיטלען. איר דערמאַנט זיך דעם
הער וו'בס? איר געדענק, וווּ מיר האָבן אים איבערגעלאָזט?
— איך דערמאָן זיך — האָט דער טישלער געענטפערט,
און ביידע האָבן מיר געלאַכט; טראַכטנדיק וועגן דעם, וואָס מיר
האָבן געטון אין דער קירך.

איך האָב געזען, ווי ט. ס. האָט אויפגעשטעלט די
אויערן.

— וואָס? איר קענט דע ווייגט?

— איר וועט שטוינען, ווען איר וועט זיך דערוויסן, היינט
גוט דער הער טישלער קען די בעסטע געוועלשאפט.

— פארוואס האט איר דאס מיר באַלד גישט געזאָגט?
האַט ט. ס. בעמרגט און שטילערהייט האָב איך פאַרענדיקט
זיין זאַץ: — אַן אַנדערער האָט אים פאַרגעלייגט מער געלט.
— דאָ האָט זיך געפֿאַזט הערן דאָס קול פון „מאַמעלע“:

— ס'איז דאָ גאַרנישט פאַרזאָן צו עסן?
דידאַזיקע פראַגע האָט אויף אַ וויילע איבערגעריסן דאָס
פראַבלעם פון קאַפיטאַל און פראָלעטאַריאַט, לעבן אונדזער טיש
זענען געשטאַנען צוויי קעלנער, דער שטרייק האָט זיי, ווייזט
אויס, געמאַכט שטאַרק נערוועז. ט. ס. האָט אַרויסגעריסן ביי
איינעם פון זיי די שפייז-קאַרטע פון דער האַנט און אָנגעהויבן
אויסרעכענען די מאַכלים. דאָס מאַמעלע, וואָס האָט זיך איצט
געלערנט די עלעמענטאַרע פאַגרימן פון דער עטיקעטע, האָט
דערלאָנגט די אַנדערע קאַרטע דער פרייליך מערי, זי האָט באַ-
שטעלט מאַכלים, דאָן האָט דאָס מאַמעלע באַשטעלט און איך,
בלויז דער טישלער איז געווען איבעריק.

ער איז געזעסן שטיל, זיינע טונקעלע אויגן האָבן אַרומ-
געבלאָנדזשעט אין עט-זאַל. דער פרינצן-רעסטאָראַן מוזט איר
וויסן, איז אַ פּרעכטיקער לאַקאַל, פיל מיט לוקסוס, לויט מיין
עסטעטישן געשמאַק. קעגנאיבער דעם טישלער איז געזעסן אַ
דאַמע מיט ווייסע אויסגעדעקאַלטירטע פלייצעס מיט אַ שניר פערל
אויפן האַלדז און אַ בריליאַנטענעם דיאַדעם אויפן קאַפּ, און
ווייטער זענען געזעסן פאַרשידענע דאַמען און מענער, אַלע אין
אַוונט-קליידער; זיי האָבן געשמופּט די מאַכלים אין וויערע רוי-
טע פּנימער. מיר זענען שוין צוגעוויינט צו דעם בילד, אָבער
אַ פרעמדער קאָן זיך אויפּרעגן צוקונדיק זיך צו אַווייניג-
מענטשן, וואָס עסן די בעסטע מאַכלים.

— וואָס באַשטעלט איר, הער טישלער? האָט ט. ס. גע-
פרעגט און ער האָט געוואַרט נייגעריק אויף אַן ענטפּער: וואָס
וועט דער מענטש באַשטעלן אין דעם לוקסוס רעסטאָראַן?
דער טישלער האָט גענומען די שפייז-קאַרטע אין דער

האנט אין אָנגעהויבן דורכקוקן. ווי ס'האָט זיך ארויסגעוויזן, איז
אים להלוטין נישט שווער אָנגעקומען אויסצוקלויבן די בעסטע
מאכלים.

— איך פאַרלאָנג — האָט ער געזאָגט — געבראַטן רינד-
פלייש און שעפּטנס מיט קאַפּער-יויך, אינדיטשקע און פאַשטעטן
פון פייגל-פלייש און פערלהוף.

דער קעלנער האָט געהאַרכזאָם אַלץ פאַרשריבן.

— ביפשטיק און ריפן-פלייש.

— מיין גאָט — האָט ט. ס. ארויסגעשטאַמלט.

— אין אַ געבראַטענע גאַנז..

— גרויסער גאָט, הער טישלער, איר וועט דאָך נישט אויפ-

עסן דאָס אַלץ.

— אוודאי נישט.

— טאָ צו וואָס האָט איר באַשטעלט אזויפיל ?

— פאַר די הונגעריקע, דאָרט אין דרויסן אַרויסצוטראָגן.

עס איז מיטאַמאָל שטיל געוואָרן, ווי די ערד וואָלט זיך

אויפגעהערט דרייען. ביידע קעלנער האָבן שיער נישט ארויסגע-

לאָזט פון זייערע הענט די נאָטיץ-ביכלעך און די סערוועטלעך.

זיי האָבן אַראָפּגעלאָזט די געמבעס. די דויערהאַפּטע לאָקן פון

פּרוי ט. ס. האָבן זיך פּלוצלינג אויסגעוויזן ווי פּלאַטשיק.

— צום טיילויל, — האָט ט. ס. לסוף ארויסגעברומט — איר

קאָנט דאָס נישט טון !

— איך קאָן עס נישט טון ?

— איר קאָנט גאָר באַשטעלן אזויפיל, וויפּל איר ווילט

אויסעסן.

— וויבאַלד אזוי, וויל איך גאַרנישט, כּיפּין נישט

הונגעריק.

— מענטש, איר קאָנט דאָך אָבער דאָ נישט זיצן ווי אַ

לאַלקע... ט. ס. האָט זיך געווענדעט צום קעלנער :

— ברענגט אים דאָסזעלבע, וואָס מיר: פאַרשטאַנען ? גיך,

ווייל כּישטאַרב פון הונגערי: געגאַנגען !

דער קלענער האָט זיך אויסגעדרײט און אין איין היינט
פארשווינדן

פֿימפֿנטער קאַפּיטל

דער אייגנטימער פון דער „אייביקער שטאָט“ האָט זיך
אַעגעווישט מיט אַ סערוועטל דעם פֿארשוויצטן שטערן, דערנאָך
האָט ער געפרווט אָנקניפֿן אַ געשפרעך. איך האָב פֿארשטאַנען:
ער האָט געוואָלט אָפעסן זיין מיטאַג און דע־בײַ שמועסן וועגן
אַנגענעמע זאַכן.

— איך וויל אייך דערציילן, הער טישלער וועגן פֿילם,
וואָס מיר וועלן דערנאָך זען זיינע אויפנאַמעס: איך וויל, אַז
איר זאָלט פֿארשטיין אין וואָס פֿאַר אַ ברייטן מאַסשטאַב מיר
אַרבעטן, בעת עס האַנדלײט זיך בײַ אַ גרויסע טעמע. מיר געבן
אַ נאַכט בילד, אַ מאַסן־סצענע.

אַ מאַסן־סצענע? — האָט דער טישלער געפרעגט — גע-
פֿינען זיך אין אייער וועלט אזויפיל מאַסן?

— אַודאי האָט ט. ס. געענטפֿערט — מען מוז נעמען די
וועלט אזוי ווי זי איז, די מענטשלעכע נאַטור איז שווער צו
ענדערן. אָבער דאָס, וואָס איר וועט היינט זען, דאָס איז אַ
מאַסן־שטיק, פֿארשטאַנען?

— דאָס איז גראַד דאָס, וואָס מיר קומט אויס זעלטן צו
זען. — האָט דער טישלער געזאָגט טיף פֿאַרטראַכט. — די מאַסן
געפעלן אייך דען אזוי גוט, אַז איר ווילט זיי זען אימיטירט.

— די מענטשן האָבן לײב צו זען אויפֿן פֿילם גרויסע
מאַסן, אויסערדעם פֿאַרלאַנגען זיי האַנדלונג, וויבאַלד מײַל אויס-
שטעלן אַ גרויסן פֿילם, מוז מען אויסגעבן אַ סך געלט.

— פֿאַרוואָס באַנוצט איר נישט צו דעם די מענטשן, וואָס
שטייען דאָ פֿאַר דער טיר?

— אַ, אַ! מיט זיי קאָן מען גאַנץ ווייניק אויפטון
הער טישלער. אַלץ מוז זיך באַוועגן, און וויבאַלד מיר נעמען

א גערדיגע מענטש קומט קיינמאל נישט ארויס דאָס, וואָס מיר דערוואַרטן. אויסערדעם איז נויטיק צו די נאַכט-אויפנאַמען שטאַרקע באַליכטונג און פאַרשידענע אַנדערע זאַכן. ניין, ניין, מיר מוזן זיך באַנוצן מיט אנדזערע אייגענע מאַסע, ביז איצט האָבן מיר אַזוינע לייט ביז צוויי טויזנט.

— זענען דאָס די מענטשן, וועלכע הער ראָסיט האָט אָנגערופן סטאַטיסטן?

— יא, די דאָזיקע קאָנען מיר האָבן אפילו צען טויזנט, וויבאַלד ס'וואָלט געווען נייטיק. דער פּיזם הייסט: „די געשיכטע פון צוויי שטעט“, די האַנדלונג קומט פאַר אין דער צייט פון דער פראַנצויזישער רעוואָלוציע. עס האַנדלט זיך וועגן אַ מענטש וואָס האָט איבערגענומען דעם נאַמען און די עבירות פון אַן אַנדערן און מ'שניידט אים אָפּ דעם קאָפּ. אַ רירעוודיק הער-לעך שטיק! בעת מ'האַט מיר געבראַכט דעם מאַנאָסקריפט האָבן איך געפרעגט: ווער איז דער מחבר? איינער, וואָס הייסט טשאַרלז דיקענס. דיקענס? זיין אַרבעט געפּעלט מיר. ווי איז זיין אַרבעט? און לייפסקי האָט מיר אויפגעקלערט: — ער וווינט אין וועסטמיניסטער אָפּט. אין לאַנדאָן. גוט מיר וועלן ארויסשיקן צו אים אַ קאַבעל-דעפּעשע מיט אַן אָנפראַגע וויפיל ער טאַרלאַנגט פאַר אויסשטעלן דעם פּיזם. מיר האָבן אַלדאָ געשיקט אַ קאַבעל-דעפּעשע צו טשאַרלז דיקענס, קיין וועסטמיניסטער אין לאַנדאָן. ענגלאַנד. אָבער ס'איז נישט געקומען קיין שום ענטפער, די אַקטיאָרן האָבן געלעבט, געחזקט פון אַלטן אַפּיל, ווייל דערדאָ-זיקער דיקענס האָט גאָר געלעבט אין פאַריגן יאָרהונדערט און טאָר זיינע ביינער רוען אין וועסטמיניסטער-אָפּטיילונג. זאָלן זיי לראַכן. ווען צום טיילו, קאָן אַזאַ מענטש ווי איך האָבן צייט אויף שטודירן ליטעראַטור? נאָך נישט קיין צוועלף יאָר אוועק, ווי איך האָב מיטן מאַמעלע געשלעפט אַ וועגעלע מיט אַלטע הויזן צום פאַרקויפן, און מיר האָבן לחלוטין קיין שום השגה נישט געהאַט פון ווילכער זייט מ'עפענט אַ בוך. נישט אמת, מאַמעלע?

דאָס מאַמעלע האָט עס באַשטעטיקט, אָבער נישט אַזוי

שטארק באגייסטערט ווי איר מאָן. ס'זענען שוין געווען פינף קלענערע ט. ס.; עטלעכע פון זיי פמעט דערוואַקסענע, און צו-ליב זיי איז גלייכער געווען צולאָזן די פּערגאַנגנהייט צורו... אַצאיינס, צי אין וועסטמיניסטער אָפטיילונג, צי ערגעץ אַנדערש.

ענדלעך האָט זיך דער קעלנער באַוויון מיט די מאכלים. ט. ס. האָט פאַרלייגט אַסערוועטל אונטערן האַלדו, גענומען דאָס מעסער מיטן גאַפּל אין דער האַנט, טיף אָפּגעטעמט און געזאַגט:

— זייט געזונט, מיינע טייערע, מיר וועלן זיך באַלד ווידער זען.

און ער האָט זיך גענומען צו דער אַרבעט.

זעכצענטער קאפיטל

פינף מינוט האָט זיך לחלוטין נישט געהערט עפעס אַנדערש, ווי דאָס גערויש בעת דער אכילה, ווי מען שטופט דאָס עסן אין סויל און מען שלינגט, אַזוי האָט געגעסן ט. ס.. פּלוצלינג האָט ער איבערגעריסן, אַראָפּגעלאָזט די הענט אויפן טיש, דאָס מעסער מיטן גאַפּל אין דער הויך און אויסגערופּן:

— הער טישלער, איר עסט דאָך גאַרנישט!...

דער פרעמדער, וואָס איז ווייזט אויס פאַרווינקען געווען אין אַ חלום. האָט זיך פּלוצלינג אויפגעכאַפט. ער האָט אַ קוק געטון אויפן טיש, וווּ ס'איז אָנגעשטעלט געווען פיל מאכלים. — ווען איר וואָלט מיר אַזוי דערלויבט אַרויסצוטראָגן עפעס פון דעם פּאַר די מענטשן אויף דער גאַס — האָט ער געזאַגט בעטנדיק.

ט. ס. האָט ענערגיש געקלאַפט אין טיש.

— עסט, הער טישלער, עסט, זאָג איך אייך!

זיין קול איז געווען באַפעלעריש, ווי ער וואָלט גערעדט צו איינעם פון די קליינע ט. ס. און מאַדנע, דער טישלער

האַט אים געהערט. ער האָט גענומען אַ שטיקל פרויט און
: געהויבן קייען, און ט. ס. האָט זיך ווידער גענומען צו דער
צורבעט.

נאָך עטלעכע שוויגנדיקע מינוטן, האָט דער פילם-קעניג
ווידער איבערגעריסן זיין עסן, און אויסדריק פון שרעק האָט
זיך באַוווּן אויף זיין פנים.

— מיין גאָט! ער וויינט!

יא, ער האָט באמת געוויינט, צוויי גרויסע טרערן האָפן
זיך געקייקלט איבער זיינע באַקן, זיי זענען אַראָפּגעפאַלן אויפן
ברויט, וואָס ער האָט געגעסן.

— הערט מיך אויס, הער טישלעך — האָט זיך ט. ס. גע-
צוגערט — וויבאלד דאָס איז צוליב די שטרייקנדע
— זייט מיר מוחל, אָבער...

— אָבער מענטש, פּוּרוואָס זאָלט איר צוליב אַזאַ באַנדע
פּאַבסעס זיך שטערן אַ מ'כאַג?

אַבי, ווי קאַנסטו אַזוי רעדן אין קעגנוואַרט פון געסט —
האַט דאָס מאַמעלע אים געשטראָפּט.

דאָן האָט זיך פּלוצלינג אַריינגעמישט מערי מאַנגע. ס'איז
געווען ווונדערבאַר, כאַטש מיר איז עס ערשט שפע-
טער געוואָרן אויפפאַלענד: מערי, די צעלאָזענע, האָט זינט מיר
האַבן פאַרלאָזט דעם שיינהייטס-סאַלאַן נישט אַרויסגערעדט קיין
אין וואָרט. מערי, די לעבעדיקע, וואָס איז תמיד געווען די
נשמה פון אַלע פאַרווילונגען, איז זי יעצט געזעסן ווי אַ פּריל,
וואָס האָט געזען די נשמה פון אַ טויט קינד; אירע אויגן
זענען באַהאַפּטן געווען צום פנים פון טישלעך... זי האָט
געפרוּווט, ווייזט אויס, אַריינצודרינגען אין זיינע געדאַנקען.

— אַבי — האָט זי זיך אָפּגערופּן מיט ליידנשאַפטלעכער
אויפרעגונג, וואָס איך האָב נאָך קיינמאָל ביז יעצט ביי איר
נישט געזען — פאַרגעסט אויף אַ וויילע אייער עסן; איך וויל
איך עפעס זאָגן. דאָ געפינט זיך אַ מענטש מיט אַ האַרץ, פול
מיט ליבע צו מענטשן, בעת איר און איך טראַכטן נאָר, וויפּיל
געלט פון זיי ארויסצובאַקומען. אַ מענטש, וואָס פאַרמאָגט באמת

א גלויבן - אין איר ווילט גאר פון אים מאכן א קינאג-לאקען
פרוויט זיך איבער דעם פארטראכטן, אבי.

די אויגן פון דעם גרויסן מאן האבן זיך ברייט געעפנט,
- הייליקער גאט, מערי, וואס איז מיט אייך געשפן?

דאן האט ער זיך הויך צעשריגן:
- אויך זי וויינט!

- ניין, איך וויין נישט - האט מערי זיך אנטקעגענג-
געשטעלט, אבער אירע באקן זענען געווען פייכט און זי האט
געמוזט אפוישן די טרערן. - איך שעם זיך נאָר... דאָס איז
אלץ. מיר זיצן דאָ, פאר אונדז איז פאראן דריימאל אַזויפיל
עסן, וויפיל מיר קאָנען אויפעסן, און די גאַנצע שטאָט ווימלט
מיט אַרעמע, וואָס האָבן לגמרי גאַרנישט, נישט קיין עסן,
נישט קיין דירות... צו ווייסט איר נישט, אַז ס'איז אַזוי, הער
אַבי? און איר, מאַמעלע, ווייסט אויך גאַרנישט וועגן דעם?

- דו ווייסט אויך, אַז דו אַיין עסט צוויי מאל אַזוי פיל,
וויפיל דו מעגסט, כ'האָב איינמאל געהוט, ווי דער דאָקטאָר
האָט עס דיר געזאָגט. איך מוסר מער נישט דיך, ווי זיך
אַליין, מיט מיינע צוויי אויטאָמאָבילן און מיט דער גאַנצער
אויסשטעלונג, וואָס געפינט זיך אויף מיר.

זי האט זיך געווענדעט צום טישלער:

- וואָס קאָנען מיר טון?

ער האט געענטפערט:

- דאָ עסן די מענטשן אַ סך - אין רוסלאַנד עסט מען
מענטשן-פלייש.

ביים הער ט. ס. איז אַרויסגעפאלן דאָס מעסער מיטן
נאַפל פון דער האַנט. דאָס מאַמעלע האָט אָנגעהויבן שלוכצן:
- אַ, מיין גאָט!

- דאָרט זענען צען מיליאָן מענטשן פאַרשפּט צו אַ
הונגער-טויט. קינדער עסן גראָז, זייערע בייכלעך זענען אָנגע-
שוואַלן, זייערע פיסלעך ווערן דין ווי די שטעקעלעך... זיי

שלעפן זיך, פאלן אין די גריבער, און אנדערע קינדער רייסן
פון זיי שטיקער פלייש לעבעדיקערהייט און עסן.

— א—ו—י! — האָט דאָס מאַמעלע געשלוכצט. די געסט
אין זאל האָבן אָנגעהויבן קוקן צו אונדזער טיש.

— הערט מיך אויס — האָט ט. ס. ווילד אויסגערופן —
עס פאסט זיך נישט אזוי צו האַלטן ביי אַ מיטאָג, צו זיין

אַ גאָסט ביי יענעם און שטערן אים דאָס עסן. באַרויקט זיך,
עסט, עסט, וואָס שטייט לעבן אייך, ס'זאל נישט קאָלירע ווערן.

— הערט מיך אויס, מיין קינד — האָט דער פילם-קעניג
געענטפערט — ווייסט איר, וואָס ס'קאָן געשען, וויבאלד איר

וועט אייך גריבלען אין די פראַגן; איר וועט באַקומען קניי-
טשן אויפן פנים, אַ, איר האָט שוין איצט אָפגעריבן די

שמינקע.

— אָבער אַבי — האָט דאָס מאַמעלע אים איבערגעריסן —
וואָס אַרט עס זיך? זאָרג וועגן וועגן דיינע אייגענע אָנע-

לעגנהייטן.

— מיינע אָנגעלעגנהייטן? מיינע אייגענע אָנגעלעגנהייטן
זאָגסטו? איך וואָלט געוואָלט וויסן, וואָס דו רופסט מיינע

אָנגעלעגנהייטן. וויבאלד איך שרייב אונטער יעדער וואָך אַ
קאָנטראַקט אויף דריי הונדערט און פופציק דאָלאַר און די

דאָזיקע סומע צאל איך אויס דעם מיידל יעדער וואָך פאַר
איר פנים, און זי טוט דערמיט, וואָס איר געפעלט, און זי

באַקומט קנייטשן! קאָנסט פרעגן ביי וועלכן יוריסט דו ווילסט,
צי דאָס איז נישט מיינס קיין אָנגעלעגנהייט. און אַ מענטש

לאָזט טרערן צוליב די דאָזיקע שלעפער און באַלשעוויקן,
לאָזט פאלן די טרערן אין דער זופ...

זיין קול האָט געקלינגען זייער שטרענג, אָבער מער
האָט שוין גוט געקענט דעם הער אַבי, און באַמערקנדיק,

אַז אויך דאָס מאַמעלע האָט אָנגעהויבן וויינען, האָט זי זיך
אָפגערופן:

ס'האָט נישט קיין זינען איינצורייסן זיך מיט מיר, אַבי,
איר ווייסט פונקט ווי איך, אַז אין אונזער שטאָט געפינט זיך

א גרויסע צאָל הונגעריקע מענטשן, וואָס ליידן הונגער נישט צוליב זייער שוילד. און איך זאָג אייך צו, אַז מאַרגן וועל איך גיין אויף דער הויפט קוואַרטיר פֿין די שטרייקנדע און כ'וועל זיי איבערלאָזן אַ טשעק אויף טויזנט דאָלאַר, זיי זאָלן האָבן אויף עסן, וויבאַלד זייערע פאַרשאַלטענע פירער וועלן נישט צוגעבענען דאָס געלט. איך וועל נאָך מער טון: כ'וועל אַרויסשיקן דער רוסישער רעטונגס-אַקציע פֿינף טויזנט דאָלאַר. נו, וואָס זאָגט איר צו דעם?

— איך וועל זאָגן, הער ט.ס. אַז איך קאָן נישט זיין קיין הי-טער פֿון יענעם געוויסן. אַבער כ'וועל פֿרווון עסן, כדי נישט אויסצוזען אומהעפֿלעך.

ט. ס. האָט אַ ברום געטון און ווידער זיך גענומען צום עסן; דער פֿרעמדער האָט זיך געמאַכט, גלייך ווי ער וואָלט געגעסן, און מיר האָבן נאָכגעטון זיין ביישפּיל.

זיבנצנטער קאַפיטל

איך בין דערצויגן געוואָרן אין אַ געוויסנהאַפטע פֿאַמיליע, מיט גוטע מאַנירן. פֿאַר מיין ליבער מוטער און אירע שוועסטער איז נישט פֿאַראַן קיין ערגערע זאַך, ווי דאָס, וואָס מ'רופֿט אָן „סצענע“. און דאָס וואָס מ'רופֿט אָן „סיטואַציע“, און באַטייט אַ לאַגע אָן אַן אויסוועג, איז פֿאַר זיי נאָך שרעקלעכער. און דאָ האָבן מיר זיך געפֿינען אין אַ זייער אומאַנגענעמע „סיטואַציע“. איך האָב מיר צעבראַכן דעם קאַפּ ביים אויסזוכן אַ נישט גע-פֿערלעכע טעמע צום געשפּרעך. דאָן האָב איך זיך דערמאַנט, אַז ט. ט. מיט זיין דערציילונג וועגן דעם פֿילם: „די געשיכטע פֿון צוויי שמעט“ האָט געהאַט דערפֿאַלג און איך האָב אָנגעהויבן וועגן דעם רעדן.

— הער טישלער, דער פֿילם, וועלכן איר וועט זען היינט

ביינאכט, איז פון קינסטלערישן שטאַנדפונקט זייער אינטערע-
סאַנט. אַ גרויסער בינע-מאַלער אין פאַרזי האָט שקיצירט די
בילדער, און די בעסטע קריטיקער האַלטן דעם פילם פאַר אַ
מייסטער-ווערק, זיי ערקלערן, אַז ער וועט שאַפן אַן עפאַכט
אין דער פילם-טעכניק.

— דערציילט מיר עפעס וועגן דעם — האָט דער טישלער
געבעטן, און איך בין אים געווען דאַנקבאַר פאַר זיין אינ-
טערעס.

— איך ווייס נישט, אויף וויפיל איר פאַרשטייט זיך אויף
דער פילם-קונסט.

— דערציילט מיר אַלץ.

הער ט. ס. האָט געלעזט אויפשטעלן אַ גרויסע בינע,
וואָס וועט פאַרשטעלן פאַרזי מיט הונדערט יאָר צוריק. ער
האַט אָנגעזשירט טויזנט מענטשן...

— צוויי טויזנט — האָט מיר ט. ס. איבערגעריסן.

— אין דער רעקלאַמע? — האָב איך צוגעגעבן מיט אַ
געלעבטערל.

— גיין, גיין, ווירקלעך צוויי טויזנט, אין דער רעקלאַמע
פינף טויזנט.

— גוט. דידאַזיקע מענטשן זענען אָנגעטון אין קאָסטי-
מען, וואָס ט. ס. האָט געהייסן פאַר זיי מאַכן און זיי דאַרפן
פאַרשטעלן דאָס פּאַלע. אַ גאַנצן טאָג האָבן זיי געמאַכט פּראָבן,
איצט וויסן זיי שוין, וועגן וואָס עס האַנדלט זיך. אַ מענטש
גיט אַרויס גאַנצעלן דורך אַ מאַגעפּאָן, אָן אומגעהייער שטאַרק
ליכטיקייט געלויבט זיי סצענע, פּדי זיי צו קאָנען פּאַטאַגראַ-
טירן. דאָס בילד איז אומגעוויינלעך לעבעדיק, און היסטאָריש
גענומען האָט עס אַ גרויסן פּעדאַגאָגישן ווערט.

— און וואָס טוען די מענטשן, נאָכדעם ווי דער פילם איז
שוין פאַרענדיקט?

איר זעט אַליין, אַז דערדאַזיקער מענטש איז געווען

האָפּנונגס־לאָז. מיר האָבן זיך ווידער געפֿינען ביי אַ געפֿערלע-
כער טעמע.

— וואָס מיינט איר דערמיט?

— איך פרעג, ווי אזוי לעבן די מענטשן?

— יעדערער פון זיי באַקומט דאָך פינף דאָלאַר — דאָס
האָט ט. ס. געהאַלטן פֿאַר נויטווענדיק אים קלאָר צו מאַכן.

— יאָ, אָבער מיט דעם געלט קאָנען זיי דאָך נישט לאָנג
אויסקומען, וויפֿל קאָסט דאָס מיטאַג, וואָס מיר עסן איצט דאָ?
דער פֿילם-קעניג האָט אַ בליק געטון אויפֿן רעדנדיקן און
ער האָט אויסגעזעצט אין אַ געלעכטער.

— אַ, אַ, אַ, דאָס איז באַמת גוט.

איך האָב זיך גיך אַריינגעמישט.

— הער ט. ס. מיינט, אז ס'זענען אויך פֿאַראַן ביליקערע

רעסטאָראַנען.

טאָ פֿאַרוואָס — האָט דער טישלער געפרעגט — זענען
מיר נישט געגאַנגען אין איינעם פון זיי?..

— ס'וועט גאַרנישט העלפֿן, ווייל דער מענטש מיינט, אז
מיין אויפגאַבע איז צו שפּייזן אַלע שלעפֿער פון דער וועלט,
נישט אזוי, הער טישלער?

— איך קאָן גאַרנישט זאָגן, הער ט. ס., ווייל איך ווייס
נישט, וויפֿל ס'זענען פֿאַראַן הונגעריקע, און כּווייס אויך נישט,
ווי רייך איר זענט.

— ביי היינט-צו-טאָג, זענען פֿאַראַן אין לאַנד פינף מילי-
יאָן אַרבעטסלאָזע, און וויבאַלד איך זאָל זיך וועלן ריינירן,
וואָלט איך זיי געקאָנט שפּייזן איין אָדער צוויי טאָג. אָבער ווי-
באַלד איך וועל זיין ריינירט, וועט שוין נישט זיין, ווער
ס'זאָל פֿראַדוצירן פֿילמען, עמעצער וואָלט נאָך געמוזט דער-
נערן דעם אַלטן אָפי — אָדער דאָס מאַמעלע און איך וואָלטן
ווידער געמוזט שלעפֿן אַ וועגעלע מיט אַלטע הויזן. וויבאַלד
איר טראַכט, אז איך זע עס גאַרנישט גערן, אז די אַלע הונ-

געריקע זאלן זיין אָנגעזעטיקט, זענט איר אומגערעכט צו מיר, הער טישלער. איינט האָב איך געלערנט: וויבאלד מ'בלייבט שטיין ביי דער אָרעמקייט אויף דער וועלט, דערגייט מען שוין צו גאַרנישט.

— און וואָס וואָלט דאָס אויסגעמאַכט? — האָט דער טישלער געפרעגט.

דער באַזיצער פון דער אייביקער שטאָט האָט ווירקלעך געוואָלט אַריינדרייגען אין דעם געדאַנקען-גאַנג פון דעם אומ-נאַרמאלן מענטש. ער האָט צוזאַמענגעצויגן די ברעמען, טיף זיך פאַרטראַכט.

— הערט מיך אויס, הער טישלער—האָט ער לָסוף געזאָגט — וואָס ס'איז שייך מיר, האָט איר אַ טעות. איך בין גראַד אַ גוטער מענטש, ביי מיין אַרבעט בין איך פונקט ווי יעדער אַרבעטער. איך האָב שווער געאַרבעט פון קינדווייז אָן, כ'האָב אָנגעהויבן נאָך אַלס קליין יינגל, און וויבאלד איך עס היינט צופיל, איז עס דערפאַר, ווייל כ'האָב אַלס קינד געגעסן ווייניק. אפשר פאַרמאָג איך טאַקע מערער געלט, וויפיל איך וואָלט באַמת באַדאַרפט האָבן, אָבער איך ווייס נאָר איינס; כ'האָב נאָך קיינמאָל נישט גענוג, צו קאַנען האָבן דאָס אַלץ, וואָס איך וויל. ס'זענען פאַראַן מענטשן, וואָס פאַרמאָגן צען מאָל מערער ווי איך און האָבן נאָך קיינמאָל נישט אַ ריר געטון מיט דער האַנט. אָט יענע מענטשן דאַרפט איר אָנגרייפן.

— איך וואָלט עס געטון, ווי באלד איך וואָלט געוואָסט, ווי אזוי — האָט דער טישלער געזאָגט.

— דאָ, אין דעם עס-זאָל זענען זיי פאַראַן אַ סך האָט מערי אַריינגעמישט, — פּרעגט ביים הער ביל, ער קען זיי אַלע.

— זי הנפּעט זיך צו מיר, מערי — האָב איך געזאָגט.

— קיינער איז דאָ נישטאָ? — האָט ט. ס. געפרעגט.

— יאָ, עטלעכע פון זיי זיצן אַפילו גאַנץ נאָענט פון

אונדז, ווי איך דערקען אין זייערע באוועגונגען האָבן זיי שטאַרק חשק זיך צו באַקענען מיטן הער טישלער.

— וווּ זיצן זיי? — האָט ט. ס. געפרעגט.

— דאָס קאָן איך אייך נישט זאָגן — האָב איך געענטפערט
לאַכנדיק — ווייל איר קענט זיך נאָך אַמאָל אויסדרייען און
נעמען קוקן אויף זיי.

— ער וואָלט זיכער אַזוי געטון — האָט דאָס מאַמעלע
זיך אַריינגעמישט — וויפיל מאָל האָב איך דיר שוין געזאָגט,
אַז די פאַרמאָסט נישט מער מאַנירן, ווי אַ שימפּאַנזע.

— שוין גוט — האָט דער פּילם-קעניג געענטפערט. —
כּוועל זיך נישט אויסדרייען, כּוועל ווייטער עסן. ווער איז
אַלץ דאָ?

— פרוי פאַרמעל שטעביין — האָב איך געענטפערט. זי
שטאַלצירט דערמיט, וואָס אין איר סאַלאַן פאַרזאַמעלען זיך אַלע
פּערזענלעכקייטן. פון דער מינוט אָן, ווי מיר זענען אַריין אין
זאָל, באַפאַכטעט זי דעם הער טישלער — זי פרוווט צו דער-
גיין, צי ער איז אַ פּערזענלעכקייט, צי נאָר אַ בלויווער אַקטיאָר,
ווען זיין הויט וואָלט געווען טוינקעלער, וואָלט זי זיכער אים אָנגע-
נומען פאַר אַ פירשט פון מזרח, אָבער זי האָט מורא, אויב ער
שטאַמט נישט אַמאָל פונדאַנען, דאַן וואָלט שוין דאָס באַקענען
זיך מיט אים געווען צו ווילגאַר, אויך די געזעלשאַפט, וווּ ער
געפינט זיך, פאַסט זיך נישט צו אים, אָבער נישט געקוקט דע-
רויף האָט פרוי שטעביין שוין דריי מאָל אויפגעכאַפט מיין
בליק, האַפנדיק, אַז איך וועל איר געבן אַ צייכן. איך האָב עס
נישט געטון, זי קלויבט זיך אַוועקצוגיין.

— פאַר מיינעטוועגן זאָל זי גיין צום טייוול! — האָט ט.
ס. זיך געצאָרנט, ער איז פאַרנומען געווען, ווי ער האָט צו-
געזאָגט בלויו בלויו מיטן עסן. — איך האָב פאַרגעלייגט איר מאַן
אַ דריטל פון ריוח פאַר דער דראַמע: „דער שטאַלץ און ליידנן
שאַצט, אָבער דאָס נאַרישע אייזל האָט לחלוטין נישט געוואָלט

דערפון הערן, דער פילם האָט שוין אַרײַנגעבראַכט אַ פּערסל מייליאָן.

— ער זוכט צוריק אָפּ די פּאַרלירענע סומע — האָב איך צוגעגעבן — גאַנצע נעכט איז ער פּאַרנומען בײַ די אונטער-האַנדלונגען מיט דער שטאַט-מאַכט, פּדי זי צו געווינען צו זײַנע נײַע באַדן שפּעקולאַציעס, דערפאַר עסט ער נישט דאָ קײן מיטאַג צוזאַמען מיט דער פּאַמיליע. איר קאַנט דאָ אויך זען דאָס פּרײלין לױצינדע שטעבײן, זי איז פּאַרקנסט מיט בעבקאַק, אַ מיליאָנער און גלײכצײטיק אַ ספּאַרטלער, אַ מענטש, וואָס האָט לײב אויסצונוצן דאָס לעבן. הײנט איז ער דאָ נישטאַ, ווײל ער נעמט אַן אַגטייל אין די געײענן אין ראקי-מיטן, און דערפאַר טוט זיך לױצינדיע פּאַנגווייליקן, זי ווײל לײבערשט אַזוי, אײדער אָפּגעבן זיך „מיט וועמען ס'איז“. זי האָט נאָר וואָס געזאָגט צו איר מוטער, אַז זי פּאַרשטייט נישט ווי אַזוי אַ פּרוי איז איר שטייגער, זעט נישט צו פּאַרברענגען איר צײט מיט מענער פּון דער גוטער געזעלשאַפט, נאָר זוכט תמיד עפעס אַ נײַע סענשאַציע.

— מײן גאָט, בײל — האָט ט. ס. אויסגערופן — צי זענט איר טעלעפּאָניש פּאַרבינדן מיט די מענטשן?

— נײן, אָבער איך קען די מענטשן אַזוי גוט, אַז איך קאָן פּון זײער פּנימער לײענען די געדאַנקען. פּרײלין לױצינדע טרוימט וועגן אַ נײ גרויס הויז אויף דער גראַנד-עוועניו, און פאַר איר איז יעדערער, וואָס געהערט נישט צו איר קליקע, אַן אײנברעכער, וואָס ווײל זי באַרױבן. און דער יונגער בערטיע שטעבײן טראַכט וועגן אַ נײען פּאַרם קאַלנער, וואָס ער האָט געזען אין מאָדע-זשורנאַל, און ער איז צופּרידן מיטן גע-דאַנק גופּא, וואָס פאַר אַן אײנדרוק ער וועט מאַכן אויף זײן נײע פּרײנדין, בעת ער וועט טראַגן אַט דעם קאַלנער.

— מערי האָט צוגעגעבן:

— איך קען דעם קלײנעם קרעט, איך האָב אים געזען אין

פאלאצן, ווו ער האָט געטאַנצט מיט דאָראַסי דאָדלע, אָדער
ווי הייסט זי דאָרט...

— פרוי שטעביין געהערט צו דער נייער קליקע — האָב
איך ווייטער דערקלערט — זי געהערט צו יענע, וואָס יאָגן זיך
נאָך סענסאַציעס און ווילן, אָו מ'זאָל זיי באַשרייבן אין די
צייטונגען, דערויף קאַרגן זיי נישט די גרעסטע סומע געלט,
אַבער... איך בין באַלד אַנטשוויגן געוואָרן.
— זעט זי גייט צו צו אינדו.

אַכצנטער קאַפיטל

איך האָב געהערט, ווי דאָס מאַמעלע האָס איינגעהאַלטן
דעם אָטעם און איר מאַן האָט געסאַפּעט פון אויפּרעגונג, איך
האָב זיך אויפגעשטעלט.

— ווי גייט עס אייך, ביל — האָט זיך געהערט אַ קול —
איר זענט אַטויגעניכטס, פאַרוואָס קומט איר נישט צו אינדו?
— איך האָב געוואָלט קומען צו אייך מאָרגן, — האָב איך
געזענטפערט, איך בין געווען זיכער, אָו קיינער וועט מיר נישט
קאָנען באַווייזן דעם ליגנט — איר וועט מיר דערלויבן אייך
צו באַקאָנען מיט פרוי טשניטשקלערפּיטש.

— עס פרייט מיך זייער אייך צו באַקאָנען, — האָט פרוי
שטעביין געזאָגט — מיין מאַן רעדט אָפט וועגן אייער מאַן.
ווי גוט איר זעט אויס, פרוי...

זי איז אַנטשוויגן געוואָרן. דאָס מאַמעלע, זעענדיק ווי
שרעקנד איר נאָמען קלינגט, האָט זיך צוגעאיילט צו זאָגן
עפעס פריינדלעכס.

— יא, דאָס לאַנד ווירקט אויף מיר זייער גוט. זינט איך
בין דאָ, פאַר איך אַרום און עס... דאָס איז אַלץ
— הער ט. ס. — האָב איך פאַרגעשטעלט ווייטער.

- ווי גייט עס אייך, הער ט. ס. ?
 - זייער גוט, פרוי שטעביין - האָט ט. ס. געענטפערט.
 זיין מויל איז פול געווען מיט פלייש, און מיט מאַטערניש
 האָט ער זיך פאַמיט אַראָפּצושלינגען אַלץ מיטאַמאָל.
 וואָס פאַר אַן אויסערגעוויינלעכע זאַך עס איז דער קלאַסן-
 פּרעסטיזש! אָט איז דאָ געווען דאָס מאַמעלע, אַן ערלעכע
 פרוי, וואָס האָט אַ גאַנץ לעבן שווער געהאַרעוועט און דער-
 גרייכט אַן אומגלויבליכען, ווונדערבאַרן דערפאַלג. זי האָט פאַר-
 מאַגט אַלץ. וואָס מ'קאָן באַקומען פאַר געלט: אירע האָר זענען
 געקעמט געוואָרן ביים בעסטן פּריזירער, אירע קליידער האָט
 געגייט אַן ערשטקלאַסיקער דאַמען-שניידער, אירע פינגערלעך און
 פּיאַנזאַלעטן האָבן געשטאַמט פון די גרעסטע יובילע-געשעפטן -
 און דאָך האָט דאָס אַלץ נישט אויסגעזען אַזוי, ווי ס'האָט באַ-
 דאַרפט אויסזען, קיין שום מאַכט פון דער וועלט איז נישט
 בּוּח געווען צו מאַכן פון איר אַ „דאַמע“. דאָס מאַמעלע האָט
 דאָס אַלץ גוט געוואָסט און דאָס האָט איר פאַרשאַפט עגמת נפש.
 און דאָ איז געשטאַנען פרוי פאַרמעל שטעביין, די, וואָס האָט
 נאָך אין איר לעבן גאַרנישט געטון קיין נוצלעכס - וויבאַלד מ'ווייל
 נישט אָנגעמען דעם אַרויסוואַל פון אַ רייכן מאַן פאַר אַ נוצלעכע אַר-
 בעט, - און ביי פרוי שטעביין איז אַלץ געוואָרן אין אַרדענונג. דאָס
 מאַמעלע האָט דאָס אַלץ גוט געוואָסט און דערפאַר האָט די דאָזיקע
 פרוי געוועקט ביי איר פּינגלעכע געפילן, זי האָט געציטערט
 מיט יעדן אבר. און אַפילו דער אַלטער ט. ס., וואָס וואָלט
 זיכער, וויבאַלד ער וואָלט געווען אַליין אָפּגעשיקט די פרוי
 שטעביין צום טייוול, האָט יעצט אָנגעחויבן ציטערן און האַסטיק
 צו שלינגען דאָס עסן, ווייל ער איז געווען פאַרהייראַטעט און
 ליב גע- האָט דאָס ציטערדיקע ווייבל.
 פרוי שטעביין האָט געהערט צו יענע אַמעריקאַנעריןס,
 וואָס דערלאָזן נישט, אַז די הייראַט און מוטערשאַפט זאָל
 איבערלאָזן אויף זייערע ליביער ווילגאַרע שפורן. איר העל-

בלא קלייד וואלט אויך געפאסט איר טאכטער. די קאלטע בלאע אויגן האבן ארויסגעקוקט פונם פנים, וואס האט נאך נישט גע- האט אויף זיך קיין שום קנייטשן, און זיי האבן פארראט א נשמה, וואס האט נאך קיינמאל נישט געליטן. זי האט פאר- געטערט די קונסט און די אינטעליגענץ, דאך האט זי קיינמאל נישט פארגעסן אין איר וויכטיקסטע אויפגאבע: צו הויבן דעם פרעסטיזש פון איר פאמיליען-נאמען. מיט גרויס העסלעכקייט האט זי זיך באצויגן ביים באקאנטען זיך מיט ארטיסטנס, אבער דערביי האט זי נישט פארגעסן אויף איין מינוט אונטערשוויידן אן אקטריסע פון א דאמע.

צו אונדזער טיש האט זיך אויך דערנענטערט בערטיע, א יינג יינגל, וועמענס נישט ריינע הויט האט דערציילט, אז ער איז, יעצט נישט לאנג ארויס פון די קינדער-יאָרן, ער איז תמיד פארנומען געווען מיט געדאנקען וועגן קליידונג. זיין שוועסטער, ליצינדע איז פארבליבן אויף איר אָרט, זי האט גע- האלטן, אז די עקסצענטרישקייט פון איר מוטער קאָן זי נאך קאמפראמיטירן. בערטיע האט ווי מיר ווייזט אויס יא געהאט א טיפה צוצוקומען. דערדאָזיקער ציל איז פאר מיר באַלד געוואָרן, ווי כ'האָב אים נאָר פאָרגעשטעלט: דער ציל, דאָס איז געווען מערי מאַנע. דעם יינגל האט זיך געדוכטן, אז אין דער פילם- וועלט איז ער שוין אַ גאַנצער פרייזן. זיין געזעלשאַפטלעכע שטעלונג האט אים געקאָנט לייכטער מאַכן דעם דערפאָלג: ער האט אויסגעזען, ווי אַ בויס פון ווינאַכט, באַהאַנגען מיט פּיוקל- דיקע באַפּיצונגען.

איך בין געשטאַנען נאָענט פון ביידע, געהערט דעם אָנ- הויב פון זייער געשפרעך.

— אַ פרייליך מאַנע, איך פריי זיך זייער דערמיט, וואָס איך האָב אייך באַקאַנט. איך האָב אַ סך געהערט פון פרייליך, דילע וועגן אייך.

— פרייליך דילע ?

- יא, דאָראַטי דולע.
 - עס טוט מיר זייער לייד, אָבער איך האָב נאָך נישט
 פון איר געהערט.
 - וואָס, איר קענט נישט דאָראַטי דולע, די פילם-אַר-
 מיטטיק?
 - ניין, איך קאָן זיך נישט דערמאָנען דעם נאָמען.
 - אָבער... זי איז דאָך אַ שטערן.
 - איר ווייסט וואָס, הער שטעביין? אויפן הימל זענען
 פאַראַן אַ סך שטערן, אָבער נישט אַלע קאָנען מיר דערווען
 מיטן פרייען אויג.
 איך האָב זיך געוואָנדן צו בערטיעס מאַמע. זי האָט
 דורך דער צייט שוין באַוויזן צו אַנטדעקן, אַז דער טישלער
 זעט אויס פון דער נאָענט נאָך ווידערבאַרער; זי האָט אים נישט
 אָנגענומען פאַר אַ געוויינלעכן מענטש פון דער בינע, נאָר פאַר
 אַן עפעקטיוול, ערנסט פּערזענלעכקייט, וואָס וועט באַווייזן צו
 סאַגען דאַמזן פון די „העכערע אַרטיסטישע ספּערן“, וווּ מ'וועט
 אים פאַר זיי פאַרשטעלן אויף איר לוינטש, וועלכן זי אַרדנט
 איין יעדן חודש - און דאָס וואָלט געהויבן דעם פּרעסטיזש
 פון די, וואָס האָט אים „אַנטדעקט“.
 אַט צוליב דער סיבה, האָט זי פאַרבעטן די גאַנצע גע-
 זעלשאַפט אין טעאַטער אַרײַן, אין איר לאַזשע, אָבער ט. ס.
 האָט ערקלערט, אַז זיי וועלן נישט קאָנען גיין, ווייל זיי מוזן
 זען, ווי אַזוי ס'זענען געמאַכט געוואָרן די פילם אויפנאַמען פון
 דער פּראָפּוזיציע, באַזונדערס צוליב דעם, וואָס
 דער המון וועט באַשטיין פון פינף טויזנט געדונגענע מענטשן.
 לסוף האָט די גרויסע דאַמע באַשלאָסן צו רעזיגנירן פון
 טעאַטער און פאַרן צוזאַמען מיט אונדז זען די אויפנאַמען. ט. ס.
 האָט נאָך נישט געהאַט פאַרענדיקט דאָס מיטאַג, אָבער ער האָט
 געזאָגט, אַז ער וועט נישט לאָזן די פרוי שטעביין וואַרטן. ער

הָאָט אַ שְׂאָקל געטון מיטן קאַפּ אַזום קעלנער, אויסגעשריבן זיין פֿאַרשעדיגן גאַמען אויף אַ טשעק און געגעבן פינף דאָלאַר טרינק-געלט. פֿרוי שטענדיקן האָט צוגעפֿונדען אירע נאָענטע וון האָט זיך דערנענטערט צו דער טיר, און מיר זענען געגאַנגען הינטער איר.

איך בין געווען זיכער, אַז פֿאַר דער טיר וועלן מיר ווי-דער דערזען די שטרייקנדע, אָבער די גאַסן זענען געווען אָפּ-געליידיקט, מ'האָט נאָר געזען פֿאַליציאַנטן און שאַפערן. איך האָב געוואוסט, אַז דאָ איז שוין געקומען צום אויסדרוק די ברוטאַלע האַנדלונג פֿון דער מעכט, אָבער איך האָב נישט אַרויסגעזאָגט וועגן דעם איין וואָרט, פֿדי נישט צו ציען די אויפֿמערקזאַמקייט פֿון טישלער. דער אויטאָמאָביל פֿון די שטע-ביינס איז פֿאַרפֿאַרן און איצט האָב איך ווידער געהאַט אַ מעג-לעכקייט זיך איבערצוצייגן, וואָס פֿאַר אַ ראַלע דאָס ווייב פֿון גרויסן באַן-מאַגנאַט שפּילט אין דער געזעלשאַפט.

— ביל — האָט זי באַטוילן — שטייגט איין אין מיין אויטאָמאָביל... און אויך איר, הער טישלער, איך וויל מיט אייך עפעס רעדן.

אַלץ, ווי איר זעט, איז געווען גאַנץ פשוט: זי האָט געוואָלט עפעס. און זי האָט עס פֿאַרלאָנגט.

איך האָב אָנגענומען דעם טישלער ביי דער האַנט, איינגעזעצט אים אין אויטאָמאָביל; בערטיע האָט אים געפירט און דער שאַ-פער איז געזעסן לעבן אים.

— פיר וועלן זיך פרווון — האָט בערטיע געשריגן מיט אַרויסרופֿנדע הויצפה און ער האָט געוואונקען צום פילם-קעניג, וואָס האָט געזאָגט דעם אויטאָמאָביל אין באַוועגונג.

ניינצנטער קאפיטל

לכתחילה זענען מיר געפאָרן פאַמעלעך, בעת מיר האָבן פאַר-
קערוועט אין דער בראָדוויי, זענען מיר אַריינגעפאָרן צווישן דעם
געדיכטן עולם פון טעאַטער-באַזוכער. מיר האָבן זיך געמוזט
פאַרהאַלטן פאַרן „עמפיר וואַריעטע“. וויבאַלד איר קענט וועלכע
סייז הויפט-גאַס פון די גרעסערע שטעט אין אַמעריקע, קאָנט
איר האָבן אַ באַגריף, ווי אַזוי עס זעט אויס די לויכטנדע
עלעקטרישע אַנאַנסן, בילדער פון אַקטיאָרן, מענטשן, וואָס
וואַרטן, פּדי זיך צוצובאַקומען צו דער קאַסע, דאָס געווימל
אויפן טראַטוואַר. היינט האָט מען געקאָנט זען גאָר עפעס אַנדערש:
אַ גרויסע מחנה יוגנטלעכע, וואָס האָבן געטראָגן רויטע פענער,
זיערע אויגן זענען געווען פיל מיט לוסט צום קאַמף. בעת
אונדזער אויטאָמאָביל איז שטיין געבליבן, האָט דער פירער פון
דערדאָזיקער מחנה געגעבן אַ צייכן און פון הונדערטער העל-
זער האָט זיך אַרויסגעריסן אַ ליד:

ריקעטי צום, ריקעטי צאָם,

ריקעטי, שטיקעטי, שטיקעטי סלאָם!

וואַליבאַל! ביליבי זאַל!

מיר זענען די יינגען פאַר אַ קראַוואַל -

וועסטערן סיטי!

דאָס געשריי האָט נאָכמער פאַרטויבט די אוירן, בעת

בערטיע האָט זיי מיטגעהאַלפן.

האַלץ; - האָב איך געזאָגט - ווי מיר דאַכט זיך, האָבן

מיר געזיגט.

- אודאי, אודאי - בערטיע האָט שיער געפלאַצט פון

צופיל שטאַלץ.

- אין וואָסער שפיל האָבן מיר געזיגט - האָט דער

טישלער געפרעגט.

— אין פוספאל — האָב איך געענטפערט — די מאַנשאַפֿט פֿון וועסטערן-סיטי האָט געשפּילט מיט אוניאָן-טאַטש.
די פענער האָבן געפּאָכעט, דאָס געשריי איז וואָס אַמאָל געוואָרן העכער — הוראַ, הוראַ! זאָל לעבן יעושי ווילסאָן!
זאָל לעבן האַרימאַן! וועסטערן-סיטי! וועסטערן-סיטי!
סיטי!

בערטיעט געשריי האָט אַמשטאַרקסטן אָפּגעקלינגען אין אונדזערע אויערן. בעת אונדזער אויטאָמאָביל האָט גערירט און דער ליאַרט איז וואָס אַמאָל געוואָרן שטילער, האָב איך געזאָגט צום טישלער:

— דאָס זענען שילער, זיי פייערן אַ נצחון איבער אַ צווייטן אוניווערסיטעט.

— יאָ, אָבער ווי אזוי קאָנען זיי אזוי גלייכמעסיק און איינהייטלעך שרייען?

— זיי האָבן זיך געאיבט.

געאיבט? ווילט איר דערמיט זאָגן, אַז דידאַזיקע יינגלעך קומען זיך צוגיף און איבן זיך צו מאַכן אזוינע געשרייען.

— יאָ.

— און זיי טוען דאָס קאלטבלויטיק?

איך האָב געלאַכט.

— דאָס בלויט פֿון די יוגנטלעכע איז ווי מיר דאַכט זיך זעלטן קאַלט. אין דער צייט פֿון די איפֿונגען שטעלן זיי יאָרשיינלעך זיך פֿאַר דעם נצחון.

דער טישלער האָט גערעדט האַלב צו זיך:

— איר מאַכט פֿון אייערע קינדער אַן ערב-רב, איר דערציט זיי אין שלעכטן גייסט.

— ס'איז נאָך נישט אזוי שלעכט — האָב איך זיך פֿאַרטידיקט — דאָס איז אַ פשוטע פֿאַרוויילונג.

— יאָ, יאָ. איז דען די פֿאַרוויילונג נישט קיין צוגריי?

שוניג צו דער ווירקלעכקייט? ווי אזוי איז מעגלעך, בעת ווילדע
מלחמה-טענץ צו לערנען שלום?

אומעטום איז באַווסט, אַז נאָך דער מלחמה איז אַנט-
שטאַנען אַ נייער דור ייִנגע מענטשן, אַ דור, וואָס טראַכט
זעלבסטשטענדיק און פאַרמאָגט אַן אייגענעם ווילן. אַבסטראַקט
בין איך אַן אָנהענגער פֿון דער דאָזיקער אידעע, אָבער נאָך
ייעצט, בעת זי האָט זיך באַוויןן צו מיר אין אַזאַ קאָנקרעטן
פֿאַרם, בין איך געווען עטוואָס צעטומלט.

פֿיליצלינג האָט בערטיע זיך אויסגעדרייט צו מיר און
מיך געפרעגט מיט זיין האַרטער שטים.

— וווּ האָט איר געפינען דעם דאָזיקן משונהדיקן פֿאַר-
שוין?

— ליבער בערטיע — האָט די מוטער אויסגערופן — זיי
העפלעך.

— איך בין העפלעך. כ'האָב נאָר געוואָלט וויסן, פֿנוואָ-
גען דער מענטש האָט געברענגט זיינע אידיאָטישע אַנשוין-
אונגען?

— בערטיע, מיין ליבסטער! — האָט די מוטער נאָכאַמאָל
אויסגערופן, און איך האָב שוין גאַנץ גענוי געוואָסט, אַז זייט
אַכצן אָדער ניינצן יאָר, האָט זי זיך צוגעוויינט צו רופן אים
מיט דעם נאָמען. אינם טאָן פֿון דעם אויסגעשריי האָט גערוט
אַן איידעלער פֿאַרוורף און גלייכצייטיק אַ נאַרישע מוטערלעכע
באַוונדערונג. און בערטיע האָט תמיד געטון, וואָס אים איז
געכעלן. ער האָט געוואָסט, אַז די מוטער איז איבערלעך צו-
פֿירדן פֿון זיין דעספּאָטישע האַנדלונג און זעט אין דערין דעם
שטאַלץ פֿון דער פֿאַמיליע שטעביין. איך האָב אים געזען אין
זיינע פֿריסטע קינדער-יאָרן, ווי אזוי ער האָט געטופּעט מיט
די פֿיס, באַפוילן די גווערנאַנטין, אַז זי זאָל אים ברענגען
אַ נאַז-טיכל, ווי אזוי ער וואַרפט איר זיין שיך, ווי באַלד זי
דערפֿילט נישט מאַמענטאַל זיין פֿאַרלאַנג.

און איצט איז געקומען די ריי אויף לוצינדע. ביז איצט
האָט זי געליטן פון דער געזעלשאַפֿטלעכער חרפה, וואָס די
מוטער האָט מיר אָנגעטון. בעת דער טישלער איז איינגעשטיגן
אין אויטאָמאָביל, האָט זי אויף אים חוצפהדיק אַ קוק געטון,
דאָן האָט זי אויפגעהויבן דעם קאָפּ און לחלוטין נישט געלייגט
קיין אַכט אויף מיין פרוווי פאַרזושטעלן איר דעם גאַסט. זי
איז געזעסן שטייף, קאַלט און שטאַלץ. מיטאַמאַל האָט זי זיך
געווענדעט צו דער מוטער מיט אַ פראַגע:

— צי דאַרפן מיר זיך ווידער באַגעגענען מיט די מאַוסע,
פּעטע יידן?

פּרוי שטעביין איז געווען אויף אזוי פיל קלוג צו פאַר-
שטיין, אַז נישט איצט איז די צייט צו פאַרשן די נשמה ביי
דעם עווענטועלן פירשט פון מזרח. זי האָט ליבערשט גענומען
פלוידערן וועגן דער גאַרטן פאַרוויילונג, וואָס האָט באַדאַרפט
פאַרקומען אין דער נאַענטסטער וואַך, לטובת דער הילפֿס-אַקציע
פאַר פוילן.

— פוילן איז דער באַשיצונגס-וואַל פון דער וועלט קעגן
באַלשעוויזם — האָט זי דערקלערט, און באַלד האָט זי צו-
געגעבן.

— בערטיע, מיין ליבסטער... דו פאַרטט אומפאַרוזיכטיק.
— האָסט נישט געהערט מוטער, ווי כ'האַב געוואָרנט
דעם אַלטן ייד, אַז כ'וועל אים איבעריאָגן.
— יא, אָבער, בערטיע מיין ליבסטער, די גאַס איז דאָך
פול מיט מענטשן.

— זאָלן זיי אַכטונג נעבן.
אין עטלעכע מינוט אַרום האָט זיך אויסגעוויזן, אַז דער
זון און יורש פון די שטעביינס האָט זיך אונטערגעגעבן און
געפאַלגט זיין מוטער. דער אויטאָמאָביל האָט זיך פלוצלינג
פאַרהאַלטן, אזוי פלוצלינג, אַז מיר זענען שיער אַראָפּגעשליי-
דערט געוואָרן פון אונדזערע געזעסן. די ברעמוזע האָט אַסקריפע:

געטון, די רעדער האפן זיך אָנגעשטויסן אָן עפעס אַ וויי-
 דערשטאַנד, פון טראַטראַר האָט זיך געטראָגן אַ ווילד געשריי.
 פרוי שטעפּיין האָט געזיפּצט: - אַ, מיינ גאָט! לויצנדע האָט
 אויסגערופן צאַרנדיק: - מאַמע! דער טישלער האָט געקוקט
 אויף איר צעטומלט און געפרעגט:
 - וואָס איז געשען?

צוואַנציקסטער קאַפיטל

אַס אומגליק האָט פּאַסירט אין אַ געדיכט באַוווינטן
 קוואַרטאַל, פּול מיט מעקסיקאַנער, איטאַליענער און אַנדערע
 אויסלענדער. און דאָס האָט נאַטירלעך געקאָנט געשען נאָר אין
 דעם קוואַרטאַל, וווּ ס'לויפן קינדער אַרום ביינאַכט אויף דער
 גאַס. איין קינד איז געלעגן אונטער די פּאָדערשטע רעדער
 פון אויטאָמאָביל, ס'איז געווען שרעקלעך צעריסן, אַז ס'האָט
 פשוט אַרומגענומען אַן אימה נישט נאָר ביים אָנרירן עס, נאָר
 אַפילו בלויז צו קוקן דערויף, און אַ צווייט קינד איז אַריין-
 געשליידערט געוואָרן אין אַ רינשטאַק.

דערלעבן איז געשטאַנען אַן אַלטיטשקע, די הענט אויפ-
 געוויבן אין דער הויך, זי האָט געשריגן פון פחד און ווייטאַק
 מיט אַ קול, וואָס כ'האַב נאָך קיינמאַל ביז איצט נישט געהערט,
 איר שרייען האָט געשטעלט אויף די פיס די גאַנצע געגנט,
 און איידער עמעצער פון אינדז האָט נאָך באַוויזן אויסצושטייגן
 פון אויטאָמאָביל, זענען זיך שוין געהאַט צוזאַמענגעלעפן מענטשן
 פון אַ צוואַנציק הייזער.

דער ערשטער איז אַרויס פון אויטאָמאָביל דער טישלער.
 ער האָט געוואָרפן אַ בליק אויפן קערפערל, געזען, אַז ס'איז
 שוין לחלוטין נישטאַ קיין האָפענונג, דאַן איז ער צוגעלעפן
 צום רינשטאַק, אויפגעהויבן דאָס פאַרווונדעטע קינד און גענו-

מען עס אין זיינע אָרעמס. ער האָט זיך אַוועקגעזעצט אויף
 אַ שטיין, לאַנג זיך איינגעקוקט אין דעם אָרעמען, פאַרקרימטן
 פנימל און געשעפטשעט אומעטיקע, צאַרטע ווערטער. נישט
 ווייט האָט געברענגט אַ לאַמטערן, מ'האַט געקאָנט זען דאָס
 פנימל פונם קינד, ווי אויך די שטריכן פון טישלער.
 אַ פרוי האָט זיך, דערנענטערט, ווייזט אויס די מוטער
 פון טויטן קינד. זי האָט אַ קוק געטון אויפן צעריסענעם קער-
 פערל אונטער די רעדער, אַרויסגעלאָזט אַן אימהדיקן געשריי
 און געפאַלן אין חלשות. באַלד איז אָנגעקומען אַ מאַן, ווייזט
 אויס דער טאַטע, ס'זענען אָנגעלאָפן קרובים, זיי האָבן אַרומ-
 גערינגלט דעם אויטאָמאָביל און דעם קרבן. איך בין צוגעגאַנג-
 גען צום טישלער:

— דאָס קינד לעבט נישט?

ער האָט געענטפערט:

— איך מיין, אַז ס'וועט לעבן.

און זעענדיק, אַז דער המון שטערט יעטוועדער רעטונגס-
 אַקציע, האָט ער זיך אויפגעשטעלט און געפרעגט:

— וווּ וווינט דאָס קינד?

עמעצער האָט אָנגעוויזן אויף אַ הויז, און דער טישלער
 האָט אַריינגעטראָגן דאָס פאַרווונדעטע קערפערל אינעווייניק.
 ער האָט אַוועקגעלייגט דאָס קינד אויף אַ בעט, אַרויפגעלייגט
 זיינע הענט אויפן קינדס שטערנדל, צוגעמאַכט די אויגן, גע-
 מאַכט דעם איינדרוק ווי ער וואַלט פאַרזונקען געווען אין
 הפילות. איך האָב געהערט דעם וואַקסנדיקן געשריי אויף דער
 גאַס, כ'בין צוגעגאַנגען צו דער טיר, אַרויסגעקוקט אין דרויסן
 און געזען ווי די פאַמיליע שטעצייך געפינט זיך אין אַ פיינ-
 לעכע לאַגע. מענטשן האָבן אַרויסגעצויגן פון אויטאָמאָביל בערט-
 יען מיטן שאַפער, זיי האָבן זיי געריסן און געדראָט מיט
 נקמה. דער אָרעמער בערטיע האָט געשריגן, פאַרטיידיקט זיך,

אז ס'איז נישט זיין שוילד, זיי ווידער האָבן געשריגן, אז ער
האָט נישט באַדאַרפט פאָרן אין זייער געשעפט און זיין פרעכ-
טיקן, גרויסן אויטאָמאָביל, פאַרוואַקס פאָרט ער נישט און זיין
געגנט, פאַרוואַקס דערהרגעט ער נישט קינדער פון די רייכע?
א מאַן האָט אים אַ קלאַפּ געטון אין פנים און ער איז
אַנידערגעפאַלן אויף דער ערד.

פּרזי שטעביין האָט געשטן אַ הויכן געשריי און איז
אַרויסגעשפרונגען פון אויטאָמאָביל אים צו באַשיצן, אָבער אין
דער רגע האָט זיך אַ מהנה אַ וואָרף געטון אויף איר, די מע-
נער האָבן זיך געוואָרפן אויפן שאַפער. נאָענט איז געלעבן אַ
באַרנ שטיינער, די אויסלענדער האָבן אויך זיכער געהאַט מע-
סער אין זייערע טאַשן. די קליינע געזעלשאַפט וואָלט אָן ספק
צעריסן געוואָרן אויף שטיקער, וויבאַלד עס וואָלט מיר נישט
געקומען אויפן געדאַנק צוצורופן דעם טישלער.

פאַרוואַקס האָב אין דאָס געטון? איך גלויב, אז דערפאַר
וואָס כ'האַב געזען, ווי אזוי דער המון האָט זיך אָפגערוקט
פאַר אים, בעת ער איז געגאַנגען און געטראָגן דאָס קינד אין
זיינע אַרעמס. כ'האַב געוויסט, אז אליין וועל איך דאָ גאַרנישט
אויפטון און איידער כ'וועל באַווייזן צוצורופן אַ פאָליציאַנט,
וועט שוין זיין נאָך אַלעמען. איך האָב איבערגעגעבן דעם
טישלער, וואָס דאָרט קומט פאַר, און ער איז תיכף אַרויס
אויפן גאַס.

זיין קעגנוואָרט האָט געווירקט ווי אַ פשוף. פאַר זיידאָ-
זיקע אַרעמע אויסלענדער, וואָס דער גרעסטער טייל פון זיי זע-
נען געווען קאַטאָליקן, האָט ער לגמרי נישט אויפגעזען ווי אַ קינאָ-
אַקטיאָר, נייערט ער איז געווען פאַר זיי עפעס אויסערגעוויינ-
ליכעס, ווונדערבאַרס. ער האָט געזאָגט עטלעכע ווערטער צו
דער מענטשן-מאַסע, אויסגעשטרעקט די אַרעמס, און זיי האָבן
תיכף געמאַכט פאַר אים אַ וועג צו די באַפאָלענע; און בעת
ער איז צוגעקומען צו זיי, האָט ער צעשפרייט זיינע אַרעמס,

ווי ער וואָלט זיי גענומען אין זיין שוין, דאָס איז עס געווען
אַלץ.

נאַטירלעך האָט ער ביי אָט דער געלעגנהייט נישט פאַר-
געסן, אָפּצוהאַלטן אַ רעדע. שוין צוליב דעם אַלץ, וואָס ער
האַט אָפּגעראַטצוועס בערטיעס לעבן, האָט מען זיך געקענט
ריכטן, אָו דער מענטש פון דער נייער גענעראַציע זאָל מוזן
שווייגנדיק אויסהערן דעם טישלערס פּאַליטישע און סאָציאַל-
גישע אויספירונגען, וואָס האָבן פּיינלעך באַרירט בערטיעס אָנ-
שוואַנגען און געפילן. און בערטיע האָט אויסגעהערט, איך
בין איבערצייגט, אָו ער וואָלט נישט פּראָטעסטירט מיט איין
וואָרט אַפילו דאָן, ווען ער וואָלט געקאָנט רעדן, וואָס איז
אים יעצט אונגעלעך געווען צוליב דעם שטאַרקן קלאַפּ, וואָס
ער האָט באַקומען אין פנים.

— מיינע פּריינד! — האָט דער טישלער געזאָגט. — וואָס
פאַר אַ זינען האָט עס, צו דערהרגענען די דאָזיקע עלטער?
בלויטזיגער, וואָס זויגן אויס דאָס בלוט פון די אָרעמע זענען
פאַראַן אַ סך, מיט איינצלנע קלעפּ איז אונגעלעך זיי צו
פאַרטייליקן... תמיד קומען אויף נייע און נאָך ערגער: וויבאַלד
איר טויט זיי, טויט איר אין אייך גופא דאָס, וואָס דערהייבט
אייך איבער זיי, וואָס גיט אייך רעכט צום לעבן. איר צע-
שטערט די צניעות, דאָס גוטס און געדולד, דאָס צירונג פונם
אָרעמען, וואָס מאַכט זי פאַר קעניגן אין קעניגרייך פון ליבע.
זאָלן מיר היטן די קרוין פון רחמנות, פאַרקוקט אייך נישט
אויף די פאַרברעכנס פון אייערע אונטערדריקער! איר דאַרפט
דערווערפן חכמה, כדי אַ סוף צו מאַכן צו דער פאַרשקלאַפונג
פון דער וועלט, און נישט ערנידעריקן דערביי אונזערע איי-
געבע הימצער. מיר זענען געווען אזוי פיל יאָרהונדערט גע-
דילדיק, לאַמיר וואַרטן נאָך אַ ביסל צייט. אַ, מיינ פּאַרק, מיינע
ליבע אָרעמע, אונטערגעדריקטע אין דער סאָלידאַריטעט, אין

דער ברידערלעכקייט ליגט אייער צוקונפטיקער וועג. מיר ווירן
זען דעם סוף פון די גבירים, וואָס וואָרט אויף זיי, מיר וועלן
אַבער נישט באַפלעקן אונדזערע הענט מיט זייער בלוט.

ער האָט ווידער אויסגעשטרעקט מאַיעסטעטיש די אַרעמס.

— צוריק! לאַזט זיי גיין!

נישט אַלע האָבן געהערט און פאַרשטאַנען זיינע ווער-
טער, די, וואָס זענען געשטאַנען נאָענט פון אים האָבן געגעבן
אַ ביישפּיל. שוויגנדיק האָבן זיי זיך אָנגעהויבן אַפרוקן פון
אויטאָביל. דאָס קערפּערל פון טויטן קינד, איבערגעדעקט מיט
אַ טוך, האָט מען אַוועקגעלייגט אויפן טראָטוואַר. דער טישלעך
האָט זיך געווענדעט צו די שטעבינס.

— דער וועג איז פריי, איר קאָנט אַוועקפאַרן.

אַלע פיר, האָבן פאַרטויבט, תּיכּף אויסגעפירט דעם באַ-
פעל. דער טישלעך האָט נאָכאַמאָל אויפגעהויבן זיין שטים.

— זויגער פון מענטשלעך בלוט, פרעסער פון מענטשן
פלייש, גייט אייער וועג, גייט אַ קעגן דעם אונטערגאַנג, וואָס
די געשיכטע מאַכט גרייט פאַר די פאַראַזיטן!

דער מאַטאָר האָט אָנגעהויבן רוישן, דער אויטאָמאָביל
האָט גערירט. פון דער מענטשן-מאַסע האָט זיך געהערט אַ שטיל
מורמלען, דאָ און דאָרט האָט זיך אַרויסגעריסן אַ געשריי פון
צאַרן, אַבער ס'האָט זיך נישט אויפגעהויבן קיין איין האַנט.

דער אויטאָמאָביל איז פאַרשווינדן. דער טישלעך איז וויי-
טער געשטאַנען אויף דער גאַס אין אַפּגעהאַלטן פאַר די מעקטי-
קאַנער און איטאַליענער אַ סאַציאַליסטישע רעדע.

אינאונצוראָנציקסטער קאָפיטל

ער איז אַנטשוויגן געוואָרן ערשט דאָן, ווען אַ פּרוי האָט זיך צו אים צוגעשטופּט, אָנגענומען ביי אַ האַנט.

— האַר, מיין יינגעלע — האָט זי געשלאָכצט, — דער קליינטשיקער, וואָס איז פאַרווּנדעט געוואָרן.

דער טישלער האָט זיך געוואָנדן צו דער מאַסע.

— דאָס קראַנקע קינד נויטיקט זיך אין מיין הילף, איך מוז גיין. גייט נישט אַריין אינעווייניק — האָט ער צוגעגעבן, זעענדיק ווי זיי שטופן זיך הינטער אים — דאָס קינד דאַרף לופט.

ער איז אַריין אינעווייניק, אַנידערגעקניט פאַרן בעט און אַרויסגעלייגט זיינע הענט אויפן קינדס שטערנדל. די מוטער, אַ שילאָנקע, ברענטע מעקסיקאַנערין, איז געשטאַנען עטוואָס פונדער-ווייטנס און נישט געווען דרייסט זיך אַ ריר צו טון. זי האָט געקוקט פון איינעם צום אַנדערן, מיט אַ פנים פול פחד.

דער קליינער האָט געעפנט די אויגן און געקוקט פאַר זיך. מסתמא איז אים געפעלן געוואָרן דאָס, וואָס ער האָט דערזען, ווייל אויף זיין פנימל האָט זיך אויסגעגאַסן אַ שמייכל, אַ בענקנדיקער, איידעלער און אומעטיקער שמייכל פון אַ קינד, וואָס האָט אין משך פון אַלע זיינע טעג נאָך קיינמאָל נישט אָנגעגעסן זיך צו דער זאַט. דערהערנדיק דאָס קול פון קינד האָט די פרוי האַסטיק אָנגעכאַפט די האַנט פון טישלער און טרערן זענען גערינען איבער אירע באַקן.

— גאַנץ גוט — האָט ער געזאָגט — גאַנץ גוט. ס'וועט

זיין געזונט... האָב נישט קיין מורא...

ער האָט אַ שמייכל געטון צום קינד.

— ס'איז שוין בעסער, וועסט שוין נישט פילן קיין וויי-

טאַק. און צו מיר האָט ער געזאָגט: איז נאָך פאַראַן עפעס ישענערס, ווי אַ קינד?

די מענטשן, וואָס זענען געשטאַנען פאַר דער טיר, האָבן אָנגעהויבן דערצילן פאַר די אַנדערע, וואָס עס איז געשען. דער טומעל איז געוואָרן שטאַרקער. מיטאַמאָל האָט זיך דערהערט אַ פרויען שטימע, זי פאַרלאַנגט מ'זאָל זי אַריינלאָזן אינעווייניק. דער המון איז זיך פאַנאַנדערגעגאַנגען און ס'האַט זיך באַוויזן אַ פרוי מיט אַ קינד אויף דער האַנט. דאָס איז געווען אַ קראַנק קינד. כ'ווייס נישט, וואָס דעם קינד האָט געפּעלט, וואַרשיינלעך האָט עס די מוטער אַליין אויך נישט געוואוסט. זי איז אַגידער-געטאָלן ביי די פיס פון טישלעך און אָנגעהויבן אים בעטן, ער האָט איר באַפוילן אויפצושטיין, גענומען דאָס קינד אין זיינע הענט, איינגעקוקט זיך אין זיין פנימל אין אָנגעהויבן תפילה טון.

בעת ער האָט דאָס קינד אין אַ ווילע אַרום דער לאַנגט דער מוטער, האָט זי עס אויפּמערקזאַם באַטראַכט. עפעס איז געשען, אַדער זי האָט לפחות געגלייבט דערין, ווייל זי האָט אַריינגעלאָזט פון זיך אַ געשריי פון צופרידנקייט און ווידער זיך אַ וואַרף געטון צו די פיס פון טישלעך, זי האָט אָנגע-נומען אַ זויס פון זיין קלייד און ליידנשאַפטלעך אָנגעהויבן קושן. די ידיעה וועגן בעל-מופת האָט זיך מיט אַ בליץ-שנעל-קייט פאַרשפּרייט צווישן המון, וואָס אַמאָל האָבן זיך געשטופּט מער מענטשן, לאַמע, טויבע און בלינדע.

איצט נישט לאַנג, ווי איך האָב געלייענט וועגן די ווונ-דער פון לירדס און כ'ווייס, אָו די מאַדערנע וויסנשאַפט טאָ-לערירט די דאָזיקע היילונג באשר די שטאַרקע סוגעסטיע, וואָס קומט פון אונטערבאווסטזיין קאָן דערוועקן נייע לעבנס פוחות און נישט בלויז ביי היסטערישע, נעאוראטישע, נאָר טיילמאָל אַפילו אויך ביי פיזישע ליידין. איך האָב דאָס אַלץ גוט פאַר-שטאַנען און דאָך האָב איך זיך נישט געקאַנט באַפרייען פון אַ מערקווירדיקער באַאומרויקונג. אָבער פּלוצלינג, פונקט ווי כ'וואָלט געדאַרפט האָבן מיט

פֿועמען זיך צעטיילן מיינע אומאָנגענעמע געפילן, האָט דער
המון זיך פֿאַנדערט גערוקט — און מערי מאַנגע איז אַריין אין
ציימער. זי האָט נישט אַרויסגערעדט קיין איין וואָרט; זי איז
שטיל שטיין געבליבן אין אַ זייט, אומבאַוועגלעך. די מענטשן
האַבן פֿון דער זייט איר צוגעוואָרפֿן בליקן, האַלטנדיק זי, לויט
איר שיינעם אויסזען און קאָסטבאַרע קליידער פֿאַר אַן אויס-
לענדישע פֿרינצעסין. איך בין צוגעגאַנגען צו איר און שטיל
געשעפטשעט:

— ווי אַזוי ביסטו דאָ אַהערגעקומען?

זי האָט דערציילט, אַז זי האָט זיך נישט געקאָנט דער-
וואַרטן אויף אונדזער אַנקומען, איז זי צוגעפֿאַרן צו די שטע-
ביינס, און דאָרט האָט זי זיך אַלץ דערוויסט.

— זיי האָבן מיך געוואָרנט, אַז כּוֹזאַל נישט גיין אַהער,
ווייל דערדאָזיקער מענטש איז אַ געפֿערלעכער באַלשעוויק, ער
האָט אָפֿגעהאַלטן פֿאַרן המון אַ בלוטדורשטיקע רעדע. וואָס האָט
ער איינגעטלעך געזאָגט?

איך האָב איר געוואָלט אַלץ דערציילן, אָבער פֿלוצלינג
האָט זיך דערהערט אַ מוראדיק געשריי. אין שטוב האָט מען
אַריינגעבראַכט אַ דאַר, געליימט יינג מיידל; מ'האָט זי אַוועק-
געלייגט אויפֿן בעט און דער טישלעך האָט אַרויפגעלייגט אויף איר
די האַנט. און וואָסער נס!... דאָס מיידל האָט זיך אויפגעוויבן
און זיך אַ שטעל געטון אויף דער ערד, זי האָט אויסגעצויגן
די הענט און געשריגן פֿון גרויס פֿרייד. נאַטירלעך, האָט דער
גאַנצער המון מיטגעשריגן; דידאָזיקע פֿרימיטיווע מענטשן-
מאַסע האָט גערן געליאַרמט. דער טישלעך האָט זיך נישט גע-
קאָנט באַפֿרייען פֿון דער גרויסער באַגייסטערונג פֿאַר אים;
פֿון אַלע זייטן האָט מען זיך געשטופֿט צו אים, כדי נאָר אים
צו באַרירן, כדי תפילה צו טון פֿאַר אים אויף די קני.

ער איז צוגעקומען צו אונדז:

— וואָס מיינסטו, מערי... איז דאָס נישט בעסער, ווי
שפּילן אין טעאַטער?

— יאָ, זיכער, וויבאַלד מ'קאָן דאָס טון.

— אַלע וואָלטן געקאָנט, וויבאַלד זיי וואָלטן נאָר גע-
וואוסט.

— באמת אַזוי? — האָט זי געפרעגט מיט אַ טיפּער
ערנסטקייט.

— גאָט לעבט אין יעדן מאָן און אין יעדער פּרוי.

— און פאַרוואָס ווייסן נישט דערפון די מענטשן?

— ווייל נישט נאָר גאָט לעבט אין זיי, נאָר אויך די חיה.
די חיה איז צוטרויליך און מעכטיק, גאָט אָבער איז ניי,
אומבאַגרייפבאַר און פּול מיט שרעק, און דערפאַר דערהרגעט
אים די חיה אינם מענטשן.

— וואָס איז דאָס פאַר אַ חיה?

— זיין נאָמען איז „איך“ און ער פאַרמאָגט אומצאָליקע
געשטאַלטן. ביי מענער איז דאָס די גיריקייט, ביי פרויען די
פּוסטקייט, זי צירט זיך אין אַרמבצנדער, פּליטערלעך.

— אַ, ניין! — האָט מערי אויסגערופן בעטנדיק.

— גוט, מערי, גוט.

אָבער מערי, האָט אויסגעזען אומגליקלעך, ווי ער
וואָלט ווידער אויסגערעכנט אירע צירונג.

ער האָט זיך געווענדעט צו אַן אַלטן מאַן, וואָס האָט
זיך אַריינגעשלעפּט אין שטוב אויף קולעס:

אַרעמער אַלטער חבר! אַרעמער אַלטער חבר!

דאָס רחמנות געפיל האָט אים געשטערט צו רעדן.

— זיי האָבן דיך געהייסן שווער אַרבעטן, ווי אַן אַלטן
איידל, ביז דיין הויט האָט געפלאַצט און פאַרשטאַרט זענען
געוואָרן דיינע אַדערן, אָבער צו דיר זענען זיי נישט געווען
אַזוי רחמנותדיק ווי צום אַלטן איידל: זיי האָבן דיך געהייסן
ווייטער לעבן, ווייטער ליידן.

צו אַ יינגע, בלייכע פרוי, וואָס האָט הויסטנדיק, זיך דער.
נענטערט צו אים, האָט ער זיך געווענדעט מיט די ווערטער:
— וואָס קאָן איך טון פאַר דיר? זיי הייסן דיך שטאַרבן
פון הונגעראָ! דאַרפסט דערנערונג — און איך האָב נישט מיט
וואָס דיך צו דערנערן.

און אַרומגענומען פון אַ פּלוצלינגן צאָרן, האָט ער אויס-
געצויגן די הענט אין דער הויך:
— ברענגט מיר אַהער די האָרן פון דער שטאַט, וואָס
צווינגען די אַרעמע צו הונגעראָן, בעת זיי אַליין ווערן צעזעצט
פרעסנדיק!

אַבער די מיטגלידער פון דער האַנדלס-קאַמער און די
פאַרייניקטע באַנקירן פון וועסטערן-טייט זענען געווען צו ווייט,
פדי אים צו הערן. זייערע נעמען זענען אַפילו שווער געווען
אויסצוגעפינען אין טעלעפאָן-בוך. דער טישלער האָט זיך אומ-
געקוקט איבער דער שטוב, וואָס איז פול געווען מיט קאַליקעס
און קאַנקע. ס'איז גענוג געווען צוויי שעה, פרי זיי אַלעמען,
דידאָזיקע טונקעלע און אומגליקלעכע געשפענסטער, אַרויסצוציען
פון די פינצטערע לעכער און טיפע קעלער. ער האָט געקוקט
אויף די איינגעפאַלענע פנימער; מיט אַן אויסדרוק פון יאוש
האָט ער צוגעדריקט די האַנט צום שטערן.
— ניין, ניין. עס וועט גאַרנישט העלפן.

און ער האָט ווידער אויפגעהויבן זיין שטימע, רופנדיק
צו די האָרן פון שטאַט.

— איר מאַכט גיכער קאַליקעס, ווי איך קאָן זיי היילן.
איר פאַרטליקט זיי מיט דער היילף פון מאַשינען — און דער,
וואָס וויל דאָ העלפן, מוז צעשטערן די מאַשין.
ער האָט זיך אויסגעדרייט צו מיר, זיינע ווערטער האָבן
מיך כמעט איבערגעשראַקן: ער האָט געלייגעט מיינע גע-
דאַנקען:

— כ'ווייס, אַז זאָס וועט נישט לייכט אַנקומען. אַבער

איר מוזט געדענקען: איך האָב צעשמעטערט די רוימישע וועלט-אימפעריע.

דאָן האָט ער זיך אויפגעהערט צו פעסן. ער האָט גע-
שעפטשעט:

— איך קאָן שוין נישט מצר. די כחות האָבן מיך פאַר-
לאָזט; איך מוז רוען.

זיין שטימע האָט זיך איינגעבראַכן.

— איך בעט אייך, גייט אַוועק, איר אַרעמע פון דער וועלט. היינט האָב איך געטון פאַר אייך אַלץ, וואָס כ'האָב נאָר געקאָנט.

שטיי, געדולדיק און הכנעהדיק, ווי נפשות צוגעגרייט צום אונטערגאַנג, האָבן זיך די קאַליקעס און קראַנקע אַרויס געשאַרט פון שטוב.

צוויי אונצוואַנציגסטער קאַפיטל

ער איז געזעסן אויפן ראַנד פון בעט, פאַרוואַנקען אין טרויריקע געדאַנקען. איך און מערי האָבן אים באַאַבאַכטעט. מיר האָבן נישט געוואוסט, צי מיר זאָלן אים איבערלאָזן אַליין, אָבער ס'האָט אויסגעזען, ווי ער באַמערקט ל'חלוטין נישט אונדזער קעגנוואַרט און דערפאַר זענען מיר פאַרבליבן.

אין אונדזער וועלט איז נישט פאַסיק, אַז מענטשן פון דער געזעלשאַפט זאָלן שווייגן. וויבאַלד אַ שמועס רייסט זיך איבער, זוכן מיר גיך אַ טעמע, פדי ווידער „צו מאַכן קאָנווער-סאַציע“. דאָך האָט אויסגעזען, ווי דער טישלער וואָלט נישט געקענט דעם מנהג, און קיינער פון אונדז האָט אים דאָס נישט אויסגעלערנט. עטלעכע מאָל האָב איך פון דער זייט אַ קוק גע-טון אויף מערין, און איך האָב ממש געשטוינט פון איר האַל-טונג. אין איר גאַנץ לעבן איז זי געווען אַ קאָנווערסאַציע-

ווילקאן, וואָס האָט תמיד אויסגעבראַכן. איצט האָב איך געהאַט
 דעם איינדרוק, ווי זי שטעלט יעדעס וואָרט אירס פאַר אַ
 משפט און באַשטעטיקט, אָדער פאַרדינט נישט אַרויסצוזאָגן.
 אין דער טיר האָט זיך באַוווּן דאָס קליינע יינגעלע,
 וועמען דער אויטאָמאָביל האָט איצט נישט לאַנג אַריינגעשליי-
 דערט אין רינשטאַק. ער האָט אַ קוק געטון אויפן טישלעך,
 דאָן איז ער צו אים צוגעגאַנגען. דער טישלעך האָט אַ שמייכל
 געטון, ער האָט אויסגעשטרעקט די הענט, און דאָס יינגעלע
 האָט זיך שטאַרקער צו אים צוגעטויליעט. דורך דער טיר האָבן
 אַריינגעקוקט אַנדערע קינדער און באַלד האָט אַ קליינע גרופּע
 אַרומגערינגלט דעם טישלעך, זיי האָבן זיך געזעצט אויף זיין
 שויס און לעבן אים אויפן בעט. דאָס זענען געווען קינדער
 פון דער גאַס, אָבער ער האָט מיט גרויס אינטערעס אויסגע-
 פּרעגט זייערע נעמען, זייער פאַמיליע, אויסגעפרעגט, וואָס זיי
 לערנען אין שול, און וואָס זיי שפּילן. איך גלויב, אָדער ער האָט
 געטראַכט וועגן בערטיעס פּוסבאָל-פעל, וואָס האָבן אויסגע-
 שריגן דעם נצחון אין דער פּוסבאָל-שפּיל. ער האָט דאָן געזאָגט:
 – אַמאָל, שוין נישט לאַנג, וועט מען איך לערנען אַ
 שפּיל פון ליבע און פּריינטשאַפט, אָנשטאַט אַ שפּיל אין קאַמף.
 ס'איז אָנגעקומען די מוטער. זי האָט מורא געהאַט, אָדער
 דעם גרויסן מאָן וועט לאַנגווייליקן דאָס פּלוידערן פון די קי-
 דער, באַזונדערס איצטער, בעת ער האָט מיט שמועסן צו אַווינע
 צוויי רייכע מענטשן, ווי איך און מערי.

– איר שטערט דעם הער – האָט זי געזאָגט אויף
 שפּאַניש.

דער טישלעך, ווי ער וואָלט זי פאַרשטאַנען. האָט גע-
 צנטפערט:
 – דערלויבט די קינדער צו זיין לעבן מיר. זיי לערנען
 מיך, אָדער וועלט קאָן נאָך אַמאָל גליקלעך זיין.
 די קינדער האָבן געפּלוידערט ווייטער, די מוטער איז

געשטאנען ביי דער טיר צוזאמען מיט נאך אנדערע ווייבער, אלע האָבן זיי געשטראַלט פון שטאַלץ. זיי האָבן תמיד געוואוסט, אז זייערע קינדער קומט עפעס אויסערגעוויינלעכס, און אָט היינט איז זיי דאָס מקיים געוואָרן ס'איז גוט געווען. צו זען, ווי אזוי ס'האָבן געשטראַלט די דאָזיקע טונקעלע מעקסיקאַנישע פּנימער, בעת די קינדער האָבן הויך געלאַכט און דער פרעמדער האָט מיט זיי מיטגעלאַכט.

אין אַ וויילע אַרום האָט זיך אַ קינד אָנגעהויבן רייבן די אויגעלעך. דאָן האָט די מוטער געמאַכט אויפּמערקזאַם, אז ס'איז שוין זייער שפעט. די קינדער זענען נאָך טאַקע געווען מונטער, אָבער ס'איז שוין נויטיק געווען צו לייגן זיך שלאָפן. די מוטער האָט זיי אַרויסגעפירט פון שטוב, אין אַ וויילע אַרום האָט זי זיך אומגעקערט, טראָגדיק אין איר האנט אַ גלאָז מילך. און אַ טעלער, אויף וועלכן ס'איז געלעגן ברויט און אַ פאַ-מעראַנק.

— איר זענט אַדאיי הונגעריק — האָט זי געזאָגט מיט אַן הכנעהדיקן פאַרנייג. זי האָט געהאַלטן, אז דער טישלעך וועט פאַרלאַנגען „עסן פון די אָרעמע“, און זי האָט נישט גע-האַט קיין טעות, ווייל ער האָט געגעסן מיט פאַרנעניגן. ער האָט זי געפּעטן, אז זי זאָל זיך אַוועקזעצן לעבן אים, אָבער די פרוי איז נישט דרייסט געווען, צו זעצן זיך אין זיין קעגן-וואַרט. — אָדער אפשר איז די דאָזיקע אומדרייסטקייט געווען צוליב מערין און מיר? איך בין זיכער, אז זי וואָלט גערן געוואָלט מיט אים שמועסן, אָבער מיר זאָלן נישט זיין דאָרטן. זי האָט זיך פאַרגעשטעלט, אז אַזאָ שיינער הער און אַזאָ שיינע פרוי, האָבן פריער ווי זי דאָס רעכט דערצו.

דריי אונצוואנציגסטער קאפיטל

מיר זענען פארבליבן זאלבעדריט. מערי האָט ברייט גע-
עפנט אירע גרויסע, טונקעלע אויגן, וואָס זענען אזוי גוט באַ-
קאנט דעם פובליקום און זי האָט געפרעגט:
— הער טישלער, צי זענט איר שוין געווען אמאָל טאַר-

ליבט?

די פראַגע האָט מיך צעטומלט, אָבער דער טישלער האָט
זיך לחלוטין נישט פאַרלוירן.

— מערי — האָט ער געענטפערט — איך בין געווען
זייער אומעטיק.

און כּדי צו מילדערן זיין עטוואָס שאַרפן ענטפער, האָט
ער צוגעגעבן:

— און איר, מערי, זענט איר שוין געווען אמאָל פאַר-

ליבט?

זי האָט געענטפערט:

— ניין.

איך ווייס נישט, צי איך האָב עפעס געזאָגט, צי זי האָט
סתם געטראָפן מיינע געדאַנקען, ווייל זי האָט זיך געווענדעט
צו מיר:

— דו וויסט לחלוטין נישט, וואָס זאָס איז אזוינס ליבע,
אָבער אַ פרוי וויסט, אַפילו ווען זי האַנדלט נישט לויט איר.
— וויבאלד דו ווילסט ווערן מעטאָפיזיש...

— צום טיילו מיט דער מעטאָפיזיק! — האָט זי אויס-
גערופן און קוקנדיק אויפן טישלער איז זי תיכף אַנטשוויגן
געוואָרן.

ער האָט זיך אָפגערופן:

— אַ גוטע פרוי, ווי איר...

— ווי איך! — מערי האָט זיך ווילד צעלאַכט. שלאָגט
מיך נישט, וואָרום איך ליג שוין אויף דער ערד. איך האָב

זיך פאַרקויפט פאַר יעדער ראָלע, פאַר דעם צירונג, וואָס
כ'האַב היינט נאַכמיטאָג געטראָגן אויף זיך. איצט טראָג איך
עס שוין נישט.

— איך פאַרשטיי אייך נישט, מערי — האָט ער גערעדט
צאָרט — פאַרוואָס זאָל זיך אַזאַ פּרויז זיי איר פאַרקויפן?
— וואָס דען קאָן איך אָנויבן טון? איך האָב געווינט
אין אַן אַרעם שענקל, געקאָנט פאַרבלייבן אַ דינסט-מויד, אָבער
איך האָב נישט געוואָלט שלום מאַכן מיט דעם גורל. דאַן האָב
איך זיך פאַרקויפט פאַר אַ שטעלע אין אַ האַנדלס-הויז, דער-
באַך האָב איך זיך פאַרקויפט פאַר אַ קלייד מיט בענדעלעך,
ווייל כ'האַב געוואָלט שייַן אויסזען, דערנאָך פאַר אַרייַנגעמען
מיך אין אַ כאָר, דערנאָך פאַר אַ קליינע ראָלע — און אַזוי
ווייטער. איצט שפיל איך די ראָלן פון פּרויען, וואָס פאַרקויפן
זיך, זיי באַקומען דערפאַר ריזיקע סומעס, און איך באַקום
אויך, דערמיט בין איך אַ „שטערן“.

איך האָב אַ צעטומלטער באַטראַכט די סצענע. דערדאָ-
זיקער טאָן אין מערי מאַגעס שטימע איז געווען פאַר מיר
ל'ח'טין ניי; מעגלעך, אַז זי האָט אין די לעצטע ראָלן אויף
דער בינע מער אַזוי נישט גערעדט. איך האָב געטראַכט ביי
זיך: אין דער פּילם אינדוסטרי קומט אַ קריזיס.
דער טישלער האָט געפרעגט:

— מערי, וואָס טראַכט איר איצטער צו טון?
— וואָס קאָן איך טון? מייַן קאָנטראַקט איז געשריבן
אויף זיבן יאָר.

— קאָנט איר נישט טון עפעס אַן ערלעכערע אַרבעט?
איך מייַן צו שפּילן אין אַ פּילם אַן ערלעכע ראָלע...
— איך? מייַן גאָט! זאָגט דאָסדאָזיקע דעם אַלטן ט. ס.
און קוקט דעמאָלט אויף זיין פנים! אויף די גאַנצע וועלט זוכן זיי
אויס אַ ניי שטיקל קלייד, וואָס איך זאָל קאָנען אויסטון אויף
דער בינע, כּדי עס זאָל פאַרקומען אַ מלחמה, וואָס איך האָב

ארויסגערופן, אָדער פֿדי צו שילדערן אַ קעניגרייך, וואָס איך
האַב צעשטערט. איך זאָל שפּילן אַ ראָלע פֿון אַן אָנשטענדיקע
פֿרוי! דאָס פּובליקום וואָלט עס אָנגענומען פֿאַר אַ ווייץ און
די פּילם-צושויער וואָלטן דאָס געהאַלטן פֿאַר גישט אָנשטענ-
דיקייט.

דער טישלער האָט זיך אויפֿגעהויבן און אָנגעהויבן שפּאַ-
צירן הין און צוריק איבערן צימער.

— מערי — האָט ער אָנגעהויבן — איך האָב אַמאָל גע-
לעבט אין רוימישן קיסרטום.

— איך קען דאָס. איך האָב געשפּילט קלעאַפּאַטרע און
אויך די געליבטע פֿון נעראָן, מיט וועלכע ער קוקט צוזאַמען
אויף דער ברענענדיקער שטאַט.

— רוים איז געווען ווילד, פֿרימיטיוו און אָרעם, מערי,
רוים איז געווען גאַרנישט אַקעגן דער היינטיקער וועלט. דאָס
איז דער שטן אויף מיין פּאַטערס טראָן, וואָס שאַפט פֿאַר זיך
נייע וועלטן. איך פֿאַרשטיי נישט די וועלט. איך וויל זי בעסער
דערקענען, וויבאַלד איך וויל זי ראַטעווען.

אַן אומאויסדריקלעכער טרויער, אַן אומענדלעכער מיט-
געפּיל האָט געציטערט אין זיין קול, בעת ער האָט איבערגע-
חזרט:

— איך מוז זי בעסער דערקענען.

— איר ווייסט אַלץ — האָט מערי אויסגערופן — איר
זענט די פֿאַרקערפּערונג פֿון חכמה.

אַבער ער האָט ווייטער געזאָגט, ווי ער וואָלט גערעדט
צו זיך, פֿאַרזונקען אין באַטראַכטן אַ פּראָבלעם:

— טאָ ווי אַזוי קאָן איך לערנען די אַרעמע מענטשן גע-
דולד, בעת די האַרן נוצן אויס דידאַזיקע לערע פֿאַר אַ ניי
מיטל צו דער שקלאַפּעריי?

ער האָט אַ בליק געטון אויף מיר, ווי ער וואָלט געוואַרט
אויף אַן ענטפּער, דאַן האָט ער אויסגערופן אַנטשלאָסן:

— איך מוז גיין צוזאמען מיט די, וואָס שטעלן זיך אַ קעגן די שקלאַפּעריי! מאָרגן וועל איך גיין צו די שטרייקנדע צו אַלע שטרייקנדע אין אייער שטאָט.

— אין דעם פּאַל וועט איר זייער אַ סך האָבן צו טון.
— האָב איך געענטפערט. וואָרום איך האָב מורא געהאַט און איך האָב אויך אים געוואָלט האַלטן דערווייטערט פון די ענינים.

— ווו קאָן איך זיי געפונען?

— כ'ווייס נישט. זייער הויפט-קוואַרטיר געפינט זיך נאָרשיינלעך אינם הויז פון די פּראָפעסיאָנעלע פאַריינען.

— איך וועל דאָרט גיין. דערווייל וויל איך בלייבן אַליין.
איך מוז זיך פאַרטראַכטן איבער דעם אַלעם, וואָס איך האָב געזען.

— ווו ווילט איר איבערנאַכטיקן?

— איך ווייס נישט.

מערי האָט נישט דרייסט געזאָגט:

— מיין אויטאָמאָביל וואַרט אינדרויסן...

— אין די אַלטע צייטן — האָט ער געענטפערט — האָב איך געזען די יינגע פאַטריצער פאָרן דורך די גאַסן. איך וויל שוין מער מיט זיי נישט פאָרן.

איך האָב זיך אָפּגערוּפּן:

איך האָב אין קלוב אַ וווינונג, עס וועט זיין דאָרט גע-
נוג אָרט...

— ניין, ניין, מיין פריינד. איך האָב זיך שוין גענוג צו-
געזען ביי די האַרן פון שטאָט. פון איצטער אָן, וויבאַלד איר ווילט מיך געפינען, זוכט מיך ביי די אַרעמע.

— קאָן איך קומען מאָרגן, כּדי אייך צוצופירן צום הויז פון די פּראָפעסיאָנעלע פאַריינען? — האָב איך אים גע-
פרעגט, זייענדיק גרייט צו דינען אים מיט מיין היילף.

- ביטע, אָבער קומט פרי, איך קאָן זיך נישט פאר-
שפעטיקן...
— ווו וועלן מיר זיך טרעפן?
— קומט דאָ אָהער. דידאָזיקע מענטשן וועלן מיך זיכער
באַזאָרגן מיט אַ נאַכטלעגער.
ער האָט זיך אומגעקוקט.
— דידאָזיקע שטוב איז באַווינט, אָבער וויבאַלד זיי
וועלן מיר דערלויבן צו בלייבן אויפן הויף, וועל איך האָבן
די איינזאַמקייט אין וועלכע איך נויטיק זיך.
אין אַ וויילע אַרום האָט ער צוגעגעבן:
— איך מוז דאָווענען. האָסט שוין געפרוווט אַמאָל דאָ-
ווענען, מערי?
זי האָט געענטפערט פשוט:
— איך האָב נישט געוואָלט, ווי אַזוי צו דאָווענען.
— קום מיט מיר, איך וועל דיך אויסלערנען...

פיראונצוואַנציקסטער קאפיטל

צומאָרגנס בין איך געקומען, אָבער נישט גענוג פרי. די
מעקסיקאַנערין האָט מיר געזאָגט, אַז דער הער האָט געוואַרט
אויף מיר, אָבער לוסף איז ער אַליין אַוועקגעגאַנגען, ער
האָט זיך געפרעגט, ווו ס'געפינט זיך דאָס הויז פון די
פראַפעסיאָנעלע פאַריינען, און ער האָט געהייסן מיר זאָגן,
אַז איך וועל אים דאָרטן געפינען. איך בין אַריין אין
אויטאָמאָביל און געהייסן דעם שאַפער פאַרן מיטן קורצסטן
וועג.

בעת איך בין געפאָרן, האָב איך זיך אַרומגעקוקט, טאָמער
וועל איר ערגיז דערזען פריינד, און דאָס איז נישט געווען אומזיסט,

פאר אונדז האָט זיך געשטופט אַ המון מענטשן, דער פאַרקער
איז געווען אָפגעשטעלט,

— מיין גאָט! — האָב איך אָפגעזיפצט — איך קום צו
שפעט. דער מענטש האָט שוין ווידער עפעס אָפגעטון...

איך האָב זיך אַרויסגעבויגן פון אויטאָ, און באמת, ער
איז געשטאַנען אויף אַ וואַגן און געהאַלטן אַ רעדע פאַרן המון,
וואָס האָט פול געמאַכט די גאַס. און דאָס איז ערשט קוים גע-
ווען אַ העלפט וועג צום הויז פון די פראָפעסיאָנעלע פאַריי-
נען, האָב איך געטראַכט יאושדיק.

איך בין אויסגעשטיגן, באַצאָלט דעם שאַפער און אָנגע-
הויבן זיך מאַכן אַ וועג. פון צייט צו צייט האָב איך אויפגע-
כאַפט טייל ווערטער פון טישלעס רעדע. דאָס, וואָס ער האָט
גערעדט, האָט געקלינגען לחלוטין אומשולדיק; אַלע זענען ברי-
דער אַלע דאַרפן זיך קעגנזייטיק ליבן און זיך נישט באַעוואַסן.
האָט ער ווירקלעך געמוזט נאָך פאַרן פרישטיק דערפילן זיין
אויפגאַבע? איך האָב דערזען, אַז איך געפין זיך אין יידישן
קוואַרטאַל; אומעטום אויף די שילדן האָט מען געזען מאַדגע
אוימפאַרשטענדלעכע אותיות.

— וואָס צום טייל! — האָב איך געטראַכט — וויל ער
דען מחזיר זיין די יידן?

איך האָב זיך געשטופט ווייטער און באַמערקנדיק דעם
פּאָליציאַנט, האָב איך געפרעגט?

— וואָס קומט דאָ פאַר?

איך האָב גערעדט צו אים, ווי ס'רעדט אַ מענטש, אָנגע-
טון לויט דער לעצטער מאָדע און ער האָט מיר געענטפערט
מיט דער געהעריקער העפלעכקייט:

— ווייס איך, מ'האָט צו וויסן געטון וועגן אומרוען, און
מיר זענען געקאָמאָדירט געוואָרן אַהער... אָבער ווי ס'זווייזט
זיך אַרויס איז עס גאָר אַ רעליגיעזע פאַרזאַמלונג.

דער פּאָליציאַנט האָט מיר איבערגעגעבן עפעס-וואָס, דאָס

איבריגע האָב איך זיך שוין דערוויסט פון די אַרומיקע. אַ יידענע, איז געגאַנגען איינקויפן און האָט זיך באַקלאָנט אויף אַ פאַלשע וואָג, דער קצב האָט זי געהייסן פאַרלאָזן די יאַטקע, דעריבער האָט זי פאַר אים אַרויסגעזאָגט אירע געדאַנקען וועגן די בלוטזויגער און שווינדלער, און דאַן האָט ער זי אַרויסגע-וואָרפן אונטער דער טיר. אויפן טראַטואַר האָט די יידענע אויפגעהויבן אַ געוואַלט, אַז ס'זענען זיך צוזאַמענגעלאָפן אלע פרויען פון דער געגנט. די אויפגעגונג קעגן די העכערונג פון די פרייזן, וואָס האָט זיך נישט אויסגעלייכט מיט די לוינען, איז אַריבער אַלע גרעניצן. די פרויען האָבן זיך אַריינגעריסן אין דער יאַטקע, כדי זי חרוב צו מאַכן, אַזוי אַז דעם קצב זאָל האָבן צו געדענקען. דער טישלער האָט געמוזט באַרויקן דעם צעוויילרעוועטן המון.

— איר וויסט, ווי אַזוי דאָס איז — האָט דער פאַליצ-יאַנט געזאָגט — די דאָזיקע אַרעמע קענען זיך קוים דערנען, און דאָ האַלט מען תמיד אין איינרעדן אונדז, אַז די פרייזן פאַלן, יאָ, יאָ, זיי פאַלן, אָבער בלויז אויף די צייטונגען.

— נו — האָב איך באַמערקט — זענט איר דאָך אַודאי צופרידן, אַז עמעץ אַנדערש האָט אייך דאָ פאַרטרעטן אין דער דינסט.

ער האָט זיך פאַנאָדערגעלאַכט:

— גאַנץ זיכער. כ'האַב שוין נישט איינמאָל געהאַט צו טון מיט ווייבער. ס'איז נישט גוט מיט זיי אָנצוהייבן, זיי קראַצן ס'פנים. איך מיינ, אַז אונזער שעה וועט דערלויבן דעם פאַרשוין דאָרט צו רעדן, וואָס אים געפעלט, כאַטש ער שטערט דעם גאַסן-פאַרקער.

מיר האָבן געהאַרט אַ וויילע:

— זייט וויסן, מיינע פריינט, אַז איך בין געקומען צו אייך און איך וועל אייך נישט פאַרלאָזן. איך וועל אייך געבן

מיין גערעכטיקייט און פרייהייט. אייער זאך איז מיין זאך
אויף אלע אייביקייטן. אָמֶן.

— הייליקער גאָט — האָט דער פּאָליציאַנט געזאָגט —
ווען איר זאָלט וויסן, וואָס פאַראַ נאַרישקייטן מיר מוזן טייל-
מאַל אויסהערן. וואָס טראַכט דערדאָזיקער פאַרשוין אין נאַכט-
העמד פון אברהם?... עס זוכט זיך אים, אַז ער קען עפעס
אויפטון.

און דער טישלעך האָט גערעדט:

— די טעג פון די בליטזויגער זענען געצייילט. עס
וואַקלען זיך די טראַגעדיען פון הערשער, די ערד וועט געהערן
די, וואָס אַרבעטן. ווער עס אַרבעט נישט, דאַרף אויך נישט
עסן, און יענע, וואָס זענען פעט געוואָרן מיט מענטשן-בליט,
זאָלן צוריק דאַר ווערן.

— וואָס זאָגט איר דערצו? — האָט געפרעגט דער הי-
טער פון אָרדנונג. — זאָל מיך דער רוח נעמען, וויבאַלד דאָס
איז נישט אַ באַלשעוויסטישע רעדע, אונדזער שעף וועט זיך
געדולדיק לאַנג נישט צוהערן דערצו.

צום גלייך איז דאָס געדולד פונם פּאָליציאָן-שעף נישט
לאַנג געשטעלט געווען אויף פּראָבע. דער רעדנער האָט דער-
גרייכט זיין העכסטן שטאַפל:

— נאָנט איז שוין דאָס קעניגרייך פון גערעכטיקייט. דאָס
וואָרט וועט ווערן אַרויסגערעדט, דער וועג וועט זיין גרייט.
און איצטער. מיין פּאָלק, גייט גלייך אויף אייער וועג! מיידט
אויס די נישט געווינשענע אומרוען, איר זאָלט נישט ציען
אויף זיך די פאַראַכטונג פון די, וואָס פאַרשטייען נישט אייער
ווייטיק און באַגרייפן נישט די יסורים פון די אַרעמע. שלום
מיט אייך!

ער האָט אויפגעהויבן די אַרעמס. אַ שטייל מורמלען האָט
אים אָפגעענטפערט, און דער המון איז זיך לאַנגזאַם פאַנאַן-
דערגעאַנגען.

דאָ האָט מיין באַקאַנטער זיך דערמאַנט, אַז ער דאַרף
באַווייזן זיין אויטאָריטעט. ער האָט אָנגעהויבן באַוועגן מיט
זיין שטעקעלע איבער די דאַרע רוקנס פון די יידישע שניי.
דער און איבער די הענגנדיקע בייכער פון די יידישע וויי
בער.

— געגאַנגענע? געגאַנגען! פאַרהאַלט נישט דעם פאַרקער!
אַ דאַנק מיינע עלעגאַנטע מלבושים האָב איך זיך גע-
קאַנט אומגעשטערט צושטופן צום טישלער, איך האָב אים
אָנגענומען ביי דער האַנט און געשעפטשעט:
— קומט, מיר דאַרפן גיין אין הויז פון די פראַפעסיאָ-
נעלע פאַריינען.

פֿינפֿאונצווואַנציגסטער קאַפיטל

ס'איז אַ פאַרשטענדלעכע זאַך, אַז אַ טייל פונם המון איז
געגאַנגען אונטער אונדז, און צוליב דעם האָב איך אויפמערק-
זאַם געמאַכט דעם טישלער, אַז מ'דאַרף די מענטשן זאָגן, אַז
זייער ווייטערדיקע געזעלשאַפט איז אונדז לחלוטין נישט בוי-
טיק. אָבער איידער מיר זענען צוגעקומען צו דער נאַנטסטער
גאַס, האָב איך דערפילט, ווי עמעצער נעמט מיך ביי דער
האַנט און גלייכצייטיק האָט זיך אַ קול אָפגערופן צו מיר:
— אַנטשולדיקט... איך בין אַ רעפאָרטער פון אַוונט-
געשריי.

איך האָב גוט געוואוסט, אַז דאָס מוז אומפאַרמיידלעך
קומען, כ'האָב געוואוסט, אַז דאָס גרייט זיך אויף מיר, בעת
איך בין אויסגעשטיגן פון אויטאָמאָביל, פדי צו זיין אין דער
געזעלשאַפט פונם טישלער. איך האָב אים געוואָלט וואָרענען,
איך האָב אים געוואָלט דערקלערן, וואָס דאָס איז אַוויגס אונ-

דוער פרעסע, אָבער ווי אַזוי האָב איך געקאָנט וויסן, אַז ער
וועט נאָך פאַרן פּרישטיק אַרויסרופן אַזאַ צוזאַמענלויף און ער
וועט אַרויסציען די פּאַליציי-רעזערוון און די רעפּאָרטערן פּון
זייערע באַהעלטענישן?

— איר מוזט מיר אַנטשולדיקן — האָב איך געענטפּערט
קאַלט — מיר האָבן אַ וויכטיקע באַראַטונג...

— איך וויל נאָר בלויז די רעדע פּון דעם הער...
— מיר זענען אויפן וועג צום הויז פּון די פּראָפּעסיאָ-
נעלע פּאַריינען. וויבאַלד איר וועט דאָרט קומען אין עטלעכע
שעה אַרום, וועלן מיר אייך קענען געפּן אַן אינטערוויו.
— אָבער איך דאַרף דאָס צו דער ערשטער אויסגאַבע.
זי איז שוין אין דרוק.

איך האָב פּעסט געהאַלטן דעם טישלעך ביי דער האַנט
און אים געצווינגען ווייטער צו גיין. אָבער ס'איז אונמעגלעך
געווען זיך צו באַפּרייען פּונם רעפּאָרטער, אָבער פּונדעסטוועגן
האָב איך באַשלאָסן אומבאַדינגט אַרויסצוזאָגן מיין וואָרונג:

— הער טישלעך, עס האַנדלט זיך דערין, אַז איר זאָלט
פּאַרשטיין די דאָזיקע זאַך. דערדאָזיקער יינגער מענטש איז אַ
פּאַרשטייער פּון אַ געוויסער צייטונג; דאָס, וואָס איר וועט אים
זאָגן, וועט אין עטלעכע שעה אַרום געלייענט ווערן דורך הונ-
דערטער טויזנטער מענטשן. וויבאַלד דאָס וועט זיין אַ סענסאַצ-
יע, וועט עס די קאָנטינענטאַל-פּרעסע טעלעגראַפירן איבערן
גאַנצן לאַנד, און עטלעכע הונדערט צייטונגען אין לאַנד וועלן
עס פאַרעפּנטלעכן...

— צוועלף הונדערט און זיבן און דרייסיק צייטונגען — האָט
פאַרענדיקט דער יונגערמאַן.

— זעט איר, דאָ דאַרף מען זיין זייער פּאַרוזיכטיק מיט
ווערטער, אַ סך פּאַרוזיכטיקער ווי דעמאָלט, בעת איר רעדט
צו אַ הייפּל מעקסיקאַנישע אַרבעטער און יידישע ווייבער.

- איך פאַרשטיי נישט, וועגן וואָס איר רעדט - האָט
דער טישלער געזאָגט - איך רעד דאָך דעם אמת...
- נאַטירלעך - האָב איך געזאָגט.

איך האָב מיר געבראַכן דעם קאָפּ, ווי אַזוי איך זאָל
פאַרשטעלן מיין באַקאַנטן פאַר דער וועלט, פאַרן קלוגסטן און
טאַקטפולסטן. איך האָב געוווּסט, אַז דער רעפּאָרטער באַמיט
זיך אויפצוכאַפּן עטלעכע זאַצן, און דאָן לויפן צום טעלעפּאָן
און זיי מודיע זיין זיין צייטונג.

- איך קאָן אייך נאָר זאָגן דאָס, וואָס איך בין באַפול-
מעכטיקט - האָב איך אָנגעהויבן - דערדאָזיקער הער איז
אַ ווונדערבאַרער רופּא. אַ מענטש, וואָס פאַרמאָגט מאָדנע כּוחות,
ער היילט מיט גייסטיקע מיטלען. איר פאַרשטייט?

- אַך, דאָס איז אַ נייע רעליגיע?

- יאָ, דער הער טישלער לערנט אַ נייע רעליגיע.

- איך פאַרשטיי, כּפּאַרשטיי. אַ ניי גביאות. פּוננאָנען

קומט ער?

איך האָב זיך געפרוווט פלינק אַרויסצודרייען, כּדי נישט
צו ענטפערן אויף דער פּראָגע.

- ער איז ערשט נישט לאַנג געקומען.

אַבער דער בלוטהונט פון דער פרעסע האָט זיך נישט
געלאָזט אַזוי גיך אַראָפּפירן פונם דרך.

- פּוננאָנען קומט איר, הער טישלער? - האָט ער זיך

געווענדעט מיט אַ פּראָגע צו מיין פריינט.

און ער האָט געענטפערט נישט וואַקלדיק זיך:

- פון גאָט.

- פון גאָט? וואָס? אַ, אַ, זייער אינטערעסאַנט! און

יוען זענט איר געקומען, אויב ס'איז מיר דערלויבט צו פרעגן?

- נעכטן.

- אַך, אַזוי! דאָס איז שוין עפעס אויסערגעוויינלעכט.

און דאָס פעבל, צו וועמען איר האָט ערשט נישט לאַנג גע-
רעדט? צי היילט איר טאַקע די מענטשן מיט אייערע גייס-
טיקע מיטלען?

איך האָב זיך אָנגעהויבן פאַרשטעלן, ווי אַזוי די גאַנצע
געשיכטע וועט אויסזען: אַ גרויסער טיטול האָט געפלאַמט פאַר
מיינע אויגן, גרויסע אותיות, וואָס האָבן זיך געצויגן איבער
דריי עמודים, ווי ס'זענען זיך נוהג צוגעבן אונזערע אָונט-
צייטונגען, וועלן מודיע זיין:

אַ נביא געשיקט פון גאָט שטערט אַן אויפשטאַנד!

זעסטאונצוואַנציקסטער קאַפיטל

אין דערדאָזיקער קריטישער מינוט האָב איך אָנגענומען
אַ פּלוצלינגן באַשלוס. מען דאַרף זיך דרייט אַנטקעגנשטעלן
דעם אָנגריף און פאַרשטעלן דעם טישלער אויפן שענסטן אופן.
ער איז דאָך באמת געווען אַן אויסערגעוויינלעכער מענטש און
ער האָט פאַרדיגט דערויף, אַז ער זאָל אָנשטענדיק באַהאַנדלט
ווערן. איך האָב זיך געווענדעט צום רעפּאָרטער:

— איך בעט אייך נעמען צו קענטעניש, אַז דערדאָזיקער
הער איז אַ מענטש, וואָס איז באַשאַנקען מיט אויסערגעוויינ-
לעכע פעיקייטן, און פאַר דער הילף, וואָס ער גיט, נעמט ער
להלויטן נישט קיין געלט. וויבאַלד איר ווילט דורכאויס עפעס
זיך פון אים דערוויסן, בעט איך אייך צו טון דאָסדאָזיקע אין
דער פאַרם, אַז ס'זאָל צוגעפאַסט זיין צו זיין פּבור.

— זעלבסטפאַרשטענדלעך. איך מיין, אַן די אָנווייזונגען
זענען איבריך...

— אייער רעדאַקטאָר קאָן זיין ביי אַן אַנדער מיינונג -
האָב איך באַמערקט טרוקן - דערלויבט מיר זיך פאַרצו-
שטעלן...

איך האָב אָנגערופן מיין נאָמען. ס'איז ביי מיר פאַר-
בלייבן דער איינדרוק, וואָס מיין נאָמען האָט אַרויסגערופן ביי
דעם יונגמאַן.

— דאָס זענט איר דער הער... ער האָט געוואָרפן אַ
שנעלן בליק אויף מיר, און האָט מסתמא נישט געפינען פאַר-
נויטיק צו פאַרענדיקן מיין פראַגע.

— אָט דאָס איז מיין וויזיט-קאַרטע.
ער האָט אַ קוק געטון אויף איר, און דאָן האָט ער
אויסגערופן.

— איך וועל גערן אַלצדינג דערקלערן אין דער רעדאַק-
ציע און זאָרן דערפאַר, אַז די גאַנצע געשיכטע זאָל פאַרעפנט-
לעכט ווערן לויט אייער ווונטש.

— אַ דאַנק. טאָ הערט מיך אויס: נעכטן איז דער פעבל
מיך באַפאַלן פאַרן קינאַ און מיך אַזוי צעשלאָגן, אַז איך האָב
פאַרלוירן מיין באַווסטזיין. דערדאָזיקער הער האָט זיך פאַרנו-
מען מיט מיר און מיך אויסגעהיילט. איך בין אים נאַטירלעך
דערפאַר זייער דאַנקבאַר, און בעת-מעשה האָב איך זיך דער-
ווסט, אַז ער איז אַ מגיד, וואָס העלפט די אַרעמע און נעמט
פון קיינעם נישט קיין געלט, איך וואָלט געוואָלט אים עפנט-
לעך דערפאַר דאַנקען, מאַכן אים אַ נאָמען אין דער וועלט.

— נאַטירלעך, נאַטירלעך! — האָט דער רעפאָרטער אויס-
גערופן, און ווידעראַמאָל האָבן געפלאַמט פאַר מינע אויגן רי-
זיקע אותיות:

א רייכער קלובמאַן געהיילט דורך אַ נס.

אַדער דער טיטול וועט גאָר אַנדערש קלינגען:

**אַ נביא היילט אויס אַ קלובמאַן, וואָס איז צעשלאָגן
געוואָרן פון פעבל.**

אַ זון פון אַ רייכער יחוסדיקער באַקאַנטער פאַמיליע,
אַ קרבן פון בלוטיקע אומרוען, ער איז אָפגעראַטעוועט
געוואָרן פון אַ מענטש, וואָס איז געקומען פון גאָט.

איך האָב געטראַכט, אַז עס וועט שוין גענוג זיין מיט די סענסאַציעס און דערמיט וועט זיך פאַרענדיקן אונדזער שמועס, אָבער ליידער האָב איך געהאַט אַ טעות. דער שמעק-הינט פון דער פרעסע האָט געפרעגט ווייטער:

— צי וועט איר הייליך עפנטלעך, הער טישלעך דער טישלעך האָט געענטפערט:

— איך באַשעפטיק זיך נישט מיט היילן.

— וואָס? פאַרוואָס נישט?

— די וועלטלעכע און פאַרדאָרבענע מענטשן פאַרלאַנגען פון מיר נסים, זיי פאַרלאַנגען, אַז איך זאָל זיי באַווייזן מיין כח. אָבער איך וועל ברענגען דער וועלט אַן אַנדער באַווייז, אַ נייע ווייזע, אַ נייע האַפנונג.

— איך פאַרשטיי. אַ נייע רעליגיע. צי קאָן איך זיך נישט עפעס וואָס דערוויסן וועגן איר?

— איר זענט דער ערשטער, וואָס פרעגט וועגן דעם. די וועלט וועט נאָכטון אייער ביישפּיל. זאָגט די מענטשן, אַז איך בין געקומען צו שטודירן די נשמות פונם פעבל און ווי אַזוי זיי אַנטשטייען.

— דאָס פעבל? — האָט דער רעפּאָרטער געפרעגט צע-טומלט.

— איך וויל זען דאָס לאַנד, וווּ עס הערשט פעבל.

— האָט איר היינט אינדערפרי שטודירט דאָס פעבל?

— איך פרעג: פאַרוואָס וואַרפט זיך די פּאָליציי פון דעם

פעבל-לאַנד אויפן אַרעמען פעבל און נישט אויפן רייכן פעבל?

איך פרעג: ווער באַלוינט די פּאָליציי און ווער דאָס פעבל?

— אַך, איר זענט אַ ראַדיקאַל.

סאיז מיר געוואָרן אומגעוויינלעך שלעכט, פאַר מיינע

אויגן האָט זיך ווידער באַוויזן אַ טיטול:

אַ רייכער קלובמאַן שטיצט אונטער אַ באַלשעוויס-

טישן נביא.

איך האָב זיך האַסטיק אַריינגעמישט:

— דער הער טישלעך איז נישט קיין ראדיקאל, ער ליבט
נאָר די מענטשהייט.

טיף אין מיין נשמה האָב איך געפילט, אַז דאָס איז
נישט קיין גענויע שילדערונג. ווי אַזוי, צום טיילו, זאָל איך שילד-
דערן דעמדאָזיקן מענטש. וואָס קען עס זיין, וואָס אַלע זיינע
ווערטער וועגן ליבע און ברידערלעכקייט שמעקן מיט סאָציאַליזם?
איך האָב געפרווט אויפסניי:

— ער איז אַן אָנהענגער פון שלום.
— אַך, טאָ איז ער אַ פּאַציפיסט — האָט דער רעפּאָרטער
אויסגערופן.

— פאַרשאַטענער הונט! — האָב איך געטראַכט ביי זיך,
וואָרום איך האָב געוווסט, אַז ביי אים קומט אויס דאָס וואָרט
פּאַציפיזם פּראָ-דייטשלאַנד.

אָבער איך האָב הויך צוגעגעבן.
— ער פרעדיקט ברידערלעכקייט.
דער פרעסע-הונט האָט זיך אָבער נישט אינטערעסירט
מיט מיינע אַרויסגעזאָגטע מיינונגען.

— וווּ האָט איר געזען דאָס רייכע פעבל, הער טיש-
לעך? — האָט ער געפרעגט.

— איך האָב זיי געזען, ווי זיי ווילדעווען איבער די
גאַסן, בעת זיי פּאַרן אין די אויטאָמאָבילן... ווי זיי דערהרגע-
גען קינדער פון אַרעמע...

— דאָס האָט איר געזען?

— יאָ, נעכטן ביינאַכט.

היינט אינדערפרי האָב איך געלייענט אונדזער „טיימס“
און דעם „עקסעמינער“ און איך האָב באַמערקט, אַז אינם באַ-
ריכט חעגן אומגליקלעכן פּאַרפּאַל איז נאָר אָנגעגעבן געוואָרן
דער נאָמען פון שאַפּער און נישט פון אייגנטימער פּונם אוי-
טאָמאָביל. איך האָב פאַרשטאַנען ווי-ווייס עס ווירקט אויף דער
פרעסע דער דרוק פון דער העכערער געזעלשאַפט און פינאַנסן,
און אָט איצט וועט דער טישלעך אַלץ קאַליע מאַכן. איך האָב
אַרויפגעלייגט די האַנט אויף זיין אַקסל און געזאָגט:

— מיין פריינט, איר זענט געווען אַ גאַסט אין יענעם
אויטאָמאָביל, איר דאַרפט דעריבער דערפון גאַרנישט רעדן.
אין האָב דערוואַרט אַ וויזערשפרוך, אָבער ווייזט אויס,
אַז דער טישלער האָט אָנערקענט דעם אמת פון מייע ווער-
טער, ווייל ער האָט געשוויגן. דער יינגער רעפּאָרטער האָט
גערעדט ווייטער:

— איר זענט געווען ביים אויטאָמאָביל-פּאַרפּאַל? מיר
האָבן נאָר געהאַט אַ קורצע נאַטיץ וועגן טויט, וואָס איז גע-
שען צוליב דעם אויטאָמאָביל פון דער פרוי שטעביין. זענט
איר געזעסן אינעווייניק?

און בעת דער טישלער און איך האָבן נישט געזענטפערט,
האָט ער זיך פּאַנאָדערגעלאַכט:

— ס'איז מיר אַלציינס! סיי-ווי וואָלט איך זיך נישט גע-
קאָנט באַנוצן מיט די אינפּאַרמאַציעס. פרוי שטעביין איז איינע
פון אונדזערע „הייליקע קי“. אויף ווידערזען. אַ דאַנק!
ער האָט זיך געקליבן אַוועקצוגיין, בעת מיך האָט אַרומ-
גענומען דער אַלטער פחד פאַר די צייטונגס-רכילות. אין האָב
זיך דאָך נישט געקאָנט באַווייזן אין דער עפנטלעכקייט אַלס
אַ פּאַרטיידיקער פון אַ באַלשעוויק. אין האָב נאָכגעשריגן דעם
רעפּאָרטער:

— יונגערמאַן!

ער האָט זיך אויסגעדרייט מיט אַ העפלעכן אויסדרוק
אויף זיין פנים.

— איך הזר אייך איבער, אַז דער הער טישלער איז
נישט קיין ראַדיקאַל. איך בעט אייך דאָס צו געדענקען.
און באַמערקנדיק דעם אומגלויבליעכן שמייכל אויפן פנים
פונעם יונגמאַן, האָב איך אויסגעשריגן נאָך העכער:

— ער איז אַ קריסט!

דער רעפּאָרטער האָט זיך הויך פּאַנאָדערגעלאַכט.

זיבנאונצוואנציקסטער קאפיטל

ענדלעך זענען מיר אָנגעקומען צום הויז פון די פראָפעס-
יאָנעלע פאַריינען. דאָרט האָט געהערשט גרויסע אויפֿרעגונג,
צוליב די געשעענישן, וואָס זענען פאַרגעקומען נעכטן פאַרן
פרינצן רעסטאָראַן. באַלד דעמאָלט, בעת דעם אַרויסגיין פון
פּאַקאַל, האָב איך געטראַכט, ווי ברוטאַל די פּאַליציי האַנדלט
אויף דער גאַס. אָבער איצער זענען די אויסדריקלעכע
באַווייזן געווען די אַרומגעבונדענע קעפּ, די בלוי צעשלאָגענע
הענט און ברוסטן.

אין אַ גרויסן זאַל האָט אַן אויפֿגערעגטע מאַסע גערעדט
אין אַ צענדליק שפּראַכן וועגן די עוֹלָה, וואָס איז באַגאַנגען
געוואָרן לגבי די אָנגעשטעלטע פון רעסטאָראַן. מיר האָבן זיך
דערווייט, אַז אַכט פון זיי געפינען זיך אין שפיטאַל, און
אויף עטלעכע פון זיי איז געווען ווינציק האַפּנונג, אַז זיי זאָלן
בלייבן ביים לעבן. און דאָס אַלץ איז געשען דעמאָלט, בעת
מיר האָבן געגעסן אינעווייניק און בעת דער טישלער האָט
געוויינט.

דער און יענער האָט געהאַלטן אין דער האַנט אַ צייטונג —
די פרימאָרגן צייטונגען האָבן מיטגעטיילט, אַז אַ צעוילדעווע-
טער באַוואָפנטער המון האָט זיך געוואָלט אַריינרייסן אין רעס-
טאָראַן און נאָר מיט גרויס מי האָט זיך איינגעגעבן די העלדישע
פאַרטידיקער פון דער אַרדנונג זיי אַפּצושטיפּן. איינער האָט
מיט פעס צעקניטשט דעם צייטונג בעתן ליינען און אויסגע-
שרינגן הויך אויפֿן קול:

— ליינער! נידערטעכטיקער ליינער! און נאָך אַנדערע
ווערטער, וואָס זענען לחלוטין נישט פאַטיק אַפּצודרוקן.
איך האָב דערזען, אַז ס'איז געווען אַ פעלער צו לאָזן
דעם טישלער צו גיין אַהער. דאָס איז נישט געווען קיין פאַטיק
אַרט פאַר אַ מענטש, וואָס איז נישט צופרידן פון דער אַרד-
נונג אויף דער וועלט. דעם פּראָלעטאַריאַט האָט מען געמאַכט
טויזנטער הבטחות, כדי זיי זאָלן מיטהעלפֿן צו געווינען די

מלחמה; און איצטער, אז זיי זענען זיך געקומען מאָנען דאָס זייעריקע, האָט מען זיי געקאָפּעט און אַראָפּגעשלידערט פון די טרעפּ. די לוינען זענען געוואָרן „ליקווידירט“, ווי שייַן דאָס וואָרט קלינגט, דאָך האָבן זיך אָנגעהויבן שטרייקן, וואָס האָבן זיך כּסדר פאַרענדיקט מיט אַן אַדורכפאַל. די שטרייקנדע זענען תּמיד באַזייטיקט געוואָרן פון דער אַרבעט, מען איז אויף זיי אָנגעפאַלן אויף דער גאַס, די שפּיאַנען האָבן פאַראַטן די אָרגאַניזאַציעס, פּראָוואַקאַטאָרן האָבן זיך אַריינגערירט אין זייערע רייען.

די גאַנצע עלנטע מאַסע, וואָס דערדאָזיקער צושטאַנד האָט דערפירט צו דער לעצטער אַרעמקייט, האָבן איך דערזען פאַרזאַמלט אין אַ שיינעם נאָוועמבער-פּרימאָרגן אינם הויז פון די פּראָפּעסיאָנעלע פאַריינען. מ'האַט געזען איינגעדאַרטע גע-שטאַלטן פון מענער און פרויען, און אפילו קינדער, וואָרום אַ סך זענען אַרויסגעוואָרפן געוואָרן פון זייערע וווינונגען אויפן גאַס, זיי האָבן דאָן נישט געהאַט, ווהיין צו גיין. אַלע זענען זיי געווען אָפּגעריסענע, פאַראַרעמטע, הונגעריקע, טייל האָבן גע-וויינט פון ווייטאַק, אַנדערע האָבן צוגיפּגעביילט די פויסטן אין אַן אונמעכטיקן כּעס. מיין פּריינט ט. ט., דער פּילם-קעניג וואָלט דאָ געקאַנט אויספירן די פּינקטלעכסטע פּילם-אויפּנאַמען פון מענטשלעכער אַרעמקייט, וואָס וואָלטן אַמשטאַרקסטן אויפ-געציטערט די פּילנדיקע נשמה פונם נביא און איבערגעצייגט אים, אז דאָס קאָפיטאַליסטישע אַמעריקע איז נאָך ערגער, ווי דאָס אימפּעריאַליסטישע רוים.

דאָס באַווייזן זיך פונם טישלער האָט לכתחילה נישט געצויגן אויף זיך קיין באַזונדערע אויפּמערקזאַמקייט. דידאָזיקע מענטשן האָבן געליטן צופּיל, אז זיי זאָלן זיך פאַרנעמען מיט עפּעס אַנדערש. זיי האָבן נאָר געגאַרט נאָך אַ מענטש, פאַר וועמען זיי זאָלן זיך קאַנען אַראָפּרעדן פון האַרצן און זיי האָבן זיך טאַקע באַלד אַרוימגעזען, אז דער פּרעמדער איז דער פּאַסיקס-טער אָפּיעקט. ער האָט זיי געשטעלט אָן אַ שיער פּראָגן, באַלד איז ער אַרוימגערינגלט געוואָרן פון אַ מחנה, ער האָט

אויסגעזען, ווי אַ פּאָליציי-שעף, וואָס פירט אַן אויספּאָרשונג
איך האָב אַ טראַכט געטון, אַז וואַרשיינלעך וועלן מיר דאָ
פּאַרבלייבן אַ גאַנצן טאָג; איך האָב זיך אַריינגעשטופּט אין אַ
ווינקל, פּדי נישט באַמערקט צו ווערן.

אַרום מיטאַג צייט האָט אַ יינגל געבראַכט צייטונגען, איך
האָב געקויפּט די ערשטע אויסגאַבע פּון "אַונט-געשריי". יאָ,
אונדזער געשיכטע איז אָפּגעדריקט געווען אויפן ערשטן
עמוד. נישט קיין שריפה אין אַ האַפּטן און אַפילו קיין ערד-ציי-
טערניש אין יאָפּטן איז נישט בכוח געווען אָפּצושטיפּן די דאָזי-
קע סענטאַציע אויפן צווייטן עמוד. אַקוראַט ווי כ' האָב פריער
פּאַרויסגעזען, האָט דער רעפּאָרטער זיימאַל אונטערגעשטראַכן
דאָס, וואָס האָט געשמעקט מיט סאַנסאַציע: דער טישלעך האָט
זיך אַליין אָנגערופן נביא, וואָס האָט ערשט מיט פיר און
צוואַנציק שעה צוריק פּאַרלאָזט גאָט, און זיין נביאישן פּוח
האָט ער באַוויון דערמיט, וואָס ער האָט געהיילט פלינדע און
לאַמע און גלייכצייטיק האָט ער היפּונאַטזירט די אַלע, וואָס
זענען נאָר געקומען מיט אים אין באַרירונג, אָנהויבנדיק פּון
אַ קלובמאַן ביז צו יידישע פּרויען. אַמעריקע האָט ער אָנגערופן
אַ לאַנד פּון פעבל, וווּ עס הערשן משוגעים.

איך האָב אים געוויון דעם צייטונג. פּדי ער זאָל זיך
אויסלערנען עטוואָס פּאַרויכטיקייט, וואָס איז אַזוי נויטיק אויף
דער וועלט. די נאָלעכער האָבן אים אָנגעהויבן צו ציטערן, אין
די אויגן האָבן זיך אים באַוויון פּלאַמען.

— פעבל? די מענטשן פּון דער צייטונג, דאָס איז דאָס
אמתע פעבל, דאָס ערגסטע, וואָס קאָן נאָר געבן

ער האָט אַ וואָרף געטון די צייטונג אויף דער ערד און
צוגעטרעטן זי מיטן פּוס. דאָן האָט ער זיך געווענדעט צו די
אַרומיקע:

— דערציילט זוי אַזוי מ'האָט אייך באַהאַנדלט.
איינער פּון די מענער, אַ קליינער רוסישער שניידער,
מיטן נאָמען קאַרווסקי, האָט אָנגעהויבן רעדן מיט אַ צעבראַ-
כענעם ענגליש, אַז ער איז דער סעקרעטאַר פּון שניידער

פאריין, ערשט נישט לאנג האָבן זיי אַראָנזירט אַ שטרייק-אָקציע. אין איינע פון די לעצטע נעכט האָט מען אויסגעפירט אַן אָנפאַל אויף זייער ביוראָ, מ'האַט אויסגעבראַכן די טיר, ארויסגעגנבעט פּאָפּירן און דאָקומענטן. ווי ס'ווייזט זיך אַרויס איז דאָס געווען אַן אַרבעט פון די ברויט-געבער, אָדער פון זייערע אַגענטן, ווייל זיי האָבן נאָר מיטגענומען פּאָפּירן, וואָס זענען געווען נוצלאַך צום ברעכן דעם שטרייק, זיי האָבן איצט אַ רשימה פון אונדזערע מיטגלידער - האָט קאַרוסקי געזאָגט - צו וועלכע זיי שיקן איצט מענטשן, אַז זיי זאָלן זיי מיט פֿל ערליי איבערשרעקונגען צווינגען זיך אומצוקערן צו דער אַרבעט. קוים באַקומען אונדזערע מיידלעך, עפעס אַן אַרבעט אין די מאַגאַזינען, ווערן זיי תּיכּף אָפּגעזאָגט. מיר ווערן געפּייניקט צום טויט.

ער האָט אויפגעוויזן, אַז דער אָנפאַל און דער איינברוך האָט נאָר געקאָנט פּאַרקומען מיט דער הילף פון פּאַליציי ; קיינער האָט זיך נישט גערירט, כּדי צו אַרעסטירן די שולדיקע, זיין קול האָט געציטערט פון אויפּרעגונג, דער טישלער האָט אַ בליק געטון אויף מיר.

- איר פאַרמאָגט פעבל, וואָס גייט אַרום ביינאכט מיט בלינדע לאַמטערן און מיט מכשירים פון איינברעכער.

צווישן די מענטשן האָב איך באַמערקט אַ מאַן, וואָס איז שטאַרק ענלעך געווען צום טישלער. ער איז געווען הויכגעוויקסיק, דאַר, און אַנשטאַט די ווייסע אַמעטיסט-מלבושים פון מיין נביא האָט ער געטראָגן אויף זיך אַרבעטער-מלבושים מיט פאַרשאַרצטע אַרבל ; דער טישלער האָט געטראָגן אַ ווייסע סע באָרד און יענער מאַן איז געווען אויסראַזירט און מ'האַט געזען, ווי דאָס אדם-עפעלע באַוועגט זיך פּסדר אונטער די הויט פון זיין האַלדז. ער האָט אויסגעזען, ווי אַן אַגיטאַטאָר מיט אַ קריסטלעכע באַפאַרבונג. איך האָב געהערט, ווי ער האָט געזאָגט :

- איך בין אַ קריסט, אָבער איינער פון יענע, וואָס באַקעמפן די אומגערעכטיקייט, איך וועל אייך ווייזן דעם

טעקסט פון תנך, מיט ווערטער פון גאט וועל איך אייך בא-
ווייזן דעם אמת דערפון, וואָט איך רעד.
דערדאָזיקער מענטש האָט געהייסן דזשעמס און ער איז
געווען, ווי איך האָב זיך דערוואָסט, איינער פון די שטרייקן-
דע טישלער. דער נביא האָט זיך צו אים געווענדעט:
— דערציילט אייער געשיכטע.

דזשעמס האָט אַרויסגעצויגן פון קעשענע אַ פעט נאָטיק-
ביכל און ארויסגענומען פון אינעווייניק אַן אויסשניט פון אַ
צייטונג, וואָס ס'האָט אַנטהאַלטן דעם אורטייל פון ריכטער
וואַלקאָט אין פּראָצעס פונם פּראָפּעסיאָנעלן טישלער-פאַריין.
— ביטע, ליינענט דאָס — האָט ער געזאָגט צו מיר. אָבער
איך האָב אים געענטפערט, אַז מיר איז די דאָזיקע געשיכטע
באַקאַנט. איך האָב זיך דערמאָנט, אז מיין פעטער האָט דער-
ציילט דערפון מיט אַ געלעכטערל ביים מיטאָג און ער האָט
נאָך צוגעגעבן אין אַ ווייז, אַז באָב וואַלקאָט האָט פאַר-
ווערט די שטרייקנדע אַלצדינג, ער האָט זיי נאָר דערלויבט
צו זיצן אויף דער לופט און צו שפּאַצירן אויפן וואַסער.
איצט האָב איך געהערט פון מויל פון אַ נאָר-וואָס געקומענעם
פון גאָט אַן אַנדערע מיינונג וועגן באָב וואַלקאָט.
— אייערע ריכטער זענען פעבל-האָט דערדאָזיקער פּראָ-
פעט געזאָגט.

אַכטאָונצוואַנציגסטער האָפּיטל

באָד וואָכדעם האָט זיך אַריינגעשטופט אין צימער אַ
יינגערמאַן, און איך האָב דעקענט אין אים איינעם פון די
סעקרעטאַרן פון הער ט. ס. ער האָט מיר געשעפטשעט אין אוי-
ער אַריין, אַז זיין שעף זיצט אין אויטאָמאָביל און, אַז ער
פאַראַנגט צו רעדן מיטן טישלער און מיט מיר; עס האַנדלט
זיך אין עפעס וויכטיקס. ער וויל נישט אַרויפקומען, ווייל

דאָס וואָלט צופיל געצויגן די אויפמערקזאָמקייט. צי מיר
וואָלטן נישט געקענט דורכמאַכן מיט אים אַ קליינעם שפּאַציר?
איך האָב אים געענטפערט, אז איך פּערזענלעך וואָלט
עס גערן געטון, אָבער דער טישלער וועט וואַרשיינלעך נישט
מספּים זיין דערויף, ווייל ער האָט נעכטן בייגעוויינט דעם
אויטאָמאָביל-פּאַרפּאַל און ער וויל שוין מער נישט פּאַרן אין
אַן אויטאָמאָביל.

דער סעקרעטאַר האָט מיך געפּרעגט, אויב מיר קענען
זיך נישט צוזאַמענטרעפּן אין וועלכן ס'איז אַנדערן לאָקאַל?
איך האָב געבעטן ביי איינעם פון די באַאַמטע פּונם הויז, ער
זאָל מיך אַריינלאָזן אין אַ ליידיקן צימער דורכצושמועסן זיך
מיט איינעם אַ פּריינט. מיט מי האָט זיך מיר איינגעגעבן אַפּ-
צורייסן דעם טישלער פּונם המון און אים מיטגעמען מיט זיך.
אין עטלעכע מינוט אַרום האָט זיך באַוויזן דער סעקרעטאַר
עווערט און ט. ס.

דער גרויסער מאַן האָט אונדז האַרציק געדריקט די
הענט, ער האָט זיך אומגעקוקט, צי קיינער הערט נישט אונ-
טער און ער האָט געשעפטשעט:

— הער טישלער, איך האָב אייך צוגעזאָגט צו געבן פאַר
די שטרייקנדע טויזנט דאָלאַר.

דאָס בלייכע פנים פונם טישלער האָט אויפגעשטראַלט.

— איך האָב לחלוטין פאַרגעסן. דאָרט זענען דאָך פאַראַן
אַזויפיל הונגעריקע, איך טראַכט כּסדר וועגן דעם, ווי אזוי איך
זאָל זיי שפייזן.

— דאָס איז זייער גוט, אָט דאָ האָט איר.

ט. ס. האָט אַריינגעשטעקט די האַנט אין קעשענע און
אַרויסגענומען פון דאָרט אַ פעקל נייע הונדערט-דאָלאַר-באַנק-
נאָטן.

— ביטע איבערצוציילן.

דער טישלער האָט גענומען דאָס געלד אין דער האַנט.

— אָט דאָס איז עס?

ער האָט באַטראַכט די שיינע באַנקנאָטן מיט פאַראיני-
טערעסירונג, ווי זעלטענע שאַפונגען פון פאַטאָגאָגאָיען
— דאָס איז פּיין מאַטעריאַל — האָט זיך ט. ס. פאַנאַנ-
דערגעלאַכט.

דאָס מאַטעריאַל, צוליב וואָס די מענער פאַרקויפן זייערע
נשמות און די פרויען זייער צניעות, צוליב דעם טוט איר זיך
קעגנזייטיק אויסהונגערן, שלאָגן און פייניקן...
— זענען דען די באַנקנאָטן נישט גענוג שיין — האָט
דער פילם-קעניג געפרעגט עטוואָס אין פאַרלעגנהייט.
דער טישלער האָט באַטראַכט די באַנקנאָטן, ווי מיר
פלעגן עס טון קינדווייז.

— וועמענס איז דאָס בילד ?

— כיוויס נישט. וואַרשיינלעך פון פינאַנס-מיניסטער.

— אין פאַרוואָס איז נישטאָ דערויף אייער בילד, הער

ט. ס. ?

— מיין ?

— אודאי.

— מיין בילד אויף די באַנקנאָטן.

— פאַרוואָס נישט? איר מאַכט דאָך דאָס געלד און איר

העלפט אַנדערע עס צו מאַכן.

דאָס איז געווען איינע פון יענע גאַנץ נייע געדאַנקען,

וואָס מיר הערן טיילמאָל פון אַ קינד אָדער פון אַ זשעני.

איך האָב באַמערקט, אַז ט. ס. האָט נאָך קיינמאָל דער-

פון נישט געטראַכט, אָבער איצט האָט ער זיך דערמיט פאַר-

אינטערעסירט. דער טישלער האָט ווייטער געזאָגט:

ווען אייער בילד וואָלט געווען דערויף, דאַן וואָלט יע-

דער איינער געוואָסט, וואָס דאָס באַדייט. די מענטשן וואָלטן

געזאָגט: גיט דעם הער ט. ס. וואָס אים קומט. בעת איר צאָלט

איינערע מענטשן, וואָלט איר עס געטון מיט אייער אייגן געלט.

און בעת די מענטשן וואָלטן אויסגעגעבן דאָס געלט, וואָלטן

זיי זיך געביקט פאַרן קיסר, איך מיין צוזאָגן פאַר ט. ס.

ער האָט דאָס געזאָגט אַן דעם מינדעסטן שפור פון

לאַכן, און אויך ט. ס. האָט אויסגעזען, ווי ער וואָלט עס
לחלוטין נישט אָנגענומען פאַר אַ ווייץ, ווייל ער האָט זיך אָפּ-
גערוּפּן צרנסט:

— איך וועל זיך נאָך דעריבער פאַרטראַכטן. און דאָס
צעטיילט די שטרייקנדע...

אַבער דער טישלער האָט אים איבערגעריסן:

— איר זאָלט עס צעטיילן. איך קאָן נישט נעמען געלט.

און נישט געבן.

— ווילט איר עס נישט זיי צוועקטראַגן?

— איך קאָן דאָס נישט טון, הער ט. ס.

— אַבער מענטש...

— איר האָט צוגעזאָגט, אַז איר וועט קומען צו צעטיילן

דאָס געלט. טוט עס איצטער.

— אַבער הער טישלער, וויבאַלד איך זאָל דאָסדאָזיקע

טון, וואָלט עס מיך געקאָסט אַ מיליאָן דאָלאַר. איך וואָלט

זיך איינגעריסן מיטן סוחרים-און פאַבריקאַנטן-פאַרבאַנד, זיי

וואָלטן מיך באַיקאַטירט, זיי וואָלטן מיך געמאַכט אונמעגלעך

צו זיין אין לאַנד. איר ווייסט נישט, וואָס איר פאַרלאַנגט פון

מיר, הער טישלער!

— איך פאַרשטיי — איר שטייט אין געשעפטסלעכע-פאַר-

בינדונגען מיט מענטשן, וואָס צווינגען די אַרעמע דורך הונגער

זיך אונטעראַצוגעבן, און דערפאַר פאַרפעלט אייך מוט צו געבן

הילף די שטרייקנדיקע, איר האָט מורא צו שפייזן די אַרעמע

אַ שטויגענדיקער, נישט ערדישער אויסדריק האָט זיך

באוויזן אויף זיין פנים.

— די גאַנצע וועלט איז אַרגאַניזירט — האָט ער געמורמלט

צו זיך, דאָס פעבל פון די האַרן. וואָס קאָן איך טון, פדי צו

ראַטעווען דאָס פאָלק?

ט. ס. האָט זיך גוטמוטיק איינגעעקשנט:

— איר קאָנט פאַנאָדערטיילן די מענטשן טויזנט דאָלאַר

און דערמיט זיי ווירקלעך אַרויסהעלפן, קיינער קאָן נישט טון

אַזוי.

דער טישלער איז נאך אלץ נישט נעווען צופרידן; ער
דאָט פאַרזאָרגט אַ שאַקל געטון מיטן קאַפּ:
— נעמט דאָס צו — האָט ער געזאָגט, און ער האָט
אַריינגעשטופט דאָס פעקל באַנקנאָטן אין דער האַנט פון פאַר-
חידושטן פּילם-קעניג.

ט. ס. איז אָבער דאָ אַהערגעקומען צו אַ באַשטימטן
צוועק, און איך האָב זיך משער געווען, וואָס אים האָט גע-
בראַכט דאָ אַהער. ער האָט דערשטיקט זיין צעטומלסקייט און
די איבריגע געפילן און ער האָט זיך אָפגערופן:

— גוט, גוט, הער טישלער, מיר וועלן זיך דאָך נישט
איינרייסן. די מענטשן זענען הונגעריק, מיט דעם געלט קאָן
מען פאַר זיי איינקויפן אַ געניגנדע צאָל עסן. מיר וועלן שוין
געפינען עמעצן, וואָס וועט זיי דאָס געלט איבערגעבן... און
מיר ביידע קענען הוצדעם פאַרברייבן גוטע פריינט. ביל, איר
וואָלט נישט געוואָלט אַוועקטראָגן זיי דאָס געלט?

איך האָב זיך צאָכנדיק אַרויסגעדרייט — איך מיש זיך
נישט אין אייערע סכסוכים. — האָב איך געזאָגט.

— נו, מילא, — האָט ט. ס. געזאָגט. אָבער באַלד איז
אים געקומען עפעס אויפן געדאַנק:

— אין ווייט שוין. מערי מאַגנע וועט קענען זיי איבער-
געבן דאָס געלט. דאָס איז נאָר פאַסיק פאַר אַ פרוי...

דער טישלער האָט אַ קוק געטון אויף אים פאַרחידושט.
— פרויען דאַרפן, הייסט עס, יאָ האָבן אַ האַרץ?

— זעלבסטפאַרשטענדלעך, הער טישלער. כאַ, כאַ, כאַ...
מיר געשעפטס-לייט זענען גאָר עפעס אַנדערש. ווען איר זאָלט
וויסן, וואָס דאָס הייסט אַזוינס מאַכן געשעפט, איר וואָלט זיך
נעווונדערט, ווי אַזוי מיר האָבן נאָך גענוג האַרץ, פּדי אויפצו-
האַלטן אין זיך אונדזער בלוט-קרייז.

— יאָ די געשעפטן — האָט דער טישלער געזאָגט פאַר-
טראַכט — הייסט עס, די געשעפטן...

— אַוודאי, אַוודאי די געשעפטן — האָט אים ט. ס. אי-
בערגעריסן — קיין שום זאַך אַזוי די געשעפטן. — ער האָט

ז'ערשטיקט זיין קול און זיך אַרומגעקוקט אַרומ — איברינס
איז שוין צייט, אז מיר זאָלן רעדן געשעפטסלעך, הער טיש-
לער. איך וויל זיין צו אייך אויפריכטיק, שפילן מיט אייך אין
אַפגעקאַרטן. איך האָב נאָר וואָס געלייענט דער צייטונג און
זיך דערווייט, אז איר באַווייזט ווונדער, היילט קראַנקע, באַ-
רויקט דעם אויפגערגטן המון און אַזוי ווייטער. דעריבער מיינ
אייך, אז איך קאָן אייך העכערן דאָס געהאַלט, וואָס כ'האַב
אייך פאַרגעלייגט. הער טישלער, וויבאַלד איר וועט אונטער-
שרייבן דעם קאַנטראַקט, וואָס איך האָב דאָ ביי זיך, וועל איך
אייך אויסצאָלן יעדערע וואָך טויזנט דאָלאַר. וואָס זאָגט איר
דערצו, מיינ פריינט?

דער טישלער האָט גאַרנישט געענטפערט, און דער פילם-
קעניג האָט אים גענומען שילדערן די קינסטלערישע טרוימפן,
וואָס ער וועט קאַנען דערגרייכן:

— איך וועל מאַכן פאַר אייך אַ פילם, וואָס איז נאָך
אויף דער וועלט נישט געזען געוואָרן. אין דעמדאָזיקן שטיק,
וועט איר קאַנען טון, וואָס איר וועט וועלן, אַלץ וואָס וועט
אייך פאַרשאַפן פרייד, איר קאַנט זיך צו יעדער צייט אַפּזאָגן,
וויבאַלד עס וועט זיין קעגן אייער ווילן. דאָס האָב איך נאָך
קיינעם נישט פאַרגעלייגט, אַבער אייך קען איך, הער טישלער,
פון אייך פאַרלאַנג איך נאָר בלויו, אז איר זאָלט היילן קראַנג-
קע, באַרויקן דעם המון, ווי איר האָט דאָס געטון היינט. איך
געב אייך מיינ ערנוואָרט, און וויבאַלד איר ווילט, וועל איך
איינשרייבן נאָך אַ פונקט אין קאַנטראַקט, אז איך וועל אויס-
פירן בילדער פון תנך.

— דאָס איז זייער פריינדלעך פון אייער זייט, הער ט.
ס. און איך דאַנק אייך פאַר אייער קאַמפלימענט, אַבער איך
האַב מורא, אז פאַר מיינ ראָל וועט איר מוזן אויסזוכן עמעצן
אַנדערש.

— פאַרטראַכט אייך, הער טישלער, וואָס עס באַדייט אין
אייערע הענט יעדערע וואָך טויזנט דאָלאַר. — איר קאַנט שוין
דערמיט שפייזן אַלע קינדער פון די שטרייקנדע. יא, איר קאַנט

אפילו אונטערשטיצן מיינע אַרבעטער, וויבאַלד אין דער „איי-
ביקער שטאַט“ זאָל אויסברעכן אַ שטרייק. טויזנט דאָלאַר, דאָס
איז אַ שיינע מטבעה.

— איך ווייס עס, מיין פריינט.

— נאָך בעסער, איך בין גרייט צו געבן אייך פינף
טויזנט דאָלאַר באַלד נאָכן אונטערשרייבן דעם קאָנטראַקט —
מיטן דאָזיקן געלט קאָנען די שטרייקנדע אַרבעטער געווינען
דעם שטרייק אינם „פרינצן-רעסטאָראַן“.
און בעת דער טישלער האָט נאָך אַלץ כסדר געשאַקלט
מיטן קאַפּ, האָט ער צוגעגעבן:

— איך וועל גיין נאָך ווייטער, מיין פריינט, אָבער דאָס
איז שוין מיין לעצטער פאַרשלאַג. איך בין גרייט אייך צו
געבן טויזנט פינף הונדערט דאָלאַר וועכנטלעך, אַזאָ הויכן לויט
האַב איך נאָך נישט געצאָלט קיין שום אומבאַקאָנטן אַקטיאָר
און איך בין זיכער, אַז אין אונדזער בראַנזשע האָט נאָך קיינער
דאָס נישט געטון.

אָבער דער טישלער האָט כסדר געשאַקלט מיטן קאַפּ.

— צי וועט איר מיר וועלן זאָגן, פאַרוואָס איר וואַרפט
אַפּ מיינע פאַרשלאַגן?

— אדרבה. איר פאַרלאַנגט, אַז איך זאָל פאַר אייך באַ-
רויכן דאָס פעבל, און אין אייער מסחר איז פאַראַן
אַ סך פעבל, מיט וועלכע איך וואָלט זיך גאַרנישט געקאָנט
קיין עצה געבן.

— וואָס פאַראַ פעבל

— צווישן זיי אויך איר.

— איך?

— יאָ, איר געהערט צום פעבל — צום געלט-פעבל! איר
רייסט אַרויס מיט גוואָלט די נשמות פון די מענער און פרויען.
ס'איז נויטיק אַ שטאַרקערע מאַכט, פּדי זיך אַן עצה צו געבן
מיט אייך.

— איך פאַרשטיי אייך נישט — האָט ט. ס. געזאָגט אומ-

באַהאַלטן; ער האָט זיך אויף אַ וויילע פאַרטראַכט און דאָן

האָט ער געזאָגט: איך בין מודה, אַז איך בין אַ געוויינדלעכער
משמש, הער טישלער... און איך ווייס, אַז מיינע פילמען שטיין
נישט אויף אַ קינסטלערישער מדרגה. אָבער וויבאַלד איר וואָלט
געוואָלט מיט מיר מיטאַרבעטן, וואָלטן מיר געשאַפן דערציונגס-
פילמען.

— איר זענט פון די, וואָס מ'רופט נביאים, איר זענט גע-
קומען צו דער וועלט מיט אַ שליחות, פאַרוואָס ווילט איר נישט,
אַז איך זאָל זי פאַפולאַריזירן? באַנוצט אייך מיט מיין אַפּא-
ראַט, איר וועט קאָנען רעדן צו מיליאָרדן מענטשן. דאָס איז
נישט קיין געלעכטער; איך ברענג זיי אַלע צו אייך — די יא-
פאַנער, כינעזער, נעגער, די שוואַרצע מענטשן מיט די וואָל-
קעפּ, וואָס צסן אויף אייערע מיסיאָנערן, בעת זיי קומען צו
זיי אַהיין. איך געב אייך איבער די גאַנצע וועלט און איר
וועט איבער איר הערשן...

דאָס פנים פון טישלער איז מיטאַמאָל געוואָרן ערנסט.
— מיין פריינט — האָט ער געזאָגט — שוין זייער לאַנג
האָט געלעבט אַ נביא, וועמען מ'האָט געוואָלט אַוועקגעבן די
וועלט. מען דערציילט אונדז וועגן דעם: „און ווידער האָט
אים דער שטן מיטגעפירט מיט זיך אויף אַ הויכן באַרג און
ער האָט אים געוויזן אַלע קעניגרייכן פון דער וועלט און דאָס
נאַנצע הערלעכקייט און ער האָט צו אים געזאָגט: דאָס אַלץ
וועל איך דיר אַוועקשענקן, וויבאַלד דו וועסט אַנידערפאַלן
און צו מיר תפילה טון. דערמאָנט איר זיך די דערציילונג,
הער ט. ס. ?

— ניין, איך בין נישט קיין ליטעראַט.
אָבער דאָך האָט ט. ס. באַמערקט, אַז דינאַנצע געשיכטע
איז פאַר אים גראַד נישט קיין פריילעכע, און ער האָט ארויס-
געוויזן, אַז ער פילט זיך געטראַפן.
— איך זאָג אייך, הער טישלער, וויבאַלד איר וואָלט מיך
בעסער געקענט, וואָלט איר מיך נישט אָנגערופן שטן.
יענער האָט אַרויפגעלייגט די הענט אויפן אַקסל פונם
גרויסן מאַן:

- איך גלויב אייך, מיין פריינד. איך האָב פיינט די
 וינד און איך האָב לייב די פאַרברעכער. ווייסט איר וואָס, קומט איר
 היינט מיט מיר אויף מיטאָג.
 - אויף מיטאָג? - האָט ט. ס. געפרעגט צעטומלט.
 - נעכטן ביינאַכט האָב איך געגעסן מיטאָג מיט אייך
 קומט איר איצט עסן מיט מיר.
 - ווהיין, הער טישלעך?
 - אַז איך בין געפאַרן מיט ייך האָב איך אויך נישט
 געפרענט, ווהיין איר פירט מיך.

ניינאָנצוואַנציקסטער קאַפיטל

דער טישלעך האָט אַ ווונק געטון צו מיר און צו עוו-
 ריטן, דעם סעקרעטאַר, דאַן האָבן מיר אַלע פיר פאַרלאָזט דאָס
 צימער. פונקט ווי דער פילם-קעניג, האָב איך די מינדעסטע
 השגה נישט געהאַט, ווהיין מיר גייען, אָבער איך האָב גע-
 שוויגן, דער טישלעך האָט אונדז צוגעפירט צו דער ווינדע און
 דאַן אונדז אַרויסגעפירט אויף דער גאַס.
 - ניין - האָט ער געזאָגט צו ט. ס. - איר דאַרפט זיך
 נישט באַנוצן מיט אייער אויטאָמאָביל, דאָס איז נישט ווייט,
 באַלד אויף דער צווייטער גאַס...
 ער האָט דעם פילם-קעניג גענומען געאַרעמט און ער האָט
 אים געפירט לענגאויס די גאַס - ער האָט זיין קרבן פאַרשאַפט
 דערמיט ווייניק פרייד, וואָרום הינטער אונדז איז נאָכגעגאַנגען
 אַן עולם נייגעריקע. די מענטשן האָבן שוין געהאַט געלייענט
 די נאָכמיטאָג-צייטונגען. עס איז שוין נישט געווען מעגלעך
 לענגער צו שפאַצירן אומבאַמערקט צוזאַמען מיט אַ נביא, וואָס
 איז נאָר וואָס געקומען פון גאָט און האָט נאָך פאַר פרישטיק
 געהיילט קראַנקע און איינגענומען דאָס פעבל. ט. ס. האָט פאַר-
 קריצט מיט די ציין, ער האָט געדוילדיק איבערגעטראָגן אַרץ,
 מיט דער האָפנונג, אַז דאָס וועט אים העלפן צום קאַנטראַקט.

מיר האָבן זיך פאַרנומען אין אַ זייטיקער גאַס, און בעת
 איך האָב דערזען, ווהיין מיר גייען, האָב איך שיער נישט
 אויסגעשריגן פאַר פרייד. ניין, דאָס איז געווען צו גוט, אַז
 ס'זאָל זיין אמת! דער טישלער האָט זיך דערוואַסט פון די
 שטרייקנדע, וווּ ס'געפינט זיך זייער שטרייק-קיך און מיט
 אַנטשלאָסענע דרייסקייט געשלעפט אַהין דעם פילם-קעניג.
 מיר זענען אַריין אין אַ גרויסע שטוב, וווּ ס'זענען גע-
 שטאַנען לאַנגע טישן און אַלטע, נישט געהעבלטע בענק. פרוי-
 ען און קינדער זענען געזעסן אין לאַנגע רייען, ביי יעדן פון
 זיי איז געשטאַנען אַ טעלער וואַסערדיקע זופ און אַ בלעכן
 טעפל מיט אַ העל-ברוינע געטראַנק, וואָס מ'האַט לשם העפלעכ-
 קייט אָנגערופן קאַווע. דער געמיינסטער סטאַטיסט פון הער
 ט. ס. וואָלט פאַראַכטעט אַזא מיטאַג. און אַט יעצט האָט ט. ס.
 אַליין באַדאַרפט אַזוי גוט זיין און אַוועקזעצן זיך אויף דער-
 זאָטיקער נישט געהעבלטער באַנק און אויפגעסן אַ מיטאַג. אָבער
 דאָס איז נאָך נישט געווען אַרײַן. בעת מיר זענען צוגע-
 גאַנגען צום טיש האָט זיך דער טישלער געווענדעט צום פילם-
 קעניג און אָן דעם מינדעסטן שפור פון פאַרלעגנהייט געזאָגט צו אים:
 — איר וויסט, הער ט. ס., אַז איך האָב נישט קיין
 געלט און דאָ מוזן מיר באַצאָלן.
 — נאַטירלעך—האַט ט. ס. געענטפערט האַסטיק—איך וועל צאָלן.
 — אַ דאַנק.
 און תיכף האָט ער זיך געוואָנדן צו איינעם פון די באַ-
 אַמטע פון די פראַפעסיאָנעלע פאַריינען מיט וועמען ער האָט
 זיך נאָך באַקאַנט אינדערפרי. ער האָט פאַרגעשטעלט אונדז
 אלע און צוגעגעבן:
 — הער ט. ס. איז אַ פילם-פאַבריקאַנט; ער וויל דאָ גערן
 עסן אַ מיטאַג, וויבאַלד איר וועט דערלויבן.
 — מיט פאַרגעניגן האָט פריינדלעך געענטפערט דער
 פאַריינס-פאַרוואַלטער.
 — ער וועט באַצאָלן פאַר דעם עסן. ער האָט מיטגע-
 בראַכט מיט זיך צו דעם צוועק טויזנט דאָלאַר.

ט. ס. האָט אויפגעצייטערט, ווי ער וואָלט באַקומען אַ קלאַפּ, און אויך דער באַאַמטער, שטאַרק צעטומלט פון די ווערטער, האָט אויסגערוּפּן:

— וואָס?

— ער וועט באַצאָלן טויזנט דאָלאַר — האָט דער טיש-דער איבערגעזחורט — איר קאָנט דאָס זאָגן די מענטשן, אויב איר ווילט.

— מיין גאָט, ניין! — האָט ט. ס. אויסגערוּפּן ווילד.
אַבער דער פאַריינס-באַאַמטער האָט לחלוטין נישט גע-לייגט קיין אַכט אויף זיינע ווערטער. ער האָט אויסגעצויגן די הענט אין דער הויך און אָנגעהויבן רופּן:

— חברים און חברטעס! דאָ געפינט זיך הער ט. ס., דער פילם-פאַבריקאַנט, ער איז געקומען מיט אונדז עסן אַ מי-טאָג און ער וועט באַצאָלן דערפאַר טויזנט דאָלאַר!
אַ ווילע האָט געהערשט אַ טויטע שטיקלייט, פול מיט שטוינונג. נאָכדעם האָט פּלוצלינג אויסגעבראַכן אַ ווילדער ליאַרם, די מענטשן האָבן זיך אָפּגעריסן פון זייערע ערטער און געלאָפּן מיט אַ געשריי פון צופרידנקייט. דער אָרעמער ט. ס. איז געשטאַנען נידערגעשלאָגן; דידאָזיקע אַוואַציע האָט אים לחלוטין נישט אָנגעטון קיין נחת רוח.

— גיט דאָס געלט — האָט דער טישלער געשעפטשעט, און דער פילם-קעניג האָט באין ברירה דערלאָנגט דאָס פעקל באַנקנאָטן דעם באַאַמטן, וואָס איז אַרויפגעשפרונגען דערמיט אויף אַ שטול און געוויזן די מענטשן דאָס ווונדער:

— טויזנט דאָלאַר! — האָט ער געשריגן — טויזנט דאָלאַר!
און ער האָט געצייילט דאָס געלט אין קעגנוואַרט פון די איב-ריקע, און דערביי הויך געשריגן:
— טויזנט דאָלאַר!

דער טישלער, וואָס איז באַגלייט געוואָרן פון ט. ס., פּון סעקרעטאַר און איך, איז געגאַנגען לענגאויס די טישן, דער-לאַנגט די הענט דעם און יענעם פון די זיצנדיקע, טייל האָבן אים געקלאַפט איבער די אַקסל. אויך ט. ס. האָט דערלאָנגט די האַנט און

הָאָט אויך געקלאַפט איבערן אַקסל. מיר האָבן זיך אַוועקגע-
 זעצט און מ'האָט אונדז באַלד דערלאַנגט טאַפּלעטע פּאַרציעס,
 זוי זיי וואָלטן געוואָלט נאָך שווערער מאַכן דעם פּילם-קעניגס
 גורל. איך האָב געקוקט אויף אים פון דער זייט; ער האָט גע-
 געסן די דערלאַנגטע מאַכלים, ווי דער טישלער נעכטן אינם
 „פּרינצן-רעסטאָראַן“.

אַבער ווי ס'זאָל נישט זיין, האָט ער זיך זייער פּיין צו-
 געפּאַסט צו זיין איצטיקער ראַלע. קיין איינאיינציקער טרער איז
 נישט אַראָפּגעפּאַלן אין טעלער, און דער טישלער האָט געגעסן
 מיט אמתן אַפּעטיט, וואָרום ער נאָך היינט גאָרנישט געהאַט גע-
 געסן. די שטרייקער האָבן געגעסן נישט ווי ס'וואָלט געווען פּרישטיק,
 נאָר די נעכטיקע וויעשטערע, זיי האָבן געלאַכט, געפּלוידערט,
 געוויצלט זיך מיט אונדז — מ'האָט געקאָנט מיינען, אַז זיי
 פּייערן זייער נצחון, אַז דער שטרייק איז שוין פּאַרענדיקט און,
 אַז ס'האָט שוין גענומען אַ סוף צו זייערע אַלע צרות.
 פּלוצלינג האָב איך באַמערקט אין דער טיר צוויי פּיין
 געקליידעטע יינגע מצנטשן. איך האָב אַ שמייכל געטון, פּאַר
 מיינע אויגן האָב איך געזען אַ נייען אויפשריפט אין דער
 צייטונג:

**אַ נביא פון גאָט צווינגט אַ פּילם-קעניג צו באַצאָלן
 טויזנט דאָלאַר פּאַר אַ מיטאַג.**

אַבער איך האָב גוט געוואוסט, אַז ט. ס. האָט נאָך קיינ-
 מאָל נישט באַצאָלט טויזנט דאָלאַר, נישט צו באַקומען דערפּאַר
 עפעס צוריק. און דערפּאַר האָב איך זיך להלויטין נישט גע-
 ווונדערט, וואָס נאָכן אַריינצווינגען אין זיך דאָס מיטאַג, האָט
 ער זיך געווענדעט צו זיין מכניס אורח און געפרעגט:
 — נו, הער טישלער, איצטער שרייבט איר אונטער דעם
 קאָנטראַקט?

— איר מוזט מיך גוט פּאַרשטיין, הער ט. ס., איר קאָנט
 נישט מיט מיר שליסן קיין קאָנטראַקט.

— פּאַרוואָס?

— ווייל אויב איך וועל אים אונטערשרייבן, וועט איר
באלד אין אַ וואַך אַרום מיך בעטן, אַז מיר זאָלן אים בטל מאַכן.
— פאַרוואָס, הער טיש/ער?
— ווייל איך וועל אָפטן אַזעלכע מעשים, וואָס וועלן
אונמעגלעך מאַכן צו דערהאַלטן וועלכעס ס'איז פאַצינגען צווישן
מיר און אייך.

— איך גלויב נישט דערין.
— איר מעגט גלויבן: איבריקנס, אינגיכן וועט איר עס
אַליין איינזען, שוין אין אַ טאָג אַרום וועט איר זיך שעמען, וואָס
איר האָט מיך בכלל געקאָנט.
ט. ס. האָט געקוקט אויפן רעדנדיקן און נישט געוואוסט,
צי זאָל ער עס אָננעמען פאַר אַ גרויזאמען אמת, צי פאַר אַ
העפלעכן אויסרייד.

— הער טישלער! — האָט ער אויסגעשריגן — אפילו
די גאַנצע וועלט זאָל אייך פאַרלאָזן, איך וועל אייך נישט
פאַרלאָזן! ...

אַבער דער טישלער האָט געזאָגט:

— „איך זאָג אייך, איידער דער האָן וועט געבן אַ קרייז
וועסטו דריי מאָל חרטה האָבן, וואָס דו קאָנסט מיך“ — און
נישט וואַרטנדיק אויף אַן ענטפער פון צעטומלטן ט. ס. האָט
ער זיך געוואָנדן צו אַ צווייטן שכן.
דער פילם-קעניג איז אַ וויילע געזעסן פאַרשטיינערט, ווי
איבערגעשראַקן, לטוף האָט ער מיך געפרעגט:
— וואָס טראַכט איר ביל, וואָס איז ער דערמיט אויסן
געווען?

— ווי מיר דאַכט זיך מיינט ער, אַז איר וועט שפּילן
די זעלבע ראָלע, וואָס שמעון.
— שמעון? שמעון דייוויסאָן?
— ניין, דער הייליקער שמעון, וואָס האָט פאַרלייקנט
זיין האַר.

— איר וויסט דאָך יאָ — האָט ט. ס. געענטפערט גע-
דולדיק — אַז איך בין נישט קיין ליטעראַט.

— איך וועל אייך נאך אמאל דערציילן די געשיכטע.
ס'איז זייער מערקווירדיק, וויבאלד ער האט רעכט, וועט איר
זיין דער ערשטער גייסטלעכער, איר וועט זיצן ביים טויער
פון גן-עדן, און איר וועט האלטן אין אייערע הענט די שליס-
לען פון הימלשן קעניגרייך.

— מיין גאט. — האט ט. ס. אויסגערופן.

— חוצדעם האט איר געשלאגן דעם רעקארד. איר האט
אין איין טאג געשפילט דעם שטן און דעם הייליקן שמעון.
דאס רוף איך באמת אן א טאפל-ראלע.

דרייטיקסטער קאפיטל

בעת מיר זענען אָנגעקומען אינם היוז פון די פראַפעס-
יאָנעלע-פאַרריינען, האָב איך זיך דערוואַסט, אַז ביינאַכט וועט
דאָרט פאַרקומען אַ מאַסן-פאַרזאַמלונג פון די שטרייקנדיקע.
מ'האַט זי געפלאַנט נאָך מיט עטלעכע טעג צוריק. איצט
האַט זי צוליב די געשעענישן באַדאַרפט גלייכצייטיק זיין אַ
פראַטעסט קעגן דער ברוטאַליטעט פון דער פּאַליציי און דעם
וויילקיר פון דער רעגירונג. אַ פּאַפּולערער נאַכמיטאַג-צייטונג,
וואָס האָט זיך אונטערגעחנפעט דעם פּראָלעטאַריאַט, האָט גע-
בראַכט אַן אויפּרוף, אונטערגעשריבן פון עטלעכע פירער, וואָס
זאָבן אונטערגעשטראַכן, אַז לענגער קאָן מען זיך שוין נישט
בויהן אונטער דער קאָזאַקישער-הערשאַפט.

עס האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז די פירער האָבן געוואָלט
בעטן דעם טישלער, אַז ער זאָל רעדן אויף דער באַנאַכטיקער
פאַרזאַמלונג. צוויי פון זיי זענען צוגעקומען צו מיר און געוואָלט
זיך דערוויסן וועגן אים פרטים: באַשר איך האָב שוין גע-
זערט, ווי דער מענטש האָט גערעדט, צי גלויב איך, אַז ער
זועט קאָנען מיטרייסן מיט זיך די צוהערער? איך האָב עס
פאַרזיכערט, אַז עס שלאָגט פון אים אַן ערנסטקייט און וויר-
דע, זיין אַנטייל וועט פאַרשאַפן כבוד דער פאַרזאַמלונג. זיי

האָבן מורא געהאַט, טאָמער מאַכן אים די צייטונגען פאַר אַ
נאַר, אָבער אָן דעם וועלן די צייטונגען אויך אויסלאַכן אונד
באַשמוצן זייער גאַנצע פאַרזאַמלונג. אַ פירער פון די פּראָפּעס-
יאָנעלע פאַריינען האָט מיך געפרעגט, צי דער טישלער איז
זייער „עקסטרעם“? עס קומט זיי אָן אַזוי אויך גענוג שווער-
איינצוהאַלטן די רויטע, און די אונטערנעמער מאַכן עס נאָך
שווערער. אויב איך מיין, אַז דער טישלער וועט אונטערשטיצן
די רויטע?

איך האָב אים געענטפערט, אַז איך קאָן נישט אַזוי ווייט
די אַרבעטער באַוועגונג, צו קאָנען אַרויסזאָגן מיין מיינונג;
עדנפאַלס איז דער טישלער אַ פריינד פון שלום און ער וועט
יכער נישט רופן צו טעראָר.

צופעליק האָב איך אַ קוק געטון אין פענסטער און איך
האַב באַמערקט עפעס אויסצרגעוויינלעכס: מערי, אָנגעטון
באַשיידן, ווי אַ קוואַקערין, איז געפאַרן אין איר גרויסן אוי-
טאָ, מערי אין געוויינלעכע קליידער, דאָס איז פשוט אַ פענאַמען,
וואָס מיר זען ס'ערשטע מאָל, זינט מיר קענען זי. זי האָט
נישט געטראָגן אויף זיך קיין איין פּיצל צירונג, קיין איין
שטיקל באַפּיעונג, און די סיבה פון דערדאָזיקער טראַנספּאָר-
מאַציע, האָב איך זיך באַלד דערוואוסט — היינט אינדער-
פרי האָט זי פאַרקויפט צו אַ יובילער איר גאַנץ צירונג פאַר
זעקס טויזנט דאָלאַר, דאָס געלד האָט זי אַליין געבראַנט פאַר
די קינדער פון די שטריקנדע, און זי האָט קיינעם נישט גע-
בעטן, אַז עמעצער אַנדערש זאָל עס פאַנאַדערטיילן. מערי איז
געוויינט געווען צו קוקן דער וועלט אין די אויגן — און זיך
קינימאָל נישט געוואַקלט ביי דעם, וואָס זי טוט.

ט. ס. איז נאָך אַלץ געשטאַנען אַ נישט אַנטשליאַסענער
און אַן אָפּגעבאַרטער; לכתחילה האָט ער זי געפרווט אָפּרעדן
פון דערדאָזיקער וואַנזיגער פאַרשוואַנדונג, אָבער פאַר-
טראַכטנדיק זיך אַ ווילע. האָט ער געזאָגט מיט אַ צופרידן
שמייכלעך.

— איך וועל אין דער רעקלאַמע צוריק אָפּנעמען מיינע טויזנט דאָלאַר.

און בעת איך האָב דערמאָנט, אָז די צייטונגען וועלן אויף אַ זייער פאַרדעכטיקן אופן פאַרשטעלן די באַציונגען צווישן מערי און דעם טישלער, האָט זיך אַ ברייטערער שמייכל באַוווּזן אויף זיין פנים.

— טאָ איז וואָס? האָט ער דען נישט דאָס רעכט צו זיין פאַרליבט אין מערי? די גאַנצע וועלט איז דאָך אין איר פאַרליבט?

זעלבסטפאַרשטענדלעך, אָז לעבן אונדז איז געשטאַנען אַ רעפּאָרטער און די ווערטער פונם אַלטן ט. ס. זענען זיך פאַנאַנדער-געגאַנגען איבער דער וועלט, ווי אַ האַלב-אַפּיציעלע ידיעה.

דערווייל זענען זיך שוין פאַנאַנדערגעגאַנגען צוויי נאַכ-מיטאַג-אויסגאַבן, און אומעטום איז באַקאַנט געווען, אָז דער נביא פאַרברענגט אינם הויז פון די פראַפעסיאָנעלע פאַרייניגן. עס האָט זיך פאַרזאַמלט אַ גרויסער עולם פון נייגריקע, צווישן זיי אַ טויף רעפּאָרטערן און נישט ווייניקער פאַטאַגראַפיסטן. דער אַרעמער טישלער האָט נישט געהאַט קיין צייט אָפּצוכאַפּן דעם אַטעם. מ'האַט אים געבעטן, אָז ער זאָל זאָגן, ווען ער וועט ווידער אָנהויבן געזונט צו מאַכן, ער זאָל זיך מער ווייניק אויסדרייען צו דער ליכט, בלויז אויף איין רגע, אָט אַזוי, אַ דאַנק. ער זאָל מיט פרייליך מאַגנע און מיט אַ זון פון אָן אָנ-נעזען הויז זיך לאָזן אַראָפּנעמען אין אַ גרופּע, צי וואָלט ער זיך געלאָזט פאַטאַגראַפירן פאַרן פילם, איידער עס ווערט פינס-טער?

עס איז דאָ אויך געווען אַ מין ערב רב, וואָס האָט גע-שריגן, געליאַרעמט, נישט האַבנדיק קיין ברעקל ווירדע, נישט מסוגל צו טראַכטן ערנסט. לסוף האָב איך געמוזט צורופן דעם וואַך-פאַליציאַנט, אָז ער זאָל פאַרטרייבן די הינטלעך, וואָס האָבן געלאַקערט נאָך אַ סענסאַציע. איך האָב זיך געווענדעט צו מיט אָן איראָנישע פראַגע, צי האָט עס אַ זין, אָז אַ מענטש,

וואָס האָט נאָר-וואָס אָפגעוואָרפן טויזנט דאָלאַר וואַכן-געזאַלט,
זאָל זיך שטעלן פאַר זייערע אַפאַראַטן?
די אויפֿרעגונג איז נאָך גרעסער געוואָרן: — צי האָט
דערדאָזיקער מענטש ווירקלעך אָפגעוואָרפן אזאַ פאַרשלאַג?
דער פילם-קעניג האָט באַשטעטיקט, אַז עס איז באמת
אַזוי.

אַבער דאָס איז נאָך נישט געווען דער עיקר פון דער
סצענע. פֿלוצלינג האָט זיך דער המון אַ וויג געטון אויף צו
ריק, קאַרווסקי, דער סעקרעטאַר פון פראַפעסיאָנעלן-פאַריין פון
די שניידער-אַרבעטער, האָט זיך באַוווּזן, טראַגנדיק אין די
אַרעמס זיין קליין זונדעלע. ער האָט זיך דערווסט דעם טיש-
לעס ווונדערבאַרער היילינג, און אַט איצט האַלטנדיק פאַר
אים דאָס קינד, האָט ער אָנגעהויבן דערציילן די קלאַגעדיקע
געשיכטע פון דעם קינדס געליימטע גלידער. וואָס פאַראַ גוט,
ליב קינד דאָס איז, ער באַקלאַגט זיך קיינמאַל נישט, הגם
ער קאָן שוין פינף יאָר נישט שטיין אויף די פיסלעך.
דער טישלער האָט פאַרשטייט זיך תיכף אַרויפגעלייגט
די האַנט אויפן קינדס קעפּעלע און אָנגעהויבן תפילה צו טון.
דערנאָך האָט ער אים אַ שטעל געטון אויף דער ערד און
אויסגעשריגן.

— גיי!

אַלע האָבן איינגעהאַלטן דעם אָטעם. דאָס יינגעלע האָט
אַ קוק געטון אויפן טישלער און געשטעלט אַ טריט.
אַ געשריי פון התפעלות האָט זיך אַרויסגעריסן פון אַלע-
מענס הערצער. פֿלוצלינג האָט זיך דערהערט אַ קנאַל, ווי אויס-
געשאַסן פון אַ ביקס, אַ בליצשטראַל, אַ ווייסער וואַלקן רויך
האָט זיך אויפגעהויבן אין דער לופט. עס האָט זיך געהערט אַ
דורכדרינגלעך געשריי פון פרויען, טייל האָבן שיר נישט גע-
הלשט, הגם עס איז דאָרט נישט געשען קיין שום אויסערנע-
וויינלעכס. אַ רעפאָרטער פון דער אומאַפהענגיקער פרעסע-אַגענץ.
וואָס האָט נעלויערט אין אַ ווינקל פון צימער, האָט שטייענדיק
אויף אַ לייטער, געמאַכט אַן אויפנאַמע.

- גוט אראנזשירט - האָבן געמורמלט די פיינטלעכע קאָנקורענטן און טייל האָבן אויסגעדריקט זייער איבערצייגונג, אַז די גאַנצע סצענע איז געווען אַ פריער צוגעגרייטע שפּיל צווישן טישלער און קאַרוסקין.

אַבער די פירער פון די פּראָפּעסיאָנעלע פאַריינען האָבן גוט געקענט דאָס קליינע שניידערל, און זיי האָבן געגלויבט. איצטער האָבן זיי שוין מער נישט געצווייפלט דערין, אַז דער טישלער וועט זיין אַ פאַטיקער רעדנער אויף דער מאַסן-פאַר-זאַמלונג.

איינאונדרייסיקסטער קאַפיטל

מיר האָבן אַלע דערפילט, אַז מיר ווילן עסן מיטאַג, אָבער דער טישלער האָט דערקלערט, אַז ער וויל דאווענען. ווי עס ווייזט אויס, האָט ער תמיד געטון אַזוי, ווען ער האָט זיך נאָר געפילט פאַרמאַטערט און געהאַט פאַר זיך עפעס אַן אַר-בעט. ער האָט געזאָגט, אַז ער וועט שוין אַליין טרעפן צום גראַנד-האַל, צום לַאַקאַל, וווּ עס האָט באַדאַרפט פאַרקומען די פאַרזאַמלונג, מיר אָבער איז שווער געווען מסכים צו זיין צו דעם געדאַנק, אַז ער וועט מוזן אַליין גיין דורך די גאַסן. איך האָב אים דערקלערט, אַז איך וועל דאָ זיין האַלב אַכט, און איך האָב אַרויסבאַקומען פון אים אַ צוזאַג, אַז ער וועט נישט פאַרלאָזן דאָס הויז פון די פּראָפּעסיאָנעלע פאַריינען.

דערווייל האָב איך זיך פאַרטראַכט וועגן דעם, וועמען איך וואָלט געקאַנט אָנטרויען די לייב-וואַך איבער אים. ס'איז מיר געקומען אויפן געדאַנק דער אַלטער דושאַע. דושאַועף קעמפער איז געווען אַמאָל אַ מיטגליד אין אַ פּוסבאַל-מאַנשאַפּט, צו וועלכע עס האָט אויך אָנגעהערט מיין ברודער. ער פאַרמאָגט אַ פאַר פלייצעס, ווי די גרעסטע שינקע אין אַ חזיר-געוועלפ, און אויף אים קאָן מען זיך פאַרלאָזן, ווי אויף אַ ניי-פּינלענדישן הונט. איך בין געווען זיכער, אַז אויב איך

וועל איים בעטן, אָז ער זאָל נעמען מיין פריינט אונטער זיין אויפזיכט, און נישט דערלאָזן קעגן אים באַגיין אַן עויל, וועט ער עס זיך אונטערנעמען, נישט געקוקט דערויף, וואָס מיין פריינט טראָגט נישט קיין הויזן, נאָר גייט אין לאַנגע, אַנגע-בלאָזענע מלבושים. דער אַלטער דזשאָע ווייסט גאָרנישט וועגן רעליגיע און סאָציאַלאַגיע, ער פאַרשטייט זיך בלויז אויף פּוס-באַל, אויטאָמאָבילן און אויפן הורט-פאַרקויף פון פאַפיר.

איך האָב טעלעפּאָנירט צו אים, דאָן האָבן מיר אָפּגעגעסן מיטאַג, און פינקטלעך האַלב אַכט זיך אונדזער אויטאָ-מאָביל פאַרהאַלטן פאַרן הויז פון די פּראָפּעסיאָנעלע-פאַריינען. איך האָב באַמערקט עוועריטן, דעם סעקרעטאַר פון ט. ס. וואָס איז געגאַנגען לענגאויס די גאַס.

— איך האָב זיך אַנגענומען מיט מוט — האָט ער אַנגע-הויבן, ווי ער וואָלט זיך געוואָלט פאַרענטפערן — איך מיין, אָז דער טישלעך וועט רעדן וועגן זייער וויכטיקע ענינים... איך וואָלט געוואָלט סטענאַגראַפירן זיין רעדע...

— דאָס איז זייער פּיין פון אייך — האָב איך געענט-פערט. — איך האָב דערהויטן נישט געוואוסט, אָז איר אינטע-רעסירט זיך מיט אים.

— איך האָב עס אַליין אויך נישט געוואוסט, אָבער דוכט זיך מיר, אָז ס'איז אַזוי... איברינקס, ער האָט מיר דערלויבט דאָ אַהערצוקומען.

מיר זענען אַריין אין דעם הויז, ווי מיר האָבן געטראָפן דעם טישלעך, וואַרטנדיק אויף אונדז. איך האָב אים גענומען צווישן זיך און דזשאָע, עוועריט איז געגאַנגען הינטער אונדז, און אַזוי זענען מיר געגאַנגען צום גראַנד-האַל. אַ סך מענטשן האָבן אונדז נאָכגעקוקט, טייל פון זיי זענען אונדז אַפילו נאָכ-געגאַנגען, אָבער גאָט צו דאַנק, וואָס דאָס האָט נישט געמאַכט דעם איינדרוק פון פאַרזאַמלט פעבל. איך האָב אַריינגעפירט מיין פריינט אין לאַקאַל אַריין דורך אַן הינטער-טיר, און איך האָב אים אַוועקגעזעצט הינטער די קויליסן. דאָ איז אים באַפאַלן אַ פאַגייסטערטע אַלטע דאַמע און זי האָט אים אַריינ-

געשטעקט אין דער האַנט אָן אויפרוף קעגן די גרויזאַמע מעשׂים פֿון דער ווײַסעקציע, און אָן אַלטער הער מיט אַ ווייסער באַרד האָט אים פֿאַרבעטן אויף אַ זיצונג פֿון די ספּיריטיסטן. דאָ האָט זיך אויך געפּינען דער נביא פֿון מײן מומע קאַטאַרינע, דער מהבר פֿון „אייביקן תּוֹך“, אַ משוגענער אין ווייסע קליידער, מיט אַ פּריזור, ווי פֿון סאַלאַן בײַ מאַדאַם פּלאַנשעט, ער האָט, ווי תּמיד, געהאַלטן אין אַ פֿאַרגעלטן צייטונג געלע ריפּן און ציבעלעס, מיט וואָס מײן מומע האָט אים תּמיד מכבד גע- ווען. מיט דידאַזיקע מענטשן האָב איך אָן מורא געקאַנט איבער- לאָזן דעם טישלעך; איד בין אַרויס פֿון הינטער די קוליסן, כּדי צו זען דאָס פּובליקום.

דער זאַל איז געווען איבערפּולט: עס האָבן זיך דאַרטן גע- פּינען אומגעפער דריי טויזנט מענטשן, איך האָב אויך באַ- מערקט אַ שטאַרקע אָפּטיילונג פּאַליציי און איך האָב געטראַכט אומרויק, וואָס דאָ קאָן געשען. וואָרום אין אונדזערע היינטיקע צייטן, איז מען קיינמאָל נישט זיכער, צי אָן עפּנטלעכע פּאַר- זאַמלונג וועט זיך בכלל אָנהויבן און נאָך ווייניקער איז מען זיכער, צי זי וועט זיך ענדיקן אָן שטערונגען. אָבער דאָך האָט זיך דער המון פֿאַרהאַלטן רויק; דער איינציקער צעשטערער פֿון דער רו איז געווען אַ סאָציאַליסט, וואָס האָט פֿאַרקויפט פֿאַרטיילטעראַטור.

איך האָב דערזען מערי מאַגע, זי איז אַריינגעקומען צו- זאַמען מיט לאַורי לי, די קינאַ-אַקטיאָרן און פּרוי ט. ס. זיי האָבן געפּינען אָן אָרט און זיך אַוועקגעזעצט, איך האָב געזוכט מיט די אויגן דעם פּילם-קעניג און איך האָב אים געפּינען בײַ דער טיר, ער האָט געשמעסט מיט עפעס אַ פּאַרשויך. צוגייענדיק נענטער, האָב איך דערקאַנט דעם חבר פֿון ט. ס., דאָס איז גע- ווען וועסטערליי, דער סעקרעטאַר פֿון די סוחרים-און-פּאַבריקאַנטן פּאַרייניגונג. איך האָב פּאַרשטאַנען, פּאַרוואָס דער מענטש איז דאָ צעהרגעקומען: ער האָט געוואָלט זען דעם נייעם שטערער, און אפשר אַרויסגעבן דער פּאַליציי די געהעריקע באַפעלן. איך האָב נישט געוואָלט אונטערהערן דעם שמועס פֿון

די מענטשן, דאָך איז צו מיר דערגאנגען עטלעכע אָפגעריסענע זאַצן, ערשמנס מחמת דעם, ווייל ס'איז אונמעגלעך נישט צו הערן, בעת ט. ס. רעדט, צווייטנט; ווייל באַלד נאָכן אויסהערן דעם ערשטן זאַץ, האָב איך געמוזט אונטערהאַרען.

— גרויסער גאָט, הער וועסטערליי, פאַרוואָס זאָל איך געבן געלד די שטרייקנדע? די גאַנצע פאַרשאַלטענע געשיכטע איז אַרויסגערופען פון די צייטונגס-פּלאַטקעס. איך האָב זיך פאַר-נומען מיט דעם מענטש, ווייל מערי מאַגנע האָט מיר געזאָגט, אַז דאָס איז אַן אויסערגעוויינלעכער טיפּ. דערפאַר האָב איך אים פאַרגעלייגט אַ קאָנטראַקט מיט טויזנט דאָלאַר געהאַלט. איר ווייסט דאָך, אַז די צייטונגען צעבלאָזן אַלץ.

— איז הייסט עס דער מענטש נישט אייערס קיין פריינט? —

האָט דער אַנדערער געפרעגט.

— זאָל גאָט אָפהיטן, צי באַפריינד איך זיך מיט יעדן פאַרשוין, וואָס איך אַנגאָזשיר, ווייל ער האָט אַ כאַראַקטעריס-טישן אויסערלעכן אויסזען?

אין דער רגע האָט זיך באַוויזן רענקין, איינער פון די דירעקטאָרן פון ט. ס.

— איך וואָלט געוואָלט הערן, וואָס עס זאָגט דער נביא, אייער פריינט.

— פריינט — האָט ט. ס. אויסגעשרינגן — ווער זאָגט עס, אַז ער איז מיין פריינט?

— די צייטונגען שרייבן...

— די צייטונגען זענען משוגע.

און אָט קומט צו איינער פון די שטרייקנדע, וואָס מיר האָבן באַקענט אין דער שטרייק-קיך, אין הויז פון די פּראַפעס-יאַנעלע פאַריינען, אַ פּרישער, מונטערער יינגער בחור.

— וואָס הערט זיך, הער ט. ס.? — האָט ער אויסגערופן פריינדלעך. — איך הער, אַז אונדזער פריינד, דער טישלער.

— פּלאַפּלט נישט קיין גאַרישקייטן — האָט ט. ס. זיך אויפגערעגט — ער איז אפשר אייער פריינט, אָבער נישט מיין נער..

איך בין צוגעגאנגען צו אים:

— אָ... הער ט. ס....
— בילד? האַלף!
— איר האָט זיך דריי מאָל אָפגעליינקט פון אים.
— וואָס ווילט איר דערמיט זאָגן?
— דריי מאָל—און דער האָן האָט נאָך צומאָל דעם ערשטן קריי נישט געטון. דער מענטש איז באמת אַ נביא, הער ט. ס.
דער פילם-קעניג האָט זיך געמאַכט, ווי ער וואָלט מיך נישט פאַרשטאַנען, אָבער זיין פנים איז געוואָרן טונקל־רויט.
— וואָס מאַכט איר, הער וועסטערליי?—האָב איך געזאָגט—
ווי געפעלט אייך הער ט. ס. אין דער ראַלע פון ערשטן פויפסט?
— ער וויל דען אויפטרעטן? — האָט וועסטערליי גע-
פרעגט צעטומלט.

— הערט אויף, — האָט רענקין אויסגערוּפן.
— ער וועט זיין דער הייליקער שמעון — האָב איך פאַר-
זיכערט — ער וועט האַלטן אין זיין האַנט די שליסלען פון
הימלשן קעניגרייך. איר ווייסט דאָך, אַז ער האָט בדעה
אויסצושטעלן אַ רעליגעזן פילם פאַרן טישלער. אפשר וועט איר
זיך אויך טויגן פאַר אַ ראַלע... לאַמיר זאָגן... פּאַנטיס פּילאַטוס...
— כאַ-כאַ-כאַ — האָט געלאַכט דער סעקרעטאַר פון די
סוחרים-און-אינדוסטרי-פאַרייניקונג. — דאָס איז גוט?.. כאַ-כאַ-כאַ!
גיט מיר נאָר אַ מעגלעכקייט מיט דיִדאָזיקע בונטאווטישקעס
זיך צוזאַמענצוטערעפן — און איך גיב אייך אַ האַנט, אַז איך
וועל זיי שוין פאַרמאַכן ס'מויל, ווי ס'דאַרף צו זיין!...

צווייאַונדרייסיקסטער קאַפיטל

דער פּאַרזיצער פון דער פאַרזאַמלונג איז געווען איינער
מיטן נאָמען בראָון, וואָס איז געשטאַנען אָן דער שפיץ פון
דער פּראָפּעסיאָנעלער באַוועגונג אין שטאָט. צוגעפאַסט צו זיין
חשיבות, האָט ער געהאַט אַן ערנסטן אויסזען, לאַנגווייליק און
פּייערלעך, אָבער אים האָט אויך אויפגערעגט די ברוטאַלקייט

פון דער פאליציי, און כ'האב באמערקט, אז דער גאנצער פארוואלטער עולם ווארט אויף דער געלעגנהייט צו געבן אן אויס- דריק, זייער אויפרעגונג.

בראָן האָט פאָרגעשטעלט פאַר דער פאָרוואַלונג דעם אָנ- פירער פון פראָפעסיאָנעלן קעלנער-פאַרײן, אַ סאַלידן בירגער, וואָס האָט אויסגעזען ווי אַ רייכער סוחר. ער האָט איבערגעגעבן די שטורמישע געשעענישן פאַרן „פרינצן-רעסטאָראַן“, דערקלערט די סיבות פון שטרייק, און געשילדערט דאָס הינטערקויליסן לעבן פון די גרויסע רעסטאָראַנען. איך האָב נישט איינמאָל באַזוכט דעם „פרינצן רעסטאָראַן“, אָבער איך האָב קיינמאָל נישט קיין קוק געטון הינטער די קויליסן, איך בין אויך קיינמאָל נאָך נישט גע- ווען אויף אַזאַ פאָרוואַלונג, דעריבער האָט דאָס אַלץ וואָס איך האָב דאָ געזען אין געהערט אַרויסגערופן אין מיינע געדאַנקען אַ כאַאָס, וואָס איז ענלעך געווען צו אַ פאַרטויבטקייט.

וואָס די דיאָזיקע מענטשן האָבן עס אַלץ נישט אַריינגעטון אין געהאַקטן פלייש; אויך די מיאוסע טבע פון די נישט אַרגאַניזירטע קעלנער, וואָס האָבן מחמת נקמה פאַר קריגן ווינציק ביר-געלט אָדער פאַר באַהאַנדלען זיי שלעכט אַריינגע- שפיגן אין דער זופ!

נאָך דעם אָנפירער פון קעלנער-פאַרײן האָבן נאָך גע- רעדט עטלעכע פאַרינס-מיטגלידער, דערנאָך האָט זיך אויפגע- הויבן דזשעמט, אַ פרוּמער טישלער. ער האָט פאַרמאָגט אַ האַרט, שניידיק קול. און בעת ער האָט גערעדט האָט ער אָנגעוויזן מיטן פינגער אויף די מענטשן. עד האָט געמאַכט אַן איינדרוק פון אַ אַ מוראדיק ערנסטן, געשלונגען דאָס שפייטעכץ און פאַר יעדעס מאָל האָט זיך זיין גאַמעזע אויפגעהויבן און אַראָפּגעלאָזט.

— איך וועל אייך פאַרלייענען אַן אויסשניט פון די צייטונגען — האָט ער אָנגעהויבן, און איך בין געווען זיכער, אַז ער וועט ווידער איבערחזרן די געשיכטע וועגן ריכטער וואַלקאָט. אָבער דאָסמאָל האָט זיך עס געהאַנדלט וועגן פרוי אייליסאָן פאַקינהעם, איינע פון די ערשטע דאַמען אין דער געזעלשאַפט, וואָס פאַרמאָגט פיר באַרימטע מיאוסע הינטלעך,

זעברענגט פון כינע, צי פון אינדיע און יעדעס פון זיי קאסט
 צו זעקס טויזנט דאלאר, זיי הייסן פע, פי, פא, און פום, יעדעס
 פון זיי האט אן אייגענעם דינער און אלע פיר צוזאמען האָבן
 אַ איין בשותפותדיקע קארעטע צו פאָרן אויף שפּאַציר, און זיי
 עסן אויף גאַלדענע טעלער. און דאָ זענען פּאַראַן הונדערטער
 מענטשן, וואָס הונגערן מיט זייערע ווייבער און זיי זענען גע-
 צווינגען צו שטרייקן... אין די פּאַבריקן פּאַרקלענערט מען די
 לוינען ביי טויזנטער אַרבעטער! דער רעדנער האָט ציטירט די
 רעדע פון אַלזשערנון דע ווייגס אין דער האַנדלס-קאַמער, וווּ
 דערדאָזיקער קאַפיטאַליסט האָט דערקלערט, אַז דער ווידער-
 אויפבויע פון אַלגעמיינעם ווילשטאַנד, באַזונדערס אין דער
 לאַנדווירטשאַפט, הענגט אָפּ אויסשליסלעך אין פּאַרקלענערן די
 לוינען. און פּלוצלינג האָט דזשעמס, דער טישלער, נאָכגעלאָזט
 די לייצעס פון זיין רעליגעזן געפיל און ער האָט אויפגע-
 בראַכן:

— גוט, גייט איר, רייכע, קלאַנגט און יאָמערט איבער
 דעם עלטן, וואָס וועט קומען אויף אייך. פאַרדאָרבן זענען
 אייערע רייכטימער און מיל' עסן אייערע קליידער. אַ וואָרם
 האָט זיך אַריינבאַקומען אין אייער גאַלד און זילבער און דער
 זשאַווער וועט זיין קעגן אייך, און אויפפּרעסן אייערע לייבער
 ווי אַ פּייער. איר האָט אָנגעזאַמלט אייערע אוצרות אויף דעם
 לעצטן טאַג. טוט אַ קוק, ווי זעט אויס דער לוינ פון די אַר-
 בעטער, וואָס באַאַרבעטן אייערע פעלדער? איר האָט זיי אָפּ-
 גענאַרט און דער ווייגעשריי פון די ערד-אַרבעטער איז דער-
 גאַנגען צו די אוירן פון גאָט. איר האָט געלעבט אויף דער
 ערד אין צופרידנקייט, אָפּגעגעבן זיך אלע זינדיקע תּעוות, איר
 האָט פאַרמשפּט און געטויט די גערעכטיקע...

מיין אַלטער פּריינט דזשאָע, וואָס איז געשטאַנען לעבן
 מיר האָט געשעפּטשעט איבערגעשראַקן.

— אין גאָטעס נאָמען, ביל, דאָס איז עפעס אַ באַלשע
 וויסטישע דרשה...

— זיי שטיל, אידיאָט, ער ציטירט דעם תּנך.

זיינדיג אונדרייסיקסטער קאפיטל

בראָן האָט זיך אויפגעשטעלט, פדי צו דערפילן זיין פליכט אלס פאָרויצער:

— דער רעדנער, וואָס וועט פאַר אייך איצער רעדן — האָט ער געזאָגט — איז אייך אומבאַקאַנט. איך אַליין קאָן נישט אים און נישט זיינע איבערצייגונגען, און דערפאַר נעם איך נישט אויף זיך די פאַראַנטוואָרטלעכקייט. אָבער דאָס איז אַ מענטש, וואָס האָט באַוווּזן זיינע סימפּאַטיעס פאַרן פּראָלע-טאַריאַט, נישט נאָר מיט ווערטער, נייערט אויך אין אויסער-נעוויינלעכע טאַטן. ער איז אַ גרויסע שטאַרקע פּערווענלעכקייט, און מחמת דעם, ווילן מיר וויסן, ווי אזוי ער באַציט זיך צו אונדזערע פּראָבלעמען. איך שטעל אייך פאַר דעם הער טיש-לער.

דער נביא, וואָס איז נאָר-וואָס געקומען פון גאַט, איז אַרויפגעאַנגען אויף דער טריבונע. קיינער האָט נישט אָפּלאָדירט, מ'האַט אים אויפגענומען מיט אַן אַלגעמיין שווייגן, וואָס איז געווען אַ סימן פון פאַראינטערעסירונג און אומזיכערקייט.

דעם טישלערס איינזאַמע אויפּרעגנדיקע געשטאַלט האָט גע-מאַכט דעם איינדרוק פון עפעס דערהויבנס. איך האָב געקוקט אויף אים, און ס'האַט זיך מיר געדאַכט, אַז זיין קאַפּ ווערט באַשטראַלט מיט אַ העל ליכטיקייט. דאָס איז געווען אזוי שיין און מערקווירדיק, אַז איך האָב געשעפטשעט צו דזשאָע:

— צי זעסטו די שטראַלן אַרום טישלערס קאַפּ?

— הער אויף, ביל, דו הויבסט אָן וואַנזיניק צו ווערן..

עמעצער האָט אָנגערירט מיין אַרעם: די קליינע אַלטע דאַמע מיט די פּלוגבלעטלעך קעגן דער וויזיסעקציע האָט גע-קוקט אָן אויפהער אויף דער טריבונע, און געזאָגט דערביי מיט באַגייסטרונג:

— איר זעט די שטראַלן אַרום זיין קאַפּ?

— א, א.

– יאָ, זיי זענען פון פּורפּור-קאַליר, דאָס איז אַ סימן פון
הויכער גייסטיקייט.
– איך האָב אַ טראַכט געטון.
– מיין גאָט, צי געהער איך שוין אויך צו די משוגעים.
דער טישלער האָט אָנגעהויבן מיט זיין שטיף, ערנסט
קול:

ברידער!

ער האָט געוואָרט אַ וויילע, ווי עס וואָלט זיך אים גע-
דאַכט, אַז עס איז גענוג בלוז די צוויי ווערטער אויפצופינדן
אַלע וועלט-פּראָבלעמען, ווי גיך די מענטשן וועלן נאָר גוט
תּופּס זיין זייער באַדייטונג.

— מיינע ברידער! איך בין, ווי עס האָט שוין אָנגע-
מערקט אייער פּאַרזיצער, אַ פּרעמדער אין אייער וועלט. איך
פּאַרשטיי נישט אייערע ריזיקע מאַשינען און קאָמפּליצירטע
קונסט, אָבער איך קאָן די נשמה פון מאַן און פּרוי. די גיר-
קייט און גאווה, די גרויזאַמקייט און קנעכטשאַפט קאָן זיך
נישט פאַר מיר באַהאַלטן, בעת איך באַגעגן זיי אויף מיין
וועג. איך בין געגאַנגען איבער די גאַסן פון אייער שטאָט און
איך האָב זיך געפינען פנים אל פנים דעם פּאַלק, וואָס
באַנדזשעט אין אַ וויסטעניש. מיינע קינדער — אָפּגעוואַרטע,
פּאַרלאָזענע, טריסטלאָזע — די אַרעמסטע, ווען איר זייט רייך.
די איינזאַמסטע, ווען איר טוט אייך צונויפּזאַמלען, די אַממיינס-
טען שטאַלצע, ווען איר וויסט גאַרנישט — מיין פּאַלק, איך
רופּ דיר, גיי אַרויף אויפן וועג פון באַפּריינג!

ער האָט אויסגעשטרעקט צו זיי זיינע אַרעמס. זיין פנים
האַט אויסגעדריקט אַזויפיל יסורים, אַז עס האָט זיך נישט
געפונען קיין איינער, וואָס זאָל נישט דערפילן אַ דערשי-
מערונג.

דער נביא האָט אויפגעוויפן די הענט.

— לאָמיר תּפילה טון.

ער האָט אַראָפּגעבויגן זיין קאָפּ. טייל האָבן אומבאַווסט
נאָכגעטון זיין ביישפּיל, די אַנדערע האָבן געקוקט אויף אים

צעטומלט: זיי האָבן נישט געוואוסט, ווי אזוי תפילה צו טון.
דאָ און דאָרט האָט זיך עמעצער צעלאַכט.
— אָ, גאָט, אונדזער פאָטער... מיר, דייע פארלוירענע
קינדער, קערן זיך אום צוריק צו דיר, באַשעפער פון אונדזער
לעבן. מיר ברענגען דיר אונדזערע קליינע עבירות און אונדזער
ניריקייט, און מיר לייגן זיי ביי דייע פיס. דאָס לעבן, וואָס
מיר פירן געפעלט אונדז נישט. מיר ווילן זיין די, וועלכע
וועגן מיר חלומען שוין אזויפיל דורות. צי ווילסטו אונדז נישט
ווייזן אַ וועג.

זיינע הענט זענען אַראָפּגעפאלן, ער האָט אויפגעוהויבן
דעם קאָפּ.

— דאָס איז די תפילה. אָבער וואָס איז דער ענטפער?
גוט שטייט געשריבן: בעט און איר וועט באַקומען, זוכט און
איר וועט געפינען, קלאַפט אָן און מ'וועט אייך עפענען: וואָרום
ווער עס בעט, דער באַקומט, ווער ס'זוכט, דער געפינט, ווער
עס קלאַפט, דעם עפנט מען. דאָס זענען אַלטע ווערטער, וואָס
אַ סך האָבן שוין פאַרגעסן. וואָס באַדייטן זיי? זיי באַדייטן,
אַז מיר זענען קינדער פון אונדזערע אבות, און נישט קנעכט
פון אונדזערע ערדישע האָרן. צי וואָלט אַ פאָטער געמאַכט פון
זיין קינד אַ קנעכט: צי איז דער מענטש גערעכטער איידער
זיין באַשעפער?

מיינע ברידער! הונגער און עלנט פייניקן אייך, און
אייערע קינדער וויינען מיטן געשריי נאָך ברויט. הייס איך
דען אייך דערנערן זיי מיט ווערטער? ניין, אָבער דער ווילן
פונם מענטש פאַרמט דאָס מענטשלעכע לעבן, און דאָס, וואָס
איר זעט היינט אין שטאָל און אינם שטיין, האָט זיך צוערשט
געפונען אין געדאַנק. וויבאלד אייערע געדאַנקען זענען גידריק
און געמיין, וועט די וועלט זיין אַ פייניקונגס-קאַמער, וויבאלד
אייערע געדאַנקען זענען אמתע און גרויסמוטיקע, וועט די
וועלט זיין פריי און אויסגעלייזט.

אַמאָל איז געווען אַ מענטש, וואָס האָט פאַרמאַגט אַ סך
ערד און ער האָט אויפגעבויט אויף איר פאַבריקן, און טויזן-

טער מענטשן האָבן געהאַרעוועט פאַר זיינעטוועגן, און ער איז
פּעט געוואָרן מיט דער אַרבעט פון זייערע הענט, און גאוונה
האַט זיך באַזעצט אין זיין האַרץ. און איינמאַל איז געשען, אַז
די אַרבעטער זענען אויפגעשטאַנען אַקעגן אים, אָבער ער האָט
געדינגען אַנדערע, וואָס האָבן געשאָסן אויף טויט אַ
טייל פון יענע, די אַרבעטער און די איבריגע האָבן זיך אומ-
געקערט צו דער אַרבעט. און דער האַר האָט געזאָגט: - די
וועלט איז מיינ, קיינער קאָן זיך מיר נישט אַנטקעגנשטעלן.
אָבער אין איינעם אַ טאָג האָט זיך אויפגעהויבן איינער פון די
אַרבעטער און זיך צעלאַכט. אין זיין געלעכטער האָט זיך אָנ-
געהויבן צוצעשפּרייטן, אַז עס האָט אַרומגענומען טויזנטער
מענטשן, וואָס האָבן געלאַכט און געזאָגט: - לאַמיר לאַכן
ביים בלוין געדאַנק, אַז מיר דאַרפן האַרעווען, פּדי דו זאָלסט צו-
נעמען די פּרוכט פון אונדזער אַרבעט. דעמאָלט האָט דער האַר באַ-
פוילן צו דערשיסן די אַרבעטער. אָבער די זעלנער האָבן דעס-
גלייכן אָנגעהויבן צו לאַכן, און, אַז ער האָט געזען, אַז ער
קאָן גאַרנישט אויפטון קעגן דאָזיקן געלעכטער, האָט ער גע-
זאָגט: לאַמיר אַ סוף מאַכן צו דעם נאַרישן עסק.

צי געפינט זיך צווישן אייך כאַטש איינער, וואָס קאָן
זאָגן: איך בין ווערט די פּרייהייט? דער וועט ראַטעווען די
וועלט. איך אָבער זאָג אייך: גרייט צו אייערע הערצער צו
ברידערלעכקייט, וואָרום עס איז שוין נאָענט די שעה, און
ס'וועט זיין אַ חרפה, אויב עמעצער פון אייך וועט נישט
ווערט זיין זיין גורל. דער מענטש, וואָס דינט מיטן לייב, קאָן
נאָך זיין פּריי, אָבער דער, וואָס איז אין זיין נשמה אַ קנעכט,
טוט באַווונדערן אין זיין נשמה דעם סימבאָל פון הערשאַפט
און ער באַגערט זיינע פירות.

וואָס זענען דאָס פאַרע פירות? גאוה און לוקסוס, אייגן-
ליבע און אכזריות. און ווער פון אייך ס'קאָן זאָגן, אַז דאָס-
דאָזיקע האָט נישט פאַרלאָזט וואַרצלען אין זיין האַרץ? ווער
ס'וועט דאָס זאָגן, דער איז באמת גרויס און די אויסלייזונג
פון דער וועלט וועט זיין אַ ווערק פון זיין ווילן.

פיראונדרייסיקסטער קאפיטל

דער רעדנער איז אנטשוויגן געוואָרן. זיין בליק האָט אַרומגעבלאָנדזשעט איבערן זאַל און אויף די מענטשן, וואָס האָבן זיך געפינען אינעווייניק, און דאָן האָט ער געזאָגט:

— איר זענט די פאַרטרעטער פון אַרגאַניזירטן פּראָלע-טאַריאַט. איך קאָן נישט אייער אַרגאַניזאַציע און דערפאַר פרעגן איך אייך; פאַרוואָס האָט איר אייך פאַרייניקט? צי דערפאַר, אַפּדי נאָכצוטון דעם ביישפּיל פון די האַרן און צו בינדן אַן-דערע, ווי זיי אייך?

ער האָט געוואָרט אויף אַן ענטפּער, דער עלטסטער פאַרשטייער פון קעלנער-פאַריין, אויף וועמען ס'האָט גערויט זיין בליק, האָט אויסגעשריגן:

— ניין:

אויך די איבריגע האָבן געשריגן ניין, לסוף האָבן אַלע צוהערער אויפגעהויבן איין געשריי פון באַגייסטערונג:

— ניין, ניין, ניין!

דער טישלער האָט זיך געווענדעט צו זיי:

— דאָן זאָג איך אייך, מאַכט אַ סוף אין אייערע הער-צער און אין די הערצער פון אייערע ברידער צו דער פאַר-געטערונג פון די אומווירדיקע זאַכן, וואָס עס האָבן באַשאַפן די, וואָס רופן זיך אָן האַרן. וויבאַלד איינער זאַמלט לעבנס-מיטל, מוזן אַנדערע ליידן נויט, איז דאָס נישט קיין רשעות? און אויב אַ פרוי טוט זיך אָן אין טייערע קליידער, שנורעוועט זיך און טראָגט איבער די יסורים, כדי צו באַפרידיקן איר פּוסטקייט, איז דען דאָס נישט נאַרישקייט? און אויב דאָס איז נאַרישקייט טאָ הלמאי זאָלט איר עס באַווינדערן, איר, וואָס דאָס ברענגט אייך הונגער און פאַרצווייפלונג?

פאַר מיר זיצן יינגע פּראָלעטאַריערינס. איר פרויען, זאָגט צו זיך אַליין, איך רייס אַראָפּ פון מיינע פינגער די פינגער-לעך, וואָס זענען אויסגעשמידט פונם בלוט און טרערן פון מיי-נע נאָנטע, איך וואָש אָפּ פון מיין פנים די שמינקע, רייס

אַראָפּ פון מײן קאָפּ און פון מײן בױזים די נאַרישע פּעדערן
 און בענדלעך, איך האָב דעם מוט צו זאָגן דער פאַלשער וועלט
 דעם אמת. איך האָב מוט צו זײן דאָס, וואָס איך בין. איך
 האָב דעם מוט צו זײן אויפריכטיק צו מענער און פרויען.
 פאַר מיר זיצן יינגע פּראָלעטאַריער. איך זאָג אייך: איר
 זאָלט לײב האָבן גוטע פרויען, נישט קײן זונות און נישט די
 וואָס טוען נאָך די זונות. באַוווּנדערט נישט די פּוילע פרויע
 פון די הערשנדיקע קלאַסן, און נישט די, וואָס טוען זײ נאָך
 און פאַרהערלעכן זײ נאָך. באַוווּנדערט נישט די פּוילע איברים
 און נישט די קאַפּרינוע אויפגעבלאַזענע לײפן, די סמנים, פון
 גאווה און פּוסטקײט, וואָס פאַרשקלאַפּן אייך.

לױט די פירות דערקענט מען דעם בוים און די האַרן
 לױטן לעבן, וואָס זײ שאַפּן פאַר זײערע שקלאַפּן. מען דער-
 קאַנט זײ אין דעם עלנט און אַרבעטלאָזקײט, אין די מלחמות
 און מענטשן-שחיתות. אָדער דער משפט וועט קומען אויף זײ.
 איר הערט, ווי מען לערנט: יעדערער פאַר זיך, און
 דעם אַנדערן זאָל דער טײוול נעמען: אָבער איך זאָג אייך, אויב
 אַ מענטש אַרבעט נישט, דאַרף ער לײדן הונגער, אויב אַ מענטש
 דינט נישט זעם פּלץ, באַטראַכט אים, ווי אַ פאַרברעכער. וואָרום
 אויב איינער אַרבעט נישט, איז עס אַ באַווײז, אַז אַן אַנדערער
 איז באַרױבט געוואָרן און אויב עמעצער באַווײזט זיך מיט זײן
 עשירות, הייסט עס, אַז ער האָט אָנגעפילט זײן בויך מיט פּלײט
 פון זײנע ברידער. עס איז אמת, אַז ווער ס'לעבט אין פאַר-
 געניגן, בעת אַנרערע הונגערן, טראַגט אויף זיך דעם פאַרברעכן
 פון אַ מאָרד, און דער, וואָס פאַראַכט זײן נאַנטן, ברענגט אויף
 זיך אַ חטא, וואָס איז נישט צו פאַרגעבן. ווער ס'לעבט צו לײב
 זײן אייגענעם רוים, דער איז אַ רײצנדיקער וואָלף און די נקמה
 וועט אים נאָכיאָגן, ביז זי וועט אים דערגרייכן, אָבער דער,
 וואָס האָט לײב יושר און רחמנות און טוט פאַר דעם, דער וועט
 רוען בײ די הערצער פון מײנע אבות.

איר זאָלט נישט מײנען, אַז איך בין געקומען, פּדי אייך
 צו ברענגען באַקוועמלעכקײט און פּוילקײט; איך ברענג דער-

וועלט קאמף און אומרו, וואָרום די צייט פון מאַרטירערטום קומט אָן און נאָר פון מיין פּאָטער קאָנט איר באַקומען פּוה, פּדי אויסצוהאַלטן די נסיונות. איצט זענט איר הונגעריק, אָבער איר וועט זיין נאָך מער הונגעריק: איצטער זענט איר פּאַר-מויערט אין די פּאַבריקן און אין די וואַרשטאַטן, אָבער איר וועט שמאַכטן אין די תּפּיסות; איצטער שלאַגט מען אייך מיט שטעקעלעך און קליינע בייטשן, אָבער מען וועט אייך שלאַגן מיט גראַבע שטעקנס, קוילן וועלן צערייסן אייערע לייבער, פייער וועט פּאַרברענען אייערע איברים, גאַזן וועלן פּאַרסמען אייערע לונגען — דאָס איז די ממשלה פון דער וועלט. אָבער איך זאָג אייך: זייט פעסט אין אייערע הערצער און קיינער וועט אייך נישט קאָנען באַזיגן, וואָרום אינם האַרץ פונם מענטשן ליגט די פּאַרגאַנגענהייט און צוקונפט און עס איז נאָר פּאַראַן איין מאַכט — די ליבע.

איר זאָגט: די וועלט איז שלעכט און די מענטשן זענען שלעכט, פּאַרוואָס זאָל איך זיך פאַר זיי מקריב זיין? אָ, קליינ-קעפּלדיקע, וויפיל האָבן זיך שוין מקריב געווען ביז אייך! איר ווילט אָפּנאַרן די מענטשהייט? אויב דאָס גוטע זאָל קומען אויף דער וועלט, מוז עס עמעצער אָנהויבן. ווער וויל צוזאָ-מען מיט מיר אָנהויבן?

מיינע פּרידער, איך בין געקומען, פּדי אייך צו פירן אויפן וועג פון גערעכטיקייט. איך בעט אייך, קומט מיט מיר נישט מיט ליידנשאַפט און מיט פלינדער אויפּרעגונג, נאָר ווי מענטשן, וואָס זייערע הערצער זענען שטאַרק און וואָס ווילן דינען דער גערעכטיקייט. וואָרום לייכט איז דער וועג פון אייגנליבע, אָבער שווער איז דער וועג פון דער גערעכטיקייט. דאָך וועלן אייניקע גיין מיט אים און זייער צאָל וועט וואַקסן. חייב דאָס מענטשלעכע לעבן איז שרעקלעך פּאַרקריפּלט געוואָרן און דערפּאַר מוז דער גייסט נאָכאַמאָל געבוירן ווערן. געדענקט אָן מיין שליחות; איך וועל פּסדר צו אייך רעדן און מיין גע-זעץ וועט אייך ציען. צו די מאַכטן פון דער וועלט וועט קו-מען אַ סוף, אָבער דער גוטער ווילן איז אומשטערבלעך און

דאָס לייב וועט גיכער צערווענען ווערן פאַרן שאָטן, ווי די
מענטשהייט וועט אונטערגיין, איידער זי וועט דערפילן די בריי-
דערלעכקייט.

ער איז אַנטשוויגן געוואָרן, און איצט איז געקומען עפעס
אויסערגעוויינלעכס: אַ העלפט פון די צוהערער האָט זיך אַ
ריס געטון פון די ערטער און געשריגן:

— ווייטער, רעדט ווייטער!

צוויימאָל האָט דער טישלער זיך געפרוווט אַוועקצוציען,
אַבער דאָס געשריי האָט זיך געהערט אָן אויפהער:

— ווייטער, ווייטער!

דאָן האָט ער געזאָגט:

— ברידער, דאָס איז נישט מײן פאַרוואַלונג... עס זענען
נאָך דאָ פאַראַן אַנדערע רעדנער.

אַבער דאָס פאַרעקשנטע געשריי האָט געדויערט:

— מיר ווילן דיך הערן!

ער האָט געענטפערט:

— איר מוזט רעדן וועגן פּאָליטישע ענינים, און אייערע
פירער ווילן זיך מיט אייך באַראַטן. אַבער מאַרגן וועל איך
ווידער צו אייך רעדן. מ'האָט מיר געזאָגט, אַז אין אייער
שטאָט איז דערלויבט אום זונטיק אָפּצוהאַלטן רעדעס אויף די
גאַסן. אינדערפרי וועל איך גיין אין דער קירך, כדי צו הערן,
ווי אַזוי דאָס פאַרשידענע פעבל פון דער שטאָט טוט תפילה
צו מײן פּאָטער, אַבער נאָכמיטאָג וועל איך אָפּהאַלטן אַ פאַר-
זאַמלונג ביים ראָג פון דער פינפטער עוועניו און וועסטערן
סיטי. דאָרטן, וויבאַלד איר ווילט, וועט איר מיך קענען הערן.
איצט בעט איך אייך, דערלויבט מיר אַוועקצוגיין, וואָרום איך
בײן פאַרמאַטערט.

אַ וויילע איז ער געשטאַנען אומבאַוועגלעך, און איך האָב
געזען, ווי זיינע אויגן זענען געוואָרן טונקל און ליידיק פון
מידקייט און טראַפנס שווייס האָבן באַדעקט זיין שטערן, הגם
ער האָט גערעדט שטיל און זיך נישט באַנוצט מיט קיין
שטאַרקע זשעסטן.

ער איז אַראָפּ פון דער טריבונע. איך און דזשאַע האָבן זיך צוגעשטופט צו אים. ער איז געשטאַנען לעבן קאַרווסקין, דעם קליינעם רוסישן שניידער, וועמענס זון ער האָט געמאַכט געזונט. קאַרווסקי האָט אים געבעטן, אָו ער זאָל נעכטיקן היינט ביי אים: זיין באַקאַנטער וואָרט שוין מיט אַ וואָגן, זיי וועלן קענען אַוועקפאַרן. איך האָב געפרעגט דעם טישלער, וועלכע קירך ער האָט בדעה צו באַזוכן מאָרגן. צו מיין גרויסן חידוש האָט ער געענטפערט:

— אין דער קירך פון הייליקן באַרטלאַמיי.
— איך האָב אים צוגעזאָגט צו קומען אַהין, דאַן בין איך מיט דזשאַען אַוועק פון לאַקאַל.
— נו, וואָס, — האָב איך געפרעגט — ווי געפעלט ער דיר?

דער מיטל-שטורמער איז אַ ווילע געגאַנגען שווינגדיק און דאַן האָט ער געענטפערט:
— ווייסט, בילי, מיר פירן באַמת אַ געמיינ נוצלאָז לעבן.
— אָ, אָ, — האָב איך אַ טראַכט געטון. צום ערשטן מאָל באַמערק איך, ווי ביי דזשאַען אַנטפלעקט זיך די נשמה.
— פאַרוואָס? דו פאַרקויפסט פאַפיר, און דאָס איז דאָך גאַנץ נוצלעך.

— איך ווייס נישט, באַטראַכט נאָר, וואָס מען דרוקט אויף דעם: אַממיינטטנס דרוקט מען דערויף רעקלאַמען און שקרים. איברינקס, איך האָב געזען איבער זיין קאַפּ דעם אַרעאָל פון הייליקע. ס'איז אַ סברה, אָו איך בין אויך משוגע.

מינפאונדרייסיקסטער קאַפּיטל

צומאָרגנס אינדערפרי — דאָס איז געווען זונטיק — האָב איך קודם-אל אַיבערגעלייגעט דעם „וועסטערן-סיטי טיימס“. איך האָב דערזען, אָו דער טישלער האָט דערגרייכט אַ רעקאָרד: דער גאַנצער ערשטער עמוד אויף דער צייטונג איז פאַרנומען

געווען מיט אן ארטיקל וועגן אים, וואָס האָט זיך געצויגן אי-
בער דריי שפּאַלטן און מיט אַ קעפּל וואָס האָט געקלינגען
אַט ווי:

„אַ נביא אין שטאָט, היילט קראַנקע, רעדט קעגן די
רייכע, זאָגט, אַז אַמעריקע איז אַ לאַנד פון פעבל, האַלט
אַם כסדר רויטע העצערישע רעדעס“.

און ווייטער האָט זיך געצויגן אַ באַריכט, ווי אַזוי דער
טישלער האָט פאַרבראַכט אַ טאָג אין וועסטערן-סיטי, אַנהויבן-
דיק מיט אַ באַלשעוויסטישע רעדע, וואָס ער האָט אָפּגעהאַלטן
פאַר די שטריקנדיקע שניידער. דערנאָך איז ער אַוועק אין
יידישן קוואַרטאַל, און דאָרט האָט ער געטראַפּן אַ פּרוי, וואָס
האַט געזידלט אַ קצב פאַר אויפשרויפן די פּרייזן, ער האָט ווי-
דער אָפּגעהאַלטן אַ רעדע, אויפּגעהעצט דעם המון אַזוי ווייט,
אַז די פּאַליציי-מאַכט איז געווען געצווינגען צוריקצושטעלן די
אַרדנונג. פון דאָרטן איז ער אַוועק אינם הויז פון די פּראָפּעס-
יאַנעלע פאַריינען, וווּ ער האָט אין דער קעגנזאָרט פון די
רעפּאָרטערן זיך אויסגעגעבן פאַר אַ נביא, וואָס איז נאָר-וואָס
געקומען פון גאָט, כדי צו פּרעדיקן אינם לאַנד פון פעבל זיין
שליחות. דערנאָך האָט ער געהיילט אַ קראַנק יינגל: די דאָזיקע
סצענע איז פּיין געשטעלט געוואָרן פאַרן פּאָטאָגראַפּישן אַפּאַ-
ראַט.

די צייטונג האָט זיך נישט אַרויסגעזאָגט אָפּן, אַז דאָס
אַלץ אינגאַנצן איז נישט מער, ווי אַ קינאָ-רעקלאַמע, אָבער זיי
האַבן עס אַזוי געשילדערט, אַז מ'האַט דאָס געקאָנט אַרויס-
לייענען פון צווישן די שורות. עס איז אויך דערמאָנט געווען
הער ט. ס. אויף אַזאַ אופן, אַז מ'האַט זיך געקאָנט נאָר גרינג
אַנשטויסן, אַז ער האָט אַראַנזשירט די גאַנצע געשיכטע, און
עס איז אויך אָפּגעחזקט געוואָרן פון מערי מאַנגע, וואָס האָט
פאַרמשפּנט איר פּאַלש צירונג. די צייטונג האָט געבראַכט דאָס
ביילד, וואָס איז אויפּגענומען געוואָרן ביי דער מאַגנעזיע-לייגט

און נאך א בילד, וואס האט פארגעשטעלט דעם טישלער, בעת
 ער שפאצירט אויף דער גאס, באגלייט פון זיינע אנהענגער.
 דער אנדערער שפאלט האט געברענגט דעם רעכטן עיקר:
 די רויטע העצערישע רעדע, וואס איז אפגעהאלטן געווארן אין
 גראנד-האל. דער טישלער דזשעמס, וואס ציט שוין פון לאנג
 אויף זיך די אויפמערקזאמקייט, איז אריינגעפאלן אין א לייד-
 שאפטלעכער האלב בלינדער אויפגענונג, געשאטן פעך און שוועבל
 אויף די רייכע לייט און דער ניער נביא האט אים מיטגעהאלפן
 אין דערדאזיקער ארבעט. דער „טיימס“ האט געבראכט א צי-
 טאט, ארויסגענומען פון דעם נייעם נביאס רעדע: „מיינט נישט,
 אז איך בין געקומען, כדי אייך צו ברענגען באקוועמלעכקייט
 און פוילקייט: איך ברענג דער וועלט קאמף און אומרוי.“
 איך האב האסטטיק איבערגעלייענט דאס לייט-ארטיקל,
 וואס האט זיך געווארפן אין די אויגן מיטן קעפל פון גרויסע
 אותיות:

א שענדלעכע גאט לעסטערונג.

אפשר איז אין אייער שטאט אויך דא אזא מין „טיימס“
 דאן וועט איר זיכער דערקענען איר סטיל:
 „שוין א סך יאר, ווי אונדזער צייטונג ווייזט אן, אז די
 מענטשן, וואס שטייען אן דער שפיץ פון ארגאניזירטן פראבלע-
 טאריאט אין אמעריקע, זענען טיף אין זייערע גשמות אנאר-
 כיסטן, וואס זייער ציל איז אנצווארפן א רעוואלוציאנערן גע-
 וואלט אויף אונדזער שיין לאנד. מיר האבן שוין פונדאנג אנט-
 דעקט זייערע פארדארבעטע פלענער: זיי ווילן אומווארפן די
 סטאטוס פון פרייהייט און אויף איר ארט אוועקשטעלן א דיק-
 טאטור. אבער הגם מיר קענען זיך גוט אויף דער רשעות פון
 די דאזיקע לייט, זענען מיר געווען אויף אזוי ווייט גאיוו, אז
 מיר האבן זיי לפחות אנגעטרויט דאס עלעמענטארע געפיל פון
 אנטשענדיקייט. מיר האבן געמיינט, אז הגם זיי באציען זיך
 נישט מיט דרך-ארץ צו די מענטשלעכע ווערק, וועלן זיי לפחות
 שעצן דאס יוערק פון גאט, די הייליקסטע סימבאלן פון דער

געטלעכער אנטפלעקונג צו דער ליינדער מענטשהייט. אָבער
 נעכטן האָט זיך אין אונדזער שטאַט אָפגעשפילט אַ ספּעקטאַקל,
 וואָס באַווייזט בולט, אַז דער ציניזם פון דידאַזיקע רשעים און
 גאַט-לעסטערנדיקע פאַרדאַרבנקייט שטייגט איבער די ווילדסטע
 מייוולשע פּאַנטאַזיע, און דאָס באַווייזט בולט, אַז די פירער
 פון די אַרבעטער-אָרגאַניזאַציעס זענען שענדלעכע צעשטערער
 פון אַלץ, וואָס איז פאַרן ערלעכן אָנטלעכן מענטשן טייער
 און הייליק.

וואָס איז דאָרטן געשען? אַ פּילם-פאַבריקאַנט האָט אונ-
 טערן איינפלוס פון אַ בלינדער און, מיר ווילן גלויבן, אומבאַ-
 טראַכטער גייציקייט צו רוחים, אַראָפגעבראַכט צו אונדז דעם
 דאָזיקן נביא, וואָס וויל מיט זיין קליידונג נאַכמאַכן יענע היי-
 ליקע געשטאַלט, וואָס איר נאָמען מיר קענען נישט אַנטפלעקן
 מחמת דער טיפער אַכטונג צו דער רעליגיע. ער האָט אַראָפ-
 געבראַכט צו אונדז דאָסדאַזיקע קליינלעכע פאַרדאַרבנע באַשע-
 פעניש, וואָס האָט זיך פאַרגעשטעלט פאַר די רעפּאַרטערן פאַר
 אַ וועזן, וואָס איז נאָר-וואָס געקומען פון גאַט, און הייסט אים
 רעדן מיט גיפטיקע פראַזן וועגן קלאַסן-האַס און קלאַסן-גיריקייט,
 וואָס מיר האָבן אַ ריי יאָרן זיך אָנגעהערט פון די הונען און
 זייערע פריינד. די דאָזיקע שרעקלעכע פאַראַדיע פון געטלעכן
 רחמנות איז אַראָפגעבראַכט געוואָרן פון דער הויפט-קוואַרטיר
 פון די פראַג-דייטשן און רויטע רעוואָלוציע אינם הויז פון
 די פראַפעסיאָנעלע פאַריינען; ווו דערדאַזיקער מענטש האָט
 פאַר די פּאַטאַגראַפישע אַפּאַראַטן אָפגעשפילט אַ גראַטעסקע קאַ-
 מעדיע פון היילן קראַנקע און אויסגלייכן הענט. דער „טיימס“
 ברענגט אַ בילד פון דערדאַזיקער אומגלויבלעכער חוצפה.
 מיר בעטן אונדזערע לעזער אַנטשולדיקונג, וואָס פובליקירנדיק
 דאָסדאַזיקע, שטיצן מיר נאָך אונטער די פלענער פון דידאַ-
 זיקע פאַרשוניען, וואָס יאָגן זיך נאָך רום, אָבער דאָס איז
 דער איינציקער אופן אויפצוקלערן דידאַזיקע שענדלעכע האַנדלונג,
 וואָס ערנדיקט די ערלעכקייט און צעשטערט די ווייטערדיקע
 אָנגריפן אויף די הייליקע זאַכן. ווי עס ווייזט אויס, זאָל דער-

דאָזיקער טישלער — צו נעמען אין זאכט דעם אידיאָטישן וואָרט
שפּיל — אַרויסטרעטן אַלס פּילם-שטערן, ער דאַרף זיין די ניי-
עסטע סענסאַציע צווישן די פּילם-דיאַלעקט, און דאָס אַמעריקאַ-
נער פּובליקום וועט צאָלן פאַר קוקן, ווי אַן אמתער „נביא“
און „פּשוטמאַכער“ שפּילט אין אַ פּילם הייליקע זאַכן.
אַבער דאָס איז נאָך נישט אַלץ. דער פאַרזיצער פּון די
פּראָפּעסיאָנעלע פאַריינען, וואָס זוכט דעסגלייכן אומפאַרשעמטן
רום, האָט געהאַט די הוצפּה איינצוליאָדן דעמדאָזיקן גאָט-לעס-
טערנדיקן שאַרלאַטאַן אויף די אַזוי גערופּענע „פּראָטעסט-פאַר-
זאַמלונגען“ פּון פּראָלעטאַריאַט, אָדער בעסער געזאָגט, אויף אַן
אַרגיע פּון רויטער רעוואָלוציע. ער און אַנדערע פאַרשווינען
פּון זיין מין האָבן גערופּן צו הילף די פּוהות, וואָס אַרגאַני-
זירן די רויטע חורבה אין שטאַט, זיי האָבן געשאַטן מיט
קללות אויף דער פּאַליציי, און אויפן געריכטס-טריבונאַל דער-
פאַר, וואָס זיי האָבן נישט דערלויבט די שטרייקנדיקע צו פאַ-
וואַרפּן מיט ציגל די ערלעכע מענטשן, וואָס האָבן געזוכט אַר-
בעט, און דערפאַר, וואָס זיי האָבן נישט דערלאָזט צוצולייגן
פּיסטאָלעטן פּון באַיקאָט קעגן די קעפּ פּון די אַרבעטגעבער,
וואָס האָבן דעם מוט צו פאַרטיידיקן די אַמעריקאַנער פּרייהייט
און דעמאָקראַטיע! מיר האָבן זיך שוין גענוג אָנגעהערט אין
אונדזער שטאַט מיט גיפטיקער קלאַסן-שנאה. אָבער קיינמאַל ביז
איצט האָבן נאָך אַזוינע ווערטער נישט באַליידיקט אונדזערע
אויגן: קיינמאַל האָט נאָך די לערע פּון לענין און טראַצקי
נישט אַריינגעדרינגען צו אונדז, איבערגעטון אין מלבושים פּון
פּריסטלעכער נביאות. אמת טאַקע, אַז דער נביא פּריידיקט ברי-
דערלעכע ליבע און שלום, דאָס איז פאַרשטענדלעך פאַר זיך
אַליין. אָבער מיר קענען די וועלף אין די שעפּסענע פעלן,
דידאָזיקע פּאַציפּיסטן און ליבהאַבער פּון דער מענטשהייט, וואָס
אין זייערע קשענעס קלינגט דאָס געלד פּון רויטן אינטערנאַ-
ציאָנאַל, פּון וועמענס צינגען עס גליטשט זיך אַרויס פּראָזן
וועגן אידעאָלאָגיום, פּדי זיך צו באַשיצן קעגן דער שטאַרקער
האַנט פּון געזעץ. שוין פיר יאָר קוקן מיר זיך צו צו זייער

בלוטיק ווערק אין רוסלאַנד. און איצט ווענדן מיר זיך צו זיי מיט אַ וואַרנונג, — אויב איר טראַכט באמת, אַז עס וועט זיך אייך איינגעבן אונטער אַ מאַנטל כּון קינאַ-כּריסטנטום אַדורכ-צופירן אין אונדזער לאַנד אַ קאָנפּיסקאַציע אויף די פּאַר-מעגנט און נאַציאָנאַליזאַציע אויף דער פּרוי, שאַצט איר נישט אָפּ די אינטעליגענץ פּון די רייך-בלוטיקע בירגער פּון אונדזער גרויסער רעפּובליק. אויב מיר האָבן נישט קיין טעות, וועלן די לאַיאַלע און פּאַטריאָטישע בירגער פּון אונדזער שטאַט אויסגע-פינען מיטלען און וועגן צו פּאַרטייליקן די גיפטיקע ווערם, איידער נאָך זייערע גיפּט פּאַרטמט די לופּט, וואָס מיר אַטעמען אַריין אין זיך.

זעקסאונדרייסיקסטער קאַפיטל

נאָכדעם ווי איך האָב איבערגעלייענט דאָסדאָזיקע אַרטיקל האָב איך אַ נעם געטון דעם „עקסעמינער“. אונדזער „עקסעמינער“ אינטערעסירט זיך ווינציקער מיט מאַראַלישע פּראָגן, אים גייט נאָר אָן דער גרויסער טיראַוש; דערפּאַר האָט ער לייב סענסאַציעס, בפרט האַרץ ענינים, אונטער „האַרץ-ענינים“ פּאַרשטייט ער ענינים פּון אונטערלייב. אין דערדאָזיקער געשיכטע האָט ער געפינען דאָס, וואָס ער האָט געדאַרפט; דאָס האָט באַוווּן צוזאָ מין קעפּל:

„אַ פּילם-קעניגן פּאַרקויפט איר צירונג, כּדי אַוועק-צוגעבן דאָס געלד אַנביא פּוין גאַט“.

דערנאָך איז געקומען אַ שילדערונג, וואָס דער עיקר פּון איר איז געווען מערי מאַגע; ט. ס. און איך זענען געווען אין הינטערגרונד. דער רעפּאַרטער האָט אויסגעשפּירט די מעקסיקאַ-נישע פּאַמיליע, וווּ דער טישלער האָט פּאַרבראַכט אַ נאַכט און אין זיין באַריכט האָט ער אין בונטע פּאַרבן געשילדערט, ווי אזוי דער טישלער האָט געבעטן פּאַר מערי מאַגע און זי מחזיר געווען צו אַ צניעותדיק לעבן. צי וועט שוין די פּילם-קעניגן פּון איצטער

אָן אַרויסטרעטן אויסשליסלעך אין רעליגיעזע פילמצן? — האָט געפרעגט דער „עקסעמינער“. וואָרום מערי האָט, וואָס שייך דער פראַגע, לחלוטין געשוויגן, די צייטונג האָט געבראַכט בילד-דלעך פון אירע דראַסטישסטע ראַלען, צווישן אַלע האָט ער זי געוויזן אין דער ראַל פון שולמית נאָכן אַראַפּוואַרפן פון זיך דעם לעצטן, פון די זיבן שלייערס און לעבן אָט דעם בילד, דאָס בילד פון טישלער!

דער טעלעפאָן האָט גענומען קלינגען, דורכן אַפּאַראַט האָב איך געהערט דאָס הויכע קול פון ט. ס. עס איז אים גע-ווען גאַנץ גלייכגילטיק, וואָס דער „עקסעמינער“ האָט געשריבן, פאַרקערט, דאָס איז געווען פאַר אים אַ גוטע רעקלאַמע, אָבער דעם „טיימס“ וועט ער אָנקלאַגן אויף אַ מיליאָן דאָלאַר אַנט-שעדיקונג. און איך מוז פאַר אים עדות זאָגן, אַז ער האָט לחלוטין נישט באַאיינפלוסט דעם טישלער, אַז ער זאָל הייליק קראַנקע. צי בין איך עס גרייט צו טון מחמת פריינדשאַפט צו אים?

דאָן האָט זיך דעם פילם-קעניג אָנגעהויבן צו פאַרענט-פערן צוליב זיין אַרויסטריט, וואָס האָט אויסגעזען ווי אַ פאַר-ראַט קעגן טישלער. איצטער האָט ער זיך געפונען אין זייער אַ פיינלעכע לאַגע; די מענטשן פון די וואַל-סטריט האָבן אים געקאָנט אומברענגען. און דאָן האָט ער מיר דערציילט עפעס אויסערגעוויינלעכעס. ביינאַכט, נאָך דער פאַרזאַמלונג איז געקומען צו אים דער סעקרעטאַר, דער יינגער עוועריט, און געבעטן אורלויב אויף עטלעכע חדשים, דערביי האָט ער דער-קלערט, אַז ער זאָגט זיך אָפּ פון לויז, דער טישלער האָט דער-וועקט אין אים אינטערעס, און ער וויל גיין מיט אים, פדי אים צו העלפן.

— איר וויסט, בילד, — האָט דאָס קול געזאָגט דורכן טעלעפאָן — איך בין געוואָרן אַזוי דערשטוינט, אַז מ'האָט מיך מיט איין בלאַז געקאָנט אומוואַרפן. דערדאָזיקער יינגער מענטש איז תמיד געווען אַזוי רויק און ניכטער, און דערצו אַזוי גוט זיך פאַרשטאַנען אויף מסחרים. איך האָב אים געפרעגט, וואָס

ער האט בדעה צו טון? — הערן די לערע פון טישלער —
האָט ער געענטפערט. — וואָס ווילט איר זיך פון אים אויס-
לערנען? — אַ בעסערער מענטש צו ווערן — האָט ער גע-
ענטפערט, ער האָט אַ וויילע געשוויגן און דאָן האָט ער צוגעגעבן:
— הער ט. ט. ער האָט מיר באַפוילן, איך זאָל אים נאָכגיין,
וואָס זאָגט איר דערצו?
— וואָס האָט איר אים געענטפערט? — האָב איך גע-
פרעגט.

— וואָס האָב איך געזאָלט טון? איך האָב אים געוואָלט
זאָגן: ער האָט אייך גאַרנישט, וואָס צו באַפעלן, אָבער איך
האָב נישט געקאָנט אַרויסברענגען די ווערטער פון מויל, איך
האָב אים געמוזט זאָגן, אַז ער קאָן באַלד גיין און צוריקקומען,
איידער ער וועט נאָך פאַרגעסן אַלץ, וואָס האָט אַ שייכות
מיט זיין צמט אַלס אָנגעשטעלטער אין מיין אונטערנעמונג.

איך האָב זיך אָנגעטון, אָפגעגעסן פרישטיק און צוגע-
פאָרן צו דער קירן פון הייליקן באַרטלאַמיי. ס'איז געווען אַן
אָנגענעמער, זוניקער נאָוועמבער פרימאָרגן, וואַרעמער ווי אין
מיטן זומער. און איך האָב תמיד ליב צו אָבסערווירן זונטיק
די פראַכטפולע הערן און דאַמען, די גאַנצע געקליבענע געזעל-
שאַפט, וואָס איז אַזוי פיין געקליידט און געפֿלעגט, מיט זייערע
גוטע מאַניערן, וואָס אַטעמען מיט רו און ווילשטאַנד. אַך, דאָס
הערלעכע געפיל פון צופרידנקייט: „ס'איז פאַראַן אַ גאָט אין
הימל, און אויף דער וועלט איז אַלץ גוט“...

וואָס פאַר אַ קעגנזאָץ צום הויז פון די פראַפעסיאָנעלע-
פאַריינען! אַ וויילע האָב איך אָנגעהויבן צווייפלען אינם טישלער:
אמת, די דאַמען אין די שיינע הוט, אין די ראַזא און ליליאַ
קליידער, די אָנגענעמע ריחות וואָס רינגלען זיי אַרום, זענען
אַ בעסערע לעבנס-פראַדוקט, ווי יענע אַרעמע, שלעכט געקליי-
דעטע פרויען. צי איז נישט בעסער צו זיין פריילעך, ריין,
אָנגענעם, איידער צו זיין פאַרצווייפלט, טרויעריק, קראַנק און
אויפגערעגט?

פֿלוצלינג האָט מיך אַרומגענומען אַ ווילד געפיל, כמעט

אז היהשער פארלאנג צו אָט דעם הרחבהדיק לעבן, וואָס איז פול מיט צופרידנקייט און שיינקייט. וואָס אַרט עס מיך, אָז דידאָזיקע ברודיקע, שרייענדיקע באַנדע שטרייקנדע וואַשט מיין וועש, פּוצט מיין פּאָדלאָגע - וויבאלד איך בין ריין און עלע-גאַנט?

איך האָב זיך געגרוסט צו עטלעכע עלעגאַנטע דאַמען און צו זייערע באַגלייטער אין די גלאַנצנדיקע צילינדערס און גלאַטיקע הענטשקעס. דאָן בין איך אַריין אין דער שיינער קירך, איך האָב אַ בליק געטון צום פענצטער איבערן אַלטער - און דאָרטן איז געשטאַנען דער טישלער! איך זאָג אייך, די-דאָזיקע דערשיינג האָט געמאַכט אויף מיר אַן אויסערגעוויינ-לעכן איינדרוק. ער איז געשטאַנען אין פענסטער ווי תמיד, און דעמאָלט האָט זיך מיר געדאַכט, ווי איך וואָלט זיך פּלוצ-לינג געוועקט פון שלאָף. הייסט עס, אָז ס'איז להללוטין נישט קיין באַר-וואָס געקומענער נביא פון גאָט, און ס'איז להללוטין נישט געווען קיין פאַרזאַמלינג אין גראַנד-האַל, און נישט קיין אַרטיקל אין „טיימס“! פּלוצלינג האָב איך געהערט הינטער מיר אַ קול:

- ביל, וואָס האַסטו שוין ווידער געמאַכט?
דאָס איז געווען מיין מומע קאַראַלינע. און ווען איך האָב זי געפרעגט, וואָס זי טראַכט, האָט זי געענטפערט:
- דו דערוועגסט זיך נאָך צו פרעגן? האָט די מאַדנע בריאה, דיין נביא... דיין נאָמען איז אין אַלע צייטונגען... איצט איז פאַר מיר קלאַר געוואָרן, אָז דאָס אַלץ איז אמת, און איך בין געגאַנגען מיט מיין ליבע אַלטע מומע צו דער באַנק, וווּ עס איז געזעסן די צווייטע מומע מיינע זשעניע מיט אירע צוויי לאַנגע טעכטער, וואָס וואַקסן צו יעדעס מאָל, ביז איך זע זיי מיט אַ שטיקל. דאָרט איז אויך געזעסן מיין פעטער טיימאָטי, דער אָפּיעקון, צו וועמען איך האָב געפילט אַ געוויסן דרך-אָרץ.

איך האָב געמוט אויסהערן די מורמלערייען קעגן מיר. וואָרום אין אונדזער סאַמיליע איז געווען אַ פּרינציפּ: קיינמאָל

נישט פארעפנטלעכט צו ווערן אין די צייטונגען. איך האָב זיך פֿאַרענטפערט, אַז דאָס איז נישט געווען מיין שולד, וואָס אויף מיר איז מען אָנגעפאלן. פֿונקט, ווי עס איז נישט מיין שולד, וואָס דער טישלער האָט גראָד מיך געטראָפֿן און מיך אויסגע- היילט. עס איז מיר אַנדערש נישט אויסגעקומען, ווי צו זיין העפֿלעך צו מיין ווילטעטער און אים צו זיין דאָנקבאַר מיט מיין היילף.

דער פעטער טיימאָטי איז געווען אומגעוויינלעך פֿאַר- חידושט, וואָרום ער האָט געגלויבט אין אַלץ, וואָס ער האָט געלייענט אין „טיימס“, אַז די גאַנצע געשיכטע איז נישט מער, ווי אַ קינאַ-שווינדל, אין וועסטערן-סיטי דערציילט יעדער איינער, אַז ער גלויבט נישט קיין איין וואָרט, וואָס עס שרייבט אין „טיימס“, און דאָך גלויבט מען זייערע אינפֿאַרמאַציעס, ווייל עפעס מוז מען גלויבן:

איך האָב זיך געפֿראַכן דעם קאַפּ, און פֿסדר געטראַכט וועגן דער געשטאַלט איבערן אַלטאַר. נאַטירלעך האָט עס עמעצער געמוזט צוריק אַריינשטעלן. אָבער עס האָט מיך אינטערעסירט ווער עס האָט באַמערקט אין פענסטער דעם אַלטן הער ווייגס און, צי ווייסט ער, ווער עס האָט אים אָפּגעטון דאָס שטיקל? איך האָב געזוכט מיט די אויגן דעם אַלטן פעטער דיקסטער, דעם דירעקטאָר פֿון טרעסט, יאָ, ער איז געזעסן אויף אַ באַנק, איינגעהויקערט, געל, מיט אַ גאַלן קאַפּ: דאָ האָט זיך אויך געפינען סטיוועסענט, קעניג פֿון דער „פֿידעליטי ניישאַנעל“ און אַלע אַנדערע פינאַנסיעלע שטאַט-הערשער, די זיילן פֿון אַרדנונג און רעכט. אַ וויצלער האָט זיך אַמאָל אויסגעדריקט, אַז באַלד נאָך די תּפֿילות, וואָלט מען אין דער קירכע פֿון הייליקן באַרטלאַמיי געקאָנט אָפהאַלטן אַ פֿאַרזאַמלונג פֿון די רעקטאָרן...

עס האָבן זיך דערהערט טענער פֿון אַרגל, ס'האָט זיך באַוווּזן אַ כּאָר, אָנגעטון אין ווייסן, זיי האָבן געהאַלטן גאַל- דענע צלמים אין די הענט. הינטער זיי איז געגאַנגען דער חשׁוֹבֵעֵר מענטש דר. לוֹטִיוֹס ספּרעֵי, גלאַט געראַזירט, גוט דער-

זענערט און שייך, זיינע אויגן זענען פרום אַראָפּגעלאָזט געווען צו
דער ערד. דער כאָר האָט געזונגען מיט באַגייסטערונג אַן אַלט
אַרטאָדאָקסיש לידל:

דער גרונדשטיין פון דער קירך איז

יעזוס קריסטוס, אונדזער האָר...

איר ווייסט גאַנץ גוט, אַז די תּפּילות ווירקן אָנגענעם
און פּייערלעך אויפן געמיט: איך האָב שוין אַלס קליין קינד
געלערנט זיי לייב צו האָבן און געניסן, און דאָסדאָזיקע פּאַר-
געכט מען נישט. דער לייטמאַטיוו איז אַרדננג און חשובות,
צוזאַמען מיט זינלעכן רייץ. יעדער איינער קאָן אויסגעצייכנט
זיין ראָלע, דאָס גאַנצע באַוועגט זיך גלאַטיק ווי אַ פּולקאַמענע
מאַשין. איך האָב אַנידערגעקניט און תּפּילה געטון, דערנאָך בין
איך געזעסן שטיל און אויסגעהאַרכט, דאָן האָב איך זיך אויב-
געהויבן און געזונגען; דאָס האָט אַזוי געדויערט אַן ערך
פון דריי פערטל שעה. לסוף האָט געזונגען דער כאָר, ווי תּמיד
פאַר די דרשה. אַלע האָבן מיר געזונגען הויך און פּייערלעך:

„דער זון פון גאָט גייט אינם קאַמף

די הערשאַפט צו דערגרייכן;

זיין פּאָן ווייעט בלוטיק רויט אין ווינט,

ווער גייט מיט אים אין שטרייט?“

בעת מיר האָבן אָפּגעזונגען די לעצטע שורה, איז דער
חשובער דאָקטאָר לוטיוס ספרעי שטיל אַרויפגעגאַנגען אויף דער
טריבונע. נאָכדעם, ווי דער כאָר האָט אויסגעזונגען אָמן, האָט
ער אויפגעהויבן איבער די גלויביקע די הענט, — און אין דאָ-
זיקן פּייערלעכן מאַמענט האָב איך דערזען דעם טישלער, גיי-
ענדיק לענגאויס דער קירך!

זיבנאווייטיקסטער קאַפיטל

ער האָט משמעות געוואָסט, ווהיין ער צילט, און ער איז
געגאַנגען אַזוי גיך, אַז איידער עמעצער פון די גלויביקע האָט

נאך באמערקט, וואָס עס איז דאָ געשען, איז ער שוין גע-
שטאַנען אויף די טרעפּלעך פון אַלטאַר. אין דער קירך האָט
זיך געהערט אַ מורמלען פון שטוינונג: דער טישלער איז
אַזוי ענלעך געווען צו דער געמאַלטער געשטאַלט, איבער זיך
קאַפּ, אַז עס איז שווער געווען אונטערצושיידן, וועלכעס פון
די צוויי געשטאַלטן איז אַ געמעל, און וועלכעס איז אַ מענטש
פון בלוט און פלייש. דער גייסטלעכער איז געשטאַנען אויפן
בעלעמער, מיט אַ ברייט צעעפנט מויל און ער האָט געקוקט
שטאַר, ווי ער וואָלט דערזען אַ געשפענסט:

דער נביא האָט אויסגעשטרעקט זיידע הענט, מיט צוויי
פינגער האָט ער זיך דראָגענזיק אַ קער געטון צו די פאַרזאַמלטע.
זיין קול האָט אַ קלינג געטון שאַרף און באַפעלעריש:
— שוין גענוג מיט דער שפּיל! וואָס מאַכט איר מיט
מיין נאַמען?

ער האָט אויסגעשטרעקט זיין האַנט אין דער הויך.
— איר קרייציקט מיך, מיך פון דער אויסגעמאַלטער
שוב!

אין דער קירך איז אַנטשטאַנען אַ טומל, דער ערשטער
אַנזאָג אויף אַ שטורם:
— אַ הרפה! אַ גאַטלעסטערונג!

— גאַטלעסטערונג! — האָט דער טישלער אויסגערופּן —
שטייט דען נישט געשריבן, אַז גאָט ווויגט נישט אין די טעמפל-
לען, וואָס זענען געמאַכט פון אַ מענטשלעכער האַנט? איר
האָט אויפגעבויט אַ טעמפל פאַרן גאָלדענעם קאַלב און איר
באַשמוצט דאָרט דעם נאַמען פון מיין פאָטער!
דער שטורם איז געוואַקסן.

— דאָס איז אומדערהערט! — האָט געשריגן מיין פא-
טער טיימאָטי. דער חשובער לויטיוס ספרעי האָט אויפגעהויבן
זיין קול.
— הער, ווער איר זאָלט נישט זיין, פאַרלאָזט שוין די
קירך!

דער טישלער האָט זיך געווענדעט צו אים :
— דערדאָזיקער מענטש האָט דעם מוט מיר צו באַפעלן.
דערדאָזיקער מענטש, וואָס האָט אַריינגעפירט געלטוועקסלער
אינם הויז פון מיין פאָטער?
און פלוצלינג האָט ער זיך אויסגעדרייט צו דער געמיינדע
פון גלויביקע און אויסגערופן מיט זיין ציטערדיק צאָרנדיק
קול:

— אַלזשערנאָן דע ווייגס, שטעלט אייך אויף!
און מאַדנע: דער באַנקיר האָט זיך געטון אַ הויב אויף
פון זיין אָרט, כיוויס נישט, צי האָט ער דאָס געטון אַ באַ-
צוינגענער פון דער מאַיעסטעטישער קראַפט, וואָס האָט גע-
שווערט אויפן טישלער, צי מיטן געדאַנק צו וואַרפן זיך אויף
אים. דאָס פנים פון דער גרויסן באַנקיר איז געווען איינגעהילט
אין אַ פורפור-קאַליר.

און דער טישלער האָט אָנגעוויזן מיטן פינגער אויף די
איבריקע געמיינדע-מיטגלידער און ער האָט באַפוילן:

— פעטער דיקסטיר, שטעלט אייך אויף!
ער האָט געציטערט און געמורמלט אומפאַרשטענדלעכע
ווערטער, נישט באַוויסט, צי וואָס זענען געווען ווערטער פון
מוחל זיין אָדער פראַטעסט, דער דירעקטאָר פון דער דיקסטיר-
טרעסט-געזעלשאַפט האָט זיך אויפגעשטעלט.

— סטיוועסענט קענינג, שטעלט אייך אויף!
און דער דירעקטאָר פון דער „פידעליטי, ניישאַנאַל“ באַנק
האָט זיך אויפגעשטעלט. אפנים אָז דער טישלער האָט געוואָלט
אַרויסרופן אַ גאַנצע רשימה דירעקטאָרן, אָבער פלוצלינג האָט
ער זיך פאַרהאַלטן, אַ הויכגעוויקסיקע געשטאַלט אָנגעטון אין
וויסן האָט זיך דערנענטערט צו אים און אים אָנגענומען פאַרן
אַקסל. דאָס איז געווען טידיי סימפּקינסאָן, דער אונטער-
שויקאַר.

— פאַרלאָזט גאָטס הויז! — האָט ער באַפוילן.
דער טישלער האָט אַ בליק געטון אויף אים און געזאָגט:
— עס שטייט געשריבן: דו זאָלסט נישט אויסרופן דעם

נאָמען פון דיין גאָט אומזיסט, וואָרום גאָט וועט נישט פאַר-
געבן דעם, וואָס האָט אומזיסט אויסגערוּפֿן זיין נאָמען.

דער יינגער סימפּקניסאָן האָט נישט פאַרלוירן קיין צייט
אויף ווייטערדיקע ווערטער. ער איז אַ קעמפּער פּונם צוויי גע-
רופּענעם „מוסקול“ פּריסטנטום און טרענירט זיך אין ספּאָרט.
ער האָט אַ שטאַרקן נעם געטון דעם טישלער, אויפּגעהויבן
אים און אַראָפּגעשלעפּט פון די טרעפלעך פון אַלטאַר און דער-
נאָך דורך דער גאַנצער קירך. בעת ער איז געלעבן אין די
שטאַרקע אַרעמס פון אונטעררויקצער האָט ער געשריגן:

— עס שטייט געשריבן: מיין הויז איז אַ הויז צו תּפּילה
טון און איר האָט געמאַכט פון אים אַ הייל פון רויבער. דער
וואָס גנבעט ווייניק, דער ווערט אָנגערופּן גנב, און דער, וואָס
גנבעט אַ סך, דער ווערט אָנגערופּן די זייל פון דער קירך.
אמת, דער, וואָס באַרויבט ביים אַרבעטער די פירות פון זיין
אַרבעט, איז געפּערלעכער, ווי אַ רויבער ביים וועג, און ווער
עס באַגנבעט די מלוכה און דעם פּאָלק, דער איז דער פּאָטער
פון אַלע גנבים.

סימפּקניסאָן האָט שוין געהאַט דורכגעשלעפּט דעם נביא
בזו אַ האַלבע קירך, אָבער פּלוצלינג איז געשען עפעס אומ-
דערוואַרטעט. אין דער קירך האָט זיך אומבאַמערקט פאַרזאַמלט
אַ הייפל אָנהענגער פון טישלער, און בעת זיי האָבן געזען,
וואָס עס קומט פאַר מיט אים, האָבן זיי אָנגעהויבן הויך
שרייען.

— אַ חרפה! אַ חרפה!

צווישן דידיאָויקע מענטשן האָב איך באַמערקט דעם יינגן
עוועריט, דעם סעקרעטאַר פון ט. ס. און קאַרווסקי, דעם סעק-
רעטאַר פון שניידער-פאַריין. דאָן האָב איך געזען, ווי אַ מענטש
האָט זיך אַ וואָרף געטון אויף עוועריטן און אים אַ קלאַפּ גע-
טון אין פנים, צוויי אַנדערע האָבן זיך געוואָרפן אויף דעם
רום און אַנידערגעוואָרפן אים אויף דער ערד.

איך האָב זיך נישט ווילנדיק געטון אַ שטעל אויף, און
נעשריגן מיט די איבריגע: — אַ חרפה! אַ חרפה! און איך

האָב געוואָלט אַרויסלויפן פון הינטערן שטענדער. אָבער איך האָב געמוזט פאַרבייגיין לעבן מיין פעטער, וואָס האָט נישט געוואָלט דערלאָזן דערצו, אַז מיין האַלטונג זאָל ציען די אַלגעמיינע אויפמערקזאַמקייט. ער האָט מיך אַרומגענומען, געהאַלטן מיך פעסט, און מחמת ער איז זייער שטאַרק, האָב איך זיך נישט געקאַנט באַפרייען פון זיינע אַרעסט.

איך האָב זיך נישט אויפגעהערט צו ראַנגלען מיט אים, און אָן אויפהער געשריגן: אַ חרפה, אַ חרפה! דער פעטער האָט מיך צוגעהאַלטן און געשעפטשעט מיט אַ ציטערדיקן צאָרנדיקן קול:

— פאַרמאָך ס'מויל, אידיאָט און זעץ דיך אַוועק!
די מומע קאַראָלינע האָט געוויינט, זי האָט מיך געהאַלטן פאַר אַ פאַלע פון רעקל, און די מומע זשעניע איז געווען גאַנט פון חלשן.

ביסלעכווייז האָט זיך דער קאַמף איינגעשטילט. די מענ-לעכע מיטגלידער פון דער געמיינדע האָבן אַ כאַפּ געטון די עטלעכע לעסטערער און זיי אַרויסגעוואָרפן אויפן גאַס; עט-לעכע זענען שטיין געבליבן פאַרן טויער און קיינעם נישט אַריינגעלאָזן אינעווייניק. איך בין אַנידערגעפאַלן אויפן שטענ-דער, דער פעטער טיימאָטי האָט מיך פעסט צוגעהאַלטן מיט ביידע הענט, אַז איך זאָל זיך חלילה נישט דורכרייסן לעבן די מומע קאַראָלינע און די מומע זשעניע און אויף אַזא אופן זיך באַפרייען.

דורך דער גאַנצער צייט איז דער חשובער לויטוס ספרע' געשטאַנען אומבאַוועגלעך אויפן בעלעמער און לסוף, ווען עס איז שוין געווען פולשטענדיק רויק, האָט ער געזאָגט מיט אַ באַווסטער זעלבסטבאַהערשונג, וואָס פילט זיך דערוואַקסן צו יע-דער לאַגע:

— מיר וועלן פאַרועצן די תפילות.
ער האָט אַרויסגענומען אַ האַנדשריפט פון זיין טעקע, אַוועקגעלייגט עס פאַר זיך און מודיע געווען:

— אונדזער טעקסט איז אַרויסגענומען פון דער יעוואָאָם געליע פון מתי פינף, פטוק ניינאונדרייסיק ביו פערציק.

— און איך זאָג אייך, שטעלט אייך נישט אַנטקעגן דעם שלעכטן; נייערט, אויב עמעצער וועט דיר טון אַ פאַטש אין דער רעכטער פאַק, שטעל אים אויף אויך די לינקע. און אויב עמעצער וועט זיי דיר וועלן אַוועקנעמען דיין רעקל, געב אים אויך אַוועק דיין מאַנטל.

אַכטאונדרייסיקטער קאַפיטל

איך בין געשטאַנען אומבאַוועגליך בעת דער דרשה, בעת דעם אַווערטאָריום און ביי די איבריגע תפילות, מיין פעטער האָט געפרוּווט מיך נאָך לענגער צו פאַרהאַלטן; ער האָט מיך געוואָלט וואָרבען, שעלטן, אָבער איצט האָט ער זיך שוין נישט מער באַנוצט מיטן פיזישן כוח, וואָס עס איז געווען דאָס איינ-ציקע מיטל נישט צו לאָזן מיך אַרויסגיין. ביי דער טיר האָב איך געפרעגט דעם שמש, וואָס עס איז געשען מיטן טישלעך, איך האָב געמיינט, אַז מ'האַט אים איינגעזעצט אין תפיסה. אָבער איך האָב דערהאַלטן אַן ענטפער, אַז די „חברה“ איז שוין אַוועקגעגאַנגען, און מיטגענומען מיט זיך די פאַרוואַ-דעטע.

איך בין געלאָפן מיטן גאַנצן כוח צום ראָג גאַס, וווּ עס האָט אויף מיר געוואָרט מיין אויטאָמאָביל, און אין צען מינוט אַרום בין איך געווען ביים ראָג וועסטערן-סיטי. וואָרום דאָרטן האָט דער טישלעך באַדאַרפט רעדן.

די צייטונגען האָבן גאַרנישט געמאַלדן וועגן דער צוגע-גרייטער פאַרזאַמלונג, וועגן דעם האָבן נאָר געוויסט די, וואָס האָבן זיך געפינען אין גראַנד-האַל. אָבער ווי עס ווייזט זיך אויך, האָבן די דאָזיקע צוויסן געטון זייערע קרובים און צוליב דעם האָט זיך פאַרזאַמלט אַ המון מענטשן. דער געדראַנג איז

געווען אומגעהויער, דער טישלער איז געשטאנען אויף א ווע-
געלע און גערעדט.

עס איז געווען אונמעגלעך זיך דורכצושטופן דורך דער
מענטשנמאסע. צום גליק האָב איך זיך דערמאָנט, דורך אַ זייטיק
געסל קען מען זיך צוקריגן צו אַ ביליקן האָטעל, וואָס זיינע
פענסטער גייען אַרויס אויף דער „סצענע“. מיט מי האָט זיך
מיר איינגעגעבן צו באַקומען די דערלויבעניש פֿונם האָטעל-
דירעקטאָר, ער זאָל מיך צולאָזן צו די געסט, וואָס האָבן פֿון
אַ פענסטער פֿון צווייטן שטאָק זיך צוגעקוקט צו דעם, וואָס
קומט פֿאַר אויף דער גאַס.

אויף דעם באַדן פֿון דעם וועגל האָב איך דערזען עווע-
ריטן, זיין פֿנים איז באַגאַסן געווען מיט בלוט; שפעטער האָב
איך זיך דערוווסט, אַז מ'האַט ביי אים אויסגעשלאָגן דריי ציין
און צעבראַכן דעם ביין פֿון דער נאָז. אָבער נישט געקוקט
דערויף, האָט ער פֿולשטענדיק רויק סטענאָגראַפֿירט דעם
נביאס רעדע. שפעטער האָט ער מיר דערציילט, אַז ער האָט
אויך פֿאַרצייכנט די ווערטער, וואָס דער טישלער האָט געזאָגט
אין דער קירך.

מיר דוכט, אַז ער וועט זייער לאַנג נישט לעבן – האָט ער
צוגעגעבן – און דעמאָלט, ווען ער וועט שוין נישט זיין מיט
אונדז, וועט יעדעס וואָרט פֿון אים האָבן אַ ווערט. איך וויל
נישט לאָזן, אַז איין וואָרט זאָל גיין פֿאַרלוירן.

איך האָב אויך געזען קאַרווסקן, ער איז געלעגן אויף
דער ערד-לעבן וועגעלע, ער איז געווען מוראדיק צעשלאָגן,
לעבן אים זענען געשטאנען צוויי אומבאַקאַנטע מאַנסבילדן מיט
אַנגעשוואָלענע צעבלויטיקטע פֿנימער. מיט איין בליק האָב איך
אַרומגענומען דאָס אַלץ, און איך האָב אָנגעהויבן אויפֿמערקזאַם
זיך צוצוהערן צו דעם טישלערס ווערטער.

ער האָט גערעדט וועגן דער קירך און וועגן די, וואָס צא-
זוכן די קירך. ערשט שפעטער איז פֿאַר מיר קלאָר געוואָרן,
אַז זיין רעדע איז געווען אַ מאָדערנער וואַריאַנט פֿון דרייאָונ-

צוואַנציקסטן קאפיטל אין דער יעוואַנגעליע פון הייליקן מתי
צוגעפאָסט צו דער היינטיקער סיטואַציע און צו די פאַרהעלטנישן.
בעת איך האָב אויסגעהערט די רעדע, האָב איך לחלוטין נישט
געלייגט קיין אַכט דערויף, איך האָב נאָר געפילט אין איר אַזאָ
ליידנשאַפטלעכן אַנגריף אויף אַלץ, וואָס עס עקזיסטירט. די געסט
פון האַטעל זענען אויפגערעגט געוואָרן ביז צו דער לעצטער
שטופע, איך גלויב, אַז ווען זיי האָבן נישט קיין מורא פאַרן
המון, וואָלטן זיי געוואָרפן אויפן טישלעך אַלץ, וואָס עס וואָלט
זיי נאָר געקומען אין די הענט אַריין.

און דער טישלעך האָט געזאָגט:

— טעאָלאָגן, געלערנטע און צבועקעס פילן אָן די קירך
פון די שווינדלעך, עס וואָלט נאָך געווען צו דערליידן, ווען
עמעצער זאָל קאָטש טון לויט די לערע פון זייער מוסר —
אַבער קיינער הערט נישט די דרשות פון די דאָזיקע לייט,
וואָרום זיי אַליין טוען נישט דאָס וואָס זיי דרשענען. פליי-שווערע
האַרעוואַניע לאַדעווען זיי אָן די רוקנס פון די אַרבעטער. אַליין
אַבער טוען זיי נישט קיין ריר מיט קיין פינגער, פדי צו
העלפן שלעפן די משא, און דאָס אַלץ טוען זיי נאָר צוליב גאוה
און פוילקייט. זונטיק קליידן זיי זיך אָן אין די שיינע אַנצוגן
און צילינדערס, זיי נעמען אַנטייל אין די באַנקעטן פון דער
בירגער-פאַרייניקונג, און אין דער קירך האָבן זיי אָפגעקויפט די
בעסטע שטענדערס... די צייטונגען לויבן זייערע מעשים, מען
רופט זיי ערשטע בירגער און זיילן פון דער קירך. גלויבט נישט
דערין, מיינע פריינט, זיי האָבן אַפילו קיין רעכט נישט צו
לעבן. ווייל רעכט צו לעבן האָט נאָר דער, וואָס טוט עפעס
שאַפן. (בייפאַל). וואָרום ווער טוט זיך אַליין דערהויבן, דער
וועט זיין דערנידריקט, און ווער עס וועט זיך אַליין דערנידריקן,
דער וועט זיין דערהויבן.

— אָ, ווי צו אייך, געלערנטע, צבועקעס, וואָס פארמאכט
פאַר די מענטשן דאס הימלישע קעניגרייך! איר וועט דאָרט נישט
אַריין און די, וואס ווילן דאָרטן יאָ אַריין, לאָזט איר אויך
נישט. ווי צו אייך, געלערנטע, פּרעסביטעריאַנער, צבועקעס. איר,

וואס פרעסט אויף די הייזער פון די אלמנות, און איר ריכט אָפּ
 דערביי תפילות. דעריבער וועט אייך גיכער קומען אַ מפלעה. וויי צו
 אייך, וויל געלערנטע, מעטאָדיסטן, צבועקעס! איר שיקט ארויס
 מיטאָנערן קיין אַפריקע, פדי מחזיר צו זיין איין געצנדינער, און
 ווען איר זענט אים שוין מחזיר, גרייט איר צו זיין נשמה גלייך
 אין גיהנם אַריין! (בייפאַל). וויי צו אייך, פאַרבלענדטע פירער מיט
 אייער סובטעלער פאַרפלאַנטערטע לערע, מיט אייער טראַנסובסטאַ-
 נציאציע און קאָנסובסטאַנציאציע און אַלע אַנדערע שווינדלערייען.
 אַ, נארישע און פאַרבלענדטע מענטשן! וויי צו אייך, געלערנטע
 איר עפּיסקאָפּן, צבועקעס! איר לייגט אריין אין די זאמל-פושקעס
 אייערע טשעקן, אָבער איר ווילט נישט אָנערקענען דעם אמת, וואָס
 שטייט געשריבן אין דער ביבלי: גערעכטיקייט, רחמנות אין גלויבן
 אינם גוטן. וויי צו אייך, פאַרבלענדטע פירער, וואס איר זענט
 פליגן, אין איר ווילט איינשלינגען קעמלען. (געלעכטער).
 אַ, וויי צו אייך געלערנטע, אַנגליקאַנער, צבועקעס! איר
 טוט אָן קליידער פון אַן אומבאַפּלעקטער ווייסקייט, וואס ווערן
 געוואָשן מיט דעם שווייס פון שוואַכע פרויען, אָבער אינע-
 ווייניק זענט איר פול תאוות און עגאָזיזם. אַ, איר בלינדע
 פירער פון דער „הויכער קירך“, רייניקט אויס צום ערשטן אייערע
 הערצער, און דעמאָלט וועלן די קליידער, וואָס איר טראָגט
 דערציילן פון אייער ריינקייט. אַ, וויי צו אייך, באפטיסטן,
 צבועקעס! איר זענט ענדלעך צו די ווייסע קברים, וואָס זען
 אויס שיין פון אויסנווייניק, אָבער אינעווייניק זענען זיי פיל
 מיט ביינער פון טויטע און מיט ווערם. אַזוי זענט איר:
 אויסערלעך זעט איר אויס פרום, אָבער אינעווייניק זענט איר פול
 מיט צבועות און אויסגעלאָסנקייט. (בייפאַל). אַ, וויי צו אייך,
 געלערנטע, אוניטאַריער, צבועקעס! איר שטעלט מצבות די
 פאַרשטאַרבענע רעפּאָראַמאָטאָרן און איר לייגט קרענץ אויף די
 קברים פון די לאַנג געשטאַרבענע מאַרטירער. איר זאָגט:
 הלאי וואָלטן מיר געלעבט אין יענער צייט, מיר וואָלטן נישט
 דערלאָזט דעהרגענען די דאָזיקע גוטע מענטשן. דאַרפט איר
 דאָך וויסן, ווי אַזוי צו האַנדלען היינט קעגן אונדז. (געלעכטער).

אָבער איר זענט נאָכפאלגער פון יענע, וואָס האָבן געטויט
 גוטע מענטשן און דערפאַר טויט איר איצטער אונדז. אָ, שלאַנגען,
 ווערם! ווי אזוי ווילט איר זיך דען אויסבאַהאַלטן פון דעם
 בייזן יום הדין, וואָסוועט קומען אויף אייך?

ניינאונדרייסיקסער קאַפּיטל

ווען דער טישלעך איז אַנטשוויגן געוואָרן, איז זיין פנים באַדעקט
 געווען מיט שווייט און זייער בלייך. אָבער דער המון האָט אים
 נישט געלאָזט אַוועקגיין. זיי האָבן אים באַוואָרפן מיט פראַגן.
 טייל האָבן געוואָלט וויסן, פאַרוואָס ער זאָגט, אָז ער איז נאָר-
 וואָס געקומען פון גאָט, אַנדערע האָבן געפרעגט, צי ער גלויבט
 אין דער קאָטוילישער רעליגיע, און עמעץ אַנדערש האָט זיך
 גאָר געוואָלט דערוויסן, וואָס ער מיינט וועגן די פּאָליטישע אַקציעס,
 און צי גלויבט ער באמת, אָז די קאָפיטאַליסטן וועלן אָן געוואָלט
 מסכים זיין צו אַ נייער אָרנונג. אַ מענטש, וואָס האָט באַמערקט
 אין דער שטרייק-קיד, אָז דער טישלעך עסט פלייש, האָט זיך
 געפרעגט, צי עסן פלייש איז נישט קיין פאַרברעכן בנוגע די
 רעבעדיקע באַשעפענישן? עס האָט זיך אויך אָפגעזוכט אָן אַלטער
 ספיריטיסט, וואָס האָט געפרעגט, צי די פאַרשטאַרבענע לעבן
 גאָכן טויט, און אויב זיי לעבן, טאָ וווּ זענען זיי פאַראַן?
 דאָן האָט מען געבראַכט אַ חולה, דער טישלעך זאָל אים
 אויסהיילן. די מענטשן, וואָס האָבן זיך געפילט קראַנק, האָבן
 זיך געשטופט צום וואָגן, פּדי אַנצורירן דעם טישלעךס קליידער.
 אין עטלעכע שעה אַרום, האָט ער דערקלערט, אָז ער
 קאָן שוין נישט מער, אָז ער איז אינגאַנצן אויסגעשעפט, אָבער
 צוליב דעם געדראַנג פון מענטשן האָט מען זיך נישט געקאָנט
 רירן מיטן וואָגן, דער פּורמאַן האָט געשריגן, אָז מ'זאָל מאַכן
 אַ וועג. איך האָב פאַרלאָזט דעם האָטעל, איינגעשטיגן אין אַן
 אויטאָמאָביל און איך בין געפאַרן הינטערן וואָגן עטוואָס אָפּגע-
 דיקט. איך האָב נישט געוואוסט, וווּהיין דער טישלעך פאַרט, און

איך האָב גאַרנישט מער געקאַנט טון, ווי אים נאַכפּאָרן — אַ
אַרעמער, אומבאַדייטנדער, רייכער יוננערמאַן, זיצט אַן איינזאַ-
מער אין זיין גרויסן אויטאָמאָביל, און קיינער קוקט זיך נישט
אום אויף אים.

דער וואָגן האָט זיך אויסגעקערעוועט צו דער תּפּיסה-געביידע.
דאָס האָט מיך אַביסל איבערגעשראַקן, ווייל איך האָב אזוי אויך
מורא געהאַט, אַז מיינע חברים קאַנען אַרעסטירט ווערן אויף
דער אינטערווענץ פּון דער קירך-פּאַרוואַלטינג. אָבער ווי עס
ווייזט אויס האָט זיך דער טישער לחלוטין נישט געשראַקן
דערפּאַר. ער האָט געוואָלט זען די שטרייקנדיקע, וואָס זענען
אַרעסטירט געוואָרן פּאַרן „פּרינצן-רעסטאָראַן“. ער איז מיט
עטלעכע פּון זיינע לייט געשטאַנען פּאַרן גרויסן פּאַריגליטן טויער
און ער האָט פּאַרלאַנגט מ'זאָל אים אַריינלאָזן. אַן אומגעדולדיקע
נייגעריקע מאַסע האָט זיך געשטופּט הינטער אים. איך האָב
מיך צוגעקוקט צו דער דאָזיקער סצענע, און אין מיין מוח
האַבן אַרומגעקרייזט די ווערטער, וואָס איך האָב געלערנט אין
מיינע קינדער-יאָרן.

— איך בין געווען קראַנק, און איר האָט מיך באַזוכט.
איך בין געווען געפּאַנגען, און איר זענט צו מיר געקומען.
אָבער משמעות זענען די זונטיקן נישט געווען קיין באַ-
זוך-טעג און דעריבער האָט מען די קליינע דעלעגאַציע באַלד
משלח געווען.

בעת זיי האָבן זיך אַרויפגעזעצט אויפן וואָגן, זענען פּון
תּפּיסה אַרויסגעקומען צוויי ברייטפּלייציקע יינגע מענטשן. עס
איז תּיפּף קענטיג געווען, אַז דאָס זענען פּאָליציי-באַאַמטע אָנ-
געטון אין ציווילע מלבושים.

— פּאַרוואָס לאָזט איר אים נישט אַריין?— האָט אויסגעשרינגן
איינער פּון המון. און איינער פּון די צוויי פּאָליציי-באַאַמטע
האָט געענטפּערט הויך:

— זאָרגט אייך נישט, עס וועט נישט לאַנג דויערן און
אויך ער וועט דאָרטן זיין...

דער וואָגן איז פּאַמעלאַך געפּאַרן ווייטער; דאָס איז

געווען אן איינשפאניק וועגעלע, וואָס האָט געהערט, ווי איך האָב זיך שפעטער דערוואוסט, צו קאַרווסקיס אַ לאַנדסמאַן, דער דאָזיקער לאַנדסמאַן מיטן נאָמען שמעון קאַרלין, האָט פּוּנס דאָ-זיין וועגעלע געשעפט זיין חיונה, אָפּפירנדיק צו די שכנים פעקלעך און פּראַכטן. איצטער האָט ער צויליב דעם טישלער פּאַרנאָלעסיקט זיין פּרנסה, פּדי צו קאָנען אַרומפירן דעם נביא. איך האָב דאָס דערמאָנט דערפאַר, ווייל די צייטונגען האָבן אויף צומאַרגנס אָפּגעלאַכט, וואָס דער פּאַלשער נביא, „נאָר-וואָס געקומענער פּון גאָט“, איז געפאַרן אין אַן אַלטן, וואַקלדיקן משא-וואָגן, געשלעפט פּון אַ בלינדער טאַפּנדיקער קלאַטשע.

דער וואָגן איז פּאַרבאָרן אין אַרעמען קוואַרטאַל און איז שטיין געבליבן אויף אַ גאַס, וואָס איך ווייס נישט ווי זי הייסט, פאַר אַ קליין הייזל פּון אַן אַרבעטער. דאָ האָט געווינט דער טישלער דזשעמס, ביי דער טיר איז געשטאַנען זיין פּרוי מיט אַן ערך אַ האַלב טויז קינדער, אַלטע טאַטע-מאַמע און עטלעכע פּרעמדע מענטשן. די ענגשאַפט ביים וואָגן איז געווען אונגע-הויער, פּון אַלע זייטן האָבן פּסדר געשטראַמט מענטשן, זיי האָבן געבעטן דעם נביא, ער זאָל רעדן צו זיי, און היילן זייערע קראַנקע. און עס האָט אויסגעזען פּונקט, ווי ער וואַלט זיין גאַנץ לעבן מקריב געווען פאַר די צוויי זאַכן, וואָרום ער האָט נישט געהאַט דעם מוט אָפּצוואָגן זייערע תּחנונים.

לסוף האָט ער דערקלערט, אַז ער וויל זיך אַביסל אָפּ-רוען און ער איז אַריין אינם הויז. דזשעמס איז שטיין גע-בליבן ביי דער טיר, פּדי קיינעם נישט אַריינצולאָזן. און איך בין געזעסן אין אויטאָמאָביל און געוואַרט, ביז דער המון וועט זיך פּאַנאָדערגיין. אייגנטלעך האָב איך נישט געהאַט קיין רעכט צו פּאַרלאַנגען, אַז מ'זאָל מיך אַריינלאָזן אין שטוב אַריין, אָבער דזשעמס האָט מיך באַגרוסט, ווי מיר האָט זיך אויסגעוויזן, גענוג פּריילעך און מיר דערלויבט, אַז איך זאָל זיך אָנשליסן אַן דער קליינער געזעלשאַפט, וואָס איז פּאַרזאַמלט געווען אין זיין שטוב.

דאָ האָב איך אויך געטראַפּן עוועריטן, זיין פּנים איז

שוין געווען אָפּגעוואַשן פּון בלוט, אָבער עס איז נאָך נישט געווען קיין צייט, ווען אים אַרײַנצושטעלן ציין, און אויסצו-היילן די אָנגעשוואַלענע ערטער, וואָס האָבן פריער רעפרעזענטירט די אויבערשטע לײַפּ און די נאָז. דאָ איז אויך געווען קאַרווסקי; ער האָט שוין געקאָנט זיצן און אָפּילו לײַכט אַ שמײכל טון; איך האָב אויך געזען צוויי אַרבעטער מיט פאַר-בלוטיקטע פּנימער, אָבער זייערע נעמען האָב איך זיך לײדער נישט דערוויסט.

דער טישלער האָט תּפילה געטון פאַר אַלעמען. ביסלעכ-ווייז איז מען געוואָרן הייטערער, מ'האַט אָנגעהויבן דערציילן, וואָס מיט יעדן איינעם האָט פּאַסירט. איך האָב באַמערקט, אַז עווערײַט האָט נישט קוקנדיק אויף די שטאַרקע ווייטאַקן, וואָס ער האָט זיכער געפילט, פאַרשריבן יעדעס וואָרט פּון טיש-לער.

די פּאַמיליע דושעמס האָט געוויסט, אַז דער טישלער וועט צו זיי קומען און מחמת דעם האָבן זיי זיך אָנגעטון אין שענסטן, וואָס זיי האָבן פאַרמאַגט, און נישט געקוקט אויף די שווערע צייטן און שטריקן. האָבן זיי אויך צוגעגרייט אַ פאַ-שיידענע וויעטשערע. יעדער איינער פּון די געסט האָט באַקן-מען ברויט, באַדעקט מיט גערויכערט פלייש, פאַר יעדן איז געשטאַנען אַ טעפל טיי מיט קוכן.

מיט פאַראינטערעסירונג האָב איך באַמערקט, אַז דער נביא האָט, נישט געקוקט אויף זיין פאַרמאַטערטקייט, געלאַכט און גערעדט בעתן עסן, ווי אַ פשוטער בשר ודם, וואָס האָט לחלוטין נישט קיין שייכות מיט גאָט. ער האָט צוגערופּן צו זיך די קינדער, דערציילט זיי מעשהלעך, געמאַכט זיי פריילעך מיט זיין לוסטיק געלעכטער.

פערציקסטער קאפיטל

טונדעסטוועגן איז מען, פארשטייט זיך, בעת דעם דאָ-
וויקן שמועס אַרויף אויף פֿלעריי ערנסטע ענינים. קאַרלין למשל
האַט געהאַט אַ קראַנק ווייב, און דער טישלער, דערוויסנדיק
זיך וועגן דעם, האָט זי געוואָלט זען. אַפנים, אַז ביי די אַרעמע
הערשן תמיד קראַנקהייטן. פאַר מיר איז דאָס געווען לַחלוּטין
ניי — אַ גאַנצע וועלט פאַווינט מיט ברודיקע, עלנטע, פאַר-
צווייפלטע מענטשן. אמת איך האָב געוויסט, אַז ס'זענען פאַראַן
אַרעמע, אָבער פאַר מיר זענען זיי תמיד אויסגעקומען
עפעס אַבסטראַקט, אָדער ווי בלויז אַן איינצלנער מענטש,
צי גאָר, ווי אַ פאַמיליע וועמען מען קאָן אַלעמאַל מיט עפעס
בייהילפיק זיין. דאָ האָב איך געזען אַ נייע וועלט, אַ וועלט
געדיכט באַפעלקערט — און גראָד דאָס איז געווען מוראדיק:
די אומגעהויערע גרויסקייט, די געדיכטע באַפעלקערונג פון
דערדאָזיקער אַרעמער וועלט. דאָס איז געווען ווי אַ חלום פון
היין, ווי אַ מדבר-בלאָנדזשעניש, וווּ עס הערשט גאָר עלנט,
קראַנקהייט און יסורים. איך האָב גוט פאַרשטאַנען דאָס געפיל
פונם טישלער, בעת ער האָט צוגעדריקט זיין האַנט צום שטערן
און אָפגעזיפצט:

— ס'איז דאָ אַזויפיל צו טון, און מיר זענען אַזוי ווייני-
ציק. לאָמיר בעטן גאָט, ער זאָל אונדז צושיקן אַ העלפער.
בעת ער האָט זיך אומגעקערט אַהיים פון שמעון קאַר
לינס וווינונג, האָט ער מיטגעבראַכט מיט זיך זיין פרוי, וואָס
ער האָט אויסגעהיילט פון אַ קדחת. באלד איז ער אַרומגע-
רינגלט געוואָרן פון אַנדערע, זיי האָבן אים געבעטן, אַז ער
זאָל זיי העלפן אין זייערע ווייטאַקן. חבר אַבעל, איינער פון
דער מאַסע, וואָס כ'האַב געזען אויף דער נעכטיקער פאַרזאַמ-
לונג, איז פאַרצוויימלט געווען דערפון, וואָס מען לאָזט נישט
אַז רודעם טישלער. איך האָב זיך דערוויסט, אַז ער איז דער
סנקרעטאַר פון דער סאַציאַליסטישער קרייז-גרופע אין וועסטערן-
סיטי. אין האָב געוויסט, אַז אין שטאָט זענען פאַראַן סאַציאַ-

ליסטן, אָבער ביז איצט האָב איך נאָך נישט געהאַט געזען קיין איינעם פון זיי און דערפאַר האָב איך געקוקט מיט נייגעריי- קייט אויף אַבעלן. ער איז געווען אַן אַדוואָקאַט, אָבער מיינט נישט, אַז ער האָט פאַרגעשטעלט מיט זיך אַ דורכשניטלעכן טיפּ אַדוואָקאַט, וואָס איז גוט אָנגעטון און באַזיצט גוטע מאַ- גיערן; ווייזט אויס, אַז די סאַציאַליסטישע אַדוואָקאַטן געהערן נישט צו דער קאַטעגאָריע. אָבער אַבעל איז געווען אַ באַשיידן, קליין מענטשעלע; די לאַנגע שוואַרצע האָר, זענען אַראָפּגע- פאַלן אויף זיינע אויערן און טיילמאַל אויפן שטערן. ער האָט נעהאַט צאַרטע אומעטיקע שטריכן, זיין קול האָט אָפּגעקלאַנגען גראָב און ליבלעך. ער האָט געטראָגן אַ שוואַרץ רעקל, וואָס האָט געמאַכט דעם איינדרוק, ווי עס וואַלט שוין צוואַנציק יאָר געהינגט דעם באַלעבאַט; דער אויסגערעכענער קאַלנער און די געשליסענע ליבלעך פון די קנעפלעך האָבן געלאַנגט מיט אַ גרינעם קאַליר.

חבר אַבעל האָט געווינט אין שכנות אויפן צווייטן שטאַק און דאָרט האָט זיך געפינען זיין ביוראָ, נעמלעך: אַ לייענע זאַל, וווּ עס פלעגן זיך צוזאַמענקומען די סאַציאַ- ליסטן. יעדן שבת פאַרנאַכט האָט אַבעל מיט עטלעכע חברים אָפּגעהאַלטן רעדעס אויפן ראָג וועסטערן-סיטי, צעטיילט פּלוג- בלעטלעך און ביכלעך. אין זיין ביוראָ — ווי ער האָט דער- ציילט דעם טישלעך — האָט ער געהאַט אַ גאַנצן לאַנגער ליטע- ראַטור אין דער ווערט פון צוויי טויזנט דאָלאַר; אָבער מיט עטלעכע חדשים צוריק האָבן זיך זעלנער מיט פּאַליציאַנטן און אַגענטן אַריינגעריסן אין זיין ווינונג, זיי האָבן אויסגעפראַכן די טיר, צום טויט איבערגעשראַקן זיין ווייב מיט די קינדער, דורכגענישטערט אַלע שענק און צוגענומען די גאַנצע ליטעראַ- טור. אין עטלעכע וואָכן אַרום האָט מען אים אוימגעקערט די ביכלעך און די טלוגבלעטלעך, וואָרום מ'האַט נישט געפינען אין זיי גאַרנישט קיין פאַרברעכערישעס.

— אָבער אין וואַסערן צושטאַנד — האָט זיך אַבעל באַ- קלאַנגט — איך האָב דאָס אַלין באַקומען צוריק! די ביכלעך

זענען געווען צעשעדיקט, אַז ס'איז אונמעגלעך געווען זיי צו פארקויפן. מיר האָבן זיי על פי רוב באַקומען אויף קרעדיט און איצטער ווייסן מיר נישט, ווי אַזוי מיר וועלן פאר זיי באַצאָלן.

דזשעמס איז אויך געווען אַ סאַציאַליסט. קאַרוסקי און זיין פריינט קאַרלין האָבן פאַרטיידיקט די אינדוסטרי-אַקציע. די מענער האָבן אָנגעהויבן צו דיסקוסירן איבער פראַבלעמען פון טאַקטיק. דער טישלער האָט געשטעלט פראַגן, ער האָט געוואָלט תּופּס זיין די פאַרשידענע אַנשויונגען. קאַרוסקי איז אַרויסגערופּן געוואָרן פון שטוב, ער האָט זיך תּיכּף אומגע-קערט מיט אַן ערנסט פּניס. דזשאַן קאַלוויר געפּינט זיך נאָנט פּונדאָנען, און ער וויל וויסן, צי ער קאָן זיך נישט באַקאָנען מיטן טישלער.

— ווער איז דאָס דזשאַן קאַלוויר? — האָט געפרעגט דער

ב'א.

און מ'האַט אים דערקלערט, אַז קאַלוויר איז אַ געפּער-לעכער אַגיטאַטאָר, וואָס איז ערשט נישט לאַנג פאַרמשפּט גע-וואָרן אויף צוואַנציק יאָר תּפיסה, אָבער ער איז צייטווייליק אַרויסגעלאָזן געוואָרן אויף דער פּריי אונטער קויציע, ביז דאָס אַפּעלאַציע-געריכט וועט נישט אַרויסטראָגן דעם אַנדגילטיקן אור-טייל. קאַלוויר געהערט צו די י. וו. און איז דער דיכטער פון דער פאַרטיי.

קאַרוסקי האָט זיך אָפּגערופּן:

— ער האָט מורא, הער טישלער, אַז איר וועט אים נישט זייער גערן וועלן זען, מחמת ער ווערט פּסוד נאָכגע-שפּיאַנירט פון געהיים-אַגענטן, און ווי זיי וועלן זיך דערוויסן אַז ער האָט גערעדט מיט אייך, וועלן זיי אויך אייך האַלטן אויפן אויג.

— איך בין גרייט זיך צו באַקאָנען מיט יעדן איינציקן, — האָט דער טישלער געענטפערט. — מיין שליחות פאַרלאַנגט, אַז איך זאָל זיך צונויפטרעפּן מיט מענטשן.

אין עטלעכע מינוט ארום האָט מען אַריינגעפירט דעם
געפערלעכן אַגיסטאָטאָר אין צימער.

איך האָב פֿון צייט צו צייט געלייענט אין „טיימס“ וועגן
די פּראָצעסן איבער די מיטגלידער פֿון דער י. א. וו. ריכטונג,
וועגן דעם, אַז זיי האָבן זיך פֿאַרהאַלטן חוצפהדיק לגבי זייערע
ריכטער, אַז מ'האָט זיי פֿאַרגעוואָרפֿן פֿאַרשידענע פֿאַרברעכנס
און זיי זענען פֿאַרמשפּט געוואָרן אויף אַזוי און אַזויפיל יאָר
תּפּיסה. זעלבסטפֿאַרשטענדלעך, אַז איך האָב קיינמאָל נישט גע-
האַט דאָס געלעגנהייט צו באַקאָגען איינעם פֿון די דאָזיקע
זוילדע, שרעקלעכע מענטשן, אָבער איך האָב מיר תּמיד זיי
פֿאַרגעשטעלט, ווי טונקעלע, אומהיימלעכע געשטאַלטן, מיט
אויסגעקרומטע מיילער און אומרויקע כּיטרע אויגן. איבריקנס,
האַבן זיי אַזוי אויסגעזען אויף די פֿילמען. איצט בין איך
צום ערשטן מאָל געשטאַנען פֿנים אל פֿנים מיט איינעם פֿון זיי
און, מאָדנע, איך האָב געזען אַ יינגל, מיט אַן אָפֿן, גראָב-
הויטיק פֿנים און פינקלדיקע שניי-ווייסע ציין.

— חבר טישלער! — האָט ער אויסגעשריגן און אויסגע-
שטרעקט ביידע הענט צום נביא. דו ביזט אינדזערס אַן אַלטער
פֿריינט, הגם גאַנץ מעגלעך, אַז דו ווייסט עס נישט. אין אונ-
דזערע דזשונגלען טרינקען מיר אָפט פֿאַר דיין געזונט.

— באמת?

— אייגנטלעך דאַרף איך זיך נישט מיט אייך צונויפטרעפֿן —
האַט קאַלוויר ווידער געזאָגט — מחמת זיי האַלטן מיך כּסדר
אויפֿן אויג און איר ווייסט דאָך, אַז אונדזער אַרגאַניזאַציע איז
פּויגלפֿריי? *

— פֿאַרוואָס איז זי פּויגלפֿריי? — האָט געפרעגט דער
טישלער.

— ווייל די מענטשן האַלטן, אַז מיר צינדן אונטער די
רביאה, שלאָגן אריין טשוועקעס אין די פּרוכט-ביימער און מיר
באַגיין אנדערע פֿאַרברעכנס.

* פּויגלפֿריי — אויסערן געזען.

- טוט איר באמת אזוי ?
 - קאלוויר האָט זיך פּאַנאַנדערגעלאַכט. חבר טישלעך
 ס'איז אזוי אמת, ווי דיין אויפטראַגן אויפן פּילם.
 - איך פאַרשטיי, אָבער וואָס טוט איר ?
 - מיר אָרגאַניזירן די אומבאַוואוסטזיניקע אַרבעטער.
 - צוליב וואָס אָרגאַניזירט איר זיי ?
 - פּדי זיי זאָלן וויסן ווי אזוי זעלבסטשטענדיג צו פירן
 די אונטערנעמונגען, ווען דער ביז איצטיקער סיסטעם פון אויס-
 זויגונג און רשעות וועט אין זיין אייגענער צעפּוילטקייט זיך
 פּאַנאַנדערפּאַלן.
 - איך פאַרשטיי. - דער נביא האָט זיך אַ ווילע פאַרטראַכט.
 - הייסט עס, אַן אויפשטאַנד פון שקלאַפּן ?
 - יאָ.
 - איך ווייס וואָס מען טוט מיט די אויפשטענדיקע
 שקלאַפּן, מיין ברודער איר האָט גליק, וואָס מען זעצט אייך
 בלוז איין אין תּפיסה.
 - זיי טוען אונז אַנדערע זאַכן אויך - האָט קאלוויר
 דערציילט. איך וועל דיר געבן צו ליינען אונדזער בראַשור :
 „אַ טראַפּן בלוט“, דאָרטן וועסטו זיך דערוויסן וועגן סמאָלע
 מיט פעדערן, פון שיסן צו מענטשן. ווי צו ווילדע חיות, וועגן
 אַלץ, וואָס מען קאָן זיך דערוויסן אינם לאַנד פון פעבל. -
 זיינע אויגן האָבן געפּינקלט - דו האָסט אויסגעטראַכט אַ פּאַ-
 סיקן נאָמען פאַר אַמעריקע. זי וועט שוין הייסן אזוי.
 דער טישלעך האָט זיך ווייטער אויסגעפרעגט ; ער האָט
 געוואָלט וויסן אַלע פרטים וואָס האָבן אַ שייכות מיט דער אָר-
 גאַניזאַציע, וואָס איז אויסערן געזעץ און אירע מיטגלידער. ס'האָט
 אויסגעזען, ווי ער וואָלט געפּילט גרויסע סימפּאַטיע צום יינגן
 קאלוויר, ער האָט זיך אַוועקגעזעצט געבן אים, געוואָלט הערן
 זיינע געדאַכטן, און איבערצייגנדיק זיך, אַז זיי זענען ווירקלעך
 שוין און לעבעדיק. האָט ער ארויפגעלייגט די האַנט אויף דעם
 יינגן דיכטערס אַקסעס.
 און ווידער האָבן אויפגעטויכט אין מיר ווייטע ערינערונג.

גען פון מיין קינדהייט; צי האָט זיך צווישן זיינע תלמידים
נישט געפינען איינער, מיטן נאָמען יוחנן, וועמען ער האָט
נאָממיינסטן לייב געהאַט?

איינאונפערציקסטער קאָפיטל

דער יינגער אַגיטאַטאָר האָט דערציילט פון זיינער אַ
אונטערזוכונג וואָס ער האָט געמאַכט אין דער האַלץ לאַגער-
געגנט אויף דרום מערב. ער האָט ארויסגעלאָזט אַ פלוגבלעטל
זועגן אַ סכסוך, וואָס איז דאָרט פאַרגעקומען.

אַ באַנדע געוועזענע זעלנער זענען אָנגעפאלן אויף דער
הויפט-קוואַרטיר פון דער י. וו. וו. די באַפאלענע האָבן זיך
פאַרטיידיקט און בעת מעשה זענען געהרגעט געוואָרן צוויי
אָדער דריי אָנפאלער. די פרעסע-אַגענטור האָט שפעטער צע-
בלאָזן די ידיעה, אַז די מיטגלידער פון י. וו. וו. זענען אָן
אַ פאַרוואָס אָנגעפאלן אויף זעלנער.

— אזוי האַנדלען די צייטונגען — האָט דושאַן קאלוויר
אויסגעשריגן. — דער סוף דערפון איז הרגות און מאָרדן. אין
די מערב-שטאַטן איז יעדער איינציקער, וואָס טראָגט אַ רויטע
מיטגלידס-קאַרטע אין קעשענע, נישט זיכער מיט זיין לעבן.

דער שמועס האָט זיך איבערגעוואָרפן אויף דער טעמע
זועגן ווידערשטאַנד און אומוידערשטאַנד. מיט אַ מאָדנעם
געמיש פון רחמנות און ווידערגעפיל, האָב איך זיך צוגעהערט
אַז דער דעבאַטע פון די דאָזיקע רעוואָלוציאַנערן פון פאַרשי-
דענע ריכטונגען אין אַנשויונגען, וועגן דעם, צי דער פראַלע-
טאַריאַט קאָן אויסקעמפן פאַר זיך פרייהייט און נישט באַנוצן
זיך דערביי מיט טעראָר. דער צאַרטער חבר אַבעל האָט געמוזט
מודה זיין, אַז די סאָציאַליסטן באַנוצן זיך אין זייערע פאַלי-
טישע אַקציעס מיט אַ פאַרשלייערטן טעראָר. אמת, זיי פרוון
דעראַבערן די מלוכה מיט דער הילף פון שטימ-צעטלעך, אָבער

די מלוכה איז אַן אַפּאַראַט פּון געוואָלט און זי וויל מיט גע-
וואָלט אָנוואַרפן איר ווילן.

— איר זענט אודאי אַן אַנאַרכיסט — האָט זיך איינער
פּון די אָנוועזנדע געווענדעט צום טישלער.

צו מיין גרויס פּאַרהידושונג האָט זיך דער טישלער
לחלוטין נישט איבערגעשראַקן פּון דער פּראָגע.

— איך אָנערקען נישט קיין שום מאַכט אויסער לייבע. —
האַט ער געענטפּערט רויק -- איבריקנס, וואָס פּאַראַ שייכות
קאָן איך האָבן מיט דער רעגירונג?

דאָס צימער האָט אָנגעהויבן פּול ווערן מיט פּרישע געסט,
ס'איז געוואָרן אַן אמתצ פּאַרזאַמלונג. איך האָב נאָך קיינמאָל
ביז איצט נישט געהערט אַזוינע אינטערעסאַנטע אָנשיאונגען,
אַפילו זיך נישט מעער געווען, אַז אַזעלכע זענען בכלל פּאַראַן.
איך האָב זיך עאַמיט צו זיין באַליידיקט, דאָך האָב איך גע-
מראַכט אַז מען קאָן זאָגן אַ גוט וואָרט פאַר געוויינלעכע
מענטשן, וואָס האָבן נישט קיין מיטגלידס-קאַרטן.

דעריבער האָב איך פּון צייט צו צייט גענומען אריינג-
וואַרפן אַ באַשיידן וואָרט בעת דער דיסקוסיע. נעמלעך, אַז
ס'זענען פּאַראַן אויף דער וועלט זייער אַ סך מענטשן, וואָס
האַבן דעם צווייטן נישט לייב און אין זיי איז נישט אַזוי
גרינג אַריינגעוואַרצלען דיראַזיקע לייבע, און מחמת דעם וואָלט
גאַנץ גלייך געווען די מענטשן צו לערנען. פּאַרשטענדלעכע
נאַכזיכטיקייט. הוצדעם האָב איך דערמאָנט, אַז די אַרבעטער
נאָך נישט אַזוי ווייט געבילדעט, פּדי צו קענען אָנפירן מיט
די אונטערנעמונגען און זיי נויטיקן זיך אין דער הילף פּון
די ביז איצטיקע הערשער.

— אַביסל מער בילדונג — האָב איך אָנגענומען מוט צו
זאָגן.

דזשאַן קאַלויר האָט זיך פּונאַנדערגעלעאַכט. דאָס איז
געווען זיין ערשט בייז, מיאוס געלעכטער, וואָס איך האָב
געהערט.

— בילדונג, וואָס עס גיבן די הערשער ! בילדונג, געגעבן מיט נאָהייקעס.

איך האָב געזאָגט:

— איך ווייס, יונגעראַמאָן, אַז ס'זענען פאַראַן אַ סך ברוי-טאַלע אונטערנעמער, אָבער צווישן זיי זענען אויך פאַראַן מענטשן, וואָס וואָלטן גערן געענדערט זייער לעבנס-סיסטעם. זיי וואָלטן געטון גוטס, ווען זיי וואָלטן געוואוסט, ווי אַזוי זיך צו נעמען דערצו. אָבער ווער וועט זיי לערנען, ווער וועט זיי זאָגן, וואָס זיי דאַרפן טון? אַט נעמט מיד, למשל: איך פאַרמאָג אַ גרויס רייכטום, אויף וועלכן איך אַליין האָב נישט געאַרבעט. וואָב זאָל איך טון? וואָס זאָגט איר, הער טישלער?

איך האָב זיך געוואָנדן צו אים. ווי צו אַ מענטש, וואָס באַזיצט די אמתע אויטאָריטעט, און די איבריקע פּוֹן די פאַר-זאַמלטע האָבן אויך געקוקט צו אים: ער האָט תּיכּף געענטפּערט: — פאַרקויפט דאָס, וואָס איר פאַרמאָגט און צעטיילט עס צווישן די אָרעמע.

— און דאָס וועט שוין באמת אויפבינדן דאָס פּראָבלעם? די אַרבעטלאָזע וועלן אויסגעבן דאָס געלט און אַלץ וועט זיך אומקערן צום פּריערדיקן.

אָבער דער טישלער האָט געזאָגט:

— זיי זענען אַרבעטלאָז דערפאַר, ווייל איר נעמט ביי זיי אַוועק דאָס רייכטום, וואָס איר האָט נישט דעראַבערט דורך אייגענער אַרבעט. גיט עס זיי אָפּ צוריק.

און ווען ער האָט געזען, אַז איך בין נאָך נישט גענוג איבערגעצייגט, האָט ער צוגעגעבן:

— ווי שווער עס איז דעם רייכן תּופּס צו זיין די סאָ-ציעלע גערעכטיקייט?

— באמת, ס'איז לייכטער פאַר אַ שטרייק-פירער צו צווינגען איינער, טיימס דעם אמת צו שרייבן, איידער פאַר אַ רייכן צו פאַרשטיין, וואָס עס איז אַהינס גערעכטיקייט.

ס'האָט אויסגעבראַכן אַ געלעכטער. איך בין אַנטשוויגן געוואָרן און פּוֹן איצטער אָן זיך נישט אַריינגעמישט אין

שמועס. ערשט שפעטער האָב איך פאַרשטאַנען וואָס פאַר אַ
ראָלע איך האָב געשפּילט איך האָב לייכט דערקענט אינם
הער ט. ס. דעם הייליקן פעטער, פּונדעסטוועגן האָב איך מיך
אַליין נישט דערקענט פאַר יענעם רייכען יינגל, וואָס האָט
צווערשט געבעטן אָן עצה און דערנאָך זי נישט געפּאָלגט.
„און ווי דאָס יינגל האָט אויסגעהערט די ווערטער
איז ער אַוועקגעגאַנגען אַ פאַרטרויערטער, וואָרום ער האָט פאַר-
מאָגט אַ סך גיטער.

צווייאונפערציקסטער קאַפיטל

איר וועט מיר גלויבן, אַז איך האָב צומאָרגנס אינדערפרי
תיכף גענומען אַ „טיימס“, פּדי זיך צו דערווייטן, וואָס עס
שטייט דאָרט ווידער געשריבן וועגן מיין נביא. נאַטירלעך האָבן
באַלד אויף דעם ערשטן שפּאַלט געמאלדן רייקע אותיות:
„אַ באַנדע אַנאַרכיסטן פּאַרט אָן אויף דער
קירך פּון הייליקן באַרטלאָמיי. דער נביא מיט
זיין אָפּגעריסענע הברה דערלאָזן נישט אָפּריכטן
תּפּילות“.

איך האָב שנעל דורכגעקוקט דאָס גאַנצע אַרטיקל: דער
טישלער - האָט די צייטונג מודה געווען - האָט זיך באַמיט
אַנידערצווואַרפן אויף דער ערד דעם ערלעכן סימפּקאַנסאָן, און די
אַנהענגער פּונם נביא האָבן זיך געוואַרפן אויף די גלויביקע.
איך מוז מודה זיין, אַז איך האָב לייכטער אָפּגעעטעמט, וואָס
אין ערגעץ איז נישט דערמאָנט געווען מיין נאָמען. וואַרשיינלעך
האָט דער פעטער טיימאָטי נאָך זונטיק ביינאַכט זיך פאַרשטענ-
דיקט טעלעפּאָניש מיט דער רעדאַקציע. אָבער שפעטער האָב
איך אָנגעהויבן לייענען דעם „עקסעמינאַר“ און... אַך - דידאַ-
זיקע צייטונג האָט געשריבן וועגן מיר, ווי וועגן אַ געוויסן
רייכן יונגמאַן, וואָס האָט זיך געריסן צו פאַרטיידיקן דעם
העצנדיקן נביא.

איך האָב זיך דעוּמאַנט, אַז דער פעטער טיימאַטי האָט מיט אַ יאָר אָדער צוויי צוריק געהאַט אַ שאַרפן סכסוך מיטן אַרויסגעבער פון „עקסעמינאַר“.

דער „טיימס“ האָט געווידמעט דבר זאָך דאָס אַנדערע-לייט-אַרטיקל: נעכטן האָט די צייטונג געוואָרנט די געזעלשאַפט, וואָס זי קאָן-ערוואַרטן, און אָט היינט קאָן מען שוין זאָגן צי די רייך באַשטעטיקן זיך. דער „טיימס“ האָט ווייטער גע-פרעגט:

„צי איז אין וועסטערן-סיטי פאַראַן אַ פּאָליציי-פרעזידענט, אָדער ער איז נישטאַ. ווילאַנג וועט די מאַכט נאָך דערלויבן דאָ אַרוימרגירן דעם דאָזיקן שווינדלער? דעם „גאָטס נביא“, וואָס פאַרט איבער די גאַסן אין אַ צעבראַכענעם וואָגן, אַרומ-גערינגלט מיט קינאַ-אַקטריסעס און רויטע אַגיטאַטאָרן? צי וואַרט די פּאָליציי ביז זיין געפערלעכע לערע וועט אָנשטעקן מיט פייער דאָס פעבל, און עס וועט אויסברעכן אַ שרפה? צי וואַרט די פּאָליציי, ביז ער אין די ענלעכע צו אים, וואָס רופן צו רויב און מאַרד, וועלן דערפירן צו אַן אויסברויך פון קלאַסן-האַס און קלאַסן נקמה? מיר רופן די מאַכט פון אונדזער שטאַט, אַז זיי זאָלן אַרויסטרעטן מיט אומבאַדינגטער ענערגיע און דעם דאָזיקן נידערטרעכטיקן שאַרלאַטאַן צו פאַרשאַרן אונטער שלאַס און ריגל – וווּ עס זיין אַרט – אין תּפּיסה.“

די צייטונג האָט, אונטערגעשטראַכן אַן אַנדערן ענין וואָס האָט אַ שייכות מיט דער געשיכטע. נאָך לאַנגע מי האָט זיך די האַנדלס-קאַמער אין וועסטערן-סיטי – פּונקט ווי אַלע אַנדערע בורזשואַזע אַרגאַניזאַציעס איינגעגעבן, אַז וועסטערן-סיטי זאָל אויסגעוויילט ווערן פאַר דעם פּאַסיקן אַרט, וווּ עס זאָל פאַרקומען היי-יאָר דער קאַנגרעס פון די פעבללענדישע „בריגאַדע“ דער קאַנגרעס האָט זיך גיזאַלט עפענען אין דריי טאָג אַרום. מיט יעדן צוג זענען אָנגעקומען דעלעגאַטן. וואָס פאַר אַ איינדרוק וועלן זיי האָבן וועגן דער אַרדנונג אין דער רו אין וועסטערן סיטי? צי דערויף האָבן זיי פאַרגאַסן זייער בלוט אין דער שרעקליכער מלחמה, פּדי דאָס משוגעת פון אַ

נאטקאָן שאַרלאַטאָן זאָל קאָנען איצט אַרויסרופֿן אומרווען? וואָס
האָט בדעה צו טון דער לאַקאָלער פּאַרייז פֿון דער „פעבל
בריגאָדע“ פֿדי צו ראַטעווען דעם פֿבֿוד פֿון דער שטאָט? אין
דער „טיימס“ האָט אויסגעשריגן :

„אויב אונדזער גרויסאַרטיקע מאַכט-אַרגאַנען ווילן זיך
וואַקלען אַריינצומישן אין דעם בדענענדיקן מאַמענט, גע
פֿונען זיך נאָך צווישן אונדז הונדערט פּראָצענטיקע אַמעריקאַנע
וואָס וועלן זיך קענען שטעלן אויף דער וואַך צו באַשיצן די
עסנטלעכע רוי, וואָס וועלן קענען פּאַרזיכערן די רעכט דער
קאָטוילישער באַפעלקערונג תּפֿילה צו טון צו זייער גאָט – און
צו נישט מאַכן די דיקטאַטור פֿון מענטן פֿונם משוגעים-אַנ-
שטאַלט.“

אין די לעצטע טעג האָב איך זיך אַזוי פּאַראַינטרעסירט
מיטן טישלעך און מיט זיינע מעשים, אַז כִּי האָב להלויטין פּאַר-
געסן וועגן דער „פעבל לאַנד-בריגאָדע“ און וועגן זייער קאַנ-
גרעס. איך געהער צו דער בריגאָדע און איך האָב זיך באַדאַרפט
פּאַרנעמען מיטן צוגרייטן דעם קאַנגרעס, אַנשטאָט דעם האָב
איך זיך אַרומגעשטעלט מיטן נביא, וואָס האָט אים, ווי עס
ווייזט אויס, אַליין געגאַנגען אין לעבן צו ברענגען אויף זיך
אומגליק. יאָ, די „בריגאָדע“ לייט וועלן זיין צו גאַסט אין שטאָט,
און מען קען זיך פּאַרשטעלן, וואָס עס וועט זיך טון, בעת די
ווילדע מענטשן וועלן באַגעגענען אויף דער גאַס דעם וואָגן
פֿונם טישלעך.

דרייאָונפֿערציקסטער קאַפיטל

איך האָב אין איילעניש אויסגעטרונקען אַ שעלכץ קאַווע
און גענומען אַ טאַקטאַמעטער צוצופּאַרן צום הויז פֿון די פּראָ-
פעסיאָנאַלע פּאַריינען. איך בין זיך משער געווען, אַז דאָרט
וועל איך טרעפֿן דעם טישלעך, איינער פֿון די שטריקנדע-
קעלנער-פֿונקציאָנאַרן האָט מיר אינפֿאַמירט, אַז ער איז נאָך

ביז איצט נישט געווען. איך בין אַרויסגעגאַנגען אויף דער נאַס
 און אין אַ ווילדע אַרום האָב איך שוין געזען דאָס ווייסגע-
 קליידעטע געשטאַלט, וואָס איז געפירט געוואָרן אינטערן אַרעם
 דורך אַ שוואַרץ-געקליידעטן מאַן, הינטער זיי איז געגאַנגען ער-
 וועריט, וואָס האָט היינט אויסגעזען נאָך שרעקלעכער. זיין
 פנים איז געווען באַדעקט מיט פארפור פון גרינע פלעקן. און
 דער געזעלשאַפט האָט זיך אויך געפינען קארווסקי און צוויי
 אַנדערע מענער: מאַנעטי, אַ יינגער מעקסיקאַנער אַרבעטער פון
 אַ ציגאַרן-פאַבריק, וואָס איז איצט געווען אַרבעטלאָז און העמ-
 ביי. דעם דאָזיקן מענטש האָב איך נעכטן געזען אינם הויז
 פון די פראַפעכיאָנעלע פאַריינען; מען האָט דערציילט וועגן
 אים, אַז ער איז אַ פאַציפיסט און ער האָט באת דער מלחמה
 געליטן פון זיינע איבערצייגונגען. מען האָט אים שיר נישט
 דערהרגעט אויף טויט און אים געהאַלטן אין תפיסה.

ווי אזוי עס זאָל נאָר נישט זיין, האָב איך זיך אַנדערש
 פאַרגעשטעלט אַ פאַציפיסט, דערדאָזיקער הויכגעוויקטיקער, די-
 קער מענטש, האָט נישט געמאַכט דעם איינרוק פון איינעם
 וואָס לערנט אידעאָליזם.

אָבער דער טישלער האָט זיך באַצויגן צו אים, ווי צו
 יעדן אַנדערן, ער האָט וויזט אויס נישט געוויסט, וואָס עס
 איז אַזוינס אומצוטרוי.

מיר זענען צוגעגאַנגען צו דער בראַדוויי, אונדזער קליינע
 גרופע האָט געצויגן אויף זיך די אויפמערקזאַמקייט, דער און
 יענער האָט גענומען גיין הינטער אונדו.

— עט פאַרזאַמלט זיך שוין ווידער אַ המון, — האָב איך
 אַ טראַכט געטון — דער טישלער וועט ווידער אָפהאַלטן אַ
 רעדע.

אַ געדאַנק איז מיר דורכגעלאָפן אין קאָפּ: אויסהאַלטן
 ביזן סוף, אַדער פּחדנותדיק אַנטלויפן, כדי צו ראַטעווען די נעמען
 פון מיין פאַמיליע? פלוצלינג האָבן זיך דערהערט קלאַנגען פון
 מוזיק, פויקן און טרוממיטן האָבן געדונערט הויך:

... אַ, דו, מיין אוצרה, וועסט פאַרבלייבן דאָ...

דער טייערער, וואָס איז געגאַנגען פאַר מיר, איז שטיין
נעבליבן און אָנגעהויבן זיך רוקן צוריק פאַר דעם, וואָס האָט
זיך דערנענטערט, ביז ער האָט זיך צוגערוקט צו אַ פענסטער,
וואָס ער האָט שיר נישט צעקוועטשט.

לענגאויס דער גאַס איז געגאַנגען אַ קאָמפּאַניע געוועזענע
זעלנער... זיי זענען געווען אומגעפער צוויי הונדערט מענטשן
די ביקסן מיט די אַרויפגעזעצטע באַגעטן האָבן געגלאַנצט אַ-
קעגן דער זון. פאַרויס זענען געגאַנגען צוויי פויקער, צוויי פע-
נער האָבן געווייעט אין דער לופט, אַ פּאָן פון דער בריגאַדע
און פּונם לאַנד פון פעבל. ערשט איצטער האָב איך זיך דער-
מאַנט, וואָס איך האָב ערשט נישט לאַנג געלייענט אין צייטונג:
עס האָט באַדאַרפט קומען דער קאָמענדאַנט פון דער בריגאַדע,
דאָס איז זיכער געווען אַ דעלעגאַציע, וואָס איז געגאַנגען אויפן
וואַקואַל, פּדי אים מקבל פנים צו זיין.

זיי זענען פאַרבייגעגאַנגען אונז און זיי זענען פאַרשווינדן
אין דער ווייטקייט. איך האָב אָנגעקוקט דעם נביא. ער האָט
געקוקט פאַר זיך מיט ברייט צעעפנטע אויגן, זיין פנים האָט
אויסגעדריקט ווייטאַק.

— גאָט, פּאָטער מיינער! — האָט ער געשעפטשעט.

איך האָב נעזען, אַז דער אָפּקלאַנג פון יעדן שווערן,
דיטמישן טריט האָט אים אויפגעטרייסלט. און ווען דער המון
האָט אונדז אויסגעמיטן מיט אַ גערויש און טומל, איז ער
שטיין געבליבן מיט אַ פנים, איינגעקורטשעט פון יסורים.

— דאָס איז רוים, דאָס איז רוים — האָט ער געזאָגט
מיט אַ האַלב קול.

— ניין! — האָב איך געענטפערט — דאָס איז פעבל

לאַנד.

אַבער ער האָט גערעדט ווייטער, ווי ער וואָלט מיך

נישט געהערט:

— רוים, אייביקע רוים, וואָס שטאַרבט קיינמאָל נישט..

ער האָט געווענדעט צו מיר די איבערגעשראַקענע אויגן!

— אפילו די אַדלערס...

איך האָב ווידער גישט פאַרשטאַנען, וואָס ער מיינט, אין אַ ווילדע אַרום האָב איך תּוֹפּס געווען, אַז ער רעדט וועגן דעם גאַל-דענעם אָדלער, מיט די צעשפּרייטע פּליגל, וואָס זיצט אויפן שפיץ פון אונדזער פּאָן.
— מיר האָבן נאָר איין אָדלער — האָב איך זיך אָפּגע-
רופן אוימוזכער.

אַבער ער האָט געענטפּערט :
— די נשמה פון איין אָדלער איז ס'זעלבע, וואָס די נשמה פון צוויי אָדלער...

איך האָב געוואוסט, אַז דער טישלער וואָלט קיינמאָל נישט געקומען צו אַ פאַרשטענדיקונג מיט דער פּריגאַדע, און דערדאָזיקער באַוואוסטזיין האָט מיך געשטאַרקט אין מיינ באַ-שווס : מען טאָר נישט דערלאָזן דערצו, אַז דער טישלער זאָל זיך צונויפטרעפן מיט דידאָזיקע מענטשן. איצט האָט זיך גע-האַנדלט וועגן דעם אים צו באַפרייען פונם המון, וואָס האָט אים אַרומגערינגלט, וואָרום ער האָט שוין אָנגעהויבן רעדן :
— די שאַרפע מעסער ! צי זעט איר נישט, ווי זיי שניידן זיך אַריין אין דעם מענטשלעכן אינגעווייד ? צי זעט איר נישט, ווי עס פליסט איבער זיי דאָס בלוט פון אייערע ברידער ?
איך האָב שטילערהייט אָפּגעהאַלטן אַ קורצע באַראַטונג מיט עוועריטן, וועמען איך האָב געהאַלטן פאַר דעם נישטערסטן פון צווישן די אַלע ענטוואַסטן :
— מיר מוזן אים אַוועקנעמען פונדאַנען...

עוועריט האָט צאַרט אַרויפגעלייגט די האַנט אויפן זביאס אַקסל.

— די אַרעסטאַנטן וואַרטן אויף אונדז.
איך האָב אָנגענומען דעם טישלער אונטערן אַרעם פון דער אַנדאַרער זייט און אַזוי האָבן מיר אים געפירט לענגאויס די גאַס, מיר זענען געגאַנגען גיך, דער המון איז געבליבן הינטער אונדז, נאָר עטלעכע נייגעריקע זענען געגאַנגען פון הינטן, עטוואָס אָפּגערוקט פון אונדז.

פיראנפערציקסטער קאפיטל

מיר זענען שטיין געבליבן פאר דער תפיסה און פאר-
לאנגט, אז מען זאל אונדז אריינלאָזן אינעווייניק, אָבער ווי
עס ווייזט אויס, איז די מאַכט שוין צוגעגרייט געווען צו דעם
איבערפאל, וואָרום דעם נביא איז פאַרווערט געווען אַריינצו-
גיין אינעווייניק. אונדזער קליינע גרופע איז געשטאַנען פאַרן
טויער, פאַרזאָרגט, נישט וויסנדיק, וואָס צו טון.

וואָס אָנבאַלאַנגט מיך, האָב אין געהאַלטן, אז עס איז
געווען זייער גוט, וואָס מ'האַט דעם טישלעך נישט אַריינגע-
לאָזן אינעווייניק: איך האָב געוואוסט, וואָס ער האָט דאָרטן
געקענט זען. מיין מומע זשעניע איז אַ מיטגליד פון עטלעכע
פרויען-געזעלשאַפטן, וואָס האָבן אַרויסגערופן אַ גרויסע אַוואָנ-
טורע צוליב די פאַרהעלטענישן, וואָס הערשן אין אונדזער
שטאָטישער תפיסה. די אַוואָנטורעס ציען זיך שוין לאַנגע יאָרן,
אָבער ביז איצט אָן רעזולטאַט.

דידאָזיקע געביידע האָט געבויט איינע פון די גענעראַ-
ציעס, וואָס האָט געלעבט אין אַ צייט, ווען די שטאָט האָט
קוים פאַרמאָגט אַ צענט-הלק פון אירע היינטיקע שטחים: די
מויערן זענען שוין אַלט און רוינירט, און מען האָט זיי שוין
פונלאַנג באַדאַרפט צענעמען. די תפיסה איז תמיד איבערפולט,
צוליב דעם האָבן צען מענטשן געמוזט שלאָפן אין איין קאַ-
מער אויף דער ערד. די ווערם האָבן געפייניקט די אַרעס-
טאַנטן, וואָס האָבן געמוזט זיצן אין דער פינסטער; אין אַ סך
קאַמערן זענען זיי געפרוירן געוואָרן פון קעלט און אין אַג-
דערע האָבן זיי זיך געשטיקט פון היץ. אַפטמאָל זיצן די אַרעס-
טאַנטן אין אויספאַרשונגס-אַרעסט און קאַנען זיך נישט דער-
וואָרטן אויפן באַשולדיקונגס-אַקט, מחמת די תפיסות זענען אי-
בערפולט. ווי — ווייט מ'האַט געקאַנט גלויבן די ווערטער פון
חבר אַבעל, האַלט מען יעדן פון די אַרעסטירטע פאַר שולדיק
ביז צו דער צייט, ווען עס ווערט באַוווּן זייער אומשולד.
אַפטמאָל האָב איך געהערט, ווי די מומע זשעניע האָט

נערעדט מיט פעס וועגן די הערשנדיקע פארהעלטענישן. און-
דזערע בענק זענען איינגעאָרדנט אין פאַלאַצן, אונדזער בערזע
אין די אַנדערע ענלעכע פינאַנס-אונטערנעמונגען געפינען זיך
אין ריזיקע לאַקאַלן - און אונדזערע אַרעסטאַנטן פאַרברענגען
זייער לעבן אין שרעקלעכע יסורים - און קיינער נעמט זיך
נישט אָן פאַר זיי.

צי האָט דער טישלער געוואוסט וועגן דעם אַלעם? צי
האַבן אים דאָס דערציילט די שטרייקנדיקע אָדער די אַגיטאַ-
טאָרן? וואָרום פּלאַצירונג האָט ער אַ זאָג געטון:
- לאַמיר תּפּילה טון!

און דאָ פאַרן טויער פון דער תּפּיסה, האָט ער תּחנּוּמ-
דיק אויפּגעהויבן די הענט און הויך אויפן קול אָנגעהויבן
תּפּילה צו טון פאַר די אַרעסטאַנטן. ווען ער איז אַנטשוויגן
געוואָרן, האָט דער חבר אַבעל אָנגעהויבן זינגען. איך וואָלט
זיך קיינמאָל נישט משער געווען, אַז פון אָט דעם קליינעם,
שוואַכן נפש קאָן זיך אַרויסרייסן אַזאַ מעכטיק קול, משמעות
האָט עס דער חבר אַבעל אויסגעאיבט בעת זיינע רעדעס אויף
די סקווערן. ער האָט אָנגעהערט צו די יעוואַנגעליער מיט דעם
אונטערשיד, וואָס זיין יעוואַנגעליע האָט נעלערנט עפעס אַג-
דערש. ער האָט געזונגען:

שטייט אויף, איר אַלע, אַלע שקלאַפּן.

פון הונגער לעבן צוואַנג און גויט!

עס זידט דער גייסט און רופט צום וואַפּן,

צום קאַמף אונדז פירן איז ער גרייט!...

ווען איך וואָלט געווען געוואוסט, וואָס דאָס איז פאַר אַ
ליד, ווען איך וואָלט זיך משער געווען, אַז זידאָזיקע פאַנאַ-
טיקער זינגען ביי די טויערן פון תּפּיסה דעם „אינטערנאַציאָ-
נאַל“, וואָלט איך געווען נאָך מער איבערגעשראָקן. אָבער אַ
צופאַל האָט אָפּגעראַטעוועט די מענטשן פון אַן אומגליק, דער
תּפּיסד-דירעקטאָר האָט, פונקט ווי איך, נישט געקאָנט דאָס
ליד.

די קליינע גרופע האָט אָפּגעזונגען די עטלעכע שורות,

אָבער פּלוצלינג האָט זיך אויפגעפּראַלֶט דאָס אייזערנע טויער,
און עס איז אַרויסגעקומען אַ פּאַליציי-באַאַמטער. ער איז צוגע-
גאַנגען צום טישלעך, וואָס האָט פּלוצלינג נישט געזונגען און
אויסגעשריגן:

— זאָגט אָט די שוטים, אַז זיי זאָלן פאַרמאַכן די מיי-

פּר!

דער טישלעך האָט געענטפּערט.

— אמת, איך זאָג דיר: אויב די מענטשן וועלן שווייגן,
וועלן זיך אַפּרופּן די שטיינערנע תּפּיסה-מויערן.
ער האָט זיך אויסגעדרייט, אַ בליק געטון אויף די גע-
ביידעס, וואָס זענען געשטאַנען אויף דער גאַס.
איך האָט דערזען, אַז ער וויינט...

— אַ פעבל. לאַנד-פעבל אַרעם לאַנד! ווען דו זאָלסט וועלן
פאַרשטיין פּל זמן עס איז נאָך צייט, וואָס דער שלום קאָן דיר
פאַרויכערן! אָבער דיינע אויגן זענען פאַרבליענדעט און עס
וועט קומען אַ צייט, ווען עס וועט זיך דער פּחד פון קלאַנס-
קאַמף וועט זיך פאַנגאנדערפלאַקערן איבער דיר, פאַרטויקוינג
און אונטערגאַנג זענען גאַענט נעבן דיר. עס וועט פאַנגאנדער-
פאַלן דער טירם פון דיין גאווה דיינע אייגענע קינדער וועלן
דיך פאַרויסטן אַ שטיין אויף אַ שטיין וועלן זיי נישט איבער-
לאַזן, ווייל דו האָסט נישט געזען אַז ס'דערנענטערט זיך די
צייט פון גערעכטיקייט.

און ווידער האָבן זיך תּפּיסה-טויערן אויפגעפּראַלֶט און עס
האָבן זיך באַוויזן עטלעכע פּאַליציאַנטן מיט שטעקנס אין דער
האַנט.

— גייט פּונדאַנען! — האָבן זיי געשריגן און אָנגעהויבן
שטופּן דעם נביא מיט זיינע חברים אַראָפּ פון די טרעפּ, פאַר
טרייבנדיק זיי אויף דער גאַס, ביז זיי זענען געווען זיכער,
אַז די אַרעסטאַנטן קענען נישט אויסהערן זיינע פאַרברעכערישע
ווערטער. קיינער איז נישט אַרעסטירט געוואָרן. דאָס איז מיר
מאָדנע אויסגעקומען, און איך האָב געפּרעגט זיך אַליין, ווי
לאַנג וועלן די מענטשן נאָך זיין אויף דער פּריי, איך האָב

געטראכט מיט שרעק, אז וואָס לענגעד זיי וועלן בלייבן אויף דער פריי, ערגער וועט זיין דער סוף פון אלעמען.
און אָט איז הינטער אונדז ווירער נאָכגעלאָפן אַ מחנה מענטשן וואָרטנדיק אויף עפיט אויסערגעוויינלעכע געשעענישן. פון אַ הויז איז אַרויסגעלאָפן אַ פרוי, און געפירט פאַר דער האַנט איר בלינדן מאַן. זי האָט זיך דערנענטערט צום טישלער און אים געבעטן, אז ער זאָל אומקערן דעם בלינדן די ליכטיקייט, דער טישלער איז שטיין געבליבן, פדי צו דערפילן איר פאַרלאַנג - אין דער אויסער רגע האָבן אונדז ארומגערינגלט די פאַטאָגראַפן און רעפּאָרטערן, פיפיקע אויפגערעגטע פאַרשוניצען.

דאָן זענען מיר געגאַנגען ווייטער, ביז מיר זענען צוגעקומען צו אַ גאַס, וווּ עס געפינען זיך די ביליקע קינאַטעצן-טערן, לאַמבאַרדן, געוועלען מיט אלטע ביליקע מלבושים און פאַלקס-קיכן. עטוואָס ווייטער האָט געווימלט... איך האָב דערפילט ווי דאָס האַרץ איז מיר אַנטפאַלן. אָט אַ נייער פעביל!

פֿינפֿאונפערציקסטער קאַפּיטל

אַ מוראדיקער טומל האָט זיך אויפגעהויבן. מענטשן זענען געלאָפן אין פאַרשידענע ריכטונגען; דער המון האָט געמאַכט אַן איינדרוק פון שטראָמיקע כוואַליצעס.
— וואָס טוט זיך דאָרט? — האָב איך געפרעגט ביי אַ דורכגייער. און ער האָט מיר געענטפערט:
— מען רעכנט זיך אָפּ מיט די רויטע...
און חבר אַבעל, וואָס האָט גוט געקאָנט די געגנט, האָט אויסגעשריגן:
— אין עדמאַנס בוכהאַנדלונג.
— וואָס איז דאָס פאַר אַ מענטשן? — האָב איך ווידער אַמאָל געפרעגט.

— די בריגאדע. זיי פייניקן אָפּ די שטאַט פאַר דער
עפנונג פון קאָנגרעס.

הבר אַבער האָט צוגעדריקט זיינע הענט צו די שלייפן
און געיאָמערט.

— דאָס איז צוליב דעם, וואָס מ'האַט דאָרטן פאַרקויפט
די „ליבעראַטאָר“ ערדמאַן האָט מיר יענע וואָך דערציילט, אַז
מ'האַט אים געוואָרנט, אַז ער זאָל נישט העלפן די צייט-
שריפט...

איך ווייס נישט, צו דער טישלער האָט געהערט עפעס-
וואָס וועגן דער ראַדיקאַלער צייטשריפט, איינס האָט ער ווייזט
אויס פאַרשטאַנדן: אַז דאָ געפינט זיך פעבל און עס זענען
פאַראַן מענטשן, וואָס מען טוט שלעכטס. מיר האָבן אים גע-
וואָלט פאַרהאַלטן, אָבער ער האָט זיך אַרויסגעריסן פון אוינדזע-
רע הענט און איז אַנטלאָפן, דורכשטופנדיק זיך דורכן המון,
וואָס האָט געמאַכט פאַר אים אַ פרייען וועג, סיי מחמת נייגע-
רעקייט, סיי צוליב דרך ארץ צו זיין פּכבודיק געשטאַלט. שפע-
טער האָב איך זיך דערוויסט, אַז דאָס פעבל האָט אַרויסגע-
שטעלט דעם בוכהענדלער מיט זיינע צוויי אָנגעשטעלטע אויף
דער הינטער הויף און זיי מכבד געווען מיט אַ גיכער קלע-
פיקער „גערעכטיקייט“. צום גליק האָט דער טישלער נישט גע-
וויסט וועגן דעם, ער האָט נאָר געזען די גרופע געוועזענע
זעלנער אין מונדירן, זיי האָבן אַראָפּגעטראָגן גאַנצע שטויסן
ביכער און צייטשריפטן אויף אַ ליידיקן פּלאַץ. דאָס אַלץ האָבן
זיי צוגעפּגעלייגט אין איין הויפן, דאָן האָט איינער פון זיי
אַרויסגענואַסן נאַפט דערויף.

— מײן פריינט — האָט דער טישלער געפרעגט — וואָס
טוט זיך דאָ?

יענער האָט געקוקט אויף אים.

— צו אַדע רוחות, וואָס גייט עס אייך אָן? רוקט זיך

אָפּ!

און ער האָט אַ גאָס געטון נאַפט אויף די מלבושים
סאָם נביא. דער טישלער האָט גערעדט:

— צי וויסט איר וואָס דאָס איז אַזוינס אַ בוך? איינער פון
איינערע דיכטער האָט געזאָגט, גו דאס איז ווערטפול בלוט פון
אַ גרויסן גייסט, וואָס איז באַלכאַמירט און באַהאַלטן פאַר די
שפּעטערדיקע דורות.

עד האָט זיך פאַנאָדער געלאַכט מיט חוזק:

— צי טראַכט איר, אַז ער האָט דעמאָלט אין זינען גע-
האַט באַלשעוויסטישע ביכער?

דער טישלער האָט געענטפערט:

ווער האָט אייך באַשטימט פאַר ריכטער? צי האָט איר
געלייענט די ביכער, וואָס איר ווילט איצט פאַרניכטן?
און בעת יענער פאַרשוין האָט, נישט לייגנדיק קיין אַכט
אויף די ווערטער, אַנידערגעקניט און אַנגעצונדן אַ שוועפעלע,
אונטערצוצינדן די ביכער, האָט דער טישלער אויסגעשריגן.

— אָט, וואָס די מלחמה האָט געמאַכט! איר האָט זיך
אויסגעלערנט מאַרדן אייערע נאָנטע; די צערייטע היה אין
אייער האַרץ איז אויפגעבונדן און אָט באַווייזט זי, וואָס זי
קען.

— אַך! — האָט אַ רעווע געטון דער געוועזענער זעלנער —
דאָס ביסטו אייער פון די פאַרשאַלטענע פאַציפיסטן! — און
ער האָט זיך געוואָרפן מיט צונויפגעביילטע פויסטן אויפן
טישלער.

אַבער דער טישלער איז נישט אָפגעטרעטן פאַר אים,
ער האָט נאָר אַ בליק געטון אויף אים, און אינם דאָזיקן בליק
איז געווען די מאַכט פון דערהויבנקייט, אַז דער אַנפאַלער
האַט אים שוין נישט אַ קלאַפ געטון, נאָר מיט ברייט-צעעפנטע
פינגער אַנגענומען דעם נביא פאַר ברוסט און אים אָפגעשטופט
צוריק: רוקט זיך אָפ!

איך האָב גערוויסט, וואָס פאַר אַ אומאַנגענומלעכקייט מיך
דערוואַרט, אָבער איך האָב זיך נישט געקאָנט לענגער באַ-
הערשן.

— הערט מיך אויס, זעלנער, — האָב איך אַנגעהויבן.
ער האָט זיך געווענדעט צו מיר:

איר זענט אויך פון די יעקיס .
 — איך בין געווען אין ארגאן — האָב איך רויק געזען
 טפערט. — איך געהער אויך צו דער בריגאדע.
 — אזוי? נו, טאָ העלפט מיר אַ סוף צו מאַכן מיט דער
 דאָזיקער פאַרשאַלטענער, אַנאַרכיסטישער לײַטעראַטור.
 — איך האָב געוואָלט אָפּענטפּערן. אָבער פּלוצלינג האָט
 זיך דערהערט דאָס קול פונם טישלער. ער איז געשטאַנען מיט
 אויסגעשטרעקטע הענט, געווענדט צום המון... סיי דער זעלנער
 און סיי איך האָבן זיך געמאַכט נישט ווילנדיק האַרכן, וואָס ער
 האָט געזאָגט:

— צי זענט איר וועלן, צי מענטשן? איר האָט געהאַט
 אַ פּרייען אויסוואַל און איר האָט אייך אויסגעקליבן דאָס לעבן
 פון וועלן. אויף אייערע הענט קלעפט דאָס בלוט פון אייערע
 ברידער און אין אייערע הערצער שטיקט זיך דער מאָרד. איר
 האָט אויסגעלערנט די יינגע מענטשן טויטן ברידער און איצ-
 טער קענען זיי נאָר די ברוטאַלע רעכט פון ווילדקייט.

דער עולם געוועזענע זעלנער האָט אויסגעהאַרכט די
 ווערטער — און איך בין געווען זיכער, אַז זיי וועלן די דאָ-
 זיקע רייד נישט רויק אויפנעמען.

פלוצלינג האָט איינער פון זיי אָנגעהויבן זינגען און באַלד
 האָבן די איבריגע אונטערגעכאַפט, לכתחילה מיט אַ געלעכטערל
 און שפעטער אויפן גאַנצן קול:

פריש אין צוג
 מיר זענען גוטע רייטער
 מיר ווילן קעמפן און שטרייטן
 מיר האָבן קיינמאָל נישט גענוג.
 דער המון האָט אויפגעכאַפט דאָס ליד. דאָס געזאַנג האָט
 אָפגעקלונגען אזוי הויך, די ווערטער פונם טישלער, זענען דער-
 שטיקט געוואָרן.

אין אַ רגע אַרום האָב איך דערהערט האַרט הינטער זיך
 אַ גראָב קול:

— וואָס איז דאָ? — איך האָב דערזען אַ פּאָליצמאַן, וואָס
דאָט זיך אַדורכגעשטופּט צו אינדזן.

דער מאַן מיט דער בלעך נאַפּט האָט געזאָגט צו
אים:

— דער פּאַרשאַלטענער אַנאַרכיסטישער נביא העצט די
מענטשן און רופּט צו פּאַראַט, נעמט אים צו פּונדאַנען, ווער
שעף מען דאָרף אים מאַכן אומשעדלעך... מיינע זעלנער פּאַר-
טראַגן נישט קיין באַלשעוויסטישע פּראָפּאָגאַנדע.

בעת איך האָב זיך שפּעטער פּאַרטראַכט איבער אַלעם,
וואָס עס איז געשען, האָב איך געזען די פּאַרקערטע לעכער-
לעכע זייט פון דעם גאַנצן ענין — וואָס האָט פּריער אויסגע-
מיטן מיין בליק: מענטשן האָבן זיך אַריינגעריסן אין דער
דרוקעריי, צעממיתט דעם באַלעבאַט מיט זיינע צוויי אָנגע-
שטעלטע, פּאַרברענט פּאַר אַלעמענס אויגן אויף דער גאַס ביכ-
לעך און צייטשריפטן אין ווערט פון טויזנט דאָלאַר — אָבער
דאָס אַלץ האָט דער פּאָליציימאַן נישט געזען... ער האָט זיך
אַפּילו נישט משער געווען, אַז דאָ קומט עפעס פּאַר. ער האָט
נאָר געזען דעם נביא, וועמענס מלבושים עס זענען באַגאַסן
געווען מיט נאַפּט און וועלכער האָט גערעדט קעגן מלחמה!

ער האָט אַ כאַפּ געטון דעם טישלער פּאַר אַן אַקסל.

— קומט מיט מיר! איר האָט שוין אַרויסגערופן גענוג
מהומות. און ער האָט אים געשלעפּט מיט זיך לענג אויס די
גאַס.

— אַרעסטירט מיך אויך! — האָט אַ געשריי געטון דער
מעקסיקאַנער מאַנעטי, האַלב וואַנזיניק פון בעס.
דער פּאָליציי-מאַן האָט אים אַ נעם געטון מיט דער אַנ-
דערער האַנט און געפירט ביידע צוזאַמען.

זעקסאונפערציקסטער קאפיטל

איך האָב נישט געהאַט איצט קיין חשק זיך צו מיטן

אין דעם גאַנצן ענין. דעם אמת זאגנדיק, בין איך געווען צו-
פרידן דערמיט, וואָס עס איז אָנגעקומען אַ פּאַליציי-מאַן, וואָרום
דאָס ערגסטע, וואָס האָט געקאָנט געשען מיט זיין אָנקום, איז
נאָך געווען בעסער, ווי דאָס, וואָס האָט געקאָנט געשען, אויב
דאָס פעבל' וואָלט באַוויזן וואָס עס קען. אַ טייל פּונם המון
האָט זיך צוריקגעצויגן אין אונדזער ריכטונג, אָבער שוין אָן
דעם זעלנערישן געזאַנג, וואָס איז איבערגעריסן געוואָרן.

דער חבר אַבעל' האָט אָנגעהויבן זינגען אויפן וועג צום
פּאַליציי-צירקל'. צוערשט האָט ער געזונגען דעם „אינטערנאַציאָ-
נאַל", דערנאָך „די רויטע פּאַן", און שפּעטער:

„דעם שונאס געשרייען פּאַרטויבן די לופט

דרייענדע וואָלקנס פּאַרטונקלען דאָס ליכט.

מעג קוקן דער טויט אונדז אַריין אין געזיכט —

אַנטקעגן דעם שונא עס רופט אונדז די פליכט.

מיר האָבן פון פּרייהייט דעם לייכטיקן פּלאַם

פּאַנאַנדערגעווייעט אַרום אונדז, ווי אַ ים."

בעת מיר האָבן זיך דערנענטערט צום פּאַליציי-צירקל',

האָט דער פּאַליצמאַן אָפּגעלאָזט מאַניטן און אָפּגעשטופּט אים

ער האָט אים געזאָגט, אַז ער קאָן שוין גיין צו אַלדע רוחות,

אַז ער איז דאָ נישט גויטיק, ווייל ער האָט זיך צומאָל נישט

פּאַרדינט אַרעסטירט צו ווערן. דאָן האָט ער אַ שלעפּ געטון

דעם טישלעך אַריין אינעווייניק, באַפעלנדיק אונדז, מיר זאָלן

נעמען דעם וועג.

אַבעל' האָט אויסגערופן:

— איך בין אַן אַדוואָקאַט!

— אַ, צום טייל! איך האָב געמיינט, אַז איר זענט אַן

אָפּערן-זינגער.

— איך פּאַרטעט דעם אַרעסטירטן אַלס געהילפּס-אַדוואָקאַט—

האָט אַבעל' איבערגעהורט — און דערפּאַר האָב איך דאָס רעכט

צו גיין צוזאַמען מיט אים.

— און איך וועל באַלייגן קיינעם — האָב איך אויסגערופן—

ליאָזט מיך פּריי.

מיר זענען אַריינגעגאַנגען. דער אַרעסטירטער איז צו געפירט געוואָרן צו אַ סערוזשאַנט:

— וואָס פאַר אַ חטאָ? — האָט ער אַ פּרעג געטון.

— געשטערט די רוי און פאַרהאַלטן די באַוועגונג — האָט

דער פּאָליצמאַן געענטפּערט.

— הער שעף! — האָב איך אַ געשריי געטון — דאָס איז

נישט אמת. דער אַרעסטירטער האָט נאָר געוואָלט אָפהאַלטן דאָס פעבל פּון צעשטערן פּרעמד גוטס.

— דאָס אַלץ וועט איר קאַנען טענען מאָרגן אין גע-

ריכט — האָט דער פּאָליציי-שעף דערקלערט.

— וויפּיל באַטרעפט די קויציע? — האָב איך זיך אַ פּרעג

געטון.

— איר ווילט ביידייגן קויציע?

איך האָב עס באַשטעטיקט... און איצט האָט זיך צום

ערשטן מאָל דערהערט ס'קול פּונם טישלער:

— איר ווילט געבן געלט, אַז מען זאָל מיך באַפּרייען?—

האָט ער אַ פּרעג געטון. — פאַר מיר קאָן מען נישט צאָלן מיט קיין געלט.

— דערלויבט מיר אייך קלאָר צו מאַכן דעם גאַנצן ענין,

הער טישלער — האָב איך גערעדט צו אים מיט געבעט. —

אַז איר וועט פאַרברענגען אַ נאַכט אין תּפּיסה-קאַמער, וועט

קיינער דערפּון נישט האָבן קיין נוצן; איר וועט נישט געפּי-

נען קיין געלעגנהייט, ווי אַרום צו רעדן צו די אַרעסטאַנטן.

זיי וועלן אייך אַליין פאַרמאַכן אין אַ קאַמער.

אַבער ער האָט געענטפּערט:

— מיינ פאַטער וועט זיין מיט מיר...

און דאָן האָט ער געקוקט אויפן פּאָליציי-שעף און צו-

געגעבן:

— צי טראַכט איר, אַז איר קאַנט אויפבויען אַ קאַמער,

יווהין מיינ פאַטער זאָל נישט קאַנען צוקומען?

דער פּאָליציי-שעף איז געווען אַן אַלטער בעל גאווה;

אַרום זיין פּליך זענען געוואָקסן שטאַרע ווילדע האָר. ער האָט

שוין זיכער אין די פֿאַנגע יאָרן פון זיין דינסט געהערט אַ סך אַזוינע אומגעוויינלעכע פראַגן. און שטאַט אָן ענטפער האָט ער געפרעגט דעם אַרעסטירטן זיין נאָמען, און ווען יענער האָט שטאַלץ געשוויגן, האָט ער איינגעשריבן: „דזשאָן דאָ טישלער“, דאָן האָט ער אַ פּרעג געטון:

— וווּ וווינט איר?

דער טישלער האָט געענטפערט:

— די פּיסקן האָבן זייערע היילן און די פייגל פון דער פּופט — זייערע נעסטן, אָבער דער, וואָס קעמפט פאַר דער גע-רעכטיקייט, האָט נישט קיין היים אין אייער אומגעזעכטער וועלט.

דער פּאָליציי-שעף האָט איינגעשריבן: „אַדרעס נישט באַ-וווסט“ און ער האָט אַ ווינק געטון צום וואַך-פּאָליציאַנט, יענער האָט אַ נעם געטון דעם טישלער פאַר אַ האַנט און אים אַרויס-נעפּירט דורך אַ טיר, וואָס איז באַהאַנגען געווען מיט אייזער-נע ריגלען...

איך האָב צוזאַמען מיט אַבעלן פאַרלאָזט די תּפּיסה און איך האָב זיך אומגעקערט צו די וואָס האָבן געוואַרט פאַרן טויער. קיינער פון אונדז האָט נישט געוווּסט, וואָס מ'זאָל איצט אָנהויבן צו טון — אַ חוץ עווערייט, וואָס איז געזעסן אויף די טרעפּ, און מיך געצווונגען, איך זאָל אים דערציילן וואָרט-ביי-וואָרט, וואָס דער טישלער האָט גערעדט און ער האָט איינגע-שריבן מיינע ווערטער אין זיין נאָטיץ-ביכל.

זיבנאַנפערציקסטער קאַפיטל

חבר אַבעל האָט אונדז אינפאָרמירט, וווּ עס געפינט זיך די פּאָליציי-קאָמענדע, דאָן האָבן מיר זיך אָפּגערעדט, אַז מיר וועלן זיך דאָרט מאַרגן צונויפקומען. איך האָב זיך געזעגנט און מיט אַ טאַקסאָמעטער געפאָרן אַהיים. ס'האָט מיך אַרומגענומען אַ געפיל פון אומזעט אין איינ-

וואמקייט, מיין גאנץ אַמאָליק לעבן האָט מיך אויפגעווערט
 אינטערעסירן. עס איז געווען נאָכמיטאָג, די צייט, ווען איך
 בין תמיד געגאנגען אין אַטלעטן קלוב אויף אַ לעקציע באַקסן.
 איצט האָב איך זיך געשטעלט די פראַגע, וואָס וואָלט דער
 טישלער געזאָגט צו דעם מין ספּאָרט? איבריגנס האָב איך באַ-
 שראַסן צו פאַרברענגען אַ צייט אין איינזאַמקייט, גיין שפּאַצירן
 און זיך פאַרטראַכטן. שוין לאַנג באַפרידיקט מיך נישט דער
 לעפנס-שטייגער וואָס איך האָב ביו איצט געפירט... די שיינ-
 קייט פון מיין ייגנט האָט שוין געהאַלטן ביים פאַרלאָשן ווערן
 און איך האָב פסדר געהאַט אַן אומקלאָרן געפיל, אַז מיין גאַנץ
 לעבן איז געווען אַן אַ ציל און אַן אַ זין. איצט בין איך
 געווען דערמיט זיכער און גלייכצייטיק האָב איך דופס געווען,
 אַז די וועלט איז אַן אָרט פון אומגליק און יסורים.

איך האָב זיך אומגעקערט אַהיים שפעט און איידער איך
 האָב נאָך איבערגעטרעטן די שוועל, האָט אַ קלונג געטון דער
 טעלעפאָן.

— האַלאָ, ביל — האָט גערופן ס'קול פונם אלטן ט. ס. —
 ס'איז אַ סברה, אַז דער טישלער געפינט זיך אין תפיסה. פאַר-
 וואָס האָט איר נישט בייגעלייגט פאַר אים קיין קויציע?
 — ער האָט נישט געוואָלט.

— אַזוי... אפשר איז טאַקע בעסער, אַז ער זאָל זיצן אַ
 וואָך צייט, ביו עס וועט זיך פאַרענדיקן דער בריגאדע-קאַנ-
 גרעס.

— אַ טשעקאָווע געשיכטע! — האָב איך אַ טראַכט געטון
 ס'עלפע איז דאָך מיר אויך געקומען אויפן געדאַנק.

— הערט מיך אויס, ביל... אין דער גאַנצער צייט איז
 מיר עפעס נישט קלאָר... ס'איז מיר די גאַנצע צייט שרעקלעך
 שלעכט אויפן האַרצן, וואָס איך האָב די מענטשן געזאָגט, אַז
 איך קאָן אים נישט. ווי מיינט איר: ער ווייסט, אַז כ'האָב
 אַזוי געזאָגט?

- אויב ער האָט געוואוסט, אָז ער וועט עס זאָגן, ווייסט ער מסתמא אויך, אָז איר האָט עס געזאָגט.
- הערט מיך אויס, איר מעגט לאַכן, וויפיל איר ווילט... אָבער איך האָב זיך שוין פאַרטראַכט וועגן דעם, אָז איך זאָל זאָגן דער געמיינער באַנדע, אָז זי זאָל גיין צו אַלדער רוחות!
- וועלכע געמיינע באַנדע?
- דער גאַנצער פאַרשאַלטענער וועלט. דער טישלער גע-פעלט מיר. איך האָב נאָך קיינמאָל נישט באַגעגנט אַזאַ מענטשן. ווי מיינט איר, ער וועט מיר דערלויבן, אָז איך זאָל אים באַ-זוכן אין תפיסה?
- ער וועט זיך זיכער פרייען מיט אייער באַזוך, אָבער דוכט זיך מיר, אָז די תפיסה מאַכט וועט עס נישט דער-לויבן.
- אויב עס האַנדלט זיך נאָר וועגן זיי... איך וועל זיך שוין מיט זיי דורכקומען.
- אָבער הער ט. ס. איך גלויב נישט, אָז ער זאָל אונ-טערשרייבן אַ קאָנטראַקט.
- איך פייף אויפן קאָנטראַקט, ביל... איך וויל אים נאָר זען. קאָן איך גאָר נישט טון פאַר אים?
- איך האָב זיך אַ ווילע פאַרטראַכט, און דאַן האָב איך געזאָגט:
- איר קאָנט טון עפעס פאַר איינעם פון זיינע חברים... פאַרן יינגן עוועריט. ער איז ערנסט פאַרווינדעט און עקשנט זיך צו שרייבן אַלע רעדעס פינם טישלער. ער נויטיקט זיך אין אַ דאָקטאָר און אין אַ סטענאָגראַף, וואָס זאָל אים העלפן. אפשר האָט איר נאָך אַ גוטן סעקרעטאַר?
- כיווייס נישט. איך געפין נישט אַלע טאַג אַזוינע יינג-לעך ווי מת עוועריט.
- איך האָב אַ ציטער געטון.
- ווי הייסט ער?
- מתי. פאַרוואָס פרעגט איר?
- אַך, גאַרנישט... אַזוי צוליב נייגעריקייט.

אונדזער שמועס האָט זיך פאַרענדיקט דערמיט, אַז ט. ס.
האָט דערקלערט, אַז ער וועט גיין אין פּאַליציי-צירקל און פאַר-
לאַנגען אַ זעונג מיטן מישלער.
אין פינף מינוט אַרום האָב איך ווידער געהער זיין קול
דורכן טעלעפּאָן:

— ביל, עמיצער האָט פאַר אים בייגעלייגט קויציע —
ער איז שוין פריי.

— וואָס? ער האָס דאָך נישט געוואָלט מסכים זיין
דערויף.

— עמעצער האָט עס געטון אָן זיין וויסן. מען האָט ביי-
געלייגט געלט און ער איז באַפרייט געוואָרן.

— ווער האָט דאָס געטון?

— אדרבה, טרעפט ווער?

— איר?

— הס ושלום. ערשט מיט אַ מינוט צוריק האָב איך זיך
דערוויסט. מערי מאַגנע האָט בייגעלייגט קויציע און אים מיט-
גענומען מיט זיך.

— ליבער גאָט! פאַר מיינע אויגן האָט ווידער געשוועבט
אַ נייער אויפשריפט.

דער רייצנדער קינאַ-שטערן באַפרייט פון
תפיסה דעם נביא פון פרייער ליבע.

איך האָב צוגעזאָגט ט. ס., אַז איך וועל זיך באַמיען אויס-
געמינען די באַהעלטעניש פון נביא. איך בין געווען זיכער,
אַז מען דאַרף אים נישט ווייט זוכן, וואָרום איך האָב געוויסט,
אַז ער מיינט אויס צו נעמען אַן אויטאָמאָביל. און מיט מערי
מאַגנע האָט ער נישט געקאָנט גיין אויף דער גאַס, אַנטדעקט
ווערן דורך די רעפּאָרטערן. וואָס האָבן געזויערט אויף אַ גע-
לעגנהייט אים צו פאַרהאַלטן און שטעלן פּראַגן.

איך האָב גענומען דאָס אַדרעסן-בוך פון די טעלעפּאָן-
אַבאָנענטן. און אָנגעהויבן זוכן דעם אַדרעס פון אַבעלן. ער האָט
אַן אומגעוויינלעכן נאָמען און מחמת דעם האָב איך נאָר גע-
פונען איין אַדוואָקאַט, וואָס הייטט אַבעל. (איך בין דערשטוינט

געוואָרן דערפון, וואָס ער האָט געהייסן מאַרק). איך האָב אָן-געקלינגען און תיכף האָט מיר אַ צאַרטע פאַרטרויטע שטימע אָפּ-געצונטפערט:

— יאָ, יאָ... דער חבר טישלער איז טאַקע געקומען מיט פרייליך מאַנע. עס איז דאָ אַ קליינע געזעלשאַפט... עס וועט זיי זיין זייער אָנגענעם, ווען איך וועל אויך קומען אַהין. יאָ... נאַטירלעך... הער ט. ס. וועט זיין אַ זייער אָנגענעמער, אָנגעלייגטער גאַסט.

איך האָב אָנגעקלינגען צו מיין פילם-קעניג און אים דער-לויבט — מיט אַ סאַרקאַסטישן שמייכל, וואָס ער האָט צום גליק נישט געזען — צו פאַרברענגען אַן אַוונט אין דער הויפט-קוואַרטיר פון דער סאַציאַליסטישער פאַרטיי פון וועסטערן-סיט.

אַכטאָונפערציקסטער קאַפיטל

פאַר די געסט איז צוגעגרייט געווען אַ באַשיידן מאַלצייט. איך ווייס נישט, ווער ס'האָט פאַר דעם געצאָלט: אפשר איז דאָס איינגעאָרדנט געוואָרן — ווי עס האָבן געזאָגט אונדזערע שונאים — פאַר באַלשעוויסטיש געליט און אפשר פאַרן געליט פון די נישט ערלעכע איינקופטן פון דעם מיליאָן-דאָלערדיקן קינע שטערן. ווי ס'זאָל נישט זיין, זענען עטלעכע טישן איבערגע-דעקט געווען מיט ריינע געצערועטע טישטוכער; דערויף איז געשטאַנען בלומען און פרוכטן דער טישלער איז געזעסן אויפן-אָן; איך האָב באַמערקט פאַרהידושט, אַז ער האָט געטראָגן אויף זיך שטאַט די באַפלעקטע, פון גאַסן-שטויב און באַגאַסענע מיט נאַפט — שניי-ווייסע, וואַלענע קליידער. איך האָב זיך דערוויסט, אַז פרוי ט. ס. האָט פאַר אים געבראַכט די הייליקע מלבושים: דאָס האָט זי גאַרנישט געקאַסט, מחמת אין די גאַר-דעראַבן פון די פילם-אינטערנעמונגען האָט מען געקאַנט גע-פיינען פלערליי מלבושים.

דער שמועס האָט זיך לכתחילה געצויגן אויף דער טעמע

וועגן די מלבושים. טישלער דזשעמס, וואָס האָט זיך געהאַלטן פאַר אַן אַסקעט, האָט געהאַט עפעס פאַרצוואַרפן און ער האָט געהאַלטן פאַר פאַסיק צו זאָגן, אַז עס וואָלט געווען גלייכער, ווען פרוי ט. ס. וואָלט שטאַט די נייע מלבושים, צעטיילט ס'געלט צווישן אַרעמע.

דער נביא האָט אַ זאָג געטון :

— פאַרוואָס מאַכט איר אומעטיק די פרוי? זי האָט גוט געטון. אַרעמעלייט האָט איר תמיד אַרום זיך, אָבער מיך וועט איר נאָר האָבן אַ קורצע צייט. די פרוי האָט מיטגעהאַלפן פאַרשענערן אונדזער סעודה; אַ סך יאָרן אַרום וועט מען נאָך רעדן וועגן דעם.

אָבער דאָס האָט דעם אַסקעט נישט צופרידנגעשטעלט. ער האט זיך אָפגערוקט אין אַ ווינקל און געמורמלט :

— איך ווייס, מיט וואָס דאָס וועט זיך ענדיקן: איר וועט אויפבויען אַ נייע קירך און דאָרט וועלן זיך איבערחזרן די אַלטע שווינדלען. אַ מענטש האָט נישט דאָס רעכט צו זאָגן. איר וועט קלויבן גראַשנס ביי אלמנות, כדי צו קויפן דערפאַר זיידענע און סאַמעטענע קליידער מיט גאָלדענע בעכער, אַז ער זאָל פון זיי טרינקען. און איידער איר וועט זיך אָפגעבן אַ חשבון דערפון, וועלן זיי אים איבערשאַפן אויף די געמאַלטע פענסטער און די פּהנים וועלן אָנהויבן טראָגן קליידער, באַ-פּוצט מיט ברייאַנטן און זיי וועלן זאָגן, אַז אַלץ איז אין אַרדנונג און זיי וועלן נאָכזאָגן זיינע ווערטער.

איך האָב איינגעזען, אַז היינטיקע צייטן קומט אַ נביא נישט אַזוי לייכט אָן איבערצוצייגן זיינע תלמידים.

די גאַנצע דיסקוסיע איז דער פרוי ט. ס. לחלוטין נישט אָנגעגאַנגען. זי איז אַרומגעגאַנגען איבער דער קיך אַ צע-שטראַלטע און גליקלעכע, זי האָט געטון אַלץ, וואָס זי וואָלט גערן געטון ביי זיך אין שטוב, ווען דער געזעלשאַפטלעכער באַשטאַנד פון איר מאַן פאַרלאַנגט נישט, אַז איר אַרבעט זאָלן אויספירן אַ טויף דינסטן. איך בין פאַרחידושט געוואָרן דערפון.

וואָס מערי מאַנגע, שטאַט צו זיצן ביי דער רעכטער זייט פונם
בניא, ווי ס'האָט געפאַסט פאַר אַ קעניגן, איז געגאַנגען אַרומ-
געבונדן מיט אַ פאַרטוכל און מיטגעהאַלפן אַבערס מוטער און
ווייב. נאָך ווונדערבאַרער איז מיר אויסגעקומען, וואָס ט. ס.
האָט זיך עניוּתדיק אַוועקגעזעצט ביים עק טיש נעבן אַ פאַר-
ברעכער, וואָס איבער זיין קאַפּ האָט געהאַנגען צוואַנציק יאָר
תפיסה - לעבן דזשאָן קאלוויר. און ווידער זענען מיר געקו-
מען אויפן געדאַנק די ווערטער, וואָס כ'האַב געלייענט אין
מיינע קינדער-יאָרן:

„די מעכטיקע שליידערט ער אַראָפּ פון זייער הויך און
זעצט דאָרט אַוועק די נידעריקע“.

דאָ האָבן זיך געפינען פֿלעריי אַגיטאַטאָרן: קאַרווסקי,
וואָס האָט, ווי איך האָב זיך דערוויסט, געהייסן לוקאַס, און
זיין לאַנדסמאַן, דער פּורמאַן שמעון קאַרלין און טאַם מאַנעטי,
דער יינגער אַרבעטער פון דער ציגאַרן-פאַבריק. עס האָט אויך
נישט געפּעלט מתי עוועריט, וואָס איז אין דעם היינטיקן אַוונט
אימשטאַנד געווען זיך אַפּצוריען אַ ביסל, מחמת ט. ס. האָט
מיטגעבראַכט מיט זיך אַ סטענאַגראַף. מאַרק אַבער האָט מיט-
געבראַכט מיט זיך דעם סאַציאַליסט אַנדריי לאָנק, דעם יינגן
אירלענדער, וואָס איז געווען אויף דער מלחמה און האָט זיך
אומגעקערט אינגאַנצן אַן אויסגעהיילטער פון מיליטאַריזם. איצט
האָט ער זיך פאַרנומען מיט צעטיילן סאַציאַליטישע פּלוגבלעט-
לעך און האַלטן רעדעס פאַר די אַרבעטער, וווּ ער האָט זיי
נאָר געפּאַקט, ס'האָבן געמעגט זיין בלויז צוויי אָדער דריי. עס
איז אויך געקומען דער פּאַציפיסט היימבי, וואָס האָט נישט
געמאַכט אויף מיר קיין גוטן איינדרוק. אויך איינער פון
י. וו. וו. וואָס האָט געהייסן פּיליפּ, געווען פאַרשפּט, אַנט-
לאָפן און פאַר זיין קאַפּ איז באַשטימט געווען אַ פּרייז.

די טיר האָט זיך געעפנט און ס'איז אַריינגעקומען אַ
מענטש, וואָס האָט זיך געוואָרפן אַלעמען אין די אויגן: הויכ-
געוויקסיק, דאָר, שלעכט אַנגעטון, נישט געראַזירט פון לאַנג.
ער האָט געטראָגן אַן אַלטן שוואַרצן קאַפּעליש, אויסגעריבן פון

ביידע זייטן; פון הינטער דעם קאפעלוש האָט אַפּערגעקוקט
אַ צאַרט אומעטיק פנים, וואָס האָט דערמאָנט ס'פנים פונם
טישלער. הוצדעם איז עס געווען אַ כאַראַקטעריסטיש פנים פון
אַ יענקיס: טרוקן, מוסקולאַר, וואָס איז אונדז אַלעמען אַזוי
גוט באַקאַנט.

דאָס פנים פון אַריינקומענדן האָט מיט דער מינוט, ווען
זיין בליק איז געפאַלן אויפן טישלער, פלוצלינג אויפגעשטראַלט;
ער האָט אַוועקגעלייגט אין אַ ווינקל זיין אַלט רייזע-זעקל, וואָס
ער האָט געהאַלטן אין דער האַנט און מיט אויסגעשטרעקטע
הענט צוגעגאַנגען צום נביא:

— טישלער! ביסטו דאָ! איך זוך דיך אומעטוימ...

און דער טישלער האָט אים באַגריסט:

— מיין ברודער.

זיי האָבן זיך האַרציק געדריקט די הענט, און איך האָב
זיך שטאַרק פאַרטראַכט וועגן דעם, פּונואַנען דער טישלער
קאָן קענען דעם מענטשן.

איך האָב שטיל אַ פּרעג געטון אַבעלן:

ווער איז דער פּרעמדער?

ער האָט מיר דערקלערט, אַז דאָס איז אַ מענטש, וועגן
וועמען מ'האַט ערשט נישט לאַנג ברייט געשריבן אין די ציי-
טונגען: באַרטלאַמיי האַווערט, אַ מיליאָנער-שלעפּער. ער איז
אַן אייניקל און יורש פון אַן אינדוסטרי-באַראָן, און ער פאַסט
זיך בוכשטעבלעך צו צו דער לערע פון נביא, ער האָט פאַר-
קויפט זיין טיטול, כדי צו קאָנען אונטערשטיצן אַרבעטלאָזע.
איצט וואַנדערט ער אַרום איבערן לאַנד, לעבט מיט די שלע-
פער, פרוווט זיי אַרגאַניזירן. מ'האַט געקאַנט מיינען, קוקנדיק
אויף אים און אויפן טישלער, אַז זיי קאָנען זיך שוין לאַנגע
יאָרן. און בעת איך האָב געקוקט אויף זיי, איז אין מיין נשמה
אויסגעוואַקסן אַ פּראַגע:

און וווּ איז די גייסטלעכקייט און די זיילן פון דער

קירן פון הייליקן באַרטלאַמיי?

וואָרום קיינער פון זיי איז נישט געקומען אויף דעם
מאָלצייט.

ניינאונפערציקסטער קאָפיטל

ט. ס. האָט גלייכצייטיק מיטגעבראַכט מיט זיך אַ יאָגדעס
טאָרט און עטלעכע פלעשלעך פון אַ רויטער קאָליר, וואָס האָט
אַנטהאַלטן אין זיך - ווי עס איז געשריבן געווען אויף דער
עטיקעטע - זאפט פון וויינטרויבן. ווען מ'האַט די פלעשער
אויפגעפנט האָבן זיי אַרויסגעלאָזט אַ פאַרדעכטיקן גערויש. מיר
האַבן זיך אַלע פונאַנדערגעלאַכט ווי עס לאָכן תמיד מענטשן
ביי אַזאַ מאַמענט קעגן פראַבישאַן פאַרבאַט. מיין אויפמערקזאַמ-
קייט איז געווענדט געווען דערויף, וואָס דער טישלער האָט
געלאַכט צוגלייך מיט אונדז. - און ס'האַט אויסגעזען אַ די גאַנצע
קליינע שמחה האָט אים הנאה געטון.

אַ צופאַל האָט גורם געווען, אַז איך זאָל זיצן לעבן
דזשעמסין און איך האָב געמוזט אויסהערן זיינע אַסקעטישע
געדאַנקען.

- ער דאַרף עס נישט טון. זיי וועלן זאָגן, אַז ער האָט
ליב געשמאַקע מאכלים און אַז ער האָט ליב צו טרינקען. דאָס
איז נישט גוט פאַר אונדזער באַוועגונג.

- טרייסט אייך, פריינד - האָב איך זיך פאַנגאַנדערגע-
לאַכטן - די באַלשעוויקעס אַרדענען זיכער איין פאַר זיך פון
צייט צו צייט אַזוינע פאַרוויילונגען.

- איר וועט זען, וואָס די צייטונגען וועלן מאַרגן דער-
פון מאַכן - האָט ער אַ ברום געטון - עס וועט אייך שוין
נישט אויסקומען אַזוי לעכערלעך.

- ס'איז דאָ וועגן וואָס צו רעדן... עס זענען דאָך דאָ
נישטאָ קיין רעפּאָרטערן.

- יאָ, יאָ, אָבער ס'זענען דאָ שפּיאַנען. היינט איז אר-
מעטום פול שפּיאַנען. אירט זען.

דער טישלער האָט אָנגעהויבן בעטן די פאַרזאַמלטע, אַז זיי זאָלן עפעס דערציילן: זאָל פאַרטלאַמיי רעדן וועגן די אַרבעט־אַזע, זאָל ער דערקלערן, וואָס עס טוט אויף די אָרגאַניזאַציע, און וואָס זי האָט פאַר אַ צילן. און דערנאָך האָט ער געבעטן דזשאָן קאלווערן, וואָס איז געווען לעבן אים רעכטס, אַז ער זאָל לייצען אייניקע זיינע שאַפונגען.

דזשאָן און זיין חבר פיליפּ, אַ בלאָאוויק יינגל, מיט זוי-מער שפרענקלעך אויפן פנים, וואָס האָט אויסגעזען ווי אַ גימנאַזיסט, האָבן אָנגעהויבן דערציילן די איבערלעבענישן פון זיי (פויגלפרייע*) אַגיסטאַטאָרן. מיט אייניקע חדשים צוריק האָבן זיי ביידע געאַרבעט אין די האַלץ-מאַגאַזינען און אין די גרובן ווי האָבן אין געהיים פאַרזאַמלט די אַרבעטער אין די וועל-דער און געפרעדיקט פאַר זיי די גייע בעוואַנגעליע פון פריי-הייט. די אַרבעט-געבער זענען געווען אָרגאַניזירט אין גאַנצן לאַנד — די אַרבעטער מיט זייערע שוואַכע פּראָפעסיאָנעלע פּאַ-רייען האָבן פאַרגעשטעלט מיט זיך אַ כוח פון מענטשן, וואָס נייען מיט בויגנס און פּיילן קעגן מאַשינען-ביקסן. אונדזער לאַ-וונג איז געווען: שאַפן איין גרויסן פּראָפעסיאָנעלן פאַריין, אויב דאָס וועט נישט צושטאַנדקומען קאָן מען זיך דערוואַרטן אַ צייט, וואָס צוואַנציק יאָר תּפּיסה וועט פאַרן קלענסטן חטא זיין אַ קלייניקייט.

דער טישלער האָט באַמערקט:

— עס שטערט גאַרנישט דער באַוועגונג, וויבאַלד די פירער ווערן איינגעזעצט אין תּפּיסה.

— אַך, יאָ! — האָט זיך פאַנאַנדערגעלאַכט דאָס בלאַ-אויניקע יינגל — פונדעסטוועגן באַמיען מיר זיך תּמיד, אַז אוי-סער דער תּפּיסה זאָלן פאַרלייבן אַזוינע, וואָס זאָלן קאַנען דערציילן, פאַרוואָס די אַנדערע זענען געוואָרן איינגעזעצט. דערנאָך האָט דזשאָן קאלווער דערציילט אַ קאָמישע גע-שיכטע וועגן זיין חבר. די מעשה האָט געהאַט אַ קנאַפן שייכות מיט פּראָפּאָגאַנדע און מערער מיטן וויין, אָבער עס איז מיר

(* פויגלפריי — אויסערן געזען.)

געפעלן געוואָרן, ווייל דאָס איז געווען אַ באַווייז פֿון דער
לעבעדיקייט פֿון די דאָזיקע חברה־לייט.

ביידע האָבן זיי זיך בשעת אַ רעגן באַהאַלטן אין אַ שייַער
און זיי זענען דאָרט געלעגן פֿאַרוינקען אין היי איבער די
אוירן, בעת דער רעגן האָט גערוישט און געשלאָגן אין דאָך
פֿון זייער באַהעלטעניש. פֿלוצלינג האָבן זיי דערהערט, ווי עס
קומט אָן דער פֿויער און גרייט זיך צו מעלן די קי. דער-
דאָזיקער מענטש, ווי זיי האָבן זיך משער געווען, האָט זיך
מיט אַ מינוט צוריק צעקריגט מיטן ווייב און ער האָט נישט
געהאַט דעם מוט אַרויסצוואַגן פֿאַר איר זיינע געדאַנקען. און
מוחמת דעם האָט ער אויסגעלאָזט זיין גאַנצן פֿעס צו דער קי.

— יאָ, יאָ! — האָט ער געשריגן — האָסט רעכט... שריי,
שריי, ווילאָנג ס'געפעלט דיר. — ווילסט נישט אויפהערן, ווייל
דו האָסט מורא, אַז איך זאָל דיר נישט עפעס זאָגן. זעלבסט-
פֿאַרשטענדלעך... איך בין געקומען צו שפּעט... צום טיילויל,
כ'דאַרף יעדער מינוט קוקן אויפֿן זייגער? אַ? כ'האַב פֿאַר-
געסן צו קויפֿן צוקער! אודאי, כ'האַב שוין נישט מער וועגן
וואָס צו טראַכטן, ווי וועגן זיינע שליוותן! בראַנפֿן? אפשר
איז עס געווען בראַנפֿן, אפשר ביר, און אפשר גאָר טרויבן
זאַפֿטן?

דער פֿויער האָט אַנידערגעשטעלט דעם עמער אויף דער
ערד אין מיט דער פּויסט געדראַט די אומשוילדיקע קי:

— אודאי אַזוי... איך בין אַ מאַנסביל און איך וועל דיר
ווייזן, ווער עס איז באַלעבאָס אין שטוב. איך וועל טרינקען,
אַז ס'וועט מיר געפעלן, כ'וועל שמועסן מיט די שכנים, ווי-
באַלד ס'וועט מיר געפעלן, כ'וועל קויפֿן צוקער, אויב כ'וועל
נישט פֿאַרגעסן — און אויב עס געפעלט דיר נישט, טאָ קויף
דיר אַליין!

און אַזוי ווייטער, דער פֿויער איז געוואָרן וואָס אַמאָל
ריידעוודיקער... כ'ווייס נישט, צי פֿון אייגענער ענערגיע, צי
אונטערן איינפֿלוס פֿון וויין, וואָס ער האָט געטרונקען, — ביז

דער יינגער פיליפ האט פארגעסן אן זיין פארזיכטיקייט, ער
האט ארויסגעשטעקט דעם קאפ פון היי און אויסגערופן:
— בראווא, אלטיטשקער! זאגט איך נישט אפ פון אייער
רעכט! לאזט איך נישט באהערשן פון אייער ווייב! הורא!
דער פויער איז צעמישט געוואָרן, ער איז שטיין גע-
בליבן אומבאוועגלעך מיט ברייט צעעפנטע אויגן און ביידע
חברה-לייט פון י. וו. וו. האָבן זיך אָפגעטראָגן פון שייער, זיי
האָבן אזוי פיל געלאַכט אַז זיי האָבן פמעט נישט געפילט, ווי
עס גיסט אַ שלאַקס-רעגן.

פּוּמפּוּקסטער קאַפּיטל

באַלד איז די קליינע געזעלשאַפט ווידער געוואָרן ערנסט.
דער טישלער האָט געעצהט קאלווערן, אַז ער זאָל פאַרלאָזן די
געזעלשאַפט, וואָרום ער דער טישלער האָט זיך פאַרהאַלטן אזוי,
אַז ער האָט געצויגן אויף זיך די אַלגעמיינע אויסמערקזאַמקייט
און ער ווערט זיכער נאַכשפּיאַנירט. קאַרוטקי האָט מסכים גע-
ווען, ער האָט באַשטעטיקט, אַז זיי ווערן בלי ספק אַבסטרעווירט
פון געהיים-אַגענטן. קיין איין טריט פון טישלער וועט נישט
פאַרלוירן גיין פאַר זייערע אויגן און מען קאָן שווערן, אַז זיי
וועלן זיך באַמיען אים אַריינצוציען אין עפעס אַן אַוואַנטורע,
און ווען דאָס וועט זיך זיי נישט איינגעבן, וועלן זיי אויס-
טראַכטן אויף אים עפעס אַנדערש. און ווען דער טישלער האָט
געפרעגט, וואָס ער וויל דערמיט זאָגן, האָט ער געענטפערט:
— זיי וועלן אַוועקלייגן אויף דעם אָרט, וווּ איר געפינט
זיך, דינאַמיט, אָדער זיי וועלן פעלשן אַ בריוו, וווּ וועלן באַ-
ווייזן אַ בריוו, וווּ זיי וועלן באַווייזן, אַז איר גרייט צו אַ
גראַדטאַט.

דער נביא האָט זיך אָפגערופן:
— דער מענטש מוז לעבן אזוי, אַז די וועלט זאָל גלייבן
אים, נישט זיינע שונאים.

און דאן האָט ער צוגעגעבן אָט די מאָדנע ווערטער:
 — איינער פֿון אייך וועט מיך פֿאַררעכטן.
 דער איינדרוק, וואָס די ווערטער האָבן אַרויסגערוצן, איז
 נאַטירלעך געווען אומגעוויינלעך. אַלע האָבן צעטומלט און אויפֿ-
 גערעגט אָנגעהויבן שרייען איינער נאָכן אַנדערן:
 — הבר... פֿריינט... ברודער... איך?
 און היימלי, אַ מענטש מיט שטאַרק אַנטוויקלטע מוסקלען
 האָט אויך געפרעגט:
 — איך?
 און דער טישלער האָט געענטפֿערט:
 — האָסט געזאָגט!...
 זעלבסטפֿאַרשטענדלעך, אַז אַלע האָבן זיך אַ ריס געטון
 פֿון די ערטער און זיי האָבן געוואָלט היימלין אַרויסוואַרפֿן.
 אָבער דער טישלער האָט זיי געהייסן זיך אַוועקצוצאָגן, ער האָט
 געזאָגט:
 — דערלויבט, אַז אונדזער שמועס זאָל אַוועקגיין מיטן
 ווייטערדיקן וועג, ווייל די מאַכט פֿון דער וועלט וועט גיכער
 ווערן פֿאַרטיליקט, ווי מען זאָל זיי איבערלאָזן דעם גורל.
 ווי עס האָט אויסגעזען, האָט ער נישט געזען קיין
 סיבות, צוליב וואָס מען זאָל דאַרפֿן איבערייסן די באַשיידענע
 פֿאַרוויילונג.
 — מערי מאַנע איז אַריינגעקומען, זי האָט אַ שמיכל גע-
 טון, אַוועקגעשטעלט אויפֿן טיש דעם יאָנדעס-טאַרט און אָנ-
 געהויבן אים פֿאַנאָדערטיילן. און אַז זי האָט שוין געהאַט
 באַדינט אַלעמען, האָט דער טישלער געזאָגט:
 — איך וועל שוין נישט לאָנג פֿאַרברענגען צווישן אייך,
 מיינע פֿריינט, אָבער דערמאַנט אייך וועגן מיר יעדעס מאָל,
 ווען איר וועט זען די שיינע, רויטע פֿירות און דערמאַנט אייך
 אין מיין שלִיחות יעדעס מאָל, ווען איר וועט טרינקען דעם
 פֿרעכטיקן, פֿורפֿור זאַפט פֿון וויינטרויבן, וואָס איז אפשר מיט
 צוויי טעג לענגער פֿאַרמאַכט געווען אין פֿלעש.
 טייל האָבן זיך פֿונאַנדערגעלאָכט און טייל האָבן געהאַט

טרערן אין די אויגן. איך האָב באַמערקט, ווי היימבי האָט זיך אויפגעשטעלט און ער איז אַרויסגעגאַנגען פון צימער. באַלד האָט מען זיך אָנגעהויבן פונאַנדערגיין. קאַרלין האָט באַדויערט וואָס זיין אַלט פערדל האָט געאַרבעט אַ גאַנצן טאָג און נאָך ביז איצט נישט באַקומען קיין פאַשע. ער איז געווען אומרויק — נישט אַזוי ווייט וועגן זיך, ווי וועגן זיין פריינט: ער האָט זיך אַ ריס געטון — יעדעס מאָל, ווען די טיר האָט זיך געעפנט. ט. ס. און מערי האָבן זיך געקליבן אָנצוקוקן די שטאַרקע אויפנאַמען אין קינאַ. לטוף האָט זיך דער טיש-לער אָפגעפאַרטיקט מיט די איבריקע, דערקלערנדיק, אַז ער וויל גיין אין אַבעלס ביוראָ תפילה טון. אַבעל, לינק און דער יינגער מעקסיקאַנער האָבן דערקלערט, אַז זיי וועלן וואַרטן אויף אים אויף דער גאַס.

איך בין אַוועקגעגאַנגען מיט עטלעכע פון די לעצטע. זאָרג און אומרוי האָבן פול געמאַכט אונדזערע הערצער.

איינאונטפויציקסטער קאַפיטל

איך מוז פאַר אייך איצטער עפעס מודה זיין, וואָס כ'האָב אָפגעשליעפט ביז איצט: אין דערזעלבער צייט בין איך געווען פאַרליבט. צווישן די מיידלעך טון דער „געזעלשאַפט“ איז גע-ווען איינע, וואָס האָט געהאַט אַלע סיבות צו גלויבן, אַז איך טראַכט וועגן איר אָפט און צייטלעך. און אָט האָב איך דריי טעג פאַרבראַכט אין דער געזעלשאַפט פונם נביא און עס איז געקומען דערצו, אַז מיין נאָמען זאָל אַנטפלעקט ווערן אין דער סקאַנדאַלן-כראַניק פון די צייטונגען — און איך בין נישט געווען דריסט צו טעלעפאָנירן צו מיין פֿרע און זיך צו פאַר-ענטפערן פאַר איר.

דעם זעלבן אָונט האָט באַדאַרפט פאַרקומען אין שטוב פון אירע עלטערן אָן אָונט מיט טענין; און איך מיינ, אַז איך האָב דאָרטן געדאַרפט זיין, אַבער איך האָב נישט דערהאַלטן

קיין איינלאַרונג און איך וואָלט להלוטין וועגן דעם נישט גע-
וויסט, ווען איך זאָל נישט ליינען וועגן דעם אין צייטונג.
איך בין אַוועק אַהיים, איבערגעטון זיך און צוגעפאַרן מיט אַ
טאַקטאַמעטער צו מיין פּלעס שטוב.

איר וועט זיך נישט ווונדערן, ווען איך וועל איך דער-
צייילן, אַז מ'האַט מיך נישט צוגענומען ווי אַן אָנגעלייגטן
גאַסט און, אַז פרייליך בעטי האָט מיר געגעבן אָנצוהערן, אַז
מ'שאַט מיך אויף דער שמהה נישט פאַרבעטן. און ווי איך
האַב זיך אָנגעהויבן צו פאַרענטפערן פאַר איר, האָט זי קוימ
באַויליקט מיט מיר צו טאַנצן. אַ שעה צייט האָב איך געפרווט
פאַרגעסן, אַז ס'זענען דאָ מענטשן אויף דער וועלט, וואָס האָבן
צו טון עפעס אַנדערש, ווי גליקלעך צו זיין. און אין דער
רגע, ווען איך בין שוין געווען נאָענט צו דעם סטאַדיום, האָט
מיך דער לאַקיי אַ רוף געטון צום טעלעפאָן. איך האָב אַ דער-
שטיינטער דערקאָנט ס'קול פון דזשאַע. באַלד ביי די ערשטע
ווערטער האָט זיך מיין שטיינונג איבערגעגאַנגען אין פחד:

— ביל, דיין פריינט, דער טישלער איז אין אַ סכנה.

— וואָס... וואָס איז געשען?

— זיי ווילן אים היינט ביינאַכט איינזעצן...

— וואָס הייסט? פונדאָנען ווייסטו עס?

— דאָס איז אַ לאַנגע געשיכטע. כ'האַב נישט איצט קיין

צייט דיר אַלץ צו דערצייילן. מען האָט מיר צו וויסן געגעבן
וועגן דעם. ווו קאָן איך זיך מיט דיר זען? יעדערע מינוט
איז טייער...

— פונדאָנען רעדסטו?

ער האָט מיר געענטפערט, אַז ער געפינט זיך אין שטוב.

נישט ווייט פונדאָנען. איך האָב אים צוגעזאָגט, אַז איך וועל
באַלד קומען צופאַרן; איך האָב אויפגעזוכט בעטיין, זי האָט מיר
ווידער געמאַכט אַ סצענע, געשווירן זיך מיט טרערן אין די
אויגן, אַז זי וויל מיך מער נישט זען, דאָן האָב איך פאַר-
לאָזט דאָס הויז, איך בין אַריינגעשפרינגען אין אַן אויטאָמאָביל.

און איך בין געפאָרן גיך, נישט לייגנדיק קיין אַכט אויף די קאָמוניקאַציע-פּאַרשריפטן.

אין עטלעכע מינוט אַרום בין איך שוין געווען אין דזשאָעס שטוב און ערשט איצט האָב איך זיך אַלץ דערוווסט.

דאָס אַלץ איז פּאַרגעקומען אין רעסטאָראַן, וווּ איך האָב בעגעסן מיטאַק מיט דזשאָען פּאַר דער פּאַרזאַמלונג. ער האָט דאָרטן געטראָפן אַ מיידל, מיט וועלכע ער האָט זיך – אויפן פשוטן שטייגער פון די אַיינטיקע לעב-יינגען – גוט געקאַנט. בעת ער האָט גערעדט מיט איר, האָט ער צופעליק דער-מאָנט מיט אַ שמייכל, אַז ער גייט הערן די רעדע פונם נייעם נביא, ווייל דער אַריינגאַנג איז פריי. דאָס מיידל, מיט דער נאטירלעכער נייגעריקייט פון אַ פרוי, איז דאָרט מיטגעגאַנגען... און זי איז באַצויבערט געוואָרן פונם טישלער. און איצט דער עיקר: דאָס דאָזיקע מיידל איז אַ געליבטע פון איינעם פון די געהיים-פּאַליציי און פון אים האָט זי זיך דערוווסט, אַז ער האָט באַקומען די אויפגאַבע אומשעדלעך צו מאַכן דעם טישלער. נאָכמיטאַק איז פּאַרגעקומען אַ באַראַטונג פון אַלזשערנין דע ווייגס, דער פרעזידענט פון דער האַנדלס-קאָמער אין וועסטערן-סיטי, דער סעקרעטאַר און אונזערע „פּאַרייניקטע סוחרים און פּאַבריקאַנטן“ און מיט זשעראָלד זשערסאָן, דער אַרגאַניזירער פון דער ליגע. די דאָזיקע דריי מענער האָבן זיך צונויפגעלייגט זעקס טויזנט דאָלאַר און זיי האָבן דאָס געלט פּאַנאַנדערגעטיילט צווישן די אַגענטן פון דער געהיים-פּאַליציי מיט אַ באַפעל, אַז דער טישלער מוז אין משך פון פיר און צוואַנציק שעה זיך געפינען אין תּפּיסה.

עס איז אויסגעארבעט געוואָרן אַ פּלאַן, און דזשאָע האָט זיך דערוווסט וועגן אַלע איינצלע הייטן פונם מיידל. ס'זענען גע-דונגען געוואָרן אייניקע צענדליק געוועזענע זעלנער, מיטגלידער פון דער פּריגאַדע, און זייער אויפגאַבע איז געווען אויסצושמיען דעם נביא מיט סמאָלע און אים טונקן אין פעדערן. זיי זענען גערן דערויף איינגעגאַנגען, ווייל די צייטונגען האָבן אויפגע-געבן די רעדע פון טישלער, וואָס ער האָט אָפּגעהאַלטן אויף

דער גאס און זיינע באווייזן קעגן דער מלחמה, ווו ער רופט אן די זעלנער „מערדער“ און „וועלף“.

— אבער דאָס איז נאָך נישט אַלץ — האָט דזשאַע גע- זאָגט, בעת איך האָב באַמערקט ווי די הענט האָבן געציטערט ביי אים. — צווישן דעם טישלערס אָנהענגער געפינט זיך איי- נער מיטן נאָמען היימבי...

— אַך, אַזוי! — האָב איך אַרויסגעזעצט מיט פעס — איך האָב זיך משער געווען, אַז אָט דער לומפ איז אַ שפּיאָן. — אַזוי איז עס... ער האָט טעלעפּאָניש מיטגעטיילט, וואָס דער טישלער רעדט און טוט. און איצטער האָט מען באַ- שטימט אין לאַקאַל פון די סאַציאָליסטן ווו דער טישלער האָט זיך אויפגעהאַלטן, אַוועקצושטעלן אַ טייל-מאַשין.

איך האָב אויף אַ וויילע פאַרלוירן דאָס לשון, און דאָן האָב איך אַרויסגעשטאַמלט:

— וואָס הייסט? מיינסטו, אַז זיי וועלן זיי אַפּרייסן אין דער לופטן?

— ניין, זיי ווילן נאָר באַפּלעקן זייער גוטן נאָמען; היימבי דאַרף אַרויסגאַרן דעם טישלער אויף דער גאַס, און ווען די אָפּגערעדטע באַנדע וועט אויף אים אָנפאַלן, דאָן וועט היימבי אויסשיסן פון אַ רעוואָלוציע. צווישן המון וועלן זיך געפינען עטלעכע פּראָוואָקאַטאָרן, וואָס וועלן זיך שוין זאָרגן דערפאַר, אַז דער טישלער זאָל נישט נאָר אויסגעשמירט ווערן אין סמאָלע און געטונקען אין פעדערן, נאָר מ'זאָל באַלד אים לינטשן.

צוויי אינפּרעזיקטער קאָפיטל

יא, אַזוי האָט זייער פּלאַן אויסגעזען! ווי אַזוי האָבן מיר באַדאַרפט קעגן דעם האַנדלען? איך האָב טעלעפּאָנירט צו אַבעלן, כדי זיך צו דערוויסן, צי עס איז דאָרט נישט עפעס פּאָרגעקומען. אָדער ליידער, כ'האָב נישט געקאָנט באַ-

קומען קיין ענטפער. איך האָב אומזיסט געבעטן די טעלעפאָן-
נען-צענטראַלע, אַז זי זאָל קלינגען נאַכאַמאָל - מ'האָט מיר
געענטפערט:

- מען קלינגט די גאַנצע צייט...

דער טישלער האָט משמעות תפילה געטון, אָבער וואָס
האָבן געטון די איבריגע? לטוף בין איך אַוועקגעגאַנגען פון
טעלעפאָן.

צי איז מעגלעך, אַז דער המון זאָל אים שוין האָבן
אַוועקגעשליעפּט? דושאַע האָט געצווייפלט דערין, ער האָט גע-
זאָגט, אַז דאָס דאַרף געשען אין אַ באַשטימטער שעה. פינקט-
לעך צוועלף ביינאַכט דאַרפן זיך צונויפקומען די געוועזענע
זעלנער. מיר האָבן נאָך אַ שעה צייט.

איך האָב פאַרגעלייגט זיך צוצואייילן צו דער הויפט-
קוואַרטיר פון די סאַציאַליסטן און צונעמען פון דאַרטן דעם
טישלער. אָבער מיין פריינט האָט מיר דערקלערט, אַז דאָס
הויז איז זיכער אַרומגערינגלט... און עס איז אויך מעגלעך,
אַז באַוואָפנטע דערעקטיוון זאָלן אונדז פאַרהאַלטן, זיי וועלן
זיכער נישט לאָזן מציל זיין זייער קרבן.

איך האָב זיך אויך געמוזט אָפּזאָגן פון דעם איינפאַל
אַרויסצופירן דעם טישלער דורכן דאָך אָדער דורך דער הינ-
טער-טיר, וואָרום עס איז געווען זיכער, אַז ער וועט וועלן
בלייבן און רעדן צו זיינע שונאים.

מיין מוח האָט געאַרבעט מיט אָנשטרענגונג. מיר דאַרפן
אַ המון... אַזוי איז עס, מיר מוזן האָבן אַן אייגענעם המון.
און פּלוצלינג איז ליכטיק געוואָרן אין מוח. ט. ס. האָט דאָך
אַ המון, וואָס איז אויסגעבילדעט צו די נוצן פון דער „איי-
ביקער שטאַט“. איך האָב מיך דערמאַנט, אַז מיט אַ יאָר צו-
ריק האָב איך געזען אַן אויטערגעוויינלעך לאַנגווייליקן פילם,
וואָס האָט פאַרגעשטעלט, ווי די קו-קלוקס-קלען ראַטעוועט דאָס
לאַנד, און איך בין געווען זיכער, אַז עס זענען נאָך פאַרבליבן
די קאָסטיומען. אַזוי קענען מיר אַפּראַטעווען אונדזער נביא,

אויף דעם אופן צו דערגרייכן אין פעבל לאנד דאָס, וואָס
מיר צילן!

איך האָב אָנגעקלונגען אין דער אייביקער שטאָט.
— יאָ, הער ט. ס. איז אין דער ביוראָ, אָבער מען קאָן
אים איצט נישט שטערן. איך האָב געענטפערט, אַז עס האַנדלעט
זיך אין לעבן און טויט, הער ט. ס. מוז צוקומען צום טעלע-
פאָן. אין עטלעכע מינוט אַרום האָב איך געהערט אין אַפּאָ-
ראַט דאָט קול פון ט. ס.; איך האָב אים אַלץ דערציילט און
אים פּאַרנעלייגט מיין פּלאַן, ער מוז אויך נעמען אַן אַנטייל
און זען, אַז אַלץ זאָל אַדורכגעפירט ווערן לויט מיינע אָנוויי-
זונגען: ער דאַרף ברענגען עטלעכע אויטאָבוסן מענטשן, אי-
בערגעטון ווי די מיטגלידער פון דער גרעסטער געהיים-אַרגאַ-
ניאַציע אין פעבל לאַנד. פינקטלעך האַלבע נאַכט דאַרפן זיי
זיך שטעלן פאַר אַבעלס וווינונג. איך בין מנדב צו פינף דאָ-
לאַר פער קאַפּ, און וויבאַלד דאָס וועט זיך איינגעבן, וועט
יעדערער באַקומען צו צען דאָלאַר!

אָבער צו מיינ דערשטוינונג האָט ט. ס. אויסגערוּפּן:
— איר וועט גאַרנישט צאָלן! צו אַלדע רוחות, איך וועל
שוין ווייזן די לומפּן... איך וועל זיך שוין מיט זיי אַפּרעכע-
נען... עס זאָל מיך אַפילו קאָסטן אַ מיליאָן דאָלאַר!
— צי האָט איר אויטאָבוסן מיט סירענען? — האָב איך
געפרעגט. און ווען ער האָט געענטפערט, אַז יאָ, האָב איך
אויסגעשריען:

— די סירענע וועט זיין אַ סענאַל. ווי מיר וועלן אים
נאָר דערהערן, פירן מיר אַרויס דזשאַע מיטן טישלער אויף
דער גאַס, און ווען די בריגאַדע וועט אָנהויבן איר טעטיקייט,
דאַרפט איר באַווייזן, אַז איר זענט אַ גרעסערער און שטאַרקער
פעבל.

דאָן בין איך צוזאמען מיט דזשאַען מיט דער גאַנצער
שנעלקייט אָפּגעפאַרן צו דער הויפט-קוואַרטיר פון די סאַציאַל-
ליסטן, אויפן וועג האָבן מיר אַרומגערעדט די גענויע איינצל-
הייטן פון אונדזער פּלאַן. די עיקר-געפאַר האָט פּאַרגעשטעלט
מיט זיך היימבי, דער געהיים-אַגענט, וועמען מ'האַט באַדאַרפט

אפרוימען פון וועג. נישט געקוקט אויף זיין ראָלע אַלס פּאַצי-
פיסט, איז ער דאָך זיכער געווען באַוואָפנט, און דזשאַע האָט
פאַרלאַנגט, אַז דער גאַנצער עסק זאָל ערלעדיקט ווערן אָן גע-
ווער. וויבאַלד עס זאָל קומען צו אַ שיסעריי, וואָלטן זיי גע-
מאַכט דערפון אַ קרימינעלע טויט שטראַל-אַפּערע.

איך האָב אויסגעזעכנט די מענטשן, וואָס זענען פאַר-
בליבן ביים טישלעך. אַנדריי לענק, דער געוועזענער זעלנער,
ער האָט אונדז געקאָנט צונאָך קומען; אין זיין הילף האָבן
מיר זיך גענייטיקט. צוערשט וועלן מיר זיך ערלעדיקן מיט
היימבין, דערנאָך וועלן מיר וואַרטן אויפן סיגנאַל פון ט. ס.
מיר זענען צוגעקומען צום הויז. אויפן העכערן שטאָק
איז איין צימער געווען באַלויכטן; דאָס טויער איז געווען אָפּן.
די גאַס האָט אויסגעזען צו זיין פּוּסט... נישט וואַרטנדיק אויף
די שפּיאַנען זענען מיר אַרויס פון אויטאָמאָביל און מיר זענען
אַריין אינעווייניק.

דריי־אונפּפּציקסטער קאַפיטל

הבר אַבעל איז געזעסן ביים טיש און געשלאָפּן, דעם
קאַפּ פאַרבאַהאַלטן אין די הענט. לינק און טאָם מאַנעטע זע-
נע געלעגן אויף דער ערד און געכראַפּעט. און אויף אַ שטופּל,
לעגן דער טיר איז געזעסן היימבי — ער איז נישט געשלאָפּן.
אַז ער האָט אונדז באַמערקט, האָט ער זיך אַריס געטון פון
אַרט.

— אַך, דאָס זענט איר! — האָט ער אויסגעשריען.

איך האָב באַמערקט ווי זיין קול דריקט אויס שרעק. איך
האָב אַ ווינק געטון צו אים:

— זייט מוחל אויף אַ מינוט...

ער איז אַרויס מיט מיר אין פּאָדער צימער. דזשאַע
האָט אויפגעוועקט לינקן און טאָם מאַניטען און זיי געוואָרנט

פאר דער געפאר, בעת איד האב אפגעצויגן די אויפמערקזאם-
קייט פון היימבין.

— ווו איז דער טישלער? האב איך א פרעג געטון.

— אין דער ביורא... ער טוט תפילה...

— א קראנקע פרוי נויטיקט זיך אין זיין הילף. צו קאנען
מיר אים נישט איבעררייסן די פרומע מחשבות?

— כ'זויס נישט. איך געפין זיך שוין דא א שעה צייט
און איך האב נאך נישט געהערט דארטן דאס מינדעסטע גע-
רויש. אפשר שלאפט ער?

— איך ווייס נישט, וואס צו טון... — האב איך געזאגט
אויספירלעכער — דאס תפילה טון איז א נויטיקע און וויכטיקע
אויפגאבע... און איך ווייס, אז דער נביא לייגט דערויף גרויס
צאט, און מיר, וואס האבן אים ליב, מוזן אים צוליב טון.
— נאטירלעך! — האט היימבי געזאגט.

— פון דער אנדערער זייט ווידער... געפינט זיך די פרוי
אין א געפערלעכן צושטאנד... א פארסטע...

— מיינט איר, אז אויך דאס וועט ער קאנען אויסהיילן?
האט היימבי געפרעגט נאיוו.

אין דער רגע זענען אין צימער אריינגעקומען דזשאע
און ליינק. היימבי האט זיך געוואלט אויסדרייען, אבער עס איז
שוין געווען צו שפעט. דזשאעס ארעמס האבן אים שוין גע-
האט ארוםגענומען, ער האט אים פעסט געהאלטן אין זיינע
הענט, אז דעם גרעסטן וועלט אטלעט וואלט שווער געווען פון
זיי זיך ארויסצורייסן. איך האב גלייכצייטיק א כאפ געטון דעם
שפיאן פאר די הענט. ליינק האט פארווארפן אויפן קאפ פון
פאציפיסט א לייפלעך, פדי צו דערשטיקן יעטוועדן געשריי.

איך האב ארויסגענומען פון היימביס קעשענע דעם רע-
וואלווער, אבער דזשאע איז גאך נישט געווען דערמיט צופרידן.
זוך ביי אים גוט אדורך — האט ער זיך אפגערופן.
און אין א זייטיקער קעשענע האב איך געפינען אנדערע גע-
ווער. מיר האבן צוגעבונדן דעם פאציפיסט די הענט מיט די
פיס מיט א שטריקל, וואס מיר האבן געניען אין שאנק. דאן

האָבן מיר אים אַרײַנגעטראָגן אין דערבייאַיקן צימערל, וואו עס זענען געלעבן גאַנצע שטויסן בראַשורן און ביכלעך. אַ גוטער געדאַנק איז מיר געקומען אין קאָפּ: דאָס זענען דאָך זיכער די בראַשורן, צײַטשריפטן און ביכלעך, וואָס דאָס פעבל האָט צוגערויפֿט ביים חבר אַפּעל. און אַזוי ווי ער קאָן זײ שון נישט פאַרקויפֿן, מחמת זײ זענען אים צוריקגעגעבן געוואָרן אין אַ טרויעריקן צושטאַנד, וועלן זײ אײצט צונױך קומען צו עפעס אַנדערש: איך האָב זײ אָנגעהויבן נעמען גאַנצע שטויסן און פאַרדעקט דערמיט היימבין, ביז ער איז אינגאַנצן פאַרשווינדן געוואָרן הינטערן באַרג פון אָנגעוואָרפֿן פאַפּיר.

אין עק צימער האָב איך באַמערקט עפעס אַ הילצערנעם קאַסטן. איך האָב געפֿרוווט דאָס אויפהויבן, אָבער עס איז געווען זײער שווער.

— אַהאָ, דאָס איז די דינאַמיט מאַשין! — האָב איך אַ שעפטשע געטון און פֿאַרזיכטיק זי אויפֿגעהויבן, דאָן פּין איך אויף די שפּיצן פּינגער אַרויס פון שטוב, פֿאַרקערעוועט דורך דער קיך צו די הינטערשטע טרעפּ. איך האָב אַ מאַך אויף געטון דאָס טויער און אַט... אין שאַטן — ווי איך האָב עס פֿאַרויסגעזען איז געשטאַנען אַ מענטש.

— האַלאַ! — האָב איך אַ שעפטשע געטון.

— האַלאַ! — ס'האַט זיך מיר געדוכטן, אַז ער האָט אַ צײַטער געטון פון שרעק.

— דאָס איז פון היימבין. איך דאַרף עס אייך געבן. פֿאַר זיכטיק... ווייל ס'איז זײער שווער.

איך האָב אים אַוועקגעגעבן דאָס קעסטלע און שטילער-הײט זיך אומגעקערט צוריק, פֿאַרמאַכנדיק הינטער זיך דאָס טויער. אַ געלעכטער האָט מיך אָנגעכאַפט, בעת איך האָב גע-טראַכט וועגן דער פֿאַטאַלער סיטואַציע, אין וועלכער עס האָט זיך נעפּינען דער מענטש. ער ווייסט נישט, וואָס דאָ קומט פֿאַר און ער וועט עס זיך נישט קאָנען דערוויסן, ווייל ער טאָר נישט אָפּטרעטן פון אַרט. איבריקנס איז שוין נישט נישטאָ קײן צײַט,

וואָרום - ווי ס'האָט געוויזן מיין זייגערל - האָט נאָך צו האָל-
בע נאָכט געפעט דריי מינוט.

לינק און דזשאַע האָבן פאַרשלאָסן דעם „פאַציפיסט“
אין יענעם קעמערל און זיי האָבן געוואַרט אויף מיר אין פאַ-
דער-צימער. איך האָב זיי קורץ דערציילט, אַז אַלץ איז אין
אָרדענונג. אין אַ וויילע אַרום האָבן מיר געהערט אַ גערויש
אין ביוואָ-צימער, דאָן האָט זיך געעפנט דײַ טיר און דער
טישלער איז שטיין געבליבן, לויכטנדיק מיט זיינע שניי-ווייסע
מלבושים.

און ווידער האָב איך דערזען איבער אים יענעם ווונדערבאַרן
שטראַל, וואָס האָט אַרומגענומען זיין קאָפּ, בעת ער האָט גע-
רעדט אויף. דער פאַרזאַמלונג, איך האָב ווידער געזען די
טראַפנס שווייס אויף זיין שטערן, ווי ער וואָלט דורכגעמאַכט
אַ שווערן גייסטיקן קאַמף. די טראַפנס שווייס זענען געווען
גרויס און רויט, ווי בלוט.

אַ ציטער האָט מיך אַרומגענומען. איך בין געשטאַנען
פאַר דעם מאַן מיט אַ טויב געפיל פון שרעק. אַלע פּלענער
צו דער נאַענטסטער מינוט זענען ערגעץ-וווּ אַנטרינען געוואָרן.
איך האָב געקוקט אויף אים אומבאַהאַלפן, ווי ער האָט זיך
דערנענטערט צו די שלאָפנדיקע, ווי ער האָט געקוקט אויף
זיי...

— איר האָט קיין איין שעה נישט געקענט אויף זיין
מיט מיר - האָט אַ שעפטשע געטון זיין צאַרט, אומעטיק קול.
און אַרויפלייגנדיק די האַנט אויפן חבר אַבעלס אַקסל,
האָט ער געזאָגט:

— די שעה דערנענטערט זיך...

אַבעל האָט זיך אַ ריס געטון און זיך אָנגעהויבן צו אַנט-
שולדיקן. דער טישלער האָט געשוויגן, געוועקט לויט דער ריי
מאַניטן.

און תיכף וואָט זיך דערהערט אויף דער באַס אַ שאַרפער,
אימהדיקער פייף

— דאָס איז די בריגאדע — האָט דזשאָע אַ שעפטשע
געטון.

פֿראונפֿומפֿיקסטער קאָפּיטל

איך בין אַראָפּגעלאָפּן פֿון די טרעפּ און איך האָב אַ קוק
געטון דורכן אָפּענעם טויער: יאָ, אַזוי איז עס... פֿאַרן הויז
זענען שטיין געבליבן פֿיר צי פינף אויטאָמאָבילן, וואָס זענען
אַנגעקומען פֿון ביידע זייטן. איך האָב געזען, ווי עס שפּרינגען
אַרויס פֿון זיי מענער אין האַקס-מונדירן, דאָן בין איך געלאָפּן
צוריק, איך האָב באַפוילן דזשאָען מיט לינקן צו האַלטן שמירה
אויף די טרעפּ און איך אַליין האָב געאייילט אין צימער, ווי
עס איז געזעסן דער טישלער.

ער האָט זיך נישט געוונדערט, ווען ער האָט מיך דער-
זען. וואַרשיינלעך זענען זיינע געדאַנקען פֿאַרגומען געווען מיט
אַנדערע ענינים. איך האָב געציטערט פֿון אויפּרעגונג, נישט
געקאָנט זיך פשוט האַלטן אויף די פיס. ווען וועט ט. ס. אַג-
קומען מיט זיינע? איך האָב געוואוסט וויפֿל צייט זיי באַדאַרפֿן,
ביז זיי זאָלן קומען פֿון דער „אייביקער שטאָט“ דאָ אַהער. —
אַבער ס'האַט געקענט זיין אַ סיבה וואָס זאָל זיי פֿאַרהאַלטן.
און ווילאָנג וועלן די געוועזענע זעלבנער וואַרטן אויף היימביס
סיגנאַל? העכסטנס נאָך אייניקע מינוטן... דערנאָך וועלן זיי זיך
אַריינרייסן אינם הויז און זיי וועלן אָנפֿאַרן אויף זייער קרבֿן.
און טאָמער נעמען זיי אים מיט זיך, איידער יענע וועלן
אַנקומען?...

איך האָב געהאַט אין קעשענע היימביס ביידע רעוואָל-
ווערן. צי זאָל איך זיך מיט זיי באַנוצן, צי נישט? ווי עס
ווייט אויס, איז דזשאָען אין דער מינוט אויך איינגעפֿאַרן
דאָס אייגענע.

— ביל, געב מיר דאָס שפּילעכל — האָט ער אַ שעפטשע
געטון.

— איך האָב עס אים געגעבן, ער איז אַריין אין אַ צווייט
צימערל און אומקערנדיק זיך באַלד, האָט ער געזאָגט:
— כ'האָב אַרויסגענומען די קוילן און דעם רעוואָלווער
האָב איך אַרויסגעוואָרפן דורכן אָפּענעם פענסטער.
פּלוצלינג האָט אַ פּייף פון סירענען איבערגעריסן די
נאַכט-שטיקלייט.

איך בין צוגעגאַנגען צום טישלעך. עס איז מיר געווען
זייער אומאַנגענעם, וואָס איך האָב אים געמוזט נאָרן — באַ-
זונדערס, אַז איך בין געווען כמעט זיכער, אַז ער לייענט מיינע
מחשבות. דאָך האָב איך געפרוווט:
— הער טישלעך... היימבי האָט מיך געשיקט צו אייך...
ער האָט געמוזט אַרויסגיין אויף דער גאַס, און ער בעט, אַז
איר זאָלט צו אים אַרויסקומען...
— גוט.

ער האָט זיך נישט אָפּגערופּן קיין איין וואָרט מער, ער
איז צו צו דער טיר און אָנגעהויבן גיין פון די טרעפּ. מיר
זענען געגאַנגען הינטער אים... דער ערשטער אַבעל, מאַניטי,
און שפּעטער ליינק און איך.

דער נביא איז אַרויס אויף דער גאַס, ער איז תיכף
אַרומגערינגלט געוואָרן פון אַ צענדליק געוועזענע זעלנער. ער
האָט זיך נישט פּאַרטיידיקט, גאַרנישט גערעדט. חבר אַבעל
האָט הויך פּראָטעסטירט, דער מעקסיקאַנער מאַניטי, האָט מיטן
הייסן בלאָזט פון זיינע אַבות, אַריינגעשטעקט די הענט
אין קעשענע... און אין זיין האַנט האָט אַ פינקל געטון אַ
מעסער. אַ זעלנער האָט אים געפרוווט פאַרהאַלטן, אַבער ער
האָט אויסגעשריען:

— אַוועק! וואָרום כ'וועל דיר אָפּשניידן אַן אויער!
דער טישלעך האָט זיך אויסגעדרייט און שטרענג אַ זאָג
געטון:

— זאָל קיינער צוליב מיר נישט פאַרגיסן קיין בלאָט.
אַבער עס איז אַזוי-ווייט נישט דערגאַנגען. אויף דער
שטילעך גאַס האָט זיך געטראַגן אַ הויך קול. דאָס איז געווען

א פרויען קול... אבער דא, ביי די פארהעלטענישן, האָט עס אָפּגעקלונגען פשוט איבערנאַטירלעך. דאָס קול האָט אויסגע- זינגען ווערטער ווי פון אַ טרומייט, וואָס שאלט אויף די שלאַכט-פעלדער... אַ הערלעכס, אַ מעכטיקס, היפּנאָטיזירנדיקס: — מאַכט אַ וואַרע פאַרן מעכ-טיקן הער פון קלוי-קלויקס-קלען!

אויף אַלע איו אָנגעפאַלן אַ מהומה; איך בין געווען נאָך מער דערשטוינט, וואָרום איך האָב דערקאָנט דאָס קול. מערי מאַנגע האָט געשפּילט די ראָלע, אין וועלכע זי האָט געמוזט רעדן.

איך בין געשטאַנען אויף אַ שוועל און פון דער הויך געקוקט אויפן גאַנצן בילד. פון ביידע זייטן האָבן זיך דער- נענטערט צוויי ריזיקע אויטאָמאָבילן פון דער „אייפיקער שטאַט“. פון אינעווייניק זענען אַרויסגעשפּרינגען ווייסע, פאַרמאַסקירטע געשטאַלטן, ביי וועלכע מ'האַט נאָר אַרויסגעזען די אויגן, זיי האָבן באַלד געשאַפן אַ האַלבן ראָד, אַרומרינגלדיק די זעלנער. אין מיטן האַלבן ראָד איו געשטאַנען דער אָנפירער פון די קלוי-קלויקס-קלען מיט אַ רויט שטערנדל אויפן שטערן, מיט אויסגעשטרעקטע ווייסע אָרעמס, האַלטנדיק אין דער האַנט אַ שטעקעלע, וואָס זיין עק האָט אָפּגעגלאַנצט רויט. ער האָט אַ מאַך געטון מיטן שטעקעלע פאַר די מענטשן פון דער בריגאַ- דע... און ווי עס ווייזט אויס האָט דאָס געוויקט פאַרפּשופט, זיי זענען שטיין געבליבן אומבאַוועגלעך. ווי זיי וואָלטן צוגע- וואָקסן צו דער ערד, און אויסגעשטאַרצט אויף אים די ברייט צעפּנטע אויגן.

פּינאָפּאָפּציקסטער האַפּיטל

און ווידער האָט דאָס קול אָנגעהויבן זיין זילבערנע מעלאָדיע:
— מאַכט אַ וואַרע! ציט אייך צוריק! מאַכט אַן אָרט

פאר דעם אומבאזיגטן, מעכטיקן, העכסטן! הערט אויס דעם
פירער פון געהיימען לאַגיאָן, דעם אומשטערבלעכן הערשער
פון קלוי-קלויקס-קלען!

דער מעכטיקער אומשטערבלעכער פירער האָט גערעדט
מיט אַ האַרט באַפעלעריש קול:

— מיטגלידער פון קלען! דערמאָנט אייך אייער שבועה!
עס האָט זיך דערנענטערט די שעה פון משפט! זאָל ציטערן
דער עלנטער שולדיקער! עס איז שוין אויסגעפאלן דער גרוי-
סער, נישט אָפגערופענער פסק. קאָעלום אַנימום אימפעריאַבי-
ליס סענעסקאַט. סימילאַ סימיליבוס פער קוואַנטום ימפעראַטאָר.
אינעקסאָראַדילוס אינגעניום פאַראַסימיליבוס עספעראַנטור! סיווא
אימפאַראַטוס איגנאַטוס אינדיגנאַטיאַ סאַלווע! סופאַסיטיאַ! אינ-
דוראַטאַ! (*) אויף דער קני, מיטגלידער פון קלען!

אַלע ווי אינער האָבן אַנידערגעקניט.

— שווערט, מיטגלידער פון קלען! סי פראַקטוס אילי-
באַטור אַרביס, אימפאַווידיום פעריענט רויני. איר האָט גע-
הערט דעם פסק. טאָ וואָס איז די שטראַף? טויט!

אַ קול פון צווישן המון האָט אַ געשריי געטון:

— טויט!

און דאָס גאַנצע פעבל האָט אויפגעכאַפט דאָס געשריי,
עס האָט אָפגעקלונגען ווילד אין דער שטילקייט פון דער
נאַכט:

— טויט! טויט!

און דער גרויסער פירער פון קלען האָט ווייטער גע-
זאָגט:

— אַרמאַ ווירומקווע קאַנאַ טאַו פאַלופלעברי אָו טאַלאַ-
סעס!

דאָן האָט ער זיך געוואָנדן צו די פאַרטויבעט געוועזענע
זעלנער:

(*) דאָס זענען לאַטיינישע הערטער אָן אַ שום צוואַמעהאַנג, זינלאָז ציגויפ.
געשטעלט צו פאַרטויען דעם המון.

- טעלענטי מאטער עמע קאי אנאסקא קא-אמענעפער!
ער האט אַנגעוויזן מיט די אויסגעשטרעקטע ווייסע הענט
אויפן טישלעך, וואָס איז געשטאַנען שטרעבלעך בלייך, אָבער
פולקום רויק :

- אַ טויט אַלע פאַררעטער! אַ טויט אַלע שונאים פון
קלוי-קלויס-קלען! קאָנדעמנאַטוס אינקאמפּאַראַביליס! אינגעניטיס
עקסעקוואַטאָר. טרעט אַרויס טרייע, אומבויגזאַמע היטער און
איר גרויסע, הייליקע וועכטער!

זעקס פאַרמאַסקירטע געשטאַלטן האָבן אַ רוק אַרויס גע-
טאָן פאַרויס. דער גרויסער פירער פון קלען האָט באַפוילן:
- נעמט דעם שולדיקן!

און ער האָט זיך געווענדעט צו די געוועזענע זעלנער:
- לָאָזט איבער אָן מורא דעם דאָזיקן שווינדלער און
די הענט פון געהיימען געריכט פון קלען, ווייל נאָר ער קאָן
משפטן אַזוינע פאַרברעכער!

איך ווייס נישט, וואָס עס האָבן געטראַכט די פאַרטויפטע
בריאַנדע-מיטגלידער וועגן דעם גאַנצן האָקוס-פּאַקוס. שפעטער,
אַז די אַוואַנטורע האָט זיך שוין פאַרענדיקט, האָב איך אַ פרעג
געטון מערין:

ווער האָט דיך אויסגעלערנט די דאָזיקע זינדלעזע פלוין-
דעריי?

זי האָט מיר דערקלערט, אַז זי איז אַמאָל אויפגעטרעטן
אין אַ טעאַטער-שטיק פאַר קינדער, וווּ עס איז אויך געווען
אַ ראַלע פון אַ כּשופּמאַכער, וואָס האָט אָפּגעטון כּשוף מענטשן. אַ יאָר
אַזייט האָט זי כּסדר געהערט זיינע קללות און די ווערטער
זענען איר פאַרבליבן אין זכרון, און איצט זענען זיי צונגין
געקומען איבערצושרעקן די דערוואַקסענע קינדער.

די געוועזענע זעלנער האָבן אפשר געטראַכט, אַז די
גאַנצע געשיכטע איז פאַרגעקומען לויט אַ פּריער צוגעגרייטן
פּלאַן פון זייערע ברויט-געבער. זיי האָבן געמעגט טראַכטן,
וואָס זיי ווילן... איינס איז נאָר געווען זיכער, זיי זענען
געווען אַ מינדערהייט. פאַר פעבל, וואָס געפינט זיך קעגן

א שטארקערן פעבל, איז נישטאָ קיין אַנדערער אויסוועג ווי אַפּצוטראַעטן.

און זיי זענען אָפּגעטרעטן. די, וואָס זענען געשטאַנען לעבן טישלעך האָבן זיך אָפּגערוקט; די טרייע היטער און פירער האָבן אים אַ נעם געטאָן פאַרן אַרעם און מיטגעפירט מיט זיך... אָן אונדז האָט מען, ווי עס ווייסט אויס, לחלוטין פאַרגעסן; דזשאַע, לינק און איך האָבן אַ צי געטון אַבער און און מאַניטין, און מיר האָבן זיך אויסגעמישט מיט די קלען-לייט.

עס איז שוין נישט נויטיק געווען די פּייערלעכע האַלטינג. דעם טישלעך האָט מען איינגעזעצט אין ערשטן אויטאָ-בוס; לעבן אים האָט זיך אַנידערגעזעצט דער גרויסער פירער פון קלען און מיר האָבן זיך אַריינגעשאַרט איינציקווייז. ט. ס. איז געזעסן לעבן שאַפער, ער האָט געשטראַלט פון צופרידן-קייט, אָנגענומען מיין האַנט און זי פעסט געדריקט. איך האָב נישט געקאָנט אַרויסרעדן קיין איין וואָרט, פון גרויס אויפ-רעגונג האָט מיר געקלאַפט אַ צאָן אָן אַ צאָן. דער טישלעך איז געזעסן לעבן מיר, ער האָט וואַרשיינלעך פאַרשטאַנען די באַדייטונג פון די גאַנצע אָפּגעשפּילטע קאָמעדיע, אָבער ער האָט געשוויגן. די פאַרמאַסקירטע מענטשן זענען איינגעשטיגן אין די איבריגע אויטאָבוסן, די סירענע האָט אַ פּייף געטון און אונדזערע וועגן זענען געלאָפן מיט אַ ווילדער שנעלקייט אין דער פּינסטערער נאַכט.

ט. ס., דזשאַע און איך האָבן זיך קעגנזייטיק געקלאַפט איבער די פלייצעס און מיר האָבן פּמעט געשריגן פון געלעכ-טער; די איבריגע קלען-לייט האָבן דעסגלייכן געשריגן... אַ חוץ דער גרויסער פירער פון קלען, וואָס איז געזעסן לעבן טישלעך און געוויינט.

זעקסאונפונפציקסטער קאפיטל

איך האָב זיך שעפטשענדיק באַראַטן מיטן אַלטן ט. ט. ס., מיר האָבן באַשלאָסן אַוועקצופירן דעם טישלער אין זיין וויליע, וואָס איז געבליבן מיט עטלעכע מייל ווייטער פון דער „איי-ביקער שטאָט“. דאָרטן וועט ער זיין זיכער פון אַ געפאַר. מיר האָבן פאנאנדערגעלאָזט די קלען-לייט, דושאַען האָבן מיר גע-שיקט צוהיים אין אויטאָמאָביל, די איבריגע דריי חברים האָבן באַדאַרפט פאַרברענגען די נאַכט אין האַטעל.

דאן האָב איך אַ בעט געטון דעם טישלער, ער זאָל איינשטייגן אינעם אויטאָמאָביל פון ט. ט. ס. ביז איצט האָט ער נישט אַרויסגעפֿעדט קיין איין וואָרט, איצט האָט ער זיך אָפּגערוּפֿן:

— איך וואָלט וועלן פאַרבלייבן אַליין.

איך האָב געענטפערט:

— איך וועל אייך אָפּפירן אין אַזאַ אָרט, וווּ איר וועט

קאָנען זיין אַליין, וויפיל איר וועט וועלן.

ער איז איינגעשטייגן אין אויטאָמאָביל און אין עטלעכע

מינוט אַרום האָבן מיר אים געפירט איבער די פּרעכטיק איינ-געאַרדנטע צימערן אין דער וויליע פונם פּילם-קעניג.

עס איז אונדז געווען אַביסל אומהיימלעך, וואָרום דאָס

שווייגן פונם טישלער האָט געוויקט אויף אונדז דערשלאָנגן.

ער האָט זיך ווידער אָפּגערוּפֿן:

— איך וואָלט וועלן פאַרבלייבן אַליין.

מיר האָבן אים אַרויסגעפירט אויפן שטאָק אינעם שלאָף

זימער און דאָרטן אים איבערגעלאָזט אַליין, און אויף יעדן

באַל פאַרמאַכט די טיר.

בעת מיר זענען אַראָפּגעגאַנגען הינטן, האָבן מיר אַ קוק

געטון אויף זיך, ווי צוויי שילער, וואָס האָבן זיך אַרויסגעדרייט

פון אַ לעקציע און דאַרפן אין אַ מינוט אַרום שטיין פנים אל

פנים דעם לערער.

— פאַרבלייב דאָ, ביל — האָט דער פּילם-קעניג געבעטן —

איר מוזט אייך מיט אים מאַרגן אַדורכשמוצעסן... איך וועל דאָס
נישט טון.

— איך וועל בלייבן.

איך האָב אַ קוק געטון אויפן זייגערל, עס איז שוין
געווען נאָך איינס.

— גיט מיר דעם וועק-זייגער — האָב איך געזאָגט —
דער טישלעך כאַפט זיך אויף גלייך מיט די פייגל, און מיר
קאָנען נישט דערלאָזן, אַז ער זאָל אונדז אַנטריגען ווערן.
דורכן פענסטער.

ווי גיך ס'איז נאָר ליכטיק געוואָרן האָב איך לייכט
אַנגעקלאַפט אינם טישלעךס צימער, פֿדי אים נישט איבער
צוועקן, אויב ער שלאָפט נאָך. אַבער ער האָט תּיכּף
אַפּגעענטפּערט:

— אַריין!

איך בין אַריינגעגאַנגען, געטראָפּן אים זיצן לעבן פענס-
טער קוקנדיק אין חלל. אַ וויילע בין איך געשטאַנען פֿאַר-
זאָרגט אין מיטן שטוב, דערנאָך האָב איך אַרויסגעשטאַמלט:
— אַנטשולדיקט, הער טישלעך — כּווייס, אַז איך בין געווען
צו חוצפהדיק...

— איר האָט געזאָגט...

זיינע אויגן האָבן מוראדיק געפינקלט. איך האָב זיך
אַנגעהויבן צו פֿאַרענטפּערן.

— איר קאָנט נישט די דאָזיקע מענטשן, צי ווייסט איר,
אַז אין יענער שטוב איז אַוועקגעשטעלט געוואָרן אַ דינאַמיט-
מאַשין? און אויף צומאָרגנס וואָלטן אַלע צייטונגען געשריבן,
אַז איר האָט זיך געגרייט אויסצופירן אויף עמיצן אַן
אַטענטאַט?

אַבער ער האָט געענטפּערט:

— צי פֿאַרשפּרייטן זיי ס'ערשטע מאָל וועגן מיר אַזוינע
שקרים?

— איך גיב זיך אָפּ אַ חשבון דערפֿון, וואָס כּהאַב געטון.

— איר קאָנט עס נישט פֿאַרשטיין, איר ווייסט צו ווייניק.

איך האָב אַרָאָפּגעלאָזט דעם קאַפּ און אָנגענומען ביים טיר-הענטל. זיין קול איז תיכף געוואָרן צאַרטער :
— איר זענט אַ טייל פונם פעבל-לאַנד... איר קאָנט נישט זיין אַנדערש. אינם פעבל-לאַנד איז אַפילו אוממעגלעך דאָס ערלעכע מאָרטירערטום.

איך האָב אַ קוק געטון אויף אים פאַרחידושט .

— צו וואָס נוצט מאָרטירערטום ?

— מען קאָן נישט ווירקן אויף די מענטשן אויף אַן אַנדערן אופן; צי געפינען זיך נאָך, ווייזט אויס, אין אַ קינ-דערשן צושטאַנד, אויב זיי פאַרלאַנגען בלוט-קרבות !

— יא, אָבער טוט נאָר אַ טראַכט, ווי צווי דאָס מאַרטי-רערטום וואָלט אויסגעזען — האָב איך אַריינגעמישט. — דער אומווירדיק, אָן שום אייגנדרוק. זיי שמירן אויס דאָס לייב מיט הייסע סמאָרע און דערנאָך הענגען זיי אויף דעם מענטש, ווי דעם געמיינסטן פאַרברעכער.

נאָך איידער איך האָב נאָך דאָס אַרויסגעזאָגט, האָב איך פאַרשטאַנען, אַז די ווערטער זענען נישט געווען אויפן אָרט. דער טישלער האָט געענטפערט :

— איך בין צוגעוויינט דערצו, אַז מען זאָל זיך באַגיין מיט מיר, ווי מיט אַ געמיינעם פאַרברעכער.

— וויבאָלד איר ווילט טאַקע, אַז מען זאָל אייך אויפ-הענגען... — האָב איך אויסגעשריען פאַרצווייפלט — ווי באַלד איר ווילט בעסער דאָס, ווי עפעס אַנדערש... און איך בין אַנטשוויגן געוואָרן, מחמת ער האָט פאַרשטעלט ס'פנים מיט די הענט, איך האָב געהערט, ווי ער האָט געשעפטשעט :

— נעכטן ביינאַכט האָב איך תפילה געטון, אַז מען זאָל פאַזייטיקן פון מיר דעם כּוס און מיין תפילה איז אויסגעהערט נעוואָרן.

— איר זעט — האָב איך אים געפרוווט טרייסטן — אין דעם פאַל האָב איך נאָר געשפילט די ראָלע פון גורל. לאַזט מיך נאָך שפּילן די ראָלע עטלעכע טעג, ווי לאַנג די באַנדע אילדע ברואים וועט נישט פאַרלאָזן די שטאַט. איך שעם זיך

מיט זיי, מחמת איך געהער אַליין אָן צו זיי און איך פאַרשטיי זיין פּסיכיק. זיי האָבן, וואָס אָן אמת, געקעמפט און געזינגט. אין זייערע הערצער ריט דער מלחמה-וואונזין, פון ווילדעו, בלינדער ליידנשאַפט...

דער טישלער האָט זיך אויפגעשטעלט.

— איך ווייס! — האָט ער אויסגערופּן. — כווייס. עס איז מיר נישט נויטיק צו זאָגן. איך פאַראורטייל אויך נישט די זעלנער, איך פאַראורטייל די מענטשן, וואָס רעדן זיי אָן... — יענע אַלע לייט מיט די ווייסע, איינגעשרומפּענע הענט, וואָס זיצן אין די ביוראָס פון זייערע אונטערנעמונגען און שליידערן פון דאָרטן אַרויס וואַונזין אויף דער וועלט. וואָס פאַראַ שטראַף דאַרף קומען אויף די מענטשן?

— דאָס זענען האַרטע נפשות — האָב איך געזאָגט.
— איך האָב זיי געזען. די מענטשן מיט די שטיינערנע פּנימער זיי זענען וועלן געטריבן פון אַ מאַשין אָט די פראים מיט די פּאָלירטע נעגל. זיי האָבן פאַרוואַנדלט דאָס לאַנד אין אַ היים פאַר נאַראַנים; זיי האָבן געמאַכט דערפון אַ פעבל-לאַנד.

איך האָב געשוויגן. כ'האָב געוואַרט, ביז דער שטורם פון זיינע געפילן וועט זיך איינשטילן. דערנאָך האָב איך אַ זאָג געטון:

— איר זענט גערעכט, הער טישלער... אָבער די וועלט איז שוין אַזוי איינגעאַרדנט... איר קאָנט זי נישט איבערמאַכן. ער האָט אויפגעחויבן זיין האַנט אין דער הויך:

— קיין שום מענטש דאַרף נישט וואַרפן אין מיין קעגן-וואַרט די דאָזיקע גרויסע לעסטערונג אינם פנים פון לעבן. איך האָב דערויף גאַרנישט געענטפערט, דער טישלער האָט זיך אַוועקגעזעצט ביים פענסטער און געקוקט אויפן זון-אויפגאַנג. לסוף האָב איך ווידער אָנגענומען מוט:
— אייערע פריינט בעטן אייך נאָר איין זאָך, הער טיש-לער: פאַרבלייבט דאָ, ביז דער קאַנגרעס וועט זיך פאַרענ-דיקן שפעטער וועט איר ווידער האָבן אַ געלעגנהייט צו צווינג-

גען די מענטשן אויסצוהערן אייער לערע. אָבער אַזוי לאַג
ווי די בריגאַדע געפינט זיך דאָ, איז עס אויסגעשלאָסן. די
דאָזיקע מענטשן זענען ברוטאַל און ווילד; זיי האָבן באַהערשט
די שטאָט און טון, וואָס זיי געפעלט. ווי באַלד זיי זאָלן אייך
באַגעגענען אויף דער גאַס, זענען זיי גרייט אייך צו באַליידיקן
און צושלאָגן.

דער טישלער האָט געענטפערט.

— האָט נישט קיין מורא פאַר די, וואָס טויטן דעם גוף,
נאָר פאַר די, וואָס טויטן די נשמה.

איך בין ווידער אנטשוויגן געוואָרן, אָבער אין אַ ווילע
אַרום האָט ער געזאָגט:

— מיין ברודער, איך וואָלט געוואָלט פאַרבלייבן אַליין...

— איר וועט עס מיר צוזאָגן, הער טישלער?...

— נאָר מיין פּאָטער קאָן איך צוזאָגן. איך זעט אייך,
לאַזט מיך אַליין...

זיבנאַנפּופציקסטער קאַפיטל

איך בין אַראָפּגעגאַנגען אונטן, וווּ כּהאַב געטראָפּן דעם
אַלטן ט. ס., וואָס האָט אויסגעזען אין זיין פּורפּור-שלאָפּראַק,
ווי אַן אָנגעגעסענער מאַנאַך. דאָס „מאַמעלע“ איז דאָ אויך
געווען, זי האָט געטראָגן אויף זיך אַ ראָזן שלאָפּראַק, געהאַפּטן
מיט ווייסע כּריזאַנטעמען. איר קאָנט זיין זיכער, אַז ס'איז איר
נישט לייכט אָנגעקומען אויפצוכאַפּן זיך זעקס אַ זייגער באַ-
גינען — אָבער זיי זענען געווען אויף די פּיס, פאַרזאָרגטע און
איבערגעשראַקענע.

— וואָס זאָגט ער? — האָט דער פּילם-קעניג אַ פּרע
געטון.

— ער וויל נישט זאָגן, מיט וואָס פאַראַ צילן ער טראָגט
זיך צורום.

— ער האָט נישט צוגעזאָגט, אַז ער וועט דאָ פאַרבלייבן?

- ער וויל גארנישט צוזאגן.
 - איר האָט פאַרמאַכט די טיר אויפן שליסל?
 איך האָב אַ שאַקל געטון מיטן קאַפּ, און דאָס מאַמעלע
 האָט זיך האַסטיק אַרײַנגעמישט.
 - הער ביל, איר מוזט דאָ פאַרעלייבן און אַכטונג געבן
 אויף אים. וואָרום אויב ער זאָל אַרפּגיין הינטן און מיט מיר
 עפעס באַפעלן, וועל איך אים מוזן אויטהאַרן.
 איך האָב עס איר צוגעזאָגט. - אין אַ ווײַלע אַרום האָט
 דאָס מאַמעלע געבראַכט אַ שעלכר קאַווע, אַ גלאַז מילך, ברויט
 מיט פוטער, פרוכטן און זי האָט מיך געבעטן דאָס אַלץ אַרויפ־
 צוטראַגן צום נביא.
 איך בין געגאַנגען אַרויף צו אים, אַרײַנגייענדיק האָב
 איך זיך אָפּגערופּן מיט אַ געקינסלטער פּרײַלעכקייט:
 - אָט דאָס איז אייער פּרישטיק... - וואָרום איך האָב
 געוואָלט פּצהאַלטן פאַר אים מיין דאַגה, אָבער ער האָט אַ קוק,
 געטון אויף מיר און געזאָגט:
 - איר האָט פאַרמאַכט די טיר?
 איך האָב צונױסגענומען מיין גאַנצע דרייסקייט:
 - יאָ.
 - טאָ-וואָס איז מיר דער אונטערשיד פון וועמען איך
 בין געפאַנגען, פון אייך, צי פון אייערע הערשער?
 - הער טישלער, דער אונטערשיד איז דאָס, וואָס מיר
 האָבן אייך נישט בדעה אויפצוהענגען.
 - ווײַלענג ווילט איר מיר דאָ האַלטן?
 - וואַרשיינלעך פיר טאָג ביז מען וועט שליסן דעם
 קאַנגרעס. אויב איר וועט מיר צוזאָגן, אַז איר ווילט דאָ אַי-
 בערוואַרטן די עטלעכע טעג, וועט איר קאָנען פּריי אַרומשפּאַ-
 צירן איבער דער געגנט, און איך פון מיין זייט זאָג אייך צו,
 אַז ווי נאָר ס'וועט פאַרביי דער קריטישער מאַמענט, וועל איך
 טון פאַר אייך, וואָס איך וועל נאָר בפרוּה זיין, אַז אייער
 לערע זאָל זיך פאַנאָדערגיין צווישן די ברייטסטע שיכטן
 פון פּאָלק.

איך האָב אומזיסט געוואָרט אויף אַן ענטפער. דאָן האָב איך אַוועקגעשטעלט די טאָץ אויפן טיש און איך בין אַרויס פון שטוב. איך האָב פאַרמאַכט די טיר אויפן שליסל. הינטן האָב איך באַגענגט איינעם פון ט. ס. סעקרעטאַרן, וואָס האָט נאָר-וואָס געבראַכט די פרימאָרגן-צייטונגען. איך האָב אַ כאַפּ געטון אַ „טיימס“ – און אָט וואָס איך האָב געלייענט אויף דער ערשטער זייט:

„קלוי-קלויקס-קלען פירט אַוועק אין אַן אוי-טאַמאַביל אַן וואַנטוריסטישן רויטן נביא“.

נאַטירלעך האָט זיך די געהיים-פאַליציי, וואָס האָט זיך צוגרייט צו לינטשן דעם נביא, באַמיט איבערצושיקן אַ באַריכט צו די פרימאָרגן-צייטונגען: אַ באַריכט, וואָס האָט דערציילט וועגן אַ געפונענער דינאַמיט-מאַשין און וועגן אַן אַנפאַל אויף זעלנער, אויסגעפירט דורך באַוואַפנטע אָנהענגער פונם רויטן נביא. און דאָס אַלץ איז גאַרנישט קעגן דעם וואָס איז געשען שפעטער: די צייטונג האָט געלויבט די קלען-לייט אַלס אויסלייזער פון דער שטאַט. זעלבסטפאַרשטענדלעך, אַז קיין שום צייטונג האָט נישט געוואָסט, אַז די פאַרמאַסטרע געשטאַלטן, וואָס האָבן מיטגענומען דעם טישלער, האָבן נישט קיין שום שייכות מיט די קלוי-קלויקס-קלען; דער טיימס האָט אין זיין אַרטיקל, מיט גרויסע אותיות אויסגעדריקט אַכ-טונג דער באַפעלקערונג אין וועסטערן-סיטי פאַר זייער דעצי-דירטקייט, און מונטערקייט, מיט וואָס זיי זענען ארויסגעטרעטן פאַרטידיקן די רעכט און אַרדענונג.

ווי עס זאָל נישט זיין, בין איך געווען זיכער, אַז עס וועט אונגעגלעך זיין לענגער אויסצובאַהאַלטן דעם פאַקטישן צושטאַנד. אויב אין דער דאָזיקער אַוואַנטורע איז אַנגאַזירט געוואָרן הונדערט סטאַטיסטן, קאָן מען זיך ריכטן, אַז דאָס געהיימיש וועט אין משך פון עטלעכע שעה זיך אַריינבאַקן-מען אין וועלכע ס'איז רעדאַקציע. און אַזוי איז געשען: אין צוויי שעה אַרום האָט דאָס „אָוונט-געשריי“ אַנגעקלונגען אין טעלעפאָן צום פילם-קעניג און געפרעגט, ווהיין ער האָט אַוועק-

געמירט דעם נביא. עס האָט נישט קיין זינען זיך איינצו-
עקשענען - האָט באַמערקט דער רעדאַקטאָר - צופיל מענטשן
האָבן געזען, ווי דער נביא איז איינגעשטיגן אין אויטאָמאָביל
פון ט. ס. דער סעקרעטאַר פון פילם-קעניג האָט עס העראַיש
אַפגעלייקנט. - אָבער אַלע זענען מיר געווען זיכער, אַז דער
גאַקעטער אמת וועט באַלד אַרויס אויף דער אויבערפלאַך.
ס'זענען דאָ געווען שאַפערן, גערטנער און דינער - און אַלע
האָבן געזען, אַז דאָס געהיימע געשטאַלט אָנגעטון אין וויסן,
געפינט זיך דאָ. זיי וועלן זיי פאַרלייגן געלט און עס וועט
זיך געפינען נישט איינער, וואָס וועט זיך לאָזן איבערקויפן.
און אזוי איז טאַקע געווען! אין עטלעכע שעה אַרום
האָט איבער אַ צענדליק רעפּאָרטערן אַרומגערינגלט די וויליע;
פאַטאַגראַפן האָבן געמאַכט אויפנאַמען, און אַן עולם ניגעריקע
האָט אָפּטערווירט דורך לאַרנעטעס. איך האָב ווידער געזען אין
מיין געדאַנק אַ גרויס קעפּלידקן אויפשיפט אין דער צייטונג-
„דער פילם-קעניג באַהאַלט דעם אַוואַנט:
ריסטישן נביא פאַר די שטראָפּנדע האַנט פון
גערעכטיקייט“.

אויף אזא ווענדונג אין אַט דער זאַך זענען מיר בין
איצט נישט געווען צוגעגרייט. דער טישלער האָט פאַדאַרפט
היינט גיין אינדערפרי זיך שטעלן פאַרן ריכטער פאַנט.
- צי וועט ער זיך שטעלן? - האָבן די רעפּאָרטערז
געפרעגט - און אויב נישט, טאָ פאַרוואָס?

מערי מאַנגע וואָלט זיכער גערן מספּים געווען היזק צו
האָבן די צוויי הונדערט דאָלאַר קויפּיע, אָבער דער ריכטער
האָט דאָס רעכט אַרויסצוגעבן אַ באַפעל צו ברענגען דעם באַ-
שולדיקטן. צי וועט ער עס טון?

הינטער די קוילפּס פון דער מאַכט אין וועסטערן סיטי
האָט זיך געשפּילט אַ מוראדיקער קאַמף. מיר האָבן נישט גע-
וויסט, ווער עס האָט געוואָלט פאַר יעדן פרייז אַרויסטרייבן
דעם טישלער פון זיין באַהעלטעניש, מיר האָבן אָבער געוויסט,
ווער עס האָט אים געוואָלט דאַרטן פאַרהאַלטן. איך האָב טע-

לעפאָנירט צו מיין פעטער טיימאָט, און אויפגעקלערט פאַר אים די סיטואַציע. זאָל ער זיך פאַרשפּאַרן אַנצושטרענגען זיך צוליב מיר און מיך שעלִטן צוליב מיר: ווייל איך בין דעציזירט צו זיין אויף דער זייט פון מיין נביא. אויב ער וויל מאַכן אַ סוף צום סקאַנדאַל, טאָ זאָל ער זיך בצמיען, אַז מען זאָל דעם טישלעך לָאָזן צו רוי.

— טאָ וואָס זאָל איך טון, ביל? — האָט ער אויסגע- שריגן — אַז דאָס געזעץ האָט איצטער דאָס וואָרט.

— נאַרישקייטן! דו, פעטער, ווייסט גאַנץ גוט, אַז יעדער ריכטער, ווי דער גאַנצער מאַגיסטראַט האַנדלט אַזוי, ווי מען הייסט אים... עס האַנדלט זיך אָבער וועגן דעם, אַז עס זאָל רעדן אַ פאַראַנטוואָרטלעכער מענטש. פעטער טו אַ שמועס מיט דע ווייגס, מיט וועסטערליי, מיט קאַרטאָן און מיט דער גאַנצער באַנדע. גיב זיי צו פאַרשטיין, אַז זיי וועלן גאַרנישט האָבן דערפון, וואָס זיי וועלן אַרויסשלעפּן דעם טישלעך פון זיין באַהעלטעניש. אין וואָס איינגעלעך גייט זיי? עס גייט דאָך זיי נאָר דערין, אַז עס זאָל זיין רויק. מיר האָבן שוין דערצו אַנ- גענומען די געהעריקע שריט... און דאָס האָבן מיר געטאָן אָן אַ בלוט-פּעראַגיסונג אָבער קוים נעמען זיי דעם נביא, אין דער פּאַליציי וועט ווידער קומען צו אומרוּען... און ווער ווייסט, מיט וואָס דאָס קאָן זיך פאַרענדיקן.

הוין דעם האָב איך טעלעפּאָנירט צו עטלעכע איינפלוס- רייכע מענטשן און ט. ס. האָט דערוויל באַאַרבעט די רע- דאַקטאָרן פון די אַוונט-צייטונגען. מען האָט דעם נביא געמאַכט אומשעדלעך אויף דער גאַנצער צייט פון קאַנגרעס, צי איז עס נישט פאַר זיי גענוגד? צי האָבן זיי נאָך ווינציק סענסאַציעס? אין שטאָט געפינען זיך אומגעפער צען טויזנט מלחמה-העלדן... צו וואָס זיך פאַרנעמען מיט אַזאַ נאַרישן רעליגעזן פּאַנאַטיקער? ווען מען שיסט מיט שרויט צו אַ קאַטשקע, און די קאַטשקע פּאַלט, וועט זיך קיינער נישט פרעגן, וועלכעס קערנדל שרויט ס'האָט איר געטראָפן. דאָס זעלבע איז געשען מיט אונדזערע שתדלנות. אַ קערנדל שרויט האָט געמוזט טרעפן.

וואָרום פּעט מ'האַט אין געריכט אויסגערויפן דזשאָן טישלער, און ער האָט זיך נישט באַוווּזן, האָט דער ריכטער קורץ דער-קלערט, אַז די בייגעלייגטע קויציע גייט פאַרלוירן און נישט רעדנדיק וועגן דעם מער קיין איין וואָרט, איז ער איבער-געגאַנגען צו די ווייטערדיקע פּראָצעסן. דריי אָונט-צייטונגען האָבן געמאַרדן וועגן דעם קורצע נאָטיצן אין זייטיקע ערטער... דער רויטער נביא איז געשטאַרבן און פאַגראָבן געוואָרן.

אַכטאָונפּופּציקסטער קאַפיטל

איינס אַ זייגער האָב איך אַרויפגעטראָגן צום טישלער עסן און דאָ האָב איך מיט אַן אומגאַנגענעם פאַרחיידזשקייט באַמערקט, אַז ער האָט זיך צומאַל נישט צוגערירט צום פּרי-שטיק. איך האָב אים געוואָלט פּרעגן, אָבער ער האָט געקוקט פאַר זיך, נישט לייגנדיק אויף מיר קיין אַכט. זעקס אַ זייגער בין איך ווידער געקומען מיט עסן, איך האָב געזען, אַז ער האָט בכלל גאַרנישט געגעסן און איז, פונקט ווי פּריער, גע-שטאַנען פאַרטראַכט. איך האָב צוריק צוגענומען די טאַץ, און צו ט. ס. האָב איך געזאָגט:

— מיר האָבן אויף אונדזער געוויסן אַ מענטש, וואָס האָט אָנגעהויבן אַ הונגער-שטרייק.

זעלבסטפאַרשטענדלעך, אַז ביי די דאָזיקע אומשטענדן האָט שוין אויך אונדז נישט געשמעקט דאָס מיטאַג. ט. ס. האָט פאַרנאַכלעסיקט זיינע עסקים, ער איז געקראַכן אָן אַ ציל, גע-זעצט זיך, אויפגעשטעלט און ווידער זיך געזעצט. איך האָב געטון ווי ער. אַכט אַ זייגער ביינאַכט האָב איך זיך אָפגערויפן: — צי וואָלט נישט נויטיג געווען צו טעלעפאָנירן צו די פּרי-מאַרגן-צייטונגען און צווינגען זיי, אַז זיי זאָלן זיך פאַר-האַלטן אַביסל אַנשטענדיקער?

ט. ס. איז צוגעגאַנגען צום טעלעפאָן און געהייסן זיך

פארשטענדיקן מיטן שניף-רעדאקטאָר פון „טיימס“, איך האָב
אונטערגעהאָרנט דעם שמועס.

לכתחילה האָט ט. ס. דערמאָנט, אַז ער שטיצט אונטער דעם
„טיימס“ מיט אַ סך אַנאַנסן, און זעלטן ווען ער קומט צו זיי
נאָך אַ טובת, איצט בעט ער ביי זיי איינס: זאָל דער טיימס
זיך נישט מער פאַרנעמען מיטן נביא און באַזונדערס מיט זיין
באַציונג צו דער פילם-אינדוסטריע. אַלץ איז שוין אין אָרד-
נונג... דער נביא טשעפעט שוין נישט קיינעם.

אין מיטן דעם שמועס האָט ט. ס. זיך מיטאַמאָל אַ ריס
געטון... און אויסגעשריגן.

— וואָס? — און דאָן — מענטש! איר זענט פאַרוקט!
ער האָט זיך געווענדט צו מיר מיט אַ פנים פאַרטוישט
אין אַ פעס:

— ביל! זיי האָבן באַקומען אַ ידיעה, אַז דער טישלעך
שטייט אויף די טרעפּ פון שטאָט-ראַט און האַלט אָפּ פאַר אַן
עולם אַ רעדע.

דער פילם-קעניג האָט נישט געוואַרט, ביז איך וועל זיך
אַ ריס טון פון שרעק, ער האָט נישט אויסגעהאָרט מיינע
ווערטער, נאָר ער האָט אַריינגעשריגן אין טעלעפאָן-רערל:

— ביי גאָט! מענטש, איך ווייס אַפסאַליט נישט דערפון...
מיט צוויי שעה צוריק האָבן מיר אים אַריינגעטראָגן עסן אין
שטוב אַריין... ער האָט נישט געוואַלט עס און גאָרנישט גע-
וואַלט רעדן.

איך האָב שוין מער נישט געהערט, וואָרום איך האָב
געטון אַ פאַל אַרויס פון צימער און אָנגעהויבן לויפן אינדער-
הויך אויפן שטאָק... די טיר פון טישלעךס צימער איז געווען
פאַרמאָכט, אָבער ער איז געווען ליידיק — דער פויגל איז
אַנטלאָפן!

ווי אזוי האָט ער זיך אַרויסבאַקומען פונדאָנען? צי איז
ער אַרויסגעגאַנגען דורכן פענסטער און זיך אַרפּגעלאָזט הינטן
מיט דער רינע אָדער אפשר איז אים צו הילף געקומען עמע-

צער פון די דינער? און אפשר האָט זיך עמעצער פון אונ-
דערע שונאים באַמיט וועגן זיין אַנטלויפן?

איך בין אַראָפּגעלאָפּן הינטן, איך האָב אַרויסגעפירט מײן
אויטאָמאָביל פון גאַראַזש און געאייילט אין שטאָט אַרײן. ער
איז גאַרנישט געווען קיין הידוש, וואָס דער טישלער איז אַזוי
גיך אָנגעקומען אין שטאָט אַרײן, וואָרום דאָ האָפּן קורטירט
אַ סך אויטאָמאָבילן און יעדער שאַפער האָט גערן אויסגענומען
אַ דורכגייער.

אַז איך בין אָנגעקומען אין שטאָט אַרײן, האָב איך גע-
זען, אַז די בריגאַדע האָט זיך פאַרזאַמלט אין איר פּוּלץ קאַמ-
פּלעט. אַ גאַנצן טאָג זענען זײ אָנגעקומען מחנותווײז פון אַלע
זײטן מיט די געוויינלעכע צוּגן — די גאַסן האָפּן איצט גע-
ווימלט פון מענטשן אין מונדירן — וואָס האָבן זיך געהאַלטן
בײ די הענט און געזינגען, געשריגן זוכנדיק אַרויסצורופּן אַן
אַוואַנטורע. צומאָרגנס האָט זיך געזאָלט אָנהויבן דער קאַנערעט,
דאָס האָט באַדאַרפט זײן אַ טאָג פון גרויסע פאַראַדן; דער
הײנטיקער אָונט איז געוידמעט געווען פּלערליי שפּילן און
פאַרוויילינגען. אַלץ איז הײנט געווען צו דער דינסט און צום
באַפעל פון די בריגאַדע מענטשן און פון יעדן איינציקן, וואָס
האָט זיך נאָר אַרויסגעבאַרגט אַ שטיקל מונדיר. אין דעם
„טייטס“ האָט מען זײ נאָך אונטערגעוואַרעמט די שטימונג,
שרײענדיק:

„האַללאַ! איר ווילט פאַפּיראַסן? נעמט — נעמט אַלץ,
וואָס עס געפּעלט אייך נאָר! די גאַנצע שטאָט איז אייער.
נעמט זי אין אייער לאַגער טוט מיט איר, וואָס איר ווילט.
גיט אַרויס באַפעלן. זאָל זי אייך שפּײזן זאָל זי אייך פּוזן די
שיך זאָל זי אייך האַלטן די זעקלעך, ווי באַלד עס איז אייך
הײס“.

„מיר וואַרטן אויף אייערע באַפעלן. שטופּט אונדז אָפּ,
אויב מיר שטייען אייך אין וועג. טרייבט אונדז אַרויס פון די
גאַסן. גיט אונדז צו טראָגן אייערע רײזע-טאַשן, וואָס קאַנטן

מיר פאר אייך טוין? איר ווילט פאָרן, פּרעגט נישט קיין ריכ-
טונג, שטייגט נאָר איין אין אויטאָמאָביל.

„נאָך איין פּאַפּיראַס איידער מיר צעשיידן זיך. באַהאַלט
אייער געלט, דאָ איז עס נישט נויטיק. וועטערן-סיטי צאָאָט“.

איך האָב אַ קוק געטון וואָס דאָ טוט זיך האָב איך איינ-
געזען אז איך וועל נישט באַווייזן אַדורכצופאָרן די גאַס, וואָס
איז פּויל געווען מיט מענטשן, דאָן בין איך אויסגעשטיגן און
איך האָב אָנגעהויבן גיין שנעל צו פּוס. אויפן וועג האָב איך
באַמערקט, אז די „בריאַדע“ האָט געהערט דעם סוף פון טיימט:
זי האָט באַהערשט די שטאָט. עס איז ממש שווער אָנגעקומען
דורכצושטופן זיך דורכן עולם. יעדער אַנדערער פון די שריי-
ענדיקע, וואָס האָט מיט די עלנבויענס אָפּגעשטופּט די מענטשן,
האָט געטראָגן אַ מונדיר. אומעטום האָט מען פּאַרקויפט אַל-
קאָהאַל, יעדער ווילע האָט מען געטראָפּן אַ מענטש מיט
אַ פּלעשל, וואָס האָט געציטערט אין די הענט און מיט סמנים
פון אַן אַנדער פּלעשל אויפן פנים... איינט נעמט ער שפּורער-
הייט אונטערן אָרעם אַן אַנדערן רוקט ער אונטער דאָס פּלעשל
אונטער דער נאָז. עטוואָס ווייטער האָט אַ האַלב ניקטערער
פּאַרשויך איבערגעצייגט זיין חבר, אז ער דאַרף אַלע אַרומיקע
פאַרבעטן אין שענק אַריין. עס האָט זיך באמת נישט איינ-
געגבן דער גרויסער רעפּובליק פון פעבל צו שאַפן אַ נייע וועלט
פאַר אירע העלדן, וואָס האָבן זיך גליקלעכע אומגעקערט אַהיים,
יאָ - זי איז אַמיליו נישט פּפּוח געווען זיי אז געבן אַרבעט -
אַבער זי האָט לפּחות דערלויבט זיי זיך אָנצושפּורן.

איך האָב געמוזט יעדערע ווילע אויטמיידן די מהנות
מענטשן מיט די אָנגעשוואַלענע, רויטע פּנימער, וואָס האָבן
אויף די טראַטואַרן געשפּילט אין קאָרטן, אָדער אין דאָמינע.
דערביי האָבן זיי געטרונקען און געשריגן, ווי זיי וואַלטן גע-
זינגען.

דאָ און דאָרט האָט אַן אויטאָמאָביל געפרוּווט זיך מאַכן
אַ חעג; דאָס פעבל האָט נישט שטאַרק פּראָטעסטירט, זיי האָבן

זיך נאָר באַפּרידיקט מיטן וואָרפֿן ליידיקע פּלעשלעך אין די
 דורכפּאָרנדע, עמעצער האָט אַ געשריי געטון:
 – ווער האָט געוואָנען די מלחמה?
 און תיכּף האָט זיך געהערט אַן ענטפּער:
 – די לויטן, וואָס האָבן זיך אויסגעהאַלטן הינטערן
 פּראָנט! – אָדער – די אַפּיזיירן.

און די מענטשן זענען געגאַנגען ווייטער. זינגנדיק!
 אוי, הינטישער זון, ביזט אין מיליטער!
 און דאַרפסט שוין נישט ביים אַקער גיין!
 צי איז דיר דען שוין אַמאָל בהסערה געווען;
 זאָג אַליין, וואָס דאַרפסטו מצד?
 און פון אַן אַנדער גאָס האָט מען געהערט זינגען:
 מיין מיידל ווינט אין באַלטימאָר;
 דער טראַמוויי שטעלט זיך פּאָר איר טיר.

דאָ און דאָרט זענען פּאָרגעקומען געשלעגן אָדער דויעלן
 אויף פּלעשלעך – די וואָס זענען געשטאַנען אַרום האָבן זיך
 באַמיט צו צערייסן די שלעגער. איך בין געגאַנגען און מיין
 האַרץ איז מיר אַנטגאַנגען פאַר שרעק. אַז כ'האַב זיך דער-
 נענטערט צום ראַט-הויז, האָב איך געזען דאָס, פאַרוואָס כ'האַב
 מורא געהאַט: איך האָב געזען מיין פּריינט דעם טישלער, אין
 די הענט פון פעבל.

נײַנאַונפּפּציקטער קאַפיטל

אויפן פּלאַץ איז געשטאַנען אַ וועגעלע, איבערגעדעקט
 מיט אַ דעכל פון אַלטן ליינונט. אַזוינע וועגעלעך טרעפן מיר
 אַן טיילמאָל אויפן וועג, זיי פירן אַרום די ציגיינער משפּחות.
 דער המון האָט אַרויפגעזעצט זייער קרבן אויפן דאָך, אויסגע-
 שמירט אים מיט רויטער פּאַרב, פּדי יעדער איינער זאָל דער-
 קענען, אַז דאָס איז דער רויטער נביא וואָס די צייטונגען
 שרייבן אַזוי פיל וועגן אים צום צייכסל האָט מען צוגעפונדן

א לאנגן שטריק ביי צוואנציק מענטשן, האָבן זיך איינגעשפּאַנט אין דעם שטריק, זיי האָבן געצויגן דעם קאַגן איבער די גאַסן, געטאַנצט, געזונגען און צוגעטלאָסט. אַ צענדליק מענטשן זענען געלאָפּן פּאַרויס, פּדי צו מאַכן אַ וועג; דער וואָגן האָט זיך באַוועגט, און זיך געוואַקלט אויף רעכטס און אויף לינקס און דער נביא האָט זיך קוים געקאַנט אָנהאַלטן אינדערהויך, און דאָס אויך אַ דאַנק דעם, וואָס ער האָט זיך מיט ביידע הענט אָנגעהאַלטן אָן דעם הילצערנעם שטאַנג, וואָס האָט אונטער- געהאַלטן דעם אויסגעשפּרייטן לייוונט.

דער צוג איז שטיין געבליבן האַרט לעבן מיר. פון ביידע זייטן האָט מאַרשירט אַן ערן-וואַך... יעדערער האָט געהאַלטן די האַנט אויף דעם אַקסל פון דעם צווייטן, וואָס איז געגאַנגען פאַר אים — און אלע האָבן געזינגען אין אַ כאָר: — הו, הו, אַט דאָס איז אַ באַלשעוויסטשער נביא... הו, האַ, אַט דאָס איז אַ באַלשעוויסטשער נביא. אַנדערע ווידער האָבן געשרינגן:— כּוועל נישט אַרבעטן, כּוועל נישט אַרבעטן! זיי האָבן פאַרענט- דיקט דעם צאָרנדיקן זאַץ מיט די איניציאַלן י. וו. וו. (* עמע- צער האָט מיט רויטער פאַרב אָנגעשמירט די אותיות אויפן וואָגן. אַ שפורער, וואָס איז געשטאַנען לעבן מיר אויפן טראָג- טואַר, האָט געדראָט דעם נביא מיט דער פויסט און געשרינגן אונטערן נאָז, ווי אַ הזיר:

— געמיינער אַנאַרכיסט! וויבאַלד דו ביסט אַ נביא, טאַ קריך אַראָפּ פונם וואָגן און הייל מיר אויס מיין טריפער! דאָס פעבל האָט זיך ווילד צעלאָכט און דער שפורער איז געווען אזוי שטאַרק צופרידן, אַז ער האָט אָנגעהויבן גיין אַרום וואָגן און אָן אויפהער איבערגעחזרט די זעלבע ווערטער.

ערגיך הינטער מיר האָט זיך געהערט אַ שטאַרקער קלאָפּ. איך האָב זיך אויסגעדרייט און געזען, ווי אַ זעלנער שלאָגט

(* Industrial Workers Words אינדוסטרי אַרבעטער פון דער

העלט.

אויס אַ פענסטער אין האַטעל „ראַיאָל“. הינטער אים זענען
געשטאַנען אַן ערך דרייסיק מענטשן אין מונדירן, וואָס האָבן
זיך געוואָלט באַטייליקן אין דעם שפּיל פון המון מיטן טישלער.
און מחמת זיי האָבן, צוליב דעם גרויסן געדראַנג פאַרן טויזער,
זיך נישט געקענט אַרויסבאַקומען פון האַטעל האָבן זיי זיך אויף
צוזאָ אויפן צו באַקומען אַן אַרויסגאַנג.

איך האָב געזען, אַז איך קאָן דאָ גאַרנישט העלפן: איך
וואָלט געקאָנט מיטן זעלבן רעזולטאַט פרווון פאַרהאַלטן מיטן
אַטעם דעם ווינט. דער טישלער האָט געוואָלט מאַרטירערטום —
און אַט איצט האָט ער עס געקריגן, צוגעפאַסט צו די אייגן-
טימלעכע מעטאָדן פון אונדזער פריי, אומאַפּהענגיק לאַנד. ביי
אונדז זענען פאַראַן אַ סך אַגיטאַטאָרן און צעשטערער פון
אונדזערע אַנגענומענע און באַשטעטיקטע געזעצן, אַבער קיינער
פון זיי האָט נישט אַרויסגערופן צוזאַ אַכזוריותדיקן האַט, ווי
דער „באַלשעוויסטישער נביא“, וואָס האָט זיך איצט דערוואַרט
זיין מאַרטירערטום. איך בין גענאָגען הינטערן וואָגן און גע-
טראַכט, אַז פריער, צי שפעטער, קאָן אין זיין נויטיק בייים
טראָגן דעם מתיב-קאָסטן.

מיר זענען צוגעקומען צום פּאַליאַץ-האַטעל, פונדאָנען עס האָבן
זיך טאַקע איצט אַרויסגעשיט מונדירטע מאַנסבילן. פּלוצלינג
האַב איך דערהערט אַ געשריי, איך האָב זיך אַרויפגעכאַפט
אויף אַ גוימט פון אַ פענסטער, פונדאָנען איך האָב געקאָנט
זען אַליץ, וואָס עס קומט פאַר. עטלעכע פאַרשוניען האָבן זיך
גענומען צו עפעס אַ מיידל; איך ווייס נישט, וואָס זיי האָבן
געהאַט צו איר: אפשר איז איר קליידל געווען צו קורץ, און
אפשר איז זי געווען צו חוצפהדיק קעגן עמעצן פון זיי, —
גענוג, אַז זיי האָבן אַראָפּגעריסן דאָס קליידל פון איר לייב.
און ווען זי האָט שוין נישט געהאַט אויף זיך, מער ווי די
שיך, די זאָקן און די בענדעלעך אין די האַר, האָבן זיי זי
אַרויפגעזעצט אויפן לייוונטן דעכל פון וועגעלע, און געשריגן
צום נביא, וואָס איז דאָרטן געזעסן:

— אַט דאָס איז אַ פאַטיקע דאַמע פאַר דינעטוועגן!

און יענער שפורער האָט אויסגעטראַכט אַ נייעם ווייז, ער
האָט שפּאַטיש געפרעגט:
— דו... באַלשעוויק איינער, פאַרוואָס נאַציאָנאַליזירסטו
זיי נישט?

די מענטשן האָבן גערעוועט פון לאַכן, זיי זענען אונ-
טערגעשפּרינגען, ווי געפענטעטע רעדער ביי אַ וואָגן. זיי האָבן
געוואָסט אלע איינצלע הייטן וועגן דער „פרויען-נאַציאָנאַליזאַציע“
אין רוסלאַנד, און פון די צייטונגען האָבן זיי זיך דערוואָסט
וועגן מערין און וועגן דעם נביאט סימפּאַטיעס צו די קינאַ-
אַקטריסעס און צו די איבריגע דאַמעלעך פון דער בעסערער
געזעלשאַפט.

דער טישלער האָט דערלאָנגט דעם מיידל אַ האָנט, ער
האָט זי צוגעהאַלטן, זי זאָל נישט אַראָפּפאַלן פונם וואָגן. ביי
דעם האָט זיך דער עולם אזוי ווילד צעשריגן, אז איך האָב
געזאָגט דעם איינדרוק, ווי ס'וואָלט געווען אַ געשריי פון וויל-
דע חיות אויף אַן אַרענע. און אין מיין פאַרטויבטן מוח האָבן
אויפגעטויכט די ווערטער פונם טישלער:
— דאָס איז רוים, רוים, רוים, וואָס שטאַרבט קיינמאַל
נישט...

מיר זענען צוגעקומען צום היפּאָדראַם, דאָס גרעסטע
טעאטער פון אינדזער שטאָט, וואָס איז איצט באַשטימט געווען
אויף אַ פאַרוויילונגס-לאַקאַל פאַר די בריגאַדע-מיטגלידער. עמע-
צער פון המון האָט געמוזט קאָנען דעם לאַקאַל און ער האָט
פאַרקעוועט דעם וואָגן מיטן נביא. אין היפּאָדראַם קומען
אויך פאַר צירק-פאַרשטעלונגען, דאָרטן איז אויך פאַראַן אַ וועג
פאַר אויטאָמאָבילן, דאָ שטעלט מען אויך אויס שטייגן מיט
ווילדע חיות.

די ווילדע האָבן אַרויפגעשלעפט דעם וואַקאָדיקן וואָגן
אויף דער אַרענע.

דאָס נאַקעטע מיידל איז אַראָפּגעפאַלן פונם דאָך. אַ מענטש,
אָדורכגענומען מיט רחמנות, האָט זיך פאַרנומען מיט איר און
זי געהאַלטן אַרויסרייסן זיך פונם געדראַנג. דער וואָגן האָט

זיך באוועגט ווייטער, מען האָט איבערגעקערט די קוליסן, אַוועקגעשליידערט די אַקטיאָרן און צושויער; פאַרזיס זענען געגאַנגען מענטשן, וואָס האָבן געצויגן די שטריק, הינטער זיי האָט געקרעכצט דער וואָגן, וואָס איז באַפּוצט געווען מיט רויטע אותיות, און אויף זיין דאַך איז געזעסן דער קרבן, איינגעקארטשעט, באַשמירט מיט רויט, און זיך אָנגעהאַלטן אָן דער הילצערנער שטאַנג. דער האַקי-עולם האָט געטאַנצט אַרום טישלעך, געגרייצט און גערוישט אַז ס'האַט אַזש אויפגעריסן די אויערן!

— הו, האַ, באַלשעוויסטשער נביא!

איך בין געשטאַנען נאָנט און איך האב געקאָנט אַליק דייטלעך זען. כ'ווייס נישט, צי דער טישלעך איז געלעגן אין חלשות, צי ער האָט זיך שוין נישט געקאָנט לענגער אָנהאַלטן — וואָרום אָט האָט ער אַ פאַל געטון פון דאַך אויף דער ערד אַראָפּ. עטלעכע מאָנטלייט האָבן אַ ריס געטון אַ פּויר האַנג פון דער וואַנט אַראָפּ, דאָן האָבן אייניקע צענדליק געשאַפן אַ ראָד. זיי האָבן אַוועקגעלייגט דעם נביא אויף דעם לייזונט און די שפּיל האָט זיך ווידער אָנגעהויבן. זיי האָבן אים אַ וואָרף געטון אויף צען פּוס אינדערלופטן... דער קערפּער פונם אומ-גליקלעכן איז צוריק אַראָפּגעפאַלן אויפן לייזונט וואָס מ'האַט אונטערגעהאַלטן און באַלד איז עס ווידער געפּלויגן אין דער לופט...

איך האָב שוין זיך לענגער נישט געקאָנט צוקוקן צו דעם בילד. איך בין מיט וואַקלדיקע טריט אַרויס מיט דער הינטער-טיר פון טעאַטער. די גאַס איז געווען ליידיק. איך בין שטיין געבליבן, כ'האַב פּעסט צוגעדריקט מיינע הענט צו די שלייפן, אַדורכגענומען מיט אַ שוידער פון עקל. כמעט אומבאַוויסטזיניק האָב איך הויך איבערגעזורט דעם טישלעךס ווערטער:

— דאָס איז רויס, רויס, רויס, וואָס שטאַרבט קיינמאָל

נישט!

אין אַ וויילע אַרום האָט צו מיינע אוירן דערגרייכט

א קלאפ... איך האָב זיך אַראָפּגעבויען, פּדי אויסצומיידן דעם רעגן צעשפּריצט גלאָז. איך האָב מיט שרעק געזען דערפֿן צעקלאָפֿטן פענסטער אַרויסשטעקן דעם רויט אויסגעשמירטן קאָפּ און שפעטער די אַקסלען פּונם טישלעך. צום גליק האָט זיך צווישן אים און צווישן דער ערד געפּונען אַ שמאַלער גע-זימס. ער איז אויפגעשפרונגען אויף דעם און איך האָב אים דערלאָנגט די האַנט און געהאַלפֿן אים אומגעשטערט אפּקריכן אויף דער ערד.

זעכציהסטער קאַפיטל

איך בין געווען זיכער, אַז עס איז אים נישט פּאַרבליבן קיין סך לעבן; איך האָב אים געוואָלט אַ נעם טון אויף די פּלייצעס און אים אַוועקטראָגן אויף אַ זיכער אָרט. צו מיין גרויס דערשטוינונג האָט ער זיך פּעסט געהאַלטן אויף די פּיס. איך האָב נישט געקאָנט דייטלעך זען די שטריכן פּון זיין פנים, זאָרום עס האָט די רויטע פּאַרב געטריפט דערויף, אָבער דאָך האָב איך געזען, אַז זיין פנים איז אויסגעקרוימט געווען פּון צאָרן. איך האָב זיך דערמאָנט דעם צארטן רחמנות-דיקן אויסדרוק אויף זיין פנים — איך וואָלט קיינמאָל נישט געטראַכט, אַז עס קאָן זיך אַזוי שרעקלעך ענדערן. ער האָט אויפּגעהויבן די צונויפגעביילטע פּויסטן:

— פאַר די דאָזיקע מענטשן האָב איך געוואָלט שטאַרבן!
אָבער איצט זאָלן זיי אַליין שטאַרבן פאַר זיך!
און פּלוצלינג האָט ער מיט אַ באַוועגונג ווי פּון אַ וואַג-זיניקן, אָנגעכאַפט מיין האַנט.

— איך וויל אַנטלויפן פּון זיי ווהיין ס'זאָל נישט זיין, אויף וואָס נאָר אַן אופן. איך וויל זיך אומקערן דאָרט, וווּ כ'בין געווען, דאָרט, וווּ כ'זע נישט, הער נישט און טראַכט נישט. איך וויל זיך אומקערן אין דער קירך.
ער האָט אַרויסגעזאָגט די ווערטער און אָנגעהויבן לויפן

לענגאוים די גאס: איך וואָלט קיינמאָל נישט געגלויבט, אז זיינע נאָקעטע פיס קאָנען לויפן מיט אזאָ שנעלקייט, אז ער קאָן לויפן אזוי גיך. איך בין געלאָפן הינטער אים: בין איצט בין איך געווען מיט אים, און דערפאַר האָב איך געוואָלט אויסהאַלטן בין סוף, ס'האָט עפעס געקאָנט געשען. מיר זענען צוגעקומען צו דער בראָדוויי און מיר זענען אַריין צווישן די זעלנער; מיין נביא איז געלאָפן ווי אַ הונט, וואָס מ'האָט צו-געטשעפעט אַ פּושקע צום ווידל. ער איז געלאָפן איבער די גאַסן, איך האָב נאָכגעפּאַלגט זיינע טריט, אָפּשטופּנדיק די מענטשן. אַרום אונדז האָבן זיך געהערט געשרייען פון אויפּרעגונג, דאָס גערויש און סאָפּן פון די אויטאָמאָבילן; דאָ און דאָרט האָבן זענענער גענומען לויפן מיט קולות הינטער אונדז. עס האָט מיר פאַרפעלט אַטעם, דער קאָפּ האָט זיך מיר געדרייט, די הייזער האָבן געטאַנצט פאַר מיינע אויגן; אומעטום האָב איך געזען דעם המון, דאָס מענטשן-פעבל, הענט האָבן מיך אַ כאַפּ געטון, קולות האָבן מיך געיאָגט. אָבער נישט קוקנדיק דע-רויף, בין איך נישט אָפּגעשטאַנען פון לויפן, איך בין געלאָפן הינטער מיין נביא, בין ער האָט זיך אַוועקגעדרייט אין אַ זייטיקער גאַס, און איך האָב דערזען דאָס אָרט, וווּהין עס האָט געצילט די פאַרמאַטערטע נשמה: די קירך פון הייליקן באָרטלאָמיי.

ער האָט געמאַכט אַ שפּרייז אויף דריי טרעפּלעך מיט אַמאָל, און איך הינטער אים. ער האָט אַ שטופּ געטון די טיר פון דער קירך און איידער איך האָב נאָך באַוויזן צו אים צו-צולויפן, איז ער שוין געווען אין מיטן דער קירך. אייניקע מענטשן, וואָס האָבן זיך דאָ געפינען, האָבן זיך אַ ריס געטון מיט אַ געשריי פון שרעק, עמעצער האָט מיך געפרוּווט פאַר-האַלטן, אָבער איך האָב באַוויזן זיך אַרויסצורייסן.

מיין נביא האָט געמאַכט דריי גרויסע שפּרייזן. ביים ערשטן שפּרייז האָט ער זיך געפונען אויף די טרעפּ. פון אַלטאר, ביים צווייטן אויפן אַלטאר און ביים דריטן איז ער צוריק אַריין אין געמאַלטן פענסטער.

דאן האָט ער זיך אויסגעדרײט און אַ קוק געטון אויף מיר. די באַפֿעקטע מלבושים מיט פאַרב האָבן זיך אַרומגע-וויקלט אַרום זײנע באַקעטע פיס, דאָס פּײַנלעכע, צאַרנדיקע פנים איז געוואָרן צאַרט. ער האָט מיר געגעבן אַ צײכן, אַז ער וויל בלײבן אַלײן, און אַז איך זאָל זיך דערווייטערן. דער-באַך איז זײן האַנט אַראָפּגעפאַלן אָן אַ זײט און – ער איז געוואָרן אומבאַוועגלעך.

איך בין אַנידערגעפאַלן אויף אַ קירך-שטול אַן אויס-געשעפטער פון די כחות, מיט ווייטאַק אין קאָפּ. און איך האָב פאַרשטעלט ס'פנים מיט די הענט.

אײנאונזעכציקסטער קאַפּיטל

איך ווייס נישט, וויפיל צײט ס'איז אַדורך, בעת איך האָב פֿאַרצײגט דערפילט עמעצנס אַ האַנט אויף מײן אַקסל... עמעצער האָט מיך אַ טרײסל געטון... איך פאַרטראָג נישט די באַרירונג פון אַ פרעמדער האַנט, און איך האָב דאָן געפרוּווט די האַנט אָפּצושטופן. אָבער מען האָט מיך ווידער אַ טרײסל געטון, און אַ קול האָט זיך אָפּגערוּפן:

— שטעלט אײך אויף, לײבער פּרײנט. מיר גײען פאַר-

מאַכן די קירך, איר זענט קראַנק?

איך האָב אויפגעהויבן דעם קאָפּ און צום ערשטן אַ קוק געטון אויף דעם געשטאַלט איבערן אַלטאַר. די געשטאַלט איז געשטאַנען אומבאַוועגלעך און – כאַטש עס וועט אײך אויס-קומען אומגלױבלעך – קײן סימן פון רויטער פאַרב האָט זיך נישט געפײנען אויפן פנים און נישט אויף די מלבושים. דאָס געשטאַלט האָט אויסגעזען פּײַערלעך און הימליש מיט דער אַרעאָל פון הייליקע אַרום קאָפּ... דאָס איז געווען דאָס זעלבע געשטאַלט פון קריסטוסן, וואָס איך האָב געזען אַזויפיל יאָר אין מײן קינדהײט.

— וואָס איז אײך? – האָט געפרעגט אַ קול.

איך האָב אַ קוק געטון און דערקאָנט דעם חשובן הער
סימפּקיןסאן ער האָט מיך אויך דערקאָנט, וואָרום ער האָט
אויסגערופן:

— ביל! ליבער גאָט, וואָס איז געשען?

איך בין געווען ווי פאַרטויבט. איך האָב צוגעלייגט די
הענט צו די פּאַקן און איך האָב געפילט אַ גליענדיקן ווייטאַק.
דער קאַפּ האָט מיר אויך וויי געטון.

— איך... איך... — האָב איך אַרויסגעשטאַמלט — וואָרט
צו אַ ווילדע, דאַכט זיך מיר, אַז איך בין פאַרווונדעט.

איך האָב געפרוווט צונויפנעמען די געדאַנקען. צי איז
דאָס אַליין נאָר געווען אַ חלום? און אויב אַזוי, טאָ וועלכעס
איז געווען דער חלום און וועלכעס איז די ווירקלעכקייט? איך
האָב אַ פרעג געטון:

— וויך בעט אייך, זאָגט מיר, צי עס געפינט זיך נאָנט
פונדאָנען אַ קינאָ?

— אַוודאי. דער עקסצעלסיאָר.

— און דאָרט זענען פאַרגעקומען אומרוען?

— אַוודאי. אַ פּאַנדע זעלנער האָט נישט דערלויבט די

באַפעלקערונג אַריינצוגיין אין קינאָ. זיי זענען נאָך ביז איצט
ביי דער אַרבעט... איר הערט דאָס גערויש?

איך האָב זיך אָנגעהויבן צוצוהאַרען. פון ווייטנס
זענען צו מיר דערגאַנגען אַ געמיש קלות. איצט האָב איך
תופת געווען, וואָס עס איז געשען.

— דאָס פעבל איז אויף מיר אָנגעפאַלן איך בין אַ פאַ-
טויבטער אַנטרינען געוואָרן אַהין.

— ליבער גאָט! האָט דער גייסטלעכער אויסגערופן מיט

רחמנות. ער האָט מיך אָנגענומען ביי אַ האַנט און מיר גע-
האַלפן זיך אויפשטעלן.

— עס איז מיר שוין בעסער. עס איז מיר נאָר אָנגע-

שוואַלן די הינטערשטע טייל פנים. וויפיל איז דער זייגער?
— שוין באַלד זעקס.

— וואָס? — האָב איך אויסגעשריגן איז דאָס אַדן
נישט געווען מער ווי אַ חלום אין איין שעה! איך האָב גע-
האַט אַן אויסערגעוויינלעכן חלום... איך ווייס נאָך איצער
נישט, צי עס איז געווען אַ חלום, צי אַ ווירקלעכקייט.

איך האָב זיך טיף פאַרטראַכט.
— זאָגט מיר, איך בעט דיך, צי קומט איצט טאַקע פאַר
דער בריגאַדע-קאָנגרעס, איך מיינ דעם קאָנגרעס פונם אַמערי-
קאַנער לעגיאָן אין וועסטערן-סיטי?

— ניין, איך ווייס גאַרנישט דערפון. דער גרויסער קאָנ-
גרעס איז פאַרגעקומען אין קאַנזאַר-סיטי.

— אמת. איך דערמאָן זיך, אַז איך האָב געלייענט וועגן
דעם אין דער „נאַציע“ וואַרשיינלעך, אַז דאָרט האָבן זיך
אויפגעכאַפט אַלע אינסטיטוקטן, דאָס איז געווען איין פאַר-
שורטע אָרגיע.

— איך האָב אויך געהערט דערפון, זיי האָבן זיך צופיל
דערלויבט...

— נאָר עפעס: צי דאָ אין קריסטוס שטיבל הענגט
דאָס בילד פון הער דע ווייגס?

— וואָס פאַלט אייך איין! — האָט זיך דער גייסטלעכער
פאנאנדערגעלאַכט. איר טראַכט אַוודאי וועגן בילד, וואס גע-
פינט זיך אין אַקאַדעמיע?

יא, דאָס שטימט. איך האָבן געחלומטוועגן פאַרשידענע
מעטשן, וואָס איך קאָן און וועגן זאָכן, וועגן וואָס כּוּהאַב
פריער געלייענט אין די צייטונגען. איך האָב געשמעסט מיטן
דייטשן קריטיקער דר. הענער. ווארט נאר, צי איז דאָס נישט
נעווען אַמאָל קיין חלום? ניין, איך האָב דאָך נישט גערעדט
מיט אים איידער איך בין אַריין אין קינאַ. מיינ חלום-איבער-
לעבעניש וועט אים אינטערעסירן. איר ווייסט, אַז דעם פילם,
וואָס איך האָב געזען, האָט פאַרגעשטעלט אַ חלום פון אַ משוגע-
נעם... און ווי איך האָב געקריגן אַ קלאַפּ אין קאָפּ, בין איך
וואַרשיינלעך אַריינגעפאַלן אין אַ חלום, ווי דאָס איז געווען אין
קינאַ אַ מאָדנע זאַך! אַלץ איז געווען אַזוי לעבעדיק און אַזוי

ממשותדיק, איך מוז מיך איצט כסדר דערמאנען אלע באקאנטע,
צי זענען זיי נישט אמאל באשעפענישן פונם חלום. איך האָב
איך אויך געזען אין מיין חלום.

— וואָס האָב איך געטון?

איך האָב זיך פאַרטראַכט און איינגעזען, אָו ס'איז גליי-
כער אים דאָס נישט צו זאָגן.

— דאָס איז געווען אַ נישט לאַגישער חלום — האָב איך
אַפגעענטפערט — און איצט וועל איך זען, צי איך קאָן גיין.
איך האָב געשטעלט עטלעכע טריט.

— יאָ, אלץ איז שוין אין אַרדנונג.

— האָט איר נישט קיין מורא, אָו איר זאָלט ווידער
פאַרטשעפעט ווערן פונם המון? אפשר זאָל איך מיט אייך
מיטגיין? — האָט דער אַפאָסטאָל פון מוסקולאַרן קריסטנטום
אַ פרעג געטון.

— גיין, גיין. דאָס האָבן זיי נישט געמיינט ספעציעל
מיר. איך וועל גיין מיט דער זייטיקער גאָס.

איך האָב מיך געזעצט מיטן הער סימפּקיסאָן און בין
אַרויס פון דער קירכע. די פּרישע לופט האָט מיר געמאַכט
בעסער. אויף דער גאָס האָט געקאַכט דער המון; די געוועזענע
זעלנער האָבן נאָך געשריגן און אַפגעשטופט די מענטשן פון
קינאָ. איך האָב געוואָרפן אַ לעצטן בליק אויף דעם געווימל,
און דאָן האָב איך גיך אַוועקגעדרייט אין אַ זייטיקער גאָס.
בעת איך בין פאַרבייגעגאַנגען אַ גרויסער געביידע, האָב איך
דערזען, ווי עס איז שטיין געבליבן אַ בריטשקעלע און פון
אינעווייניק איז אויסגעשטיגן אַ יינגע פרוי מיט לעבעדיקע
באַוועגונגען, מיט אַ שיין אַרויסרופנדיקער געפאַרמטקייט, און
שיינע שטריכן, באַהאַנגען מיט אַ צירונג, וואָס האָט געפינקלט
מיט בונטע פאַרבן פון פּרעכטיקער אויסשטעלונג. אויפן קאָפּ
האַט זי געטראָגן אַ שווערן, שוואַרצן הוט, באַפּוצט אין איין
זייט מיט אַ גאַרטן בלומען, און אין דער אַנדערער — אַ נעסט
פון פייגל. זי האָט אַ קוק געטון אויף מיר.
— מיין גאָט, און ווער איז דאָס?

זי איז צוגעלאָפן צו מיר מיט אויסגעשטרעקטע הענט.
 - ביל, אַרעמער! איך האָב דײַך שוין נישט געזען צוויי
 חדשים! צי ווילסטו מיך שוין לחלוטין אוועקוואַרפן דערפאַר,
 וואָס דו האָסט דײַך פאַרליבט אין אַ מיידל פון דער געזעל-
 שאַפט, מיט אַ פנים פון אַ יאָפּאַנישער לאַלקע? וואָס טוט זיך
 מיט דיר? איך פאַרליר גיכער מיינע ליבהאַבער, ווי כאַנעפּין
 זיי... איך האָב געטראָפּן עדגער ראָטיט, ער לפחות האָט
 אַ גיטן אויסרייד, איך מוז מודה זיין, אַז איך האָב פונקט
 אַזוי מורא פאַר זיין ווייב, ווי ער. אָבער איך וואָלט אייג-
 מאַל געוואָלט קאַנען לאַנגווייליק ווערן פאַר אַ מאַן. ווילסט מיט
 מיר אַרויפגיין אינדערהויך, און זען, ווי אַזוי מאַדאַם פּלאַנשעט
 פרישט אויף די הויט מיין אַלטער באַבע? צו וואָלסט זיך
 גאַרנישט פאַרגעשטעלט, וויפּל עקשנות און אויסגעהאַלטנקייט עס
 איז נויטיק, אויסצוהאַלטן די טאַרטורן, וואָס דאַרפן מאַכן שענער
 און יינגער. אָבער די אַלטע דאַמע וויל זיין שיין - און
 מחמת דעם האָב איך געזאָגט צו דער מאַדאַם פּלאַנשעט:
 מאַדאַם, פרישט זי אויף, פון דער טאַליע ביז אין דער
 הויך, מען קען קיינמאַל נישט וויסן, וואָס עס וועט זיין אין
 דער מאַדע, און וואָס מען וועט דאַרפן ווייזן.
 ערשט איצט בין איך געווען זיכער, אַז איך האָב זיך
 אומגעקערט אין דער וועלט פון ווירקלעכקייט.

ס'גרייטן זיך צום דרוק און דערשייגען אין גייכן

די געדאנקען פון זשעראָם קואַניאַר

(פארן דאָזיקן בוך האָט א. פראנס באַקומען דעם נאָבל-פריז

די קרעטשמע „קיניגין געזונפּיסל“

דער קליינער פיער

וועלנדיק געבן דעם יידישן לעזער אן אַלזויטיקן באַגריף
וועגן לעבן און דער טעטיקייט פון גרויסן פראנצויזישן מייסטער.
האָט דער פארלאַג „רענעסאַנס“ באשלאָסן ארויסצוגעבן אַ
ספעציעלע מאָנאָגראַפיע וועגן זיין לעבן. עס גרייט זיך צום
דרוק און דערשיינט אינגיכן:
געאָרג בראַנדעס — אַנאַטאָל פראַנס. — זיין לעבן און ווערק.

א ניי בוך פון ראָמאַן-ראָלאַן אין יידיש!

ראָמאַן ראָלאַן. דער מחבר פון „זשאָן קריסטאָף“,
„קאַלע ברעניאָן“ און פיל אנדערע בארימטע ווערק
האַט אָנגעשריבן אַ גרויס בוך וועגן דער
לעצטער וועלט-מלחמה, אין וועלכן ער באַשרייבט די
איבערלעבענישן פון א יי נצם, וואָס האָט זיך
מוסר נפש געווען און מקריב געווען זיין לעבן
אויפן מזבח פון דער מענטשלעכער פרייהייט, אין
קאמף פאַרן אמתן וועלט-שרום.

קלעראַמבאַ — דאָס איז דער נאָמען פון בוך.
וואָס ווערט איבערגעזעצט פון פראנצויזיש דורך
מ. האַלצבלאַט און דערשיינט אין דער גאנטיגער
צייט אין מאַראַג, רענעסאַנס.

אלע ווערקה פון אנאטאל פראנס אין יידיש!

אנאטאל פראנס איז איינער פון די גרעסטע און בא-
רימטעסטע מאדערנע פראנצויזישע שרייבער.

אנאטאל פראנס איז איינער פון די גרעסטע שפראך-
מייסטער אין דער וועלט-ליטעראטור. זיינע ווערק זענען א מוס-
טער פון געניאלער פשטות אין סטיל און פאָרם, און גלייכציי-
טיק פון ראפינירטעסטער געדאנקען-קאָמפליצירקייט.

אנאטאל פראנס איז דער קטיגור און גלייכצייטיק דער
סניגור פון אונזער צייט. זיינע ווערק זענען א געניאלע אָפּ-
שפיגלונג פון די סאָציאל-פּאָליטישע און קינסטלערישע ראַנגלע-
נישן פון דער מענטשהייט.

דער פּאָרלאַג „רענעסאַנס“ אין וואַרשע איז צוגע-
טרעטן אַרויסצוגעבן אין דער יידישער שפּראַך אלע ביז איצט
נאָך נישט דערשינענע ווערק פון באַרימטן פראַנצויזישן שרופּט-
שטעלער און נאָבל-לאָרעאַט, **אנאטאל פראַנס**:

ביז איצט זענען דערשינען פאָלגנדע ווערק:

דער פינגוויןען-אינול יידיש מ. האָלצבראַט
דאָס פּאַרברעכן פון סילוועסטער באַנאַר " "
עפיקורס גארטן " "
די געשיכטע פון אונזער צייט

(4 בענדער)

I.	באנד	אין שאַטן פון דער קירך
II.	"	דער הילצערנער מאַנעקען
III.	"	דער אַמעטיסט
IV.	"	בעזשערע אין פאַריו